

پڇاڙيءَ جا ٻه اکر

هن بستڪ ”ڀوڌو ڀل“ جي چوٿين پاڻي ۾
 چوٿيون، دوها، ٽيهٽ وغيره جي مون مسڌيءَ ۾ لڙعو
 ڪري درج ڪيا آهن، سي منهنجي نوٽڪن ۾
 لکيل آهن، مگر اهي اصل ڪنهن ٻي ڄڻل آهن سو مون
 وٽ لکيل نه آهي، تنهنڪري انهن جا نالا يا نشان
 مان ڏيئي نه سگهيو آهن. عيبن لاءِ معافي طلب آهيان.
 پنجين پاڻي ۾ مهاپوشن، سندن، گساليوان ۽
 ودوانن جا املو، وچن وغيره ڏنل آهن. اهي وچن
 مون جدا جدا ڪرائڻ ۽ ڪتابن مان پي ٿڌ ڪري
 پنهنجي نوٽڪن ۾ داخل ڪيا آهن. وڃيندڙن جا
 نالا ڳڻو ڪري ڏنل آهن. هندوآسي هسپوار اخبار
 مان پڻ ڪيترا ٽڪر ڪڍي انهيءَ پاڻي ۾ ڏنا ويا آهن.
 ٻه ڪڏهن اخبارت وڃي هئي ۽ مون نه ورتي آهي.
 نه ڪرڻا ڪري ڪنهن مراد ۽ مسلمانن مان مون اهي
 ٽڪرا هن بستڪ ۾ درج ڪيا آهن الڪي بحال پر ڪندي
 سڀ صاحب ڪميا ڪندا.

شال برمالا هن تبار ڪيل گلدسته جي دائمي
 سڳند پڙهندڙن جي دل ۽ دماغ کي ٽراوٽ ڏئي
 ۽ من کي شائتي ۽ آند ڪشي.

رام بي. هوٽواڻي

دل نهائي ۽ جو مڙهي ٿي نيندس ڪنهن ڏينهن.
 ڪن مڙهي سان رڪي آءُ مون محبت، ٿيندي،
 نينهن جو ناتو اچي توهان ڳنڍيندس ڪنهن ڏينهن.
 ويندي اوجھل ٿي سرشتي ۽ جي منوهر ليلا،
 جنهن عيالي جو له هڪ راز عدلين پر سمجهين،
 گھونجا گل راز مان ساعت رسايندس ڪنهن ڏينهن.
 گھونجي ديدار ڪرڻ لاءِ ڀلي عمر سڪان،
 پر مڙهي! توهان مڪا ميل مان ٿيندس ڪنهن ڏينهن.
 ٿول جيون جو سڙي نيڪ زمين ٿي ڪرندو،
 ٿي مٽي، ٻار مٽي ۽ پر مان ڳڏيندس ڪنهن ڏينهن
 جو وڇاڻان ٿو هيٺ سار، سو ٿيندو خاموش،
 گھونجي پٿرن پر اهريت ڏريندس ڪنهن ڏينهن.
 والد جيون جي ڀلي ڪيل خوشي ۽ جا ڪيلي،
 گود ٿيندي پر اچي ساهه ٿيندس ڪنهن ڏينهن.

(۴۵)

آخرين التجا

منهنجا يگوان، منهنجا پتا، منهنجا سائين!
 اها ئي آه منهنجي آخرين اوهان درار داس،
 نه ڀڄڙي ۽ نه ڇڏڻ جو مون ڪي وساري،
 ڇڏهن پورا ٿين اچي هتي منهنجا ساس.

”رام“

سڀ ڪنهن کي ٻوڏ ڪريان ٿو،
وڃان ٿو پنهنجي ماءُ وريو.

اچي، وٺو هي ڏر جون چاٻيون،
گير ٿان سڀ آو سٿي ڇڏيان،
آءُ ڦٽ ٿو اچي وڃڻ کان،

توهان کان منڙا ٻول ٿيڻان.
هڪ ٻئي جي پاڙي ۾ رهندا،

هاسين ٿيڻي زماني کان
پر مون جيڪي ڏٺو توهان کي،

نئين کان زياده ڏٺو توهان.
پرهه ڦٽي پريات ٿي آهي،

ڏيکيو هاءِ اعظامي ويو،
آءُ سڙ لاءِ منبر ٻو آهيان،

آءُ وڃڻ جي لاءِ سڏ ٿيو.
لڙجھان: منگوارام اڏارام ماڪاڻي.

(۴۴)

ڪنهن ڏينهن

(دلگير)

مون کي ڪل آءُ، هتان آءُ لڏ بندس ڪنهن ڏينهن،

دوار ٽينجي ڏي اي دالار، مان ايندس ڪنهن ڏينهن،

جيڪي مير يا ٿورو مڙ ٿي مال ڇڏيندس ڪنهن ڏينهن،

(۵)

- ۱- سؤ قربان ڪريان انهان تون جي منهنون نه ٻولن ڏکي
- ۲- هزار قربان ڪريان انهان تون جي سڀ لون ويڪن اڪي
- ۳- لڪه قربان ڪريان انهان تون جي سدا رهن من جهڪي
- ۴- ڪروڙها قربان ڪريان انهان تون جي هوڏون سون ،
سڏا وٺ سگهي .

(۶)

هٿن سان هاج ڪر مڪ سان رام ٿي-اء
ڀڳهر جي پورهئي مان ڪجهه بکي جي منهن پاء
بتي سانگه رساء ، نه خوش هوند ٻن خاڏو چوئي .

(۷)

ڪال بندي جي سر تي ٿو پل پل پڪاري
ڪي مڱيا ئي ماري وجهي ڪي ڪهي ڪناري
ڪي لائن منجهه لڏي ويا ڪي خان مٿون ڪاري
ڪي پيريءَ ۾ پيا چڙن ڪي چوان نه جيا ري
پر ڳڻتي ٿي ڳاري مٿان ملڻ ريءَ مري وڃان .

(۱۴۳)

هو ڪلا ٿي

(رابندرا نات ٿاگور)

آه وڃڻ جي ملي اجازت ،
ڀائر، سڀ آسيس ڪريو

(۴۲)

هٺان هٺان

(۱)

لو ھا يائين لوڙ جي - سا وڃي وهائي
ڪنهن سان نبيھ نہ ٿئي - ڏن جو ٻين حوالي
آسوا ڪائي - ڇڳہ مڙيو ئي سمجھو.

(۲)

هٺان هلندي هڪاڻ، ٺوڪي ڳالهيون گهرجن ڄار
ڇڻي جو سوڍو ڪري، ٺون دل اندر مڌار
هڪ ناٺو لي سمجھجي، بي برب ٻن سان پاڙ
ٺهيو ره ٺون پٺو، ڇوٽون غريبي ڌار
نہ دوسائيءَ درٻار، روجل ٺوڪي ويندي واپس نہ ٻوي.

(۳)

هي پائين نہ ٺهي اچي نام سان
نہ گوگوءَ ٺوڙو انڌو ٺي گذار (روجل)

(۴)

مايا اچي وڃي ڪهڙي ڪهڙي پاء
ڪن جي چور ڪٽي وڃن ڪن جي ساڙي باه
ڪن جي دي رهي ڏوڙ ۾ ڪن جي راجا ڪاء
سٺي ٺهندي ساء جا خرچن مائينءَ نازو ٺي.

جيڪڏهن ڪوئي مسافر راه ۾ ٽڪجي پوي
دُور منزل کي ڏسي مايوس ٿي ويهي رهي
خضر جو مان ڪم ڪريان، تيان انجو همره رهنما!

(۴۰)

دلگير

آڪاس مان آيس مان هتي سير ڪرڻ لاءِ،
سنسار جي ساگر ۾ ڪنول مثل ٽرڻ لاءِ،
سڪ، سونهن ۽ سڪ ساڻ سرشتيءَ کي ڀرڻ لاءِ،
آيس جتان، اوڏانهن خوشيءَ ساڻ وڙڻ لاءِ،
افسوس! مگر هاڻ مان ماتام ۾ آهيان،
دلگير دڪي هاءِ! دنيا - دام ۾ آهيان!

(۴۱)

پرسرام روھڙا

جو ويو سمو گذري تنهن لاءِ چا مانم ڪجي،
نيطن مان وهائي چشم جو پر نم ڪجي،
درد کي مرڪي گهٽائڻ جو يتن هر دم ڪجي،
دل ڀڳل کي جوڙجي ترتيب سان ڇو غم ڪجي،

ڪر نه قصو ياد گذريل ماهه جو يا سال جو!

نقش ماضيءَ جو مٽائج بڻج مالڪ حال جو!!

(۳۸)

دکایل

مدهنهي نري لار پاڻي،

نري آڻج ستر ڪنار، پاڻي،

۱- نريءَ جا سڀ منج پراڻا،

ويتر ويتر ڪبا لڳ ساڻا،

ويچو و ساهل وار! پاڻي

۲- وانجه هلائي آنءَ نه جاڻان،

واءِ سڻائو ڪين سڃاڻان،

ڪنهن لوري ڪر بار! پاڻي

۳- عرض دکايل جا اڻڀاڻا،

آيا راجهي منجه جا مر مياڻا!

حاصل همت نه هار! پاڻي

(۳۹)

ناراڻڻ - (شيام)

درد چمن دل به هجي ان دل جي شل بچان دوا!

هي هجي سمار ڪوئي ان جي کسي بچان شفا!

دک ڪنن ڪندڙ چمن تي شل پوان بچي دعا!

اف اکون سي چڪي بيهائي نه حاصل ٿي سگهي

روشني کان نه هي واقف، سد نه چڪي نور جي

شل انهن اڳڙين جي کسي بچي پوان نور ۽ صفا!

ٿي سورشي مٺي گهٽي ۽ تپسيا ۽ ڪشت کانپوءِ
مشڪل سان پائين ٿا .

سر ڀر مليو آهي شيوا لاءِ . هي ماما ! گهر ڇڏي
ورنٽ پنهنجي هٿن سان ڪر . ان مان تندرستي
وڌي ٿي ۽ دل کي خوشي ملي ٿي .

(۳۷)

رام پنڄواڻي

مان گوپي هجان تنهنجي جيڪر شام مراري ،
سڙ سڙ دفعا هڪ ڏينهن ۾ تون ٿان وڃان واري .

۱- مٿرا ۾ بندراڻن ۾ ۽ گوگل ۾ گذاريان ،
سڪ چاهه مان دن رات تنهنجي راهه ٺهاريان ،
هڪ وار پڇين ڪير آهين ڪير ڪماري ؟
مان چپ رهان ۽ ڪجهه نه ڪچان شرم ڇڏي ماري ،
مان گوپي هجان گوپي هجان گوپي هجان .

۲- گوپن ۽ گوالن سان جڏهن مڇاڻين ،
گوپين کي ڪري ساڻ تون پيو راس رچائين ،
قدمن ۾ ڪري مان چوان رک لاج بهاري ،
تون مون کي اٿاري چئين اٿ منهنجي پياري .
مان گوپي هجان گوپي هجان گوپي هجان .

(۳۱)

گهر جي ورڻ

(سرامي نوذراج صاحب)

هي ماما! توکي گهرجي ته گهر کي سدو بڻائين
 ۽ گهر جي ورڻ کي اهڙي طرح ڪرڻ جو اهائي
 بر مالها جي بوجا بڻجي پوي.

جو بهنجي گهر جي ورڻ پوريءَ طرح ڪري
 تون کي به ڪنهن نه بوجا ڪرڻ جو ضرور ڪونهي.
 هي ماما! گهر جي پالين کي ناڪر سمجه ۽ گهر
 جي ورڻ کي ناڪرڻ جي بوجا ڪري پانءِ.

جهڙي پاڻ سان گهر جي ورڻ ڪئي وڃي ٿي
 اهڙو ئي ان مان سڪ دک يا بدن ۽ هڪجهڙو
 ڦل ملي ٿو، ڪرڪي ڪم ڪرڻ آهي نرڪ جو
 دک پوئو ۽ خوش ٿي ڪم ڪرڻ آهي سرڳ جو
 آندو ماڻهو.

استريءَ ۽ پٽيءَ جو بيار ٻار ۾ سڄو بيار ٿڌهن
 قائم ٿئي ٿو ڇڏهن پٽي جو بيار، هردي ۾ ويٺل
 بر مالها ڏانهن مائل ٿئي ٿو.

پتور ٿا بهنجي پٽيءَ جي شيوا مان جو ڦل پائي

ٿي سو رشي مٺي گهٽي ۽ ٽپسيا ۽ ڪشت کانپوءِ
مشڪل سان پائين ٿا .

سراب مليو آهي شيوا لاءِ . هي ماما ! گهر جي
ورتن پنهنجي هٿن سان ڪر . ان مان تندرستي
وڌي ٿي ۽ دل کي خوشي ملي ٿي .

(۳۷)

رام پنجاوڻي

مان گوپي هجان تنهنجي جيڪر شام مراري ،
سؤ سو دفعا هڪ ڏينهن ۾ تون وڃان واري .

۱- مٿرا ۾ بندراڻن ۾ ۽ گوگل ۾ گذاريان ،
سڪ چاهه ، مان دن رات تنهنجي راهه نهاريان ،
هڪ وار پڇين ڪير آهين ڪير ڪماري ؟
مان چپ رهان ۽ ڪجهه نه ڪچان شرم جي ماري ،
مان گوپي هجان گوپي هجان گوپي هجان .

۲- گوپن ۽ گوالن سان جڏهن موج مچائين ،
گوپن کي ڪري ساڻ تون پيو راس رچائين ،
قدمن ۾ ڪري مان چوان رک لاج بهاري ،
تون مون کي اٿاري چئين اٿ منهنجي پياري .
مان گوپي هجان گوپي هجان گوپي هجان .

(۳۶)

گهر جي ورڻ

(سرامي بوذراح صاحب)

هي مائا ! توکي گهرجي نه گهر کي مندر ٻڌائين
 نه گهر جي ورڻ کي اهڙي طرح ڪرڻ جو اهاڻي
 بهتيا جي بوجا بڻجي پوي.

جو نيتي گهر جي ورڻ پوريءَ طرح ڪري
 نه ٿي ٿي ڪنهن نه بوجا ڪرڻ جو ضرور ڪونهي.
 جنهن مائا ! گهر جي پالن کي ٺاڪو سمجهه ۽ گهر
 نه ٿي ٿي نه ڪرڻ جي بوجا ڪري پال.

جنهن مائا ! گهر جي ورڻ ڪئي وڃي ٿي
 نه ٿي ٿي ٺڪ يا ٻڌڻ ۽ هڪڙو جو
 نه ٿي ٿي ڪر ڪرڻ آهي ٺڪ جو
 نه ٿي ٿي ڪر ڪرڻ آهي سرڻ جو

نه ٿي ٿي ٺڪ ٺڪ ٺڪ ٺڪ ٺڪ ٺڪ
 نه ٿي ٿي ٺڪ ٺڪ ٺڪ ٺڪ ٺڪ ٺڪ

رد

د

نه ٿي ٿي ٺڪ ٺڪ ٺڪ ٺڪ ٺڪ ٺڪ
 نه ٿي ٿي ٺڪ ٺڪ ٺڪ ٺڪ ٺڪ ٺڪ

- ۳- چرخ فاک جي گھٹو ستايو،
 نڪ ڪٽڻ جو ڪريو اوهين سعيو،
 مرشد اچي ٿي ساڻي،
- ۴- ڪرم قطب تي ڪر تون خالق،
 تو بنا پيو ناهي مالڪ،
 ڏکڙا ڪٿين اچي پاڻهي.

(۱۲)

ڪو جهي

- ٻاجه، پريا ٻانهي ۽ ٽي،
 من پي ڪا ٻاجه پويئي،
- من پي ڪا ٻاجه پويئي،
 شال سدا شاهي وسيئي.
- ۱- سَنَڱُ نه سڀا پو سا هيان، ازلون گولي آهيان،
 پاند ڳچي ۽ ڳل پايان، من پي ڪا ڪهل پويئي.
- ۲- ڏوه ڪيا اٿم باري، توبه نو در زاري،
 نيٺ وهن ٿا جاري، من پي ڪوئرس پويئي.
- ۳- درد هجر جو ٿاريو واڳ وصل جي واريو،
 ڳڻتئين تنهنجين ڳاريو، من پي ڪا مهر پويئي.
- ۴- ڪو جهي توڙي ڪاري، لالن تنهنجي لاري،
 ساجن ڪر سرداري، من پي ڪو قياس پويئي.

(۱۰)

آئل

نالي ڏئي ۽ جي بڙو نار منهنجو
نذر آهڻ نماڻي آهي آڌار نهينجو.

- ۱- آهه ڏاڏي چندي دنيا دورنگي
بنان ڏن پهنجي نه ڪو ٻار ڪنهنجو.
- ۲- ڏاڏو آهي سٺو دل ۽ جي ڪردش
مٿن ۽ جو مائٽن ڏنو آزار اهنجو.
- ۳- در نهينجي ڪو سائل عرصدار آئل
ڪر ٻاچو، ٻانهي ۽ ٽي ڏي ديدار نهينجو.

(۱۱)

قطب

سڄي ساحيل ٺاهو، ڪريو ڪا،
فصل ڪريو اوھن هاڻي.

- ۱- در نهينجي ٽي ڪئين سوالي،
در نهينجي ٽان ڪونه موٽو خالي،
هيءَ بي ايڪ نماڻي.
- ۲- درد منهنجي خون دارون تونهن،
ٽي در جي مٿن ٺاهان سوئهن،
حال سڀوئي ٿو ڄاڻن.

۴- شال هر هڪ لاء چڱو چاهيون،

چڱو ويچار يون، چڱو چئون ۽ چڱو ڪريون!

۵- ڏکين جا ڏک دور ٿين، سڪيا سڪي رهن،

پيچ ڏسي پوسن ٿيون، پاپ کان پاسو ڪريون.

۶- منو ٻولي مک مان، سڀ کي سڪي ڪريون!

ڏيا رکي دل ۾، سڀ جو ڏک ڪٽيون!

۷- هيءُ پُراڻ تنهنجا دان، تنهنجي شيوا ۾ لڳن،

تنهنجي شيوا ۾ لڳن، هي پُراڻ تنهنجا دان!

[۶]

سڇل

نماڻي دا ننگڙا، جيون ٿيون ڀالڻا.

۱- ميري آهيان مندي آهيان، بيشڪ بندي آهيان،

ڏکين منهنجا ڍولڻا، منهنجا عيب نه ڦولڻا،

نماڻي دا ننگڙا.....

۲- پتي هان پياري، لڳي آهيان لاري،

جوڳي نال جالڻا، ڦل نه هي آوڻا،

نماڻي دا ننگڙا.....

۳- ٻار سڇل ٿون، لڙي ڪشالي،

گھونگت ڪولڻا، ٻه ٻه ٻولڻا،

نماڻي دا ننگڙا.....

[۷]

ديوان گل

ڏٺي منهنجا، ڪر مون تي پئجهو ڪرم،
 نه رنجي نينجي لطف سان سڀ ڀرسم،
 عيبن آهه مونکي اڳڀاڙو ڪيو،
 نه ڪين ٿوڻ نه نه ڏکتي، اڳڀاڙن شرم،
 وڃايم مڙيوئي حال احوال مشق،
 پئجهو ڄام ڄاڻي نتيجي عمر عرم،
 عمر ويٺي ڏوهن ۽ ڀاڻن م سڀ،
 رهيو ڪونه ڀاڻي ڏٺي ۽ وي ڏرم،
 مولاي! ڀر سان معاف ڪر سڀ گناه،
 مداحن عو مون کي ٿو ماري مرم،
 عطشي گل اڙهي ۽ شرم ڪيو شرمندو،
 وهائي اکين مان ٿو ڀاڻي ڪرم.

[۸]

پروفيسر شيوارام ڦيرواڻي

- ۱- شال خروروز، خرورستي، خرهڪ جو ڀاڙو ٿئي!
- ۲- خرورم خير، خرهڪ جو خير!
- ۳- شال سڀني ڳڙوان ٿين ۽ وڏوان ٿين،
 بنوان ٿين ۽ شيواڏاري ٿين.

[۴]

سواهې پوډراج صاحب

پريو پمارا اسانهې دل هي جو پاري كي گلشن ڪر
 وسامبل دل جي ديدڪي پنهنجي رحمت سان روشن ڪر.
 ۱- دماغي سوچهري سان گذرلي قوت پيدا ڪر.
 آسان ۾ اوجا آدرش بالغ جو چاهه آڻين ڪر.
 ۲- وڏي جلد هي ڪلا وانگر ادب جو سوچهو پيدا ڪر
 ڳڻن جي ڳان سان سهڻو اسانجو داغ ڇوڻ ڪر.
 ۳- جڳهت جي پريو پريو ۾ رهون ٿي ڪم ڪند
 سُرپلو دلورا وانگر اسان جو سازن من ڪر.
 ۴- دلها ۾ ”وڏ“ گل وانگر رهون رهڻي مٿي رکي
 لب سرن پيهي ۾ اسان جو سڏو چمن ڪر.

[۵]

پدوس صاحب

مهر ڪر اي مهر جا والي لمانن مڙا ٿون
 جنهن نيت منهنجي ڪاٺي ڏي سڄي سا جاڳ ٿون.
 ۱- ڪر دڪن لاءِ درد پيدا منهنجي هن هردى اندر،
 دل اچڙ ڪر سڙ سائين! پريو چل سان پاڻ ٿون.
 ۲- ٿو سڄي سسار ۾ ڏاڏا ٿو چٽو ۽ ڪو
 پنداري مان پري ڏي ڏاڏ ٿون.

سگه ڏينر پوان اڳيان
 گوڏن پو ۵- رڳو ۱- ڪران.
 سگه ڏينر ٽچ ورتا ڪان
 اوچو- و پنهجو من رڪان.
 سگه ڏينر هي سگه اڀيان
 نهنجي اڃا کي پر بر منجهان.

ترجمان منگهارام ماڪاڻي

[۳]

سري سائين رامانند صاحب

۱- سباجها باجه پنهجي ڪر، شرن نهنجي اڃان تومان
 جهڪائي ڪنڌ نورث سان،

۲- جيئي تو جهڳت هيءُ سارو،
 اڳيان نهنجي لمان تو مان.

فقط آڌار نهنجي تي
 د يا نهنجيءَ سان دم دم بساھن کي ڪٽان تومان.
 ۳- سڃاڻي سيل ڏي مونکي،

صبر سنتوش شائتي ڏي
 ڪُمت ڪر دور سُمتي ڏي، اهوئي ور گهران تومان.
 ۴- نهنجي جيون جي شير

بدن من پوان سب
 ۵- ان

(۳۵)

پرار ٿاڻون

[۱]

ساڻين جيوت سدگهه صاحب

مٿن هار پڙيو ڀرپ هوءَ سڀاڻي
 لڳهه بن ميرا مٿر نه پائي
 ٿون پراڻ نات پورن هٿه سڀ چالي
 اب هات پڪڙيو مو کون پار لنگهالي
 اس مسڪل سي مو کون ڪرو مٺا صا
 چوٽ سد رهي نسام ڪا واسا.

[۲]

روي بابو

پرار ٿا پريو ٿو ڪريان :-
 لڙي ڪڍ هيٺائي دل مان .
 سگهه ڏيهر لسان آندو سان
 دڪه ۽ سڪه سڀ پيو سُهان .
 سگهه ڏيهر لسان پنهجو ربار
 مڦل شيوا م ڪريان هر بار .
 سگهه ڏيهر مڪين لسان
 هٿ ڪڏهن ان آءُ ڪٿان .

(۳۳)

پويما پڳتي

سوامي پوٽراج صاحب

ايشور جي وڏائيءَ کي بندو ڪيئن سمجهي
سگهي. هو پهاڙ نه هيءُ پتڪڙو، هو ساگر نه هيءُ
ڦڙو، هو سورج نه هيءُ ٿرورو، هو ڀرپور پندار نه
هيءُ هڪ خسيس ڌڙڙو!!

(۳۴)

آپاشنا يا بندگي

آپاشنا يا بندگي ڏکي يا سڪي من لاءِ آلت آهي.
آپاشنا يا بندگي، آتما جو کاڌو آهي.
آپاشنا يا بندگي ڏکي دل جي لاءِ دارون (دوا) مثل آهي.
آپاشنا يا بندگي مصيبت ۾ سهارو آهي.
آپاشنا يا بندگي ايشور وٽ منزل رسيد ٿيڻ جو
هڪڙوئي اپاءُ آهي.

آپاشنا يا بندگي دنياوي دقتن کان چڏائڻ لاءِ هڪ
ٺي هڪ ڪارگر وسيلو ۽ حيلو آهي.
آپاشنا يا بندگي آب حيات (امرت) آهي.

تنهنڪري :- روزانو هيءُ آب حيات (امرت)
پيئو ۽ اهو آب حيات اوهان کي تڏهين نصيب ٿي
سگهندو جڏهين تڏهين جو چاهي رات جو هر روز
نيم ٻڌي آپاشنا يا بندگي ڪندا رهندا.

آتم اپديش تان ورتل

(۳۲)

سوی سکھنی صاحب مان

(نرحمان پر سرار صبا)

منزل اوکي پند ٻري، جيت ڇا نه مان ڪوهن هي
 ان منزل پر موروڪ من ڪٺا ٻونجي نام سمرن چسي.
 منزل اوکي پند ٻري، جيت وات تي آهي ڪاري ٻات
 هت پر ڪٺ ستام چود بيسڪ، روشن ٿيندي ٿيندي وات.
 منزل اوکي پند ٻري، جيت ڪوئي نه ڪنهنڪي جاڻي ٿو
 جاڻي ٿو هڪ جاڻڻ وارو، جاڻي ٿو ۽ سڃاڻي ٿو.
 منزل اوکي پند ٻري، جيت نزل ڪي اس ساڙي ٿي
 نام چو نالو چاڻو ڪري اٿس، چاڻو اٿس مان لاري ٿي.
 منزل اوکي پند ٻري، جيت پاڻي ۽ لڏ هي ۽ ترسي ٿو
 نادل نهي ٿو پگوان چو نالو، نانڪ امرت ترسي ٿو.

پگب ڏني پگوان، ڪنهنڪي ٻريجي پندجي ؟
 نهن سامي سڀني ڪا چپ ٽپ دان اشنان ؟
 راج روڻ سک سرڳ جي اٽڀا رکن ڪانه ؟
 رهن مٽو جهان، سدا الپ ڪنول مان .

(۳۱)

شري گيانچند چاند ومل

جنهن ماڻهوءَ کي چاهندا هجي ته مان جنم مرڻ
 جي ڦيري کان چٽان ۽ جنهن منجهان پيدا ٿيو آهيان
 تنهن ۾ لين ٿي وڃان، تنهن لاءِ بهرين ڳالهه اها
 آهي ته من جو مان ٿيا ڳي. من جي مان تيا ڳڻ سان ماڻهو
 گهڻي اجائي بڪواد ڪرڻ کان چٽي پوي ٿو. ڏسڻ
 ۾ آيو آهي ته جيڪي ماڻهو اجائي بڪواد ڪندا
 رهندا آهن، سي پنهنجي من جي مان جي وس ٿي
 ڪري پنهنجي ڪي ۽ ٻين جي ڳلا ڪندا آهن.

نڪ. - حوت سان پنهنجي

پنهنجي ڳلا ٻڌ

پنهنجي پاڻ به

پنهنجي

۾ لڳل

سڀئي

ٿي.

بی عیب سرور و جمو بهال کوری ء الین سوچین
له مون م کانه دیتتالی لی کانه لی مکی.

(۶) بهذهن عام ماٹون سان وولاء کرون جو موقع
پتی، لذهن سرو آلم باء دل م ڈاری، دولی دل
مان کدی سینی سان وولی.

(۷) بهذهن دنیا عسی کدین کوردش م این
فاسی له ان وقت بهدجی واستو سرور کی عک
رس نقین کوری آند م رعی.

(۸) بهذهن کنا دیرج اچی سنالمس لذهن بهدجی
سب سرور کی یاد کوری همیشہ باٹکی پو ال ء
داول سمجھی، باٹکی دین ء محتاج کذهن له سوچین.
(۹) بهذهن ککو کاور کورس نا دیت وڈ
کالوالمس نا سو کو نشان بچی وچمس ان ولیم
بهدجی واستو شانتی سرور جو سو کوری کولی
له سوک نیم م د آلی، بالکمن رعی.

(۱۰) بهذهن کولی سدکلب اندر م الس نا
اندون سان وولاری کرون جو موقع دیریش اچمس
له انوالف اٹکی کچن کمر جو کرون له سوچین.
مشان دل مینر عروقت دل م رکی ان ویم
س عکذهن کولی د مش بهدجو وولاء رکندو
له ان ال ما، به ان عوگو له لمدو، سرار م اسر
رعی سیمت، عکس م موج م گداوندو.

بہتار: کرمچند لیلاوار حکورانی

سواهي هيڊراج صاحب چڊاڪاشي

حياتيءَ ۾ منشي کي طرحين طرحين جا موقع درپيش اچن ٿا. عام طرح سڀڪو انسان پاڻکي جسر مڃي، جسر جي بوليءَ ۾ انهن موقعن تي ورتاءُ ڪري ٿو. پر آهي ان ۾ پال. ڇو ڇو انسان آهي ظاهريءَ طور مٽيءَ جو پتو پر در حقيقت آهي پاڪ نور. تنهن ڪري انکي ڇڳائي نه پاڻ کي ست سروب نشي ڪري هيٺين ريت جدا جدا موقعن تي ساوڏان ٿي هلت ڪري.

(۱) جي بيماري يا موت جو خوف اچي ٿيس ته پنهنجي سروب کي امر نشي ڪري خوف کان بيزخوف رهي.

(۲) جڏهن مورڪن جا ڀر ڀريا وڃن ٻڌي ته پاڻ کي گيان سروب يقين ڪري انهن آوازن کي ڪوڙو ۽ يهودو سمجهي.

(۳) جيڪڏهن ڪو غم اچي ورائيس ته پاڻ کي اندر سروب نشي ڪري غم کان آجور رهي.

۵۔ ڄاڻ مسافر جهڙا، توکي سنگي ٿا سارن
کي ويا ڪي وڃڻا، سي نه رهي ڪن رهن
ڪوڪان ٺهرڻي ڪال جون، ٿرڙا ڪن ٻڌن
پوءِ ٿا رست روٽن، جڏهن ڌرهون هارائي هليا.

۶۔ ڄاڻ ادا ڙي ڄاڻ، تون غلام م نه گذار
مسافر آهن هن ماڳ تي، ڏانهن نه ٿي ڪي چار
پوءِ هڻندين هڻڙا، تون ساحور پياڻ سنڀار
ساڪا ڌرهون ڌارڻ ڌار، هيون سان پسن ٻرڪي.

(۲۹)

ڊاڪٽر روچلداس صاحب

ٿله - ساڍو سڪ سيني اندر، سڪ م سڄو سائنوسي
عنه، هيون حب سان گڏيو،

سو هوم سان هر دم هسي.

۱۔ قرب، قرباني، قناعت، قباس ڪي رک قاب م
نن نائي ڪي داوڇهن، سو وڪاڙن ڪي ڏسي.

۲۔ من اندر سرل الڳي ۽ راج آهي روح بر،
هي يتارت ٿا ڪر مڪ سڄو سگر ڏسي.

۳۔ بي خودي ۽ خوف همهر ساقي ۽ هٿان حاصل ڪيو
رلد سو پهتتي نرسن جي ٿار ڪي ويو پسي.

۴۔ سڪ م جي نرور، نرور ٿا رهن م سؤ ٻڙ
ٿا م سان چنهجي رهي روجل، سورائول سان رسي.

منش سر بر در لب آهي. چمن تاري ۽ مان نئل
 گل وري نه لڳندو آهي، لئن وري منش سر بر ملو
 مشڪل آهي. دم تي ويساھ ڪونهي سنسار جو
 ڏنڌو اڪت آهي تنهن ڪري پوئتي نه پئجي. جلد
 ادم ڪري سڀان جو ڪم آھ ڪٿي ۽ آھ ڪٿي
 ڪم هائي ٿي ڪٿي.

(۲۷)

بيوس صاحب

[۱]

سڀني جي سنسار مٿي، جو موهو من مسانو آهي،
 گهر ٿو ماڙيون محل نه پنهنجا ٿن من ڏن نڪارو آهي.
 چمن ڏينهن جو چيت چمن ۾ لئل لاء بهانو آهي،
 آلي سرو تي سوڪ، هئي حس چوڳ نڪ لس واراڻو آهي،
 جاڳ مسادر ڪر سائاهو ٿو نيت روانو آهي،
 دنيا جهڙي ڇٽجي ٿو سو پاڻ مسافر مانو آهي.

[۲]

نيت نه سازوڻ مڃن ٿو سدائين نيت نه هي ۽ رسافت آهي
 نيت نه ناغن ۾ بهاري، نيت نه لئل لال آهي.
 نيت نه ساد بون شاد مانا، نيت نه جميد چمن آهي
 نيت حاندوڪي ۽ جي پٺان، اچي ٿي رات آهي.

(۱۷)

سوی رام گرشن پوههانس

ماڻهو ساراهه نه ٿڪڙو ڪن، ڳلا نه ٿڪڙو ڪن.
ان ڪري ٻيا حبڪي ٽولاءِ جون، تنهن تي ڪو
ذبحان نه ڏي. شانت مهه ۽ ڳولان جهون ڏارن ڪر.
لوڪن جي پنڌا ۽ استتيءَ جي ڪا پرواهه نه رک.

(۱۸)

ماتا شارداد مڻي

ايسور جي مرضيءَ کان سواءِ ڪجهه نه ڪونه ٿو
ٿئي. درخت چوهڪ پتو به ايسور جي حڪم کان
سواءِ پري نه وڃي سگهي. انسان ڪي موقعا ملن پيا،
پهنجي نرسائن کي ڇڏي ايسور ڏانهن لاڙي رکي
حا. انسان جي هر ڪرم ۽ هر ٿنڌي به ايسور پهنجو
ٿي نور ظاهر ڪرڻ ٿو چاهي. جهڪو سڀ ڪجهه
ايسور اوت اڀرن ڪري ڇڏي ٿو ٿيندا سڀ
ڪارج هو پاڻ سڌ ڪري ڇڏي ٿو. ڪرم مان
ڪرم کي مٽائي سگهجي ٿو.

(۱۹)

شري رامڻ مهرشي

منسہ ڪيتري قدر به پاپست ڪئي هجي نه به

جي هڙهيءَ دود جي ڏانهن نه ”اڙي مان ڪهڙو
نه پاپي آهيان ۽ مان ڪن پاپ کان چونڪارو

مهاڻا ڳانڌي

[۱]

جڏهن ڪو آسرو نه ٿو رهي، وسيلو ٻيهجي ٿا
 وڃن ۽ سهنج ۽ سهولتيون موڪلائي ٿا وڃن تڏهن
 منهنجو آزمودو آهي ته ڪنهن نه ڪنهن نموني،
 خبر نٿي ٻوليم ته ڪٿان، مدد پهچي ٿي وڃي.
 آزاد نا، پزار ٿنا، پوڄا ٿي يا سنسا نه آهن.
 آهي ڪاٺ ۽ پيٽ، ان به وڌيڪ ستيه

پروم - پروم سٹ - پروم ٹس

(15)

میران پیگتن

[1]

مئن دام بېاسې مئن شام بېاسې

مسرو دود له جانی کوء

۱۔ گھایل کی گھٹ گھائل جالی

جس میں لاگی ہوء۔

۲۔ سؤلی اوپر سے بھاگی

کس پد ملتا هو۔

۳۔ مہربان کی ہر پوگرت و ناگرت

ویند سالور یا هوء.

[२]

رام دڻس مڻ پايو مري مائي

رام دکن مہ پابو

۱۔ مگر یہ نہ کوئی، چور نہ لونی

د د هغو سوايو

۲۔ اگلی نہ جالی، نہ نہ ڈوبی

ڈری نہ سما یوہ

۳۔ نام کی ناو پچن کی بیان

ہو ساگر سے لراہو۔

میران کی بیوی، گردن ناگر

کامل چم لا یو۔

(۱۸)

مٿان دل! ماندي ٿيڻ، ڪي الله يي آهي
سون ورهين جا ڏاڪڙا، لڇي ۾ لاهي،
اهڙو ئي آهي، صاحب مهجور سپرين.

(۱۹)

ننڍ نا ڪر تون نماڻي، مٿان ويلڙي وهائي.
۱- اوکا پنڌ پهاڙ جا تون سمر ڪڍجانءِ ساڻي.
۲- ٻن درياهن جي وچ ۾ پيڙي وهي پراڻي.
۳- هتان هلندءِ هيڪلي توکي ان نه ملندو پاڻي.
۴- سرتيون شاهه لطيف چئي سائين ٿيندم ساڻي.

(۲۰)

۱- چاڙپ لڳي ڇڳا چٽن، ميوا ۽ ٻيو ٻور
۲- ڪهاڙو لڳي ڪوڪ نه ڪري، درد نه رکي سور
۳- وڏيندڙ سان وير نه رکي، توڙي پڇي ڪري چور
۴- پاڻ جلائي ڇانو ڪري، نت انهيءَ ئي نور
۵- سرتيون شاهه لطيف چوي، حاصل تن حضور.

(۲۱)

منوجنءِ نالوءَ، تنءِ مون وڏو آسرو
ڪو در ناهه جهوءَ، مون ٻيا در گهڻا بهاريا.

(۱۲)

ساري رات سُهان، جاڳي جن ياد ڪٿو
 اُن جي عبدالطيف جي، مٽيءَ لڌو مان
 ڪوڙ بهن ڪن سلام، آڳهه آڄڻو اُن جي.

(۱۳)

لَمِي ڪُهي ٺٻار ٺون، ڌمر وڌو ڌڪ
 منجهڙا صر سڪ، جي سنوار ٿا! سمجهين.

(۱۴)

هو چوئتي ٺون م جڙ، وانا ورائي
 آڳهه، اڳرائي جو ڪري، خطا سو کائي
 پاندر پائي، وٺو ڪٺي وارو ڪن ڪي.

(۱۵)

ڪن مائيندا من یر، خودي ۽ خدا
 سن ٿرادن جاء، ڪاء هڪ مباح ۾؟

(۱۶)

جي لئلاني د لهن د بڻ ايلانج
 آسرو نه لاهنج، سڄڻ ناهندڙ ڳوٺو!

(۱۷)

م ڪر ڊول! ڊلو، ٺاٽو ٺاٽين سڀن
 ڪونهي ڪهڙين جو، بگڙو ڊلو
 ٺهڻو نانء ڊلو، وليو ويني آهيان.

(۶)

اُربان سَندي ٻار جي مڙيئي منائي
ڪانهي ڪڙائي چڪين جي چيٽ ڪري.

(۷)

سُتر ڪر سَٿارا آءُ اُڳهاڙي آهيان
ي ڪين ي ڪٽهارا! ڏيئي پاندُ پناهه جو.

(۸)

ئون صاحبزادو سپرين، آئون نسورو نوڪر
بيحد ڪريان بندگي، هٿ ٻڏي ”حاضر“!
چن چڏ بنديس ڪينڪي، دوس اُوان چودر
مون سان مهر نظر، پرين! لاهه م پاهجو.

(۹)

ئون حبيب تون طبيب، تون دارون ڪي دردن
تون ڏين تون لاهين، ڏاڏرا! ڪي ڏڪندن
تڏهه وُڪيون تُرُق ڪن، جڏهه امر ڪر هو ان ڪي.

(۱۰)

سُٿا! اُٿي جاڳ، نند نه ڪجي ايتري
سُلائي سهاڳ، لنڊن ڪندي نه ٿيبي.

(۱۱)

مُحبت ٻائي من به رلدا روڙيا جن
ن جو صرافن، اُن لور يوئي اُڳهايو.

(۱۴)

شاه صاحب

(۱)

جیڏو ٿو ٿو سانءَ، ٻاجهه نه ٿيڏانهي مڱان
 رڃي ٿيڏانهي رڃي ٿو ٿيڏانهي ٿو ٿيڏانهي ٿو ٿيڏانهي
 گڙو ڪپانءَ، ٿو ٿيڏانهي معلوم ٿيڏانهي.

(۲)

جيڪي منجهه ٿيڏانهي، سو ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي
 ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي، ٿو ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي
 عدل ٿيڏانهي ٿيڏانهي، ٿو ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي

(۳)

ٿيڏانهي منجهه ٿيڏانهي، سو ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي
 ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي، ٿو ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي

(۴)

ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي، سو ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي
 ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي، ٿو ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي
 ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي، ٿو ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي

(۵)

ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي، سو ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي
 ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي، ٿو ٿيڏانهي ٿيڏانهي ٿيڏانهي

(۱۳)

سامي ۽ جي سلوڪن مان

- ۱- پر ميسر پر تک، سامي سورج جان رهي ۽
انڌا ڏسن ڪينڪي، پتي پنهنجي اک ۽
ڪوه ڪرين جڪ جڪ، تو در در ديوانن جان.
- ۲- خالق منجه خلق، خالق سڀ خلق ۾ ۽
سهجي ڪو سامي چئي، ورلو جن هڪ،
مهر ڪري مالڪ، جنهن ئي پرچي پاڻهي.
- ۳- سامي الڪ اپار، من ٻڌ وائي ۽ کون پري ۽
ويائي رهيو رس ۾، ساڪي سر جڻهار ۽
ملي ساد سنگت سان، تو غصي کي غار ۽
نه دوست جو ديدار، ڏسين هن اکين سان.
- ۴- سنگر جهڙو شاهه، ڪونه ڏنوسين ڪا ٿين ۽
پرچي ڏنو جنهن پوري، آتم ڏن آڻاهه،
نڪي پڇيائين جات پات، نڪي پڇيائين راهه ۽
ڪري من اچاهه سامي، ڇڏيائين چن ۾.
- ۵- ڪسنگ ڇڏائي، سوئي سادو ستگرؤ ۽
ڏيئي گھ هر پڳت جا، اوگھ مٽائي ۽
انتر مک جوڙي ڪري، اوديا پت لاهي ۽
سامي لڪائي، آتم پد اکين سان.

(۴)

لپُ جي مُن جو تون ڪرين، هر دور ڌر نرمل،
من کي رڪه تون مڙن م سانتيڪو ڪومل،
انگي پهر آهل، رهه تون، روڪي ڀاڱي. [۱۶-۱۷]

(۵)

سڀ هڪ سمجهي منس جو منهنجو ڀڄن ڪري،
مون کي ٻڌ سڀ حسود وٺل ٿو سمجهي،
مون ڀر سو ورتي، پوءِ هلي ڪنهن ديت پي. [۲۱-۳۱]

[۶]

اڃا ٻڌائي ٻاڱي گهرجي شڏ ٻڌ ساڻ،
هڪ ڪرڻ ٿو ڪن کي ڇاهي پرڪ سڃاڻ،
ماڻهو پنهنجو پاڻ، آهي ويڙي يا سڃڻ. [۲-۵]

[۷]

ڪرم ڪتي ڪنهن ٿو ڦل جي آس ڪان،
سنگ ڪري، ڇاڻي مرص ۽ موھ ڏوڙش ٻان،
پتو ڪٿي ٻڪ سان، سڏهي اهڙو ڪرم ٿو. [۱۸-۲۳]

[۸]

وشن پوڳڻ ساڻ ٿو ڇڪو سک پڙ پي،
امر ٻه سالن لڳي، آخر وڳ ڀاسي،
اڃن! ان سک کي، رڃو ڪٿي ٿو ڪوڻجي. [۱۸-۳۸]

(شري مينگهراج ڪلاواڻي)

- ۹- تلسي يا سنسار ۾، ڀانت ڀانت ڪي لوڪ
سڀ سي دل مل ڀينڙي، نڌي ناڻو سنجوڪ.
- ۱۰- جنني جنني توڻيگت جن، يا داڻا يا شور
نهيڻ توجنني بالجهه رهي، گاهي گنواڌي نور.
- ۱۱- تلسي يا جڳه آءُ ڪي، جن نه چڀيو سري رام
کاڌا پيڻا پهرنا، تن ڪا سڳل حرام.
- ۱۲- ما يا سڳي نه من سڳا، سڳا نه ڀي سنسار
تلسيداس اس جيوڪا، سڳا هيءُ سرجن هار.
- ۱۳- تلسي اس سنسار ۾، مطلب ڪا ٻيو ڀار
جب تڪ پيسا گائڻ ۾، تب لڳ لاڪون يار.
- ۱۴- تلسي اس سنسار ۾، تين وستو هيءُ سار
ستسنگ اور هري ڀڄڻ، نشدن پراڻڪار.
- ۱۵- تلسي يا سنسار ۾، پانچ رتن هيڻ سار
ساڌ سنگت ستگور شرڻ، ڏيا، ڏين اڻڪار.
- ۱۶- سنت سماڱ هر ڪٿا، تلسي ڏرلپ دوءِ
ست دارا ار لڄمي، پاني ڪوپي هوءِ.
- ۱۸- ڌيرج ڌرم
آبد ڪيا

(۱۰)

سری پگت تسیداس صاحب

۱۔ دیا ڈور کا مول ختم، ترک مول ایمان
 لسی دیا نہ جوڑی، تب لہر ٹپت مربران۔

۲۔ ابکے ٹیڑی آڈی ٹیڑی، آڈی کی بن آڈ
 لسی سنگھ ساڈ کی، کٹی کوٹ اپراڈ۔

۳۔ انا ہوٹی پر ہوکر سکی، شوو نیار مت جاء
 لسی اس سنسار م، پسر پو پچن سکدا۔

۴۔ نڑا پروسا جان کی، دیتا گود م سیس
 لسی ایسی داس کی، رکیا کرو چکد پس۔

۵۔ بس سائی بن دھی، اب کج بنی لساہ
 لسی ائی عانکھی، مکن دعو من مالہ۔

۶۔ آہ نہیں آدر نہیں، تھین تھین م نہیں
 لسی وچان نہ عانکھی، چاھی کنچن ترسی مینہ۔

۷۔ لسی آہ عرب کی، کھی نہ مانی طاء
 مولی نکر کی کال سی، لوٹا پسر عوطاء۔

۸۔ جب ترک م آئی نی، جگ جنس مک ٹرونی
 ایسی کرنی کر علو، ٹر جنس مک چک روئی۔

۱۶- کبير مايا تُجي تہ ڪيا پيا، جو مانُ تڄڻا نهي جاء
 مان مٺي مُنور گلي، مانُ سڀيءَ ڪو ڪاء.

ارت

سري کبير صاحب جن فرمائين ٿا تہ مايا کي
 تياڳ ڪييءَ تہ ڇا ٿيو، جيڪڏهن اهنڪار تياڳ نہ
 ڪيو اٿيئي. وڏا وڏا سرشت مٺي اهنڪار ۾ ڳري
 ناس ٿي ويا آهن ۽ اهنڪار سڀني کي کائي چٽ
 ڪري ڇڏيو آهي.

۱۷- کبير جا گهرُ ساڌ نہ سيويئھ ۽ هر کي سيرا ناھ
 ٿي گهرُ مَرھت سارُ کي، پوٽُ بَسھ ٿنُ ماھ.

ارت

سري کبير صاحب جن فرمائين ٿا تہ جنهن
 گهر ۾ ساڌن جي شيوا ۽ هريءَ جي پوڄا نہ ٿي
 ٿئي، سو گهر مساط وانگر سمجھو جنهن ۾ پوت
 رهن ٿا.

وانگر آهي، جو ذهن تي ڏسان ڏي اڏامي پيو
 وڃي، ڇڙي ڇڙي صحبت جو ڪري ٿو، اهڙو

ٿي ڦل هو پائي ٿو. مطلب ته عام ماڻهن جو من ٻو
 پٽڪي، پر هڪئي ساڌ سنگت ڪن ٿا، سي اکر
 ڦل پائين ٿا ۽ ٻيا انهيءَ ڦل کان ٽراس رهن ٿا.

۹۔ ڪير سنگت ڪري ٿو ساڌ هجي،

اٽڪ ڪري ٿو راهه

سا ڪٿي ڪٿي، جاني هوءَ پناهه.

اوت

سري صاحب جن فرمائين ٿا ته ساڌن
 جي سنگت ڪڍڻ تيرهي، (ڇو جو) اها آهه-روست
 ۾ ٿون ٿا. سڀنيءَ ڀليءَ جي سنگت نه ڪرڻ
 کپي، جيئن ته سڀنيءَ حاجي گندي.

۱۰۔ ڪير ڏهر ۽ جيون ٿي، تن ڏن جاءِ نه جاءِ،

ڇو ڪن ڪن چاهين ٿا، واپس ٿاڻ سماءَ.

اوت

سري صاحب جن فرمائين ٿا ته رام جو
 چرچو نه ٿيڻي، خيوليڪ سرور ۽ ڏن وڃن
 ۽ ڪنن ۾ ڪنول روپي چرلن ۾
 ۽ سڀنيءَ وٽي ڏهر آهي يعني لڳائي ڇڏيو
 ۽ ڪنن ۾ ساهتي رهندا.

(۹)

سري ڀڳت ڪبير صاحب

۱- ڪبير سڀ تي هم ڀري، هر ٽچ ڀلو سڀ ڪو
جن اٿسا ڪر ڀوجهڻا، ميت همارا سوء.

ارت

سري ڪبير صاحب جن فرماين ٿا ته اهنڪار
سڀ کان برو آهي، انهيءَ کي تون ڇڏ نه توکي سڀ ڪو
ڇڳو ڇوي. جن پرشن ائين سمجهيو آهي (نه اهنڪار
برو آهي) سي منهنجا متر آهن.

۲- ڪبير جس مرني تي جڳه ڏري، ميري من آنند
مرني هي پائيئي، ڀورن ڀرمانند

ارت

سري ڪبير صاحب جن فرماين ٿا ته جنهن
موت کان جڳتر جا جيو ڊجن ٿا، تنهن مان منهنجي
من ۾ خوشي پيئي ٿئي [ڇوڇو] ڀورن ۽ سڄو آنند
مرط سان ٿي پائبو.

۳- ڪبير اهو ٿن ڄاڻگا، ڪوني مار ڳه لاءِ

ڪيءَ سنگت ڪر ساڌ ڪي،

ڪيءَ هر ڪي ڳن ڳاه.

۱۴- سَنگَ سَکا سَب اُچَ تَئي، کَوتو لَ لَهو سَکَ
کَچَ نَازَکَ لَکَ پَستَ مَی، تَیکَ اِکَ رَکَبتَ.

اڙت

سَنگي ۽ سالي سب ڇڏي ويا، ۽ ڪوڙ ساڻ
لَ هليو، ڪوڙو نَازَڪَ صاحب چن فرمائين ٿا لَ هن
مَڪَلامَ مَی وقت مَ مَونَکي شَڪَڙي پَرمالما چو
آسرو آهي.

۱۵- سَؤلي مان کَڄا ڪَري، جَکَ سَبي سَکَ مان
ان مَی کَچَ نَرو اُبي، نَازَڪَ ڪَڇيو نَکان.

اڙت

[هي ڀائي] ڪوڙو ايمان چو ٿو ڪران؟ هن جَکَ
کي سَبي وانگر ڪَري سَبتَ ۽ ڪوڙو نَازَڪَ صاحب
چن [هيءَ ٿاڀه] کولي چئي ٻڌائين ٿا، لَ هن [جَکَ]
مَ لَهو ڪَچَ لَ نه آهي.

۱۶- رَامَ رَامَ اُرمي ۽ ٿَڀو، جا ڪي سَرَ اُبي ڪوڙ
جَچَ سَرمَ سَڪَتَ مَتي، دَرسَ ٿَڀارو هوءَ.

اڙت

اسان رام چو ٿا ٿو ٿو ٿو، جنهن
سَمان نيو ڪوڀي ۽ هن سَرمَ ڪَري سب ڏک
لاس ٿين ٿا، ۽ (هي پَرمالما) لَڏين ٿو ڏرشن
پَراستَ ٿئي ٿو.

ارت

هي متر سمجھي وٺ نه هيءَ جڳه جي رچنا
سڀ جونئي آهي، گورو نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا ته
جهڙيءَ طرح واريءَ جي پٽ نٿي بيهي سگهي تهڙيءَ
طرح اها رچنا به قائم نٿي رهي.

۱۲- رام گهيو راوڻ گهيو: جا ڪو به پُروار
ڪهه نانڪ ٿر ڪپ ٺاهي، سڀني جڳه سنسار.

ارت

رام ويو راوڻ، جنهن کي وڏو ڪٽنب هو اهو
به [مري] ويو: گورو نانڪ صاحب جن فرمائين
ٿا ته ڪجهه به ٿر نه آهي، هي جڳت سڀني جي
سمان آهي.

۱۳- چنتا ٽاڪي ڪيچيئي، جو ان هونئي هوءَ
اها مارڱه سنسار ڪو، نانڪ ٿر ٺهي ڪوءَ.

ارت

چنتا انهي جي ڪجي، جا نه ٿيڻي هجي: گورو
نانڪ صاحب جن فرمائين ٿا ته سنسار جي اها ريت
هلندي پيئي اچي، جو ڪو به ٿر نٿو رهي.

۹۔ ڪرڻو هٿوسُ نا ڪيو، پڙيو لوپُ ڪي ڦنڌُ
 نائڪ سَميو زَمِ ڪَٽيو، اَبَ ڪَٽَ رووَتُ انڌُ.

ارت

(هي پاڻي!) ڪڪي ڪرڻو هوءِ سو نه ڪيئي،
 ۽ لوپ جي ڦاهي ۽ مِوچين پٽين، ڳورو نائڪ صاحب
 جن فرمائين ٿا، نه هي انڌا (جوا!) اهو سَمو لڳهي
 ويو، هاڻي ڇو ٿو روئين؟ (يعني هاڻي روڻ
 اڃا پوءِ آهي.)

۱۰۔ سر ڪَٽيو بَڻَڪَ ڏِ ڪُڻڪِي، کُن جَوَ ٿي هِنُ
 ڪَٺُ نائڪ اِڻَ پڏِ پَٽِي، تَتُو نه هَرُ رَسُ لِينُ.

ارت

سر ڪَٽيو لڳو، سر ڏِڪڻ لڳا ۽ اکين جي
 جَوَ ٽهٽ ٿي، ڳورو نائڪ صاحب جن فرمائين ٿا،
 نه اهڙي حالت اچي ٿي آهي، نه به (هي جوا)
 هري ۽ حورس نه ورهه.

۱۱۔ ڇَڪَ رَجَا سَبَ جَوَ ٿِي، جان لِهَ رِي دِيڪُ
 ڪَٺُ نائڪ پَرُ ٿار هي، ڇَڪَ ٻاڙو ڪي پِٽُ.

۶- جڏهن ته سڄي ڏهاڙي سڌا، سُرَن رَامَ کي ليه
 ڪه نازڪ سَنَ رِي مَن، ڏَرَلِپَ مانُڪَ ديه.

ارت

(هي ڀائي) جي تون ڀائرين، تہ مونکي سدائين سک
 ملي، تہ رَامَ جي سُرَن وَڻ، گورو نازڪ صاحب جن فرمائين
 تہ هي من، ياد رک تہ هي مانکا ديهي ڏرلپ آهي.

۷- مَنَ مَيا مِيءَ ڦڙ رهيون، بِسَرِيو گوبند نام
 ڪه نازڪ بن هر پڇن، جيون ڪوئي ڪام.

ارت

(هن جيون ڇو) مَنَ مَيا ۾ ڦاڻو پيو آهي، ۽
 (کيس) گوبند ڇو نالو وسري ويو آهي، گورو
 نازڪ صاحب جن فرمائين تہ هريءَ جي پڇن
 کانسواءِ جيئن ڪهڙي ڪم ڇو آهي؟

۸- سَڪَ مِيءَ ٻه سَنگي پئي، ڏک مِيءَ سَنگَ نہ ڪوءِ
 ڪه نازڪ هر پڇ مَن، اُنت سَهائي هوءَ.

ارت

سڪ ۾ گهڻي ڀي ٿا سَنگي ٿين، پر ڏک ۾
 ڪو ساڻي ڪونهي، گورو نازڪ صاحب جن فرمائين
 تہ هي من! هريءَ جو پڇن ڪر تہ هو اُنت ويلي
 تنهنجي سَهائا ڪري.

اڙت

ڏن استري ۽ سڄي ماڳيم، هنڪي ٻنهنجو
 سوڄهي وٺو آهن، تن مان ڪوبه ٿوسان سنگ
 نه ٿيندو، صاحب فرمائين ٿا ته اها ڳالهه سڄي
 ڪري مع.

۴۔ سڀ سُڪ ڏاڏا رڻ هي، دؤ سر ٺاهڻ ڪو
 ڪهه ٺاڪ سڻ ري مٺا، ٺهه سمرڻ ٿي هوءَ.

اڙت

سڀني سکن جوڌ بندڙ ڪڙو اڪال ٻرڪ آهي،
 (انهي کان سواءِ) هو ڪو ڪونهي، صاحب فرمائين
 ٿا، ته هي من، ٻڌ، انهيءَ (ٻريوءِ) جي سمون
 ڪري ٿي مڪئي ٿي.

۵۔ ڪٺهه مها اُر ٻڪنا، اُٻي ڇڪه ڪٺهه جان
 ان مسي ڪٺهه ساڄو ٺهي، ٺاڪه ٻن ٻڪوان.

اڙت

(هي ڀالي!) هن ڇڪه کي سهيو ڪل ڪري
 سوڄي، ڪورو ٺاڪه صاحب جن فرمائين ٿا، ته هن
 (ڇڪه) م ٻڪونٽ کان سواءِ ڪجهه سڄو يا ڦاٽل نه آهي.

(۸)

نائين مهلي جي سلوڪن مان

۱- تَنُ گُوبَندُ گُائيو نَهي، جَنمُ اُڪارَتُ ڪَينُ
ڪَھ نازڪُ هَر يَچُ مَنا، جَھ پَدِ جَلُ ڪَڙ مَينُ.

ارت

(هي چيو! مانڪا جنم پاڻي) پر ميسور جا ڳن نه
ڳايا آهن، ۽ (پنهنجو اُلم) جنم اڃا يو وڃايو اٿيئي،
صاحب فرمائين ٿا ته جيئن مڇي ۽ جي پاڻي ۽ سان
پر یت آهي تن هي من! تون به هري ۽ جي پڇن
سان پر یت رک.

۲- پَرَدُ پَئيو سو جَهي نَهي، ڪالُ پُهو چَئو اَنُ
ڪَھ نازڪُ نَرُ باوري، ڪَھ نه پَجي پَڳوانُ.

ارت

بدو اچي ٿيو آهين (نه به) سمجهين نٿو ته ڪال
اچي پهتو آهي، ڳرو نازڪ صاحب جن فرمائين ٿا،
ته هي مورڪ چيو! پڳوان جو پڇن ڇو نه ٿو ڪرين؟

۳- تَنُ دارا سَنپَتِ سَگلُ، چن آڀني ڪر مان

ان مئ ڪڇ سَنگي نَهي، نازڪ ساڇي جان.

(۷)

نصیحت نامہ قان

کبھی نیک نامی جو دیوی خدا
جو دیسی زامن پر سو خوشی بنا۔

دائرو دولت کسی بہ شمار
نارہنگی کروڑی نارہنگی ہزار۔

دہڑا لیکا جو خرچی اور کاء
دیوی دلاوی رضاوی بخدا۔

ہونا نہ راکھ اکلا نہ کاء
تحقیق دل دانی ووحی بہشت بخدا۔

دلہا کا دیوانا کبھی ماکہ مرا
ایسا موب سر پر نہ لہرا نہ مرا۔

آبا اکلا اکلا رعلا لا
پلٹی وقت کوئی کام نہ آبا۔

غشام کروڑی ٹوکاٹو کسی مار
ستی ویتا کوئی لہنگا نہ سار۔

عروقت ہندی نا خدمت و سار
میں غشام م بارای نہ ہار۔

لوپہ نہ کتنی آ کردی گداہ
نیک انسی غالمی لہری بنامہ۔

۹- بهلا مرڻا قبول، جيون ڪي ڇڏ آس
هوڻ سينا ڪي رڻڪا، تڻ آءِ هماري پاس.

۱۰- آسا ڪر تا جڳه مٿا، آسا مري نه جاء
ناڪ آسا پور ٿيا، سڄي سڄي چٽ لاءِ.

۱۱- باه بلندڙي بجه گئي، رکنڌڙو پرپ آپ
جن اپائي ميدني، ناڪ سو پرپ جاپ.

۱۲- ناڪ ڌڪي ٻوليءِ، تڻ من ڌڪا هو
ڌڪو ڌڪا سد بئي، ڌڪي ڌڪي سوء.

۱۳- جي پلي جي چڪي، سائين پي تنهنجي ڪاڍ ڀٽا
جنا نيھ دو جاڻي لگا، جهور مره سي واڍ ڀٽا.

۱۴- گيان ڌيان ڪڇ ڪرم نه جاڻا سار نه جاڻا تيري
سپ تي وڏا ستگور ناڪ، چن ڪل راکي ميري.

۳- دین دَر دُک پُختا، گُھت گُھت ناک اناک
سُرڻ گُماری آلو، نانک کي پرپ ساد.

۴- پسر گئی سب تاب پُرائی،
چپ لی ساڈ سنگھ موہ پائی
ناکو پُری نہی پگانا گل سنگ دَم کُتھن آئی.

۵- پُئی پُرائیپ مانک د پُچر پتا،

گویند ملک کي اہ نری اُور پتا
اُور کاج نری کتی نہ کام،
مل ساڈ سنگھ پُچ کھول نام.

۶- رُٹ گوالی سولکی، دوس گوالا کاء
ہری خٹا خٹا حسی، کؤڈی نڈای جاء.

۷- سُکی بَسی مَسکینا، آپ اوار لکی
نڈی ہڈی اھکار پتا، نانک گرپ کلی.

۸- آس کُتھ چو حاطیچ نہیا سو او گنہیچ سب لی اوجا
کام خوء سگل کي رہیا،

خِر خِر نام لین گُھت گُھت چینا.

(۴)

۱- تبرا کيتا جاتو ناھي،

مئي لو جوڻو ڪيتو ئي
 مئي ڪرڻاري ڪو ڪٿا ناھي،
 آبي نرس پتو ئي

۲- نرس پٽيا مھرا مٿي ڏوئي،
 سٺ گور سڄا ملتا
 لاک نام مليءِ تان ڇيوان
 ڪن من ٿيوي ھر نا.

ھي ٻريو! مون ٽينھنجا اٻڪار ڄاڻا ٿي ڪين
 آھن. لو ڪر ٻا ڪري مون داس ڪي ڪٿي (ڇوڱ)
 لائق ڪيو آھي. مان آھيان بي ڪٿو، مون م ڪو
 ڪٿا نه آھي. تو ٻين ھي ٻاڇھ ڪٿي مون ٿي ڪٿي
 آھي. ٽينھجي گھڻي ٻاڇھ جڏھن مون ٿي ٿي،
 ٽڏھن مون ڪي سڄا ستگورو مليو. ھي ٻريو! جڏھن
 مون ڪي ٽينھن جو نام ملي ٿو، ٽڏھن ٿي مان ڇيٽرو
 رھان ٿو ۽ ٽڏھن ٿي منھن جو ڪن من شپ ڪٿن سان
 [ھر نا] ھريو ٻريو ٿي ٿو.

(۳)

هي اچت، هي پار برهم؛ اڀاسي آڳه ناس
 هي پورن، هي سرب ميء، دڪ پڻڄن گڻ ناس
 هي سنگي، هي نرنگار، هي نرگن، سڀ ٽيڪ
 هي گوڀند، هي گڻ نڌان؛ جا ڪيء سدا پيڪ
 هي اپر ٺهر هر هري، هه پي هوون هار
 هي سنته ڪي سدا سنگي، نڌرا آڌار.
 هي ٺاڪر هه داسرو، مڻ نرگن گڻ ٺهي ڪو
 ٺاڪ دڀجي نام دان، راڳه هيئي پروء.

هي پار برهم! تون ئي اسٿر آهين ۽ ناس ٿيڻ
 کان رهن آهين؛ هي پورن برميڻورا تون ئي سڀ
 بر وسين تو. تون ئي دڪ دور ڪندڙ ۽ گڻ جو
 سمندر آهين. هي نرنگار! تون سڀ جو سنگي
 آهين ۽ ٺهي گڻ کان نيارو آهين. هي گوڀندا
 تون گڻ جو خزانو آهين؛ تنهنجي گڻ جو سدائين
 ماڻهو ويچار پيا ڪن. هي هري! آهين سڀي جيون
 کان پري نه به انهنڪي ستا ڏيڻ وارو تون ئي آهين؛
 هيٺر به آهين، اڳي به هئين ۽ آئينده به هوندين.
 هي سنتن جا سڌيو سهاڻڪ! تون نر آڌارن جو
 آڌار آهين. هي سوامي! مان تنهنجو داس آهيان.
 مون بر ڪوبه گڻ نه آهي. ڪرپا ڪري مونڪي دان
 ڏي نام جو، ته اُنڪي پنهنجي هردي بر پوئي رکان.

جڳت جي وڃنا نه وڃيل هئي، ٿڌهن به هو قائم هو.
هاڻي نه هو قائم آهي.

سري گورو نالڪ صاحب جن فرمائين ٿا نه آئيندي
به اهو قائم رهندو.

++++

(۲)

لڙ ڪڙو پُٺو، هر هن پٺاري
سڳور ٿمري، ڪاڄ سوارِي (اڪ دها)

۱- دُشت دُؤف، پرميسر ماري

هن ڪي پنجه رکي ڪر لاري

۲- بادشاهه شاهه سڀ وس ڪر ديسي

اُٿمرو ٿام ميا وس پيبي

۳- اڙ پڙ هو پڙ پڙ پڙ پڙ
ساڌ سنگت مل ڪينو دان

۴- سرڻ برب اُتو حامي

نالڪ اوڻ پڪري برب سُامي.

امله وچن (گورو نازک)

ايڪ اوازڪار ست نام ڪرنا پُرک

نريو نروئر اڪال مورب

آجوني سڀين گور پراساد

جپ آد سچ جڳاد سچ

هي بي سچ نازڪ هوسي پي سچ.

ارت

پرميشور فقط هڪڙوئي آهي. ان جو نالو قائم آهي.

هو ساري رچنا جو رچيندڙ ۽ سرو وياپڪ آهي.

هن کي ڪنهنجو به ڀڙ ڪونهي.

هنجو ڪنهن سان به وير ڪونهي.

هنجو سروپ ڪال يعني وقت جي اثر کان پري آهي.

هو جوڳين کان رهت آهي. هو پاڻي هي پاڻ ٿيندڙ آهي

يعني هنکي ڪنهن ٻئي پيدا ڪونه ڪيو آهي.

اهو پرماٿا گروه جي ڪرپا سان حاصل ٿئي ٿو.

اهڙي پرماٿا کي گهڙي ۽ گهڙي ۽ ياد ڪريو.

اهو شروعات کان ست يعني قائم هو.

اهو (چئن) جڳن کان اڳي به قائم هو. يعني جڏهن

املو وچن

حيون م کي گهڙيون اهڙيون اچن ٿيون جڏهن
ائين ٻيو ڏسڻ ۾ اچي تہ انسان هر قسم جي اميد ۽
آسرو لاهي وينو آهي. هو لراس ۽ نااميد آهي.
ان وقت اهو ضروري آهي تہ ڪو اهڙو وسيلو ڏجي،
ڪو اهڙو آسرو هجي جو کيس اساهت ڪري هن ۾
تڪن جوڌ ڳالهي ۽ منجهس لاشا عبوض آشا پرڻهت
ڪري جتن حيون جا ڏينهن آئند ۽ شالتي ۽ ۾
گذاري سگهي. ان لاءِ اهوئي علاج آهي، اهوئي
دارون آهي تہ انسان مڃاڻشن، سنتن، ڳالهي ٻڻشن
۽ ودوائن جا ڪي امولڪ وچن، ڪي شمد ۽ ڪي
چوڻيون پڙهي ۽ هنڊائي، ڪن ڪن، پُل پُل ۾ انهن
تي ويچار ڪري، انهن جو اڀياس ڪري، پنهنجي
جسوت ۾ پلٽو آڻي سگهي.

انهيءَ مراد سان، انهيءَ مسا ۽ آشا سان هن
”پوئر پُل“ بستڪ جي پوئس پاڻي ۾، مڃاڻشن،
سنتن، ڳاڻوائن، ۽ ودوائن جا املو وچن گڏ ڪيا
ويا آهن جنکي هردي ۾ ڌارڻ ڪرڻ سان جان ۾
نئين جوت اچي ويندي. مونکي اها آشا آهي تہ
هيءَ وچن هرڪنهن کي ڏڏ ڏيندا، آئند ٻڌندا
۽ من جي شالتي پرايٽ ڪرڻ لاءِ وسايو ٿيندا.
جيڪڏهن ڪنهن کي نه هن مان لاپ رسبو تہ
مون لک ڪتيا.

پوتر پُل

پاڳو پنڊون

اُمَلو وچن

سمپادڪ

رام بي. هوتواڙي

(۳۱)

عقل مند انسان هميشه بولي ٿو ٿوري
بيوقوف انسان هميشه بولي ٻوڙ ٿوري.

(۳۲)

ڇاڻه مٽي، چٽا وٺي، مٽوٺا بي پرواه
جنهن کي ڪجهه ڪبي نه ٿو، سوئي آه شاهنشاہ.

(۳۳)

ايءَ دل لون فڪر ڪين ڪر، تنهنجو ايسو ٻي آهي
مڪمل ٻيو نه ڄا ٿيو، مڪمل ڪنا پي آهي.

[۳۴]

ڪيئن وٺار به ڳالهيون چئي ڇاهين ڪاڍا
ادا هڪ ڪمال کي ٻيو سري پڳوان.

[۳۵]

سُک آه سُسو، ڏک ٿو ٿو ٿو ٿو ٿو ٿو ٿو
دوشيءَ سان ڪر اٿو آدر موڪلي جو پڳوان.

[۳۶]

نه مائو پنهنجي نه من پنهنجو نه پنهنجيءَ سنار
ما! هن جيءَ جو بس آه آسو هڪ سرجن هار.

[۳۷]

لاج جا صاع وٺا مٿس وٺا محتاج هليا
اسانکي پي س وڃڻو آه ڪله نه هليا اح هليا.

(۲۴)

ڪجهه گذري ويئي ڪجهه گذري آه
گذر کان سواءِ ٻيو ڪجهه ٿيو نه آه.

(۲۵)

گر گوڀند ٻئي سامهون ڪيان ڪنهنڪي نمسڪار
ٻاهاري گر پنهنجي تان جنهن پساو ڏيڍار.

(۲۶)

سچ جهڙو ٽپ ناهي - چوٽ جهڙو پاپ
تلسي جنهنجي هڙدي سچ وسي، تنهنجي هڙدي آپ.

(۲۷)

سواس سواس ساڙ سري رام ڄپ، اڃا سواس نه ڪوءِ
ڪير ڄاڻي ته انت جو اهوئي سواس نه هوءِ.

(۲۸)

جو رکي ٿو ٻين جي شاد مانيءَ جو خيال
سو هرگز نه پائيندو پنهنجي طبيعت ۾ ملال.

(۲۹)

اهو ڀلا دڪ ڪٿن ڏسي، اهو ڀلا رنج ڇو سهي
جنهن جي دل جي خواهشن تي عقل جو ضابطو رهي.

(۳۰)

وٽ ڪم همت کان، جيسين توڊل ۽ جان جو ساٿ آه
ڪاميابي ۽ ناڪامي، ايشور جي هٿ ۾ ئي آه.

(12)

انسان تھی تو سرخرو آفتی اچھا کان ہو۔
خدا رنگ آلی لی بشر لی گشت کان ہو۔

(2.)

دنيا هي للذين هم كآدم موزو له وهو
 بوبه درس هو شوق عوسو بيل بودو نه لوس
 نه مان هتان هو وحس نه عتان هو وحس
 دنيا له وبعي نه برما لاه له ملوه

(21)

حق ہے لیکن اسی کے بعد اعلیٰ اور : انسان
جو حکم اپنی دنیا میں انسان کی انسان

144

توالی کہیں ہی نہ رہا ہی نو بولی
دنا م ان جو نہ لہی بد بواء کہولی

(57)

کھڑا کھڑا نہ دنیا مان دولہا بنا لئی ویا
 نہ دولہا علی سار نہ بار بچا ویا
 شہنام بڑی وقت پہچالی آبا واپس سب لوک
 سار سمکڑھن ویا نہ چمک حکمران ویا

(۱۲)
زندگی اهڙيءَ طرح گذار جو جڏهن پورا ٿين پساھ
دنیا جي چين تي رهي تنهنجي لاءِ بس واھ واھ.
(۱۳)

نیک انسان اهو جنهن کي صحبت سُني ملي
مگر بُرو اهو آھ جنهن کي صحبت بُري ملي.
(۱۴)

من اهڙي پریت کر جهڙي وڻ ڪري
ڀاڻ جلائي اس ۾ ٻين تي ڇانو ڪري.
(۱۵)

جن ٻائو تن پریم سان ٻائو آھ
پریم کان سواءِ هت ڪجهہ نہ اچڻو آھ.
(۱۶)

سڪندر جهڙا بادشاهہ نہ دارا رهيا نہ جمر رهيا
هن زمين جي تختي تي سوين آيا سوين ويا.
(۱۷)

چيترا ٿارا آڪاس ۾ تيترا دشمن هوندءَ
سھائي جي رڱھو پر نہ وار ونگو نہ ٿيندءَ.
(۱۸)

مروڻ ڀلو ان جو جو جيئي ٿو پنهنجي لاءِ
زندہ اھو آھي جو مري ٿو ٻين لاءِ.

(۶)

سڄو آندو اهوئي انسان ٿو ماڻي
هر حالت ۾ ڀرمائڻا جو شڪر جو ڀڄا آڻي.

(۷)

ڇو وڃي دوستن ڏانهن گپ شب اڏائڻ لاءِ
جڏهن پاسي ۾ هجن ڪتاب دل لڳائڻ لاءِ.

(۸)

ڄڻي يا محراب ٺهيندي ٿوري ويندي
ڄڻ بگوان جي اڇا لٽن ٿوري ويندي
گهڻو نه وڃي عمر ٿوري ڇهندي ڇهندي
ٿوري جا پڇي آه سايي ٿوري ويندي.

(۹)

اڪيون هي آهن دل جي اندر لڪي ڪول ٿون
نه ڪرڻ حاووه حق جو دٻدار الي ٿون.

(۱۰)

جوانيءَ ۾ ڪر سهرڻ ستي ڄڻي نه آه
ابدي جڏهن ٻري نه ڪجهه بڻو نه آه.

(۱۱)

انسان ڇو چنر پائي نه ڪي نه ڪرڻ ٿون بدي
نه نه ڇڻي هي برابر آهي ٺهيندي ٺنڊي.

هو ٿين جي ٻاڻا

(۱)

ڪنهن کان آڻيان سرسار، ٿو ٻڌي منهنجا ڏٺي!
هر ويل هر ڪيترائي ڪريان ٿو، ٿو ٻڌي منهنجا ڏٺي!
ڏوڏ ڪيا اتر ٻاري ڪنهن ڇو نه آهي شمار
ڪهه ڏوڏ ٻا هزار بار، ٿو ٻڌي منهنجا ڏٺي!

(۲)

ارادو مشهور ڏل ٿو ٻڌي رک
اميد سٺي خيال سٺا رک
مسڪل ٿيندا ٿو منهنجا آسان
ادا ٿون ٿو وسو ٻڌي رک.

(۳)

ڪوئي ٻڌو دوست آهي نه ڪوئي ڪڍو دوست آهي
ٿو مصيبت ۾ ڇو اچي ڪم اچي سڄو دوست آهي.

(۴)

هر مصيبت جو سبب ٻڌي ٿي انسان جي زبان
ڪهه ٿي به ٿي زبان نه ٿي ٻوي زبان.

(۵)

عمر کان وڌيڪ مصيبت ۾ ڪوبه عامي نه آهي
ڇهن ۾ آهي اهو ڪنهن ۾ ڪابه عامي نه آهي.

سڄي پراڻا

لڙي ۽ وڙهي ٿو جو آزاديءَ لاءِ
وٺي ڪوشش سن جي آزاديءَ لاءِ
کاٺي هار ۽ ٻه ڪري ٻوڪر سدا
سڄي پراڻا ڄڻي ٿي ٽپڪي ادا.

رکي ٻوڙ سڀ مان نه ڪپڪپي ڏڪاري
بسديءَ ۾ ٻوڙا ڄڻو ٿي ڏٻڪاري
سڄي خاطر ڪري جان پٺي پٺي سدا
سڄي پراڻا ڄڻي ٿي ٽپڪي ادا.

ٻوڙس پٽو ڇڏن کس سڄائيءَ سندو
ٻوڙان ٻر هرگز نه ٽپن کان ڪندو
ٿوڙي ٿي وڃي اڪيلوءَ سڀ کان خدا
سڄي پراڻا ڄڻي ٿي ٽپڪي ادا.

وڻ سڄي جي راه

همت ڌار پائي تار نه ڪاءِ
هتي راه ڪاري ڇيڙي آه راه
ڏٺي آه هٻڻ جو هر ويل همراه
رکي پٽ اٿي وڻ سڄي جي راه.

ڪٿي ٻيار ملندءَ ڪٿي ملندءَ ڏڪار
ڪي ڪندءَ ڳاڪي رکندءَ ڄڻ منجهان ڇاه
ٻر ڇڏي اوڻ انساني مٽي ٿون ٺهار
رکي پٽ ڏٺي ٿي وڻ سڄي جي راه.

مها منتر

جيءُ ڪولي محبت ڪر پائي، محبت سان ئي
 طاقت ملي ٿي. طاقت سان دولت، عزت ۽ شهرت
 ملي ٿي. رستي ۾ ڪنڊا هجن نه ٿا، پيرن ۾ ڇالا
 پون نه ٿا. داوٿان کان، گجڪوڙ کان انڌاريءَ کان،
 بجليءَ کان تيز هوائن کان دهليجي نه وڃ. اڪليف
 کان نه ڊڄ. سينو سهر ڪر. آهستي ئي ٻوڙ هر دم
 قدم اڀتي وڌائيندو هل. مشڪل آسان ٿڌهن
 ٿيندو جڏهن مشڪل ۾ ٿاسي پوندي. تدبير جي
 جادوءَ سان ٿڌ ڀر کي وس ۾ آڻڻ جي سوچ ڇاهين
 نه محبت ڪر ۽ همت ڌار. من ۾ پنهنجي اهوئي
 مها منتر اڇاڙيندو ره نه:

”دک پائي سک ملي ٿو۔

منُ دڪ کان چو گهٻرائين هاءِ

جڏهن رات انڌاري گذري ٿي۔

ٿڌهن روشن ٿي ٻنهن اڇڻوئي آه.“

ڪامياب زندگيءَ جون ڏهه گنجون

۱. ايشور تي پورو ڀروسو رکو.
۲. وقت کي سون کان وڌيڪ قيمتي سمجهو. اڄ جو ڪم سياڻي لاءِ نه رکو.
۳. سڀني سان اهڙي طرح هلو، جيئن اوهان چاهيو ته ٻيا توهان سان هلا.
۴. محبت کي فطريائيءَ جي ڪنجي سمجهو.
۵. جو ڪم پاڻ ڪري نه سگهو انهيءَ کي ٻين جي ڀروسي تي نه ڇڏيو.
۶. ڪنهن به ڪم کي ائين نه سمجهو ته ڪرڻ کان سواءِ ٿي ويندو.
۷. پيسن هٿ اچڻ کان اڳ ڀرڇ ڪرڻ جون تجويزون سوچي پنهنجو مغز پریشان نه ڪيو.
۸. ڪوئي به اهڙو خرچ نه ڪيو جنهن مان پنهنجو يا ٻين جو فائدو نه نڪري.
۹. هر ڪو ڪم اهڙيءَ طرح ڪيو جيئن اوهانجي سڄي انسانيت نظر اچي.
۱۰. اهڙي ڪوشش ڪندا رهو جيئن ائين چوڻ به اچي ته اوهانجي حياتي نيڪ حياتي آهي.

پڳت يا گيانء جا ليک

۱. جو ڪنهن نه پيد ٻار يعني ڄات پات يا اوچ
نبح هي خيال کان سواءِ ڏکي ڄمون تي سدائين
ديا ڪري ٿو.

۲. جنهن آيو يا خودي ناهي ڇڏي آهي.

۳. جو سمجهي ٿو ته سڀ ڪجهه پرماتما ڪري
وارو آهي.

۴. جنهن پنهنجي من ۽ اندرين کي چٽو آهي.

۵. هو اندر توڙي ٻاهر همبند ٻوٽو رهي ٿو.

۶. جو پنهنجي دوشن يعني عيبن جي دور ڪري
لاءِ سدائين ڪوشش ڪندو رهي ٿو.

۷. جو سڪن کي برابر ڪري خوش نه ٿو ٿئي ۽
نڪي سڪن وڃڻ ڪري ڏکي ٿئي ٿو.

۸. جو مٿر توڙي شتروءَ کي هڪ درشتيءَ سان
ڏسي ٿو ۽ مان توڙي ايمان به هڪجهڙو رهي ٿو.

۹. جهيڪي پنهنجي سرشت کي يعني چڱين
خصلتن جو ايمان نه هجي.

۱۰. جنهنجو همبند پرماتما ئي ڀروسو هجي.

من کي وس ڪرڻ جا ڪي اڀاءُ

۱. من کي ڪنهن نه ڪنهن ڪم ۾ لڳائڻ گهرجي.
خالي ڇڏڻ نه گهرجي.

۲. ايشور جو چنن ڪندو رهجي. هروقت
نام جو جاپ ڪندو رهجي.

۳. بدين ۽ پاڻن جي نتيجن جو ويچار ڪندو رهجي.
۴. مهاڻا پرشن جون حياتيون پڙهجن.

۵. سٺا ڪتاب پڙهجن. چڱن ماڻهن جي سنگت ڪجي.

۶. سٺن سنن ڪتابن مان چيڌا واکَ ياد ڪري اُچارجن.

۷. اڪيلائيءَ ۾ رهڻ جي ڪوشش ڪجي. گهٽ
۾ گهٽ ڳالهائجي.

۸. سائنسي ڪوڪاڌو ڪائجي. گرمي پيدا ڪندڙ شيون
نه ڪائجن.

۹. اهو ويچار ڪندو رهجي ته ڪي به دنيا جون
شيون جتاندار نه آهن.

۱۰. ايشور کي هر هنڌ حاضر ناظر ڄاڻي بد ڪمن
کان لاڙو ڪجي.

۱۱. من جي رفتار کي ڄاڻڻ گهرجي.

ٻرھائڻا تي وشواس

- (۱) جن لوڪن کي ٻرھائڻا تي وشواس ڪرڻي
 ٿي ٿي مڃي، ۽ موت جو خوف رهي ٿو.
 (۲) ٻار روئي مائٽا کان سڀ ڪجهه حاصل ڪري
 سگهي ٿو. اڇڙيءَ طرح سڄي وشواس سان
 ٻڙيوءَ کي ڊڄيائو ته سڀ ڪجهه حاصل ٿي
 سگهندو.

- (۳) ٻڙيوءَ ۾ وشواس رکڻ وارو انسان ڪڏهن به
 اداس ٿي نٿو سگهي ته ڪي مابوس ٿي سگهي
 ٿو. انهيءَ کي هراس ۽ خوف ڪڏهن نه ٿيندا.

- (۴) وهندڙ پاڻيءَ ۾ چڏڻ جو ٻاڄو لڪ نه ٻولندو.
 اڇڙيءَ طرح ٻڪندڙ مڇن ۾ اسور جو
 ٻرڪش نه ٿو ٿئي.

- د اسور وشواس جي ڦاٽر آهي ته سڀ ڇڪاڻون
 ٻڙيوءَ جي واسو ڪندڙن ۾ چڻ عئن اسور
 وسواس وٺندو ٿي ٿي سڀ ڇڪاڻون اڇڙيو
 ٿي ٿي.

۲۳. خوش قسمت ڪير آهي،

جنهن کي جوانيءَ ۾ پريو ياد ٿو اچي.

۲۴. مرڻ وقت ڪنهن کي ڏک نٿو پاسي،

جو هر ڪا چيز ايشور جي ٿو سمجهي.

۲۵. ڪنهن کي پڇتائڻو پوي ٿو،

گهڻي ڳالهائڻ واري کي.

۲۶. ديوتا ڪير آهي،

جو سڀ کي پريم جي نگاهه سان ٿو ڏسي.

۲۷. سچو ايشور پڳت ڪير آهي،

جو ايشور کي هر هنڌ موجود سمجهي پاپ نٿو ڪري.

۲۸. ڪهڙي چيز هڪدم ڀلائي ڇڏڻ کڻي،

بسين جا عيب.

۲۹. مڙڻ جي سچي سوييا ڇا ۾ آهي،

انجام ٿي پوري رهڻ ۾.

۳۰. ڪنهن کي ٿورو ٿو پوي،

جو سوچ بنا ڳالهائي ۽ ڪم ڪري ٿو.

۳۱. انسانيت جو جوهر ڇا ۾ آهي، شرافت ۾.

۱۱. سڀ کان سٺو متر ڪر آهي، سٺ سنگ.
۱۲. سڄو ساٿي ڪر آهي، پر مائٽا.
۱۳. سڀ کان سٺو سودو ڪهڙو آهي، دان.
۱۴. ڪير خوش رهي سگهندو،
 جو سڀ جو ڀلو سوچي.
۱۵. دواغ ۾ ڪير ٿو رهي،
 جنهنجي گهر ۾ بدڙان عورت آهي.
۱۶. سُڙڻ ۾ ڪير ٿو رهي،
 جنهنجي گهر واري ۽ اولاد ٺيڪ آهن.
۱۷. سڀ کان وڏو مر ٿو ڪر ٿو پائي،
 جو ڪنهنجي حيلي يا بدگوني ٿو ڪري.
۱۸. سڀ کان وڌيڪ احمق ڪر آهي،
 جنهنڪي پنهنجو موت ياد نه آهي.
۱۹. ايسور کي ڪر پسند نه آهي،
 جو پنهنجو ڌن ڏهائي ٿو رکي.
۲۰. سڀ کان وڏو ڪر اضم ڪر آهي،
 جو پٽا مائتا جي شيرا ٿو ڪري.
۲۱. سڀ کان وڏو ابراهي ڪر آهي،
 جو طاقت هوندي سن جو ڀلو ٿو ڪري.
۲۲. سڀ کان سٺو امرت ڪهڙو آهي،
 ابدور پگتي.

دهيدي جي هر هڪ ڏينهن لاءِ ويچار

۱. سڀ کان تڪي تلوار ڪهڙي آهي،
غصِي ۾ نڪتل لفظ.
۲. سڀ کان وڌيڪ فائدو ڪنهنڪي ٿو ٿئي،
نيڪي ڪرڻ واري کي.
۳. سڀ کان وڏو گُڻ ڪهڙو آهي،
بي خوفِي.
۴. سڀ کان سٺي خيرات ڪهڙي آهي،
ڏوهه معاف ڪرڻ.
۵. سڀ کان وڏو بهادر ڪير آهي،
جو بدلو نٿو وٺي.
۶. سڀ کان زياده ٻر ڪهڙو آهي،
غريب جي آه.
۷. سڀ کان قيمتي موني ڪهڙو آهي،
منڻا لفظ.
۸. ايشور جو پيارو ڪير ٿو ٿئي،
رحم دل.
۹. مري به زندهه ڪير ٿو رهي،
جنهنجي نيڪ ناهي آهي.
۱۰. سپاڻر ڪير آهي،
جو پتا مانا جي اڇا ڏسي ٿي ڪم ڪري.

۾ اکر

اڏو۔ ٻارسي وغيره ڪتان مان ڪي چونڊ
 شعر ۽ ٺڪرا ڪڍي مون سنڌي ۽ مرآندا آهن جن
 ۾ ٺهڻو ڪري نصيحتون سمائل آهن. هرڪو
 ٺڪرو سچي قيمتي هئڻ جي مثل آهي. انهيءَ
 نظر تي هن پاڻي تي ”هين جي دٻلي“ نالو رکيو
 ويو آهي. انهن هنرن جي گڏ ڪرڻ لاءِ مون ٺهڻ
 ڪتان ۾ ٽيئون هنون آهن ۽ وري صاف ڪري
 سنڌي نظر ۽ لئڙ جي دٻلي ۽ روحاني دڪٽا ۾ محنت
 ڪئي آهي جنهن ٽوٽو سمد مال مولن ڪڍڻ لاءِ
 ڪندو آهي. اهڙا هيرا نه ٺهڻي گڏ ڪبا اٿم پر
 هني ڪي گورا ٽيان ٿوڄو هن پاڻي لاءِ هن ڪتاب
 ۾ جاءِ تي ٿوري رکي ويئي آهي.

”رام“

پوتر پل

پاڻو چوڻون

هين جي دٻلي

چوڙيل

رام بي. هوڻواڻيءَ جي

مداح

ست سري سوامي درمداس

سائين درمداس گھوت برهم چاري
 ڪيو مهر موني اچي هڪ واري.
 پيرا گھڻن جا اوهان هن تاريا
 ڪارج سڀني جا آهن اوهان سنواريا.
 چيڪو اوهانجي سرن اچي ٿو
 هردو ٽپن چو نڪ لري ٿو.
 چيڪو اوهان چوولي آڌار
 سڻي ڪيو ٿا پوري ٽپنچي ڳار.
 جاپ حرائي اوم ستنام
 پورا ڪيو ٿا سڀ جا ڪام.
 سرن پڙين جي لم رکي ٿا
 ڊڪ انهن جا پاڻ ڊڪي ٿا.
 مڪل پوي ٿي جهڙ ڪي پاري
 بار ڪٽو ٿا ٽپن جا باري.
 ڪري من جون مدايون معاف
 سنواري ڪيو ٿا هردو صاف.
 ڪڍي چڪر مان جنم مرڻ هي
 هلو وٺي پرپ درشن ٿي.
 داس جي اها آهي ارداس
 ڪندا پوري سندس آس.
 درمداس گھوت برهم چاري
 ڪيو مهر موني اچي هڪ واري.

ست سري سوامي ڌرمڊاس صاحب

سوامي ڌرمڊاس صاحب جو جنم ۱۸۵۴ع ۾ لاڙڪاڻو ضلع جي قمبر تعلقي جي ننڍڙي ڳوٺ نورڙهيءَ ۾ ٿيو. سندن گورو سائين نبيورام پڳت هوا جي سائين وسطرام صاحب جا شش هوا. سڄي عمر ايشور پڳتيءَ ۾ گذار يائون ۽ گهڻن ست سنگين جو ڪلياڻ ڪيائون. ۴ جون ۱۹۴۷ع ۾ پنهنجي انادي اکند آتم سروي ۾ سماجي ويا. سوامي جن جي جيون ۾ اها ئي آشا هئي ته انسان دنيا ۾ رهندي ست سنگ، سڦل ڪرم ۽ گيان دواران پنهنجو جنم سڦلو ڪري اڏل آند پراپت ڪن. سوامي جن سنسار ۾ هزارين دڪي جيون جو ڪلياڻ ڪيو ۽ پنهنجي بالڪن سان هرويلي ۽ هر جاءِ ظاهر باطن مدد ڪري سندن ڪارج راس ڪيائون. جيتوڻيڪ سوامي جن دنياوي چولو نياڳيو آهي تڏهن به هميشه حاضران حضور آهن ۽ سڀني شرڌالن کي سڏي ۽ ۾ سڏ ڏيندا آهن ۽ سدا سهائي ٿيندا آهن ۽ مشڪل آسان ڪندا آهن.

سائين دودھداس صاحب

سائين وشن داس صاحب

قمر واريءَ دربار جو ڪم سائين جيوت سنگه
 جي حوالي جيوت سائين کان پوءِ دربار کي سونپيل
 نچل (سائين وشن داس) تي پوئين پنهنجي عباتيءَ
 ۾ دربار جي شيوا ٻر ۾، نماڻائي ڏانهن ۽ ٺيڪائي
 سان ڪئي. هو صاحب پوءِ چاري ئي رهيو ۽
 پورن ٻکتي ڪري مڪت ٿيو.

مداح

سائين وشن داس صاحب

سائين جيوت سنگه جا ٻارا، قمر جي دربار وارا
 سائين وشن داس هاڪارا.

سنگرن جي اوت ولي، ڪم مروت ڪار آڇو لي
 وٺا وٺو وڃائي وارا.

داس حوي عرص اٿا، پڙو ٻار اڇي لنگهايو
 ويٺي سڻ وارا.

ٻرڻ ڇڻ ڪم جي ٿاس، ڪرايو پورن منجهي آس
 او واهر ڪر وارا.

ڏانهن من جي داس گهري ٿو، ٻرڻ ڇڻ جي بيڪ منگي ٿو
 ٿو منجهنجا اڇي سهارا.

سائين جيوت سنگه جا ٻارا، قمر جي دربار وارا
 سائين وشن داس هاڪارا.

هت نه منجهي ڏسون ڪين اوكي ويل
 ٿي ساڻي رهوسهائي هرگهڙي هرويل.
 ڏوه گناه گهت وڏا ڀرن ڪري معاف
 هر دا اسانجا ڪيو پوتر ۽ صاف.
 وڃي نه جو هي ڪڏهن ڪوئي اسانڪي
 وينتي اها آهي داس جي اوهانڪي.
 موجود هرهند حاضران حضور
 دامن اسانجا ڪيو ديا سان ڀر پور.
 بگڙي جا آهي تنهن کي بنايو
 ڪري جي قسمت نه انڪي ٺاهيو.
 ڪريو رکيا جائي هجن ڪٿي ٿاڻي
 آهي جيڪي آهن آسري اوهانجي.
 اوهانجا آهپون گهرون ٿا اوهانڪان
 هرهند هميشه رهوساڻي اسان سان.
 ڪرون نه ڪٿي اٿاريو اسان کي
 داس جي ارداس آهي اوهانڪي.
 بابا سائين اسانڪي هرگز نه وساريو
 اچي اسان کي تاريو بابا سائين
 اچي اسانڪي تاريو ڇڻ پنهنجو پاڙيو.

مداح

بابا سائين۔ سائين چاندومل

ڪارج اسانجا سميتي سدواري
اچي اسان کي ٿاريو بابا سالين
اچي اسانکي ٿاريو چن پنهتو ٿاريو.

پڙ ڇڏهن ٻوي اهي پاري
ٿيو اچي اسانجا ٿوب رکواري.

ڪرپا ڏيا ٻاجھ ڪو ٻاجھارا
منهن مهر جا وسا ووسڪارا.

پاڻن ڪان سائين پاسو ڪرايو
راه ستن ٿي اسانکي هلايو.

ڏيئي هت همت ها لڳايو پار
ويئي اها آهي ٿارون ٿار.

ٻس رکو اچي سائين پيارا
هرويل ٿو اسانجا رکوارا.

آه اوهانتي سارو اسانجو ٺنگ
رهي قائم اهو شردا جو آمنگ.

پار سنسار ساگر مان لڳايو
آهو چنر مون کان ڪرايو.

مشڪل اسانجا سائين ٻا ٻا ڪيو آسان
ڪري ڪرپا ڏري هٿ ٿاڻي مهربان.

بابا سائين چاندومل صاحب

بابا سائين چاندومل جي بيماريءَ وقت سندن
 ٻيو نمبر پٽ پوچاراج رات ڏينهن سندن خدمت ۾
 رهندو هو. پوچاراج مٿس ڪي پڙهندو هو، سو پڙهڻ
 به بند ڪري سندن خدمت ۾ اچي رهيو. تاريخ
 ۲۵ جولاءِ ۱۸۹۰ع تي صبح جو پنجين بجي پوچاراج
 کي هوشيار ڪري چيائون: ”ڪرپا ڪري هاڻي
 اسان کي ضرور موڪل ڏيو. اسانجي وڌيڪ رهڻ
 تي مرضي ڪانهي.“ تنهن تي پوچاراج کان وات مان
 نڪري ويو: سائين ڪرپا ته توهانجي گهرجي.
 تڏهن بابا سائين چاندومل جواب ڏنو:-

”بابا، اسانجي اها آسيس اٿو ته توهان سدائين
 خوش رهندءُ. توهان کي جو هي ڪون ويندو-
 توهان جو هٿ نه منجهندو. جڏهن جڏهن مون کي
 سنڀاليندءُ تڏهن تڏهن مان توهان وٽ اچي حاضر
 ٿيندس. گهر ۾ ترون شيءَ ٿيندءُ. ائين نه سمجهجو
 ته ڪا ڪو ڪونهي“

”سند جي هڪ ائمہ سند منڊاي“

ڪتاب تان ورتل

داس د آهي او هانجو بالڪ
اچي ٿيو سندس پٽ پالڪ
سائين جيوت سنگھ سردار
منهنجا ديالو ڏاتار.

ڏيکيو ڏک سائين منهنجو ڏک
اچي لنگيا ٻو مون کي هيءُ ڏک
سائين جيوت سنگھ سردار
منهنجا ديالو ڏاتار.

پٽ رکو اچي منهنجي ٻارا
ٿيو اچي منهنجا رکوارا
سائين جيوت سنگھ سردار
منهنجا ديالو ڏاتار.

لج رکڻ وارا اوھن ئي آھيو
ڪارح منهنجا ٻاٺ سنوارو
سائين جيوت سنگھ سردار
منهنجا ديالو ڏاتار.

منهنجا ديالو آھيو ڏاتار
ٻو ڪنهن کي ڪيائين ڪار
سائين جيوت سنگھ سردار
منهنجا ديالو ڏاتار.

لوپ موھ ڪروڌ ۽ ڪام
 ٽنڪي ڏياريو اچي لغام
 سائين جيوت سنگھ سردار
 منهنجا ديارو داتار.
 اهنڪار آهي ڏاڍو ستايو
 راه سنئين ٽي مونڪي هلايو
 سائين جيوت سنگھ سردار
 منهنجا ديارو داتار.
 ڪونه هلي ٿو پيو ڪو حيلو
 اچي ٿيو هار منهنجو وسيلو
 سائين جيوت سنگھ سردار
 منهنجا ديارو داتار.
 هٿ ٻڏي ٿو سائين نمان
 ڪريو مهر مونشي مهر وان
 سائين جيوت سنگھ سردار
 منهنجا ديارو داتار.
 پريور آهي اوهانجو پندار
 ڪٽي هڪ ڏو مونڪي داتار
 سائين جيوت سنگھ سردار
 منهنجا ديارو داتار.
 چوٽ اوهانجي ۽ جوڇهه ڪار
 پسائيندو شال مونڪي ديدار
 سائين جيوت سنگھ سردار
 منهنجا ديارو داتار.

مداح

سائين جيوت سنگيه سردار ديارو داتار

ڏبو منجهي من ميارو
ٺاڪر اتي اچي ڏيکارو
سائين جيوت سنگيه سردار
منهنجا ديارو داتار.

بڏل بيڙو اچي ٺارو
تل من منجهي کي ٺارو
سائين جيوت سنگيه سردار
منهنجا ديارو داتار.

آهيان ڪر بل منجهه پاڻال
اچي ٿيو منهنجا رڪيال
سائين جيوت سنگيه سردار
منهنجا ديارو داتار.

عيب ڪيا اتر ڏاڍا ٻاري
ڪيومعاف مونکي ڏڪاري
سائين جيوت سنگيه سردار
منهنجا ديارو داتار.

جت ڪٿ اوندهه اندوڪار
اچو منهنجو اچي اوهان سار
سائين جيوت سنگيه سردار
منهنجا ديارو داتار.

سائين جيوت سنگھ سردار ديالو داتار
سائين جيوت سنگھ جو جنم لاڙڪاڻو (سند)

جي ۱۸۳۱ع ۾ ٿيو. هنن پنهنجي حياتيءَ جا چوٿيه سال عيش عشرت جي حياتيءَ ۾ گذاريا. تنهن کان پوءِ جڏهن سندن ڀاءُ کين سائين ولایت راءِ جن وٽ وٺي ويو ۽ هنن اکيون کڻي ڏانهن ڏٺو ته انهيءَ هڪڙيءَ نظر سان کيس نهال ڪري ڇڏيائون. هو سائين ولایت راءِ جن جي دل و جان سان شيوا ڪرڻ لڳو ۽ سندن نظر هيٺ انتهائين ڪرڻ ۾ پورو جوڳو پڄاڻائين ۽ پڳتي ڪيائين ۽ رڇي لعل ٿي پيو. خود پڳوان مٿس راضي ٿي، کيس چتر پوڄي سڙو ۽ چوڌرشن ڏنو. منهنجي پتا سائين پوچراج جو سائين جيوت سنگھ سان ڏاڍو پريسر هو ۽ کين پنهنجو ستگورو بڻايو هئائون. کين جيڪو وقت فرصت جو ملندو هو، سو وقت هو سائينجن جي اڳيان ويهي گذاريندا هئا. سندن شيوا ڏاڍيءَ دل سان ڪندا هئا. شام جي وقت ڪافيون ڳائي سائينجن کي راضي ڪندا هئا. سائين جيوت سنگھ صاحب تاريخ ۱۴ جنوري ۱۸۹۹ع پنهنجن شش جون سنڪائون دور ڪندي پوري اڳواٽ ٻڌايل وقت تي سرپر ڇڏي سچ ڪند ڏانهن راهي ٿيا.

سائين حموت سنگھ سردار دياو داتار

نٿو منهنجي هيءَ ٻڪار
 ڪسو دمع سڀ وڪار
 او منهنجا سائين ولايمراءَ والي
 ڏيو چرون ڪمل چو دان.

وهر ٿي وات ستن پٺاڻو
 جنم جيئن ٿئي منهنجو سڃاڻو
 او منهنجا سائين ولايمراءَ والي
 ڏيو چرون ڪمل چو دان.

داس جو عرض اڳياڻو سائين
 ڀرپ درشن پساڻو سائين
 او منهنجا سائين ولايمراءَ والي
 ڏيئي چرون ڪمل چو دان.

بدیون ڪري منهنجون معاف
ڪريو ٻوٽن مان منهنجو صاف
او منهنجا سائين ولایت راءِ والي
ڏيو ڇوڻ ڪمل جو دان.

ڪريو ٿا مٿر سڀني تي
ڏريو هٿڙا ٿا سڀني تي
او منهنجا سائين ولایت راءِ والي
ڏيو ڇوڻ ڪمل جو دان.

ٻاجه ڪيو ڪا گوليءَ تي
مٿر ڪيو ڪا ٻاڻيءَ تي
او منهنجا سائين ولایت راءِ والي
ڏيو ڇوڻ ڪمل جو دان.

ڪر ٻا اوهانجي داس منگي ٿو
شرن اوهانجي داس وٺي ٿو
او منهنجا سائين ولایت راءِ والي
ڏيو ڇوڻ ڪمل جو دان.

دل ڏرڻ سان آهي پوڻو
من ٿيو آهي چڪناڇوڙو
او منهنجا سائين ولایت راءِ والي
ڏيو ڇوڻ ڪمل جو دان.

مداع

سائين ولايت راء والي

آسيں در اوهانجي سوالي
 ڪڍو ڪين مونکي ڪڏاڃت مالي
 او منهنجا سائين ولايت راء والي
 ڏيو چرون ڪمل جو دان.

گولو آهيان غلام آهيان
 در اوهانجي جو بڪاري آهيان
 او منهنجا سائين ولايت راء والي
 ڏيو چرون ڪمل جو دان.

نذر آهيان نياڻو آهيان
 جهڙو آهيان اوهانجو آهيان
 او منهنجا سائين ولايت راء والي
 ڏيو چرون ڪمل جو دان.

ڪنڀڪار عيبدار بدوڪار آهيان
 ٻاڻن مان سارو پڙ پور آهيان
 او منهنجا سائين ولايت راء والي
 ڏيو چرون ڪمل جو دان.

سائين ولایت راء والي

سائين ولایت راء والي ۽ جو جنم ۱۸۲۵ع ۾ سنڌ جي پراڻن هالن جي ڳوٺ ۾ ٿيو. ننڍي هوندي کان وٺي ڀڳوان جي نالي جو اڀياس ڪندا رهيا. پرائم ڪون ڪيائون جو سنڀاسڪو ويس ڪري وڃي ڪنهن غفا ۾ رهيا. ايترو ته اڀياس ڪيائون جو کين پرماتما ديو جو درشن ٿيو. ساري سنڌ جو سير ڪيائون ۽ لوڪن کي ست سنگ جو مڙو وٺايائون. کين انيڪ شش هوا مگر سندن سڀني کان گهڻي مهر باني ۽ جي نظر سائين جيوت سنگھ قبر واري ۽ سائين چانڊومل لاڙڪاڻو واري تي ٿي. پڇاڙي ۽ جو وقت به اچي قبر ۾ رهيا. ۱۵ جنوري ۱۸۸۷ع چئين بچي اسر جو جوئي جوٽ سمايا. سندن سکيا اها هئي ته ”ايشور اکين کان به ويجهو آهي، ۽ انکي پاڻ لاءِ منو ڳالهايو ۽ نيمو پاڻ ڪيو ۽ جيترو بچي سگهيو اوترو پين جي تن من ۽ ڏن سان شيوا ڪريو.“ جوئي جوٽ سمائڻ کان اڳ پويان لفظ چيائون. ”نياز مور نه ڇڏجو.“

سائين ولايت راء والي

لڇڻ سندر ڪيو اختيار
منو ٻوليو اوهين هر وار
بسا بسا سان ٿو ڀل
جنهن ۾ آهي اوهانجو ڀل.

وڪو ياد آهي سٺي صفائي
بدن ڪپڙا هجن صاف سدا
نه چاهي اوهان کي هراڻسان
۽ هر هنڌ ٿئي اوهانجو شان.

ٻڪ ٻڪ ڪرڻ اٿو اڃائي
سائت آهي سدا سڪدائي
ڇپ ۾ رهي ڪيو ڌيان
جنهن مان ملندو سارو گيان.

جڳ ۾ ڪٽي جي اٿو بازي
۽ ٿئي ڌڻي اوهان سان راضي
نه ڪيو غريبن جي شيوا ٿل
ڌاري من ۾ قرب ۽ ڪهل.

همت رکي ڪيو هر ڪا ڪار
نه پيو ٿيندو ٽيم وڃي پار
نام جي ڪيو وقت سڃاڻو
نه آندو هتي ۽ هتي ڀاڻو.

ٻارڙن لاءِ

ننڍ مان هاڻي اٿو ٻارو
روشن ٿيو آهي جهان سارو
اٺي ڏٺي ڪي ڪريو ياد
نه رهو جڳهه ۾ سدا شاد.

ڪوڙ ڪمٽ کان پاسو ڪريو
وڏن جو مڃيو خوش ٿي ڇڏيو
سچ جي وٺو اوهين راهه
نه ٿيندو ڏٺي اوهان همراهه.

سنگت ٿريءَ کان ڪو ڪنارو
ستسنگ جو وٺو اوهان سهارو
پڙهي ٿو اوهين هوشيار
نه سڀڪو ڪندو اوهانڪي ٻار.

ماءُ ۽ پيءُ جي سڌاءُ ڪوششوا
نه جڳهه ۾ ملنو منا مورا
۽ ٻڌ مالڪ ٿي مهر ٻسان
ڪري مشڪل اوهانجا آسان.

ٿريءَ عادت کان ڀڄو پري
جڏهن اوهانڪي خراب نه ڪري
ٿري عادت آهي خوارِي
جنهن مان آخر ٿيندي شرمساري.

همت نه هار

هڪ ڏينهن ويندي خزان ايندو وري بهار
اونده اندوڪار ڦري ٿيندو روشن ڇمڪمدار.

دل غمگين جنهن مٿان آهي اڄ چانيو غبار
نيٺ خوشيءَ سان ڀرجي ٿيندي سا ٿمٽار.

اونده ڪاري ختم ٿيندي ۽ ٿيندو روشن ستارو
اڄ سپاڻي نيٺ اڇڙو آه خوش قسمتيءَ جو وارو.

اميد جي دامن کي خوب سوگهو جهلي رک ادا
سياهي ۽ اندازي نه ٿا ٺهر رهي سگهندا سدا.

ارادو مضبوط وشواس سڄو رکندڙ ڇڏهن
فتح تنهنجي پاند ۾ ڪڍندي ايندي ٿڌهين.

همت نه هاري سڀني ساهي ڪندو ره نون ڪار
نه نيٺ ٿيندو وڃي تنهنجو سڪ سان ٻيڙو پار.

ادا هت قائم نه رهطو آه كي
 فقط هك تنهنجي جگائي ۽ بي نيكي
 سب بدو ڪنو ڪيو هوندءَ جهڪي
 هرگز سوتيندو ڪمن لوسان شر ٿئي.

هر دم مٺي رام جو نالو اچار
 ڦٽي ڪري ڇڏي بي سب ڪاڪار
 چڱو ئي جگائي ڪري ڏينهن ٻنهي جا گهار
 نه نيم ٿري بوندن تون پيار.

نه رنجاء ڪنهن ڪي ۽ نه دشمني ڪر
 پرير سب لاءِ تون ٻنهي دل م ڌر
 ۽ ڪر ياد ڏيئي ڪي هر ڪنهن بهر
 ٿيندين نه نه ڏاڍو تون ڌر بدو.

ڪڍي ڇڏ من مان حرص ۽ ساڙو
 فقط رک رام ڏانهن ادا تون لاڙو
 نه نه ڏسدين پڇاڙي ۽ ٻر ڌڪ ۽ راڙو
 جڏهن ايندو مومت هٿ ٿوڪي ڏاڙو.

ڏي معافي يار معافي

سڀ ڪجهه معلوم ٿوڪي ڄاڻي ڄاڻن ھار
ڏوھ ڪيا اٿم ايترا چنڊوانت نه آھي پار
ڪري معاف مڊايون شل بخشين بخشڻ ھار
نه پيڙو ٿئي پار سائين تنھنجي مھر ميا سان.

مھر ميا اوھانجي شل رھي مون تي ھر وار
ٻاجھ ڪري ٻاجھارا اچي پسايو ڏيڊار
ڪر پا اوھان جي ٿئي جي مون تي ڪر تار
نه منجھان ھن سنسار ٿري پوان پاڻيھي.

مان منگتي تون ڏاتار - منگان تنھنجي ڏر
مڊايون منھنجون سائين - مونکي معاف ڪڍي ڪر
پنھنجي مھر نظر - ھر ويل مون تي ڏر
نه رھي سرون سر - ٿري وڃان سنسار مان.

حياتي ڪڏن گذار

سنسار ھي آھي سپنو سارو
جتي آخر آھي موت ۽ مارو
نه ڪوئي آھ هتي ٿر رھڻ وارو
ھجي توڙي غني يا گدا ويچارو.

پڌو پيش مالڪ جي

تَل ٿن ٿاء چڏيو، مُجھل مَن مسات ڪئي
سبتل لبو سڙيل سٺو، درد عسي دانھن ۽ ويئي
روز حو راڙو ويو، غم مھڻي دور ليا
سُڪ انھن کي مليو، پرين ۽ جي جي پيش ٻيا
ڪوڙ کي ڪڍي ٻاهر، ٿي راھي ٿون ايءَ رام
چوڙي هٿ ادب جا، وڃي پڙ پرين جي شام.

اٿي ڪوڙو دنوي ڏنڌو، سمجھ ڪٿي ٿون سياڻا
اک کول ٿيءَ نه انڌو، ڏس ويا ڪه ڏانھن راجا ۽ راڻا
پڌارعت آھن سڀ ڪوڙ، شانتِي مَن کي جي نه ماي
ڪوڙ کي وڃي ڏوڙ، راھ وٽ ٿون سچ عسي
جو پسن ٿو آھ سڀ مٿا، ٿاني آخر هيءَ دُنيا
ٿن پورا لڳندا ڪاريه رڱا، جي پيش سائن عسي ٻيا.

ياد ڪر نقط ڪ ڏٺي، مڃيال ٻيا سڀ چڏ ڪڍي
نيم ٽنڊي پوندي ٻڻي، ٿام ڪنڊن جي هڪ سڌي
چڏي مال مالڪست اٿي، ڪڙ پاڻ سان ساڌي ٿڌي
هليو وڃ اڏانھن جتي، هجن ڪن دوست، مالت يا مڏي
راھ ادا هيءَ جي هئا، دڪ دور سڀ ٿن جا ٿا

۽ سڀ سڃا ٿن کي ملا، پيش رام جي مالڪ ٻيا.

ست گورو

وت اوت گورو جي نه ٿيئي روشن سياهي
 ۽ پٺ پٺ اچي ٿيئي گو بند تو سهاڻي.
 بنا گوروءَ کٽ ٿينديءَ کان سنسار ۾
 آجاو پيو هوندي هت اونڌه ۽ انڌ ڪار ۾.
 سهاڻي ٿيو ست گورو سڻي منهنجي پڪار
 هر ويل هر هنڌ ٿيو منهنجا رکوارا مددگار.
 ~~~~~

ست سنگ

جي چاهين نه ٿيئي من صاف، وٽ سرن ستسنگ جي
 پيرين پنڌ پويت سان، وچ ست مندر ۾ ڪهي
 اتي ايڪاگر رهي، پاء لاپ سچ سندي وهندو ڇو.
 بنا ست سنگ پاڻي، ڪين ٿيو آه ڪنهنجو اُڌار
 جي نت ست سنگ ۾ وڃي، ڪندين سڄي ڪار
 نه تنهنجو پڙو پار، ٿيندو اوس سنسار ۾.
 من اُٿي نيار ٿي، ڇڏي رُٺ ۽ پڙڪو
 اوڙاه ۾ وڃي هٽند، دنيا ڪوڙيءَ جو پڙڪو
 سستنگ جو هڪ چٽڪو، ڪري شانت گهڙي ۾.
 مون تي هيرا، لعل جواهر، تن کان پي مٿي
 ست سنگ جي بها، ڪير سگهي ڪٿي
 جو آخر لٿي پٿي، ٿئي رام سهاڻي ان منجهان.

[۹]

کسان غریبن واهر	ٲیان ملک جو چاکر
منهنجا منٲرا رام.	رهان هر دم شاڪر

[۱۰]

سو ڪن ڪریان	نام ٺهنجو جبان
منهنجا منٲرا رام.	ٺهنجو ڌيان ڌریان

[۱۱]

بو ڪمن ڏسان	سڀ ۾ ٺوڪي ٻسان
منهنجا منٲرا رام.	ٺوڪي ڏسي هسان

+++

ست نام

سَت نام سان جن ٺهنن آهه لڳايو
 ڪڏهن ڪن دشمن آهه ٿن ٿي ڪاهيو.
 سَت نام سان جن پريست پڪي آهه لڳائي
 نه ٿن ٿي پٽ پٽي ڪڏهن به آهه ڪائي.
 سَت نام سان جن پريست سڄو آهه رکيو
 دڪ درد نه ٿن ڪڏهن آهه پسيو.
 سَت نام سان دڪ پريست ايءَ رام
 نه ملتي مڪتي ۽ ٿپي پورا سڀ ٺهنجا ڪام.

منهنجا منڙا رام

- (۱) تنهنجي در سوالي
پيار پير جي پيالي
آهيان آءُ بي حالي
منهنجا منڙا رام.
- (۲) مونکي ڌرم تي هلايو
پوري رستي چلايو
صلاح سهڻي سلايو
منهنجا منڙا رام.
- (۳) آءُ آهيان بيڪار
رام رس ڪو پيار
اچي مونکي سنوار
منهنجا منڙا رام.
- (۴) آءُ آهيان نڪار
نه به ڪين ڌڪار
پڻ آهيان بدڪار
منهنجا منڙا رام.
- (۵) نون آهين رحيم
ٿي ۽ مونسان حليم
پڻ آهين ڪريم
منهنجا منڙا رام.
- (۶) آهين مون نگهبان
ٿي هاڻي مهربان
ڏي مونکي ڪودان
منهنجا منڙا رام.
- (۷) ٿي منهنجو رهبر
نگاهه رحم جي ڌر
بچاءُ مونکي هيڪر
منهنجا منڙا رام.
- (۸) پيار سڀ کي ڏيان
بين جي لاءِ جيان
دشمن ڪين ٿيان
منهنجا منڙا رام.

(۲۷)

اندرو م اڪير آهي رام ٽينجي مڪ
 نه چڪي منجهان پڪ اچي ڪڍندا مونکي.

(۲۸)

ايريو آهي اندرو م مڪ سندو سلو
 اچي رام ڪيو پيو ڏيئي ديدار پنهنجو.

(۲۹)

دامن ٽينجو ڪين ڪي مان چڏيندس رام
 هر صبح ۽ شام - آهي پڪار ٽينجي ڏرئي.

(۳۰)

ڪريو ڪريو ڏي پيو عترا ليو منهنجي مار
 اعائي وارون وار آهي ويٺي رام منهنجي.

(۳۱)

پسان ڏوسن وار جو ڪريان گو ارداس
 اعائي آس پوري ٿئي ته پوءِ مران.

++++

(۲۱)

سري رام ڪري پاڇه ڪيو مڊا:ون معاف
نه دل تي بوي صاف بڻي سنگاسن پنهنجو.

(۲۲)

منا منهنجا رام ڪر نه مونکان پاسو
پنهنجو ڪيو واسو اچي منهنجي من ۾.

(۲۳)

رام سري رام منو رام - اڃا ئي منهنجي ڀڪار
نه سال وسي هڪوار اچي منهنجي من ۾.

(۲۴)

اڃا بنا سنسار ۾ ڪونه ڏٺو چارو
هڪ ٿارو دؤر ڪندو انڌڪار ڪي.

(۲۵)

نفس اندر سازي يان - سازي يان منجهه ساه
جي بي واھ - بنا نالي رام جي.

(۲۶)

ڪري پنهنجي - پساو نه بدار
نمڪار - ٿار يان هر دؤر پنهنجو.

(۱۴)

ڏن ٻڌارت ڪتب ڪياو ڪاڍا ۽ ماڻا
آهن سڀ اڃاڻا بنا نالي رام جي.

(۱۵)

مڪ مان هر دم ٻول نالو سري رام جو
سهائي تبندو سو توسان هن سندس پر.

(۱۶)

ٻل ٻل پر چو رام سري رام منو رام
نه ٿئي سري رام سهائي هر گهڙي ۽ توسان.

(۱۷)

رام بنا دنيا پر ڪونه ٻيو آه وسيلو
هاندو ڪهن چيلو بنا نالي رام جي.

(۱۸)

اکيون ٻوٽي سڪ مان اندر پر نهار
نه ٿئي ڏيندو مني سري رام جو.

(۱۹)

هاڻ ڪر هٿن سان دل پر رام اچار
نه سڀڪا ڪار سڀل ٿئي مسار پر.

(۲۰)

ڪرين چو ايمان ڪاڍا ماڻا ڪل جو
رهندو ڪهن ڪي ساڻا ڪامي بنا رگھونات جي.

(۷)

جي چاهين چٽي پوين جنم مرڻ کان
نه رک سري رام سان پريت پکي پنهنجي.

(۸)

ڪم ايندء ڪيندي دوست پتني ٻار
چڙي سڀ وهنوار نالو چپ تون رام جو.

(۹)

چٻڻ نالو رام جو آهي سڪ دائي
پوءِ ڇو ڪرين ڪائي ڪرت پي سنسار ۾.

(۱۰)

جي چاهين دور ٿين تنهنجا سڀ دک
۽ ملبي سڪ نه وٺ سرن سري رام جي.

(۱۱)

بنا نالي نام جو پيو سڀ آه اڃا
سمو ٿيندء سڃاڻو چٻڻ نالي رام سان.

(۱۲)

تي گونگو ٻوڙو انڌو دنيا ۾ گذار
پنهنجي من ۾ ڌار اون سڃي سري رام جي.

(۱۳)

منو ٻولي ديا ڌاري پريت ڪر سڀ سان
ڪڍي ڪپت من مان رهه چپيندو رام.

ایشور استی

شری رام چندر پگوان جي ڪمل جرن م

(۱)

جڏي آسرو سڀ چسو وٽ رام جي اوت
نه ٻاڻ سندا ڪوٽ ڪري ٻوٽي ٻٽ ۾.

(۲)

هر گهڙي ۽ هر ويل سمر سمر سري رام
نه ٻاڻ اچي سنام سولي ڪندءِ سگه ۾.

(۳)

نالو مٺي رام چو هڪ پل نه وسار
حيئن ٿري ٻوٽن ٻار ڏا سان ڏگهواري.

(۴)

رام کان سواءِ ٻي واٽ نه ڪر وائي
نه تشيئي سهائي اچي ٻاڻ ڏوسان.

(۵)

سرن وٽ رام جي جڏي ٻي سڀ ڪار
وقت پنهنجو گهار جي نالو نام جو.

(۶)

ڏنا هي ۽ ڦاٽي ادا ڪجهه نه هلندءِ ساڻ
ٻاڻ سڃاڻ نه ڪئي مليئي موت ۾.

سڀ معاف ڪيو، اپراڻ سڀ ڪميا ڪيو،
منهنجا اوگڻ نه ويچارو.

د يا ڪيو، ٻاجھ ڪيو، مهر ڪيو، رحم ڪيو، ڪرپا ڪيو
اوکي گھڙي نه ڏيکارو، هٿ نه منجهاريو

پت رکو، پڪ پڪ ڪيو، لڄ رکو،
منهنجي رکيا ڪيو، منهنجا رکوارا ٿيو
سڀڻين ڳالهين سک ڪلياڻ ڪيو

جو جاتي هجي تاتي سندس رکيا ڪيو

چرڻ جو ڏيان ڏيو، نام دان ڏيو
سُڪ جو ڏينهن گذاريو اٿو، سُڪ جي رات گذاريو
سُڪ جي رات گذاري اٿو، سُڪ جو ڏينهن گذاريو

اوم ست نام، اوم تَت ست اوم

اوم اوم هري اوم، اوم هري اوم

اوم هري اوم تَت ست

اوم پريو شانتي

اوم شانتي، شانتي، شانتي.

رام بی. ہوٹواٹی

وينتي

مان لڳڪ هٿ جي هام ڪانه ٿو هٿان پر
 ڪڏهن ڪڏهن جي اندر پر امنگ اٿندا اٿم تن کي
 لفظي صورت ڏيئي وهندو آهيان. ساهتہ ڪار نه
 آهيان تنهن ڪري لکڻي به ضرور ڪڇي ٿڪي
 هوندي. آشا آهي ته هن بستڪ جا پانڪ، پريوز
 جا پمارا منهنجي نوليءَ ۽ ويچارن جي ڪچان
 ٿڪاين ڏي ڪو خيال نه ڏيندا.

”رام“

پرارتا

هي ايسور! سروسڪتبان، نماڻن جا ماڻ، نه اوٿان
 جي اوت، نه آسراڻ جا آسرا، ٺٽاون جا ٿانءِ، نه
 پٽبان جي پٽ، نه گتبان جي گت، نه آڏارن جا آڏار،
 بي وسيلن جا وسيل، بي واھن جي واھ، هٻڻن جا
 همراھ، ٺٺلن جا ٺٺل،

هٿ ادب جا نڌي، اوھان جي اڳيان

نماڻيءَ سان وينتي، پرارتا، عرض

نه جيئن وڻيو ٿي

منهنجا ڏوھ، گھاھ، گھٽايون، اوٿايون

(۲۷)

آهي اندر م انا آس

شال گڏيندا ڀاڙ سان گولي

دم دم الم لڏيندي والي

سڪ جي ٿوڄا ٻار سڻائي

نوش مون ڪڙم پاس

رحمد بس جانب تان آءُ گهولي

لرم لاري ٿي آءُ ڪيئي

مست مست سرڪي ٻين آءُ ٻيئي

مست مست ٿي مواس

پاڪ ڪري ٿا پڙهندي چولي

محب ملند دل ٿي ٿي

سڪ سڀل جي آهي ٻين ٿي

ليندا آءُ آهي نمراس

ٻڏي ٻين آءُ نوش ٻي نولي

ٻاڻ نوش ٿي ٻوڄا ٻاري

سورج سڄي سر ڏيئي ساري

نود اهي ٿي ماضي

هر جاءِ ڏسن هوم جي عولي

يوڄا به سڀ ڇوڻا هي سسارا
مات پتا هويا ست ڌارا

اور مٽيا هي سگلي ڇارا
لستر ايڪ او اونڪارا هي.

(۲۶)

محب منا تنهنجي ڪاڻ
هيءَ ٻانهي وٺي ڦرندي ديواني
بيڪ منگان تي در در پيئي
من ڪو ڏسڻو ڏنير سنيهي

آهيان اصل اڃاڻا
فراق تنهنجي ڪئي آهيان نائي
نازن تنهنجن وڌيس نهوڙي

مران تي منجهه تنهنجي وڇوڙي
ڪنڊيس ڪنهن سان رهڻا
آهيان تو لاءِ آءٌ حيراني

برهه تنهنجي چون يار باهيون
سر اسان جي ڪاهي جو آيون

ڏس ٿون پنهنجو پاڻ
ناهيان لائق تنهنجي ٿاني
سڪ نه تنهنجي روز سواني

برهه يوڄي ڪي آئي پڇائي

بهل ڏي پنهنجو پاڻ
آهيان اصلاً تنهنجي ٻانهي

لا مکائی هو کي وسندا
 جاء نه کوئي نایا هـ
 جاء مکان تي تون نبارا
 آپ م آپ چیا یا هـ
 وحدت دي وچ کثرت د بکي
 کس پر پید نه پایا هـ
 کثرت پر جب کیلا آیا
 پوچا نام ذرا یا هـ

(۲۵)

یارو دیکو به کسا بسارا هـ
 کوئي دشمن بنا کوئي بهارا هـ
 کھان نادر شاه هوکي حکم هاندا
 کھان بکاري هوکي بیک منگیدا
 کھان منصور هوکي سوليء چڑھدا
 اي سب اس دا اھیارا هـ
 کتي بنکي بنا هـ پر فشر
 کتي نازک بوٹ یار کجبر
 کتي قیدی هوکي پاتا زنجیر
 کتي اي سب تي او نارا هـ
 کرنا هـ جو کجه کرلي پائي
 کام نه آوي باب اور مائي
 صورت سب پر اوھي سمائي
 جس دا اي اطھارا هـ

(۲۳)

شبد گورو کا یاد تون رکنا
دم دم نال سہج تون سکنا
سار سذانت جو تون ني سٹيا
امرت رس نانکا يار تون چکنا
تن من سارا پيت ذريجو
د بچو دل کي يار تون دکنا
پيالاً پریت پریتو هر دم
دويت اور پي مت تون چکنا
پوچا سٹ لو سنگور واطي
لعل اسي بر يار تون لکنا

(۲۴)

کون هت تون تیرا نام کیا هت
کس جگه، ني تون آیا هت
مائي باپ نه تیرا کوئي
تون آپ ني آپ جو چایا هت
روپ رنگ ني هتن نرالا
آپ بر آپ سمايا هت
نام نیشان نه تیرا کوئي
بي نام هو کي تون پایا هت
تب دیکا تون ني صورت اپني
سوهنگ شبد کمایا هت

(۱۹)

سازو اسبد پا توکي پسرار پا توکي پسرار هوو پنگي نه کام
 ستگور کا شد چو لمي سڻا لس وح رهو مدام
 دم دم سات بېتو جي هردم دبا تو هر هر نام
 گور کي کرپا عب پوچا هوکي ملبگا سک دام

(۲۰)

سازو اسبد آند پاياس آند پا يا سک سهج سمايا
 لسن بھکي مئن انتر ماهمن گورشن نام درزا
 ستگور کا شد مئن چوستکي گمت گوئند نب گيا
 جن گور موه پئي کرپا کبني چمت چرن سگ لاي
 مالک حيوت داب هي ديني پوچا سروب سمايا

(۲۱)

سازو مئن د بکا اپنا ممت

گور کي کرپا موه بي هوئي کا يا گوئند کسي گيت
 لنو لاڳي برب آب دکا يا چرن رها ميرا چمت
 ميم همارا سدا پريور چکان چکر حالکي حيت
 پوچا کرلو گور کي شوا ايهي سکان دي ريم

(۲۲)

سنگور مئن آيا نري پاس

کرور جي کرپا موه بي سوامي کا توچم کي قاس
 نهيل هون من آدين سوامي کاج کرو لم راس
 لسن بھکي مئن نام دبا لون حب اون ساسون ساس
 پوچي نمائي دا عرض اهوئي هو وان داسن داس

(۱۷)

ستگور جي هن شبد سان سائين روح پنهنجو ٿا ريجهايون
 هو هو جي هونگار سان سائين گيت ڏٺي ۽ ڄانت ٿا ڄايون
 ڇاڏي ڏسان ٿاڏي هو هو هلي هو هو بنان نانه ڪو
 موج مستي ۽ منجهه اچي ٿا سڪ صحبت جي لاهيون
 هي ۽ دنيا سڀ آهي فاني نان هلي ٿو ڪوئي سنگ
 جنين سمجهو نين پايو ڪهڙا ويهي گڻ ڳايون
 بنگلا ماڙيون منڊل تنهنجا ويندي سڀ ٿون هت ڇڏي
 پاڻر پائيا ڪٽنب قبيل ساڻ نه هلندءِ جوڙيل جايون
 پوڄو آهي ٿي جا مون تي ستگور تنهنجي اڄ ڪرپا
 دم دم سان ويهي ڪري ٿا نت عين الحق الايون.

[۱۸]

ستگور جن کي ڏسڙي وات، سوهنگ شبد ڪمان ٿا
 سوهنگ شبد ڪمان ٿا، سي روح ۾ رام ريجهان ٿا
 اکر اوئن جي اٿن وائي، صورت سڀ ۾ ڏسن اُهاڻي
 گهڙن ٿا اهي گهات، جوش ۾ جيءُ جلائن ٿا
 مان ماري ڪٽي مات ڪيائون، پنهنجو پاڻ ۾ پاڻ پسيائون
 اچي ورتائون اها وات، عين الحق الائن ٿا
 ڪمر ڪشولا ڪي ٻڌائون، پُورب سندا پند ڪيائون
 نازگا ٿيا نروار، خيال ۾ الڪ جڳائن ٿا
 پوڄي پاڻ ۾ پيد نه ڄاتو، نينهن لڳس وڃي رام سان ناتو
 اٿس اها اوسات، جنهن جو جاپ ڇپائڻ ٿا.

(۱۶)

سک والی کون لوک ایاور دی
 هر کیت آب م آب سمار دی

دامد م ملی می نزا ذالی
 شال نین تا نزا شالی

لئون اعی سی خردم لالی
 شو شو می م ملاور دی

کنا نین کی ناعی کالی
 مس موالی رهن سدالی

کی مام اما نا والی
 پوش م می م ملاور دی

درس د یار لوک چانی
 نوبست نوبان سان آه من بالی

لورزی دلسر س ل لالی
 دبد م دهد ملاور دی

کم یوتا لون و عدت والی
 سگور تا لوکی نار شالی

سخت دست سب مستی سالی
 سگ سگور کماور دی

گر دور همیشه دم دم کد بیانیء چا و حسر
 دم جو هڻي ڏس تون نعرو صحتي ڪري ڪوسر سارو
 آهي ڪٿڙو هي نظارو گر اهو تون ڪر ڪر
 دم ۾ ديدار دلبر رک اڻائي تون نظر
 آهي جنهن کي هيءُ خبر ڏسي سدا تـو سـر سـر
 رک يار سان تون باري کد دليون بي قرار
 هيءُ عمر نهنجي ساري دلبر آهي ڪٿڙو دم دم
 پوڄا ڪر ديدار دلبر دم وٺي تون رهبر
 ڪر ڳالهه اها ميسر جنهن ۾ نه آهي غم غم

جنهن سان ڪيءُ پيار سنگ نه هلا سار
 هي جڳ سارو سڀڻو آهي سهجيءَ بندا ٿر وار
 جيڪي ڄاڻاءُ پنهنجو ٺاهي آهو نهنجو
 ڇڏي سياڻپ سهجيءَ پيارا رک عمدا اٿلوار
 ڏندو دنيا فانيءَ نيٺهه ٺاهه لڻائي
 سوڌو سچ جو ڪر تون سڻا وٺ اها وٺار
 ٻت جو پاڻي جيئن هي جڳ سارو ٿيڻ
 مایا محبت ڇڏي ڏس عجائب اسرار
 جيءُ اندر جب يار کي دوست مٺي دلدار کي
 ٻاهر نه ٻڌي جيئن ڄاڻي پوڄا ڪر يارگار

(۱۲)

ٻارڄ مون ڪو مستي ۽ ڄام ستگور منهنجا مالڪ سائين
 دائر رهان سدا آءِ دل ۾ هر جڳه هر مقام
 حتي ڏسان نت ٿون هي آهن
 ڏيان ڏٺي ۽ جي ۾ رهان آءِ سدا سوهنگ شهد ستنام
 جي ۽ منهنجي ۾ ٿون شال وسائين
 عمن پرڙي آهين ڏاڏي ڏٺي ڪو چت هر نام
 روح ۾ رام ٿون ٻار وائين
 يوڄو آڪي سڀ ستگور ٻارا ٻڙس پنهنجي شام
 حال پنهنجي ۽ ۾ ٿون شال چلائين

(۱۳)

ڪمر آهن ڪاڏهون آئين ويندي ڪهڙي وات ٿون
 ڇڏ سڃا ڪو سوسو ساڙي ڪن نيندي ڪي ساف ٿون
 خيال ڪندي ۽ جا سڀ ڇڏي وڃي راه وڃي ڪي وري
 خودي ۽ منجهارون خوف جو آهي ڏس وڃي اها بات ٿون
 مان مري جي ڪنهي اتي سا نه هلندو ٿو سان سنگ
 ويندي سڀ ٿون همت ڇڏي رک اها ڳالهه ياد ٿون
 سنگور ڪي هن شد جو ٻڌ ويهي نت آواز ٿون
 حال ڏوٽي وارا سڀ ڇڏي ڏس اصل پنهنجي ذات ٿون
 يوڄا سرن ستگور جي اچي رک اها بات خيال ٿون
 شهد ستگور ڪي بنا ٻي نه وائي ڪر وات ٿون

(۱۰)

جیڏيون چاهي منهنجو هن جڳ ۾
 ساهه ساري تو دم دم جاني پار اباڻي نيٺ نه هليو
 محب وسين رڳ رڳ ۾
 سور سڪ جو پوءِ چوڻه سهبو.

هتي نماڻي وڙا نهوڙي
 وات ويندي ڪنهن دڳ ۾
 اڻن قطارون گاهي جو وڙا
 ڪين آندائون ڪنهن سڳ ۾
 چا چڻي وري چا چڻبو.
 مرشد پوڄي سان ٿيو جڏهن ساڻي
 وات وٺيون هليو اها اڳ ۾
 ساءِ جنهن جو ڪيئن سلبو.

(۱۱)

منهنجو مشڪل ٿئي نه آسان
 ڏيان ڏٺي جو ڌاريان جي
 ليلي ويڇاري مجنونءَ کان هر هر ٿي نه حيران
 پست ڪارڻ يار پريان جي
 چوڻه ملان پنهنجي پنهل کي سڻي چوي صبحان
 ويهي نت آءُ ڪريان جي
 محب پس ٿيون سڻي پنهنجو چڏي پنهنجو شان
 پائين پرين پريان جي
 پوڄو آڪي برهه منجهارون پس سڻي سلطان
 جيتري پاڻهي مر يا جي

(۷)

چار اهو تون چار، سڳي هلندء ڪونه ڪو
 هٿون هلندين هيڪلو، بنا رام حران
 ڪندي ڪي ڪين پاڻان، ٺڪي ٺيندي ساڻ
 جهي تون نالو نام عو، ويٺو موهان ساڻ
 پوڄا پسي تون پاڻ ڪي، ٻنهنجو پاڻ سڄاڻ.

(۸)

رکي دم دم جو تون خيال، پاڻ ٻچاڻج پاڻ م
 سڳ نه ڏٺيءَ جي بر والان ڏينهان
 رهج سدائين ساڻ سپال
 محبت ٻالو پي ڪري سائين
 ٿي ويڻج تون مسه اڃال
 پاڻو پائتبا هيءَ ڪتب قبل
 ساڻ نه هلندء ماڙ يون ۽ مال
 پوڄو اڪي ما محبوب جاني
 ويٺي نڀاربان توڙي ٺڀن نال.

(۹)

سري رام رام رام بار آهي سيني چو آڌار
 هيڪو جهندو رام سائين سوئي ٿيندو هوشيار
 رام نه هيڪو يار جهندو روئندو سوزارون زار يار
 وڃي نه پاڻ ٿي تون حاني مايا سڌڙو ڪو چار يار
 پوڄا حب تون رام ڪي ڇڏي بي سڀ ڪار يار.

ڪافيون

(۱)

وه واه قدرت تنهنجي قادر آهي بي حد بي پايان
ڪاٿي سالڪ سلوڪ جو ساٿين
ڪاٿي محبت منجهه مستان

آهين بي سڀ ۾ سڀ کون نيارو
هي سڀ آهي تنهنجو مڪان
وجود ساري ۾ تون هي وسين ٿو
آهين اکين منجهه عيان

پوڄو قدرت تنهنجي ڏسي
آهي حيرت منجهه حيران.

(۲)

نمينهن سندو نروار پاڻ مرشد جو جنهنڪي لڳڙو
راتيان ڏينهان رمز انهيءَ ۾ رهي سدا سو سرشار
دم بدم رکي تات اها ٿي رهي محبت منجهه متوار
انف ٿي پهر آب اکين مون نند يون وهائي ٿو نار
پوڄا بي بيائي سڀ ڇڏي تون ڪر عین الحق اظهار.

یتا سائین شری یوجراج چالدومل

ڪافيون سائين ڀوجراج جون

د ڀوان ڀوجراج، د ڀوان چاندومل جي نني نمر
 ٻٽ، سائين چموب سنگھ کي پنهنجو ستگرو ڪو
 هو. هو سائين جن جي اڳيان پنهنجون ناهل ڪافون
 ٻڌائي، کين خوش ڪرڻ جي ڪوشش ڪندو هو.
 معامو تو آهي ته ڪيترين ڪافين ۾ هو لخاص
 طور آخريان ست ۾ نالولي پنهنجي ستگرو ”چيوٺ“
 جو وجهندو هو. سندس هر هڪ ڪافيءَ مان
 اهوئي ظاهر آهي ته هنکي پنهنجي ستگروءَ سان
 ڪو عصب عشق هو.

سڀي ڪافين ۾ ان ستگروءَ جي ساراهه ۽ وڏائي
 ڪئي آهي ۽ اٽل ڏيکاريو اٿس ته ان جو کيس
 سڄي رات ٻڌائي، هن دنيا جي آلهن مان ٻار
 ٻوڙ جي پيڙي تي وجهي، ساڻس هيتري مهريائي
 ڪئي هئي، سي ٿورا سندس لاهڻ کان ٻاهر آهن.
 ڪن هنڌن تي انهن ٻنڌن جا احوال ۽ کيس پنهنجي
 ستگروءَ وٽان مليل شيد جي مهما ٻڌائي اٿس.

”سند جي هڪ اٽل سيد منڊلي“

ڪتاب نان ورنل

پنوتر پُل

پاڱو پيو

چونڊ ڪافيون

منهنجي پتا سائين پوچراج چاندومل جون

سمپادڪ

رام بي. هوتواڻي

پڄن ۱۴

پنڃي پنڃا هوتا پُراڻا
 دُوار کُلي اُڙ جانا پنڃي
 - پنڃو ديش بيا کي جانا، پنڃي آلي پنڃي جاني،
 - نئي آهتي گيس سنائي، جڳ مسافر مَڻانا.
 - مٽ نڀي ايڪ مايا، پڳاي جنون اون لي پتايا،
 - تڏ ڪٿي پڄانا، جب ديش بنا کي جانا.

پڄن ۱۵

نير م آلي هٿ لُمهاري
 - ڪير واري دِٻالو پڳون
 - ڪير واري دِٻالو پڳون
 - ڪير واري دِٻالو پڳون.....
 - ڪير واري دِٻالو پڳون
 - ڪير واري دِٻالو پڳون
 - ڪير واري دِٻالو پڳون.....
 - ڪير واري دِٻالو پڳون
 - ڪير واري دِٻالو پڳون.....
 - ڪير واري دِٻالو پڳون
 - ڪير واري دِٻالو پڳون.....
 - ڪير واري دِٻالو پڳون
 - ڪير واري دِٻالو پڳون.....
 - ڪير واري دِٻالو پڳون
 - ڪير واري دِٻالو پڳون.....

پڄن ۱۲

۱- ڪَروٽُ پَلا، نه ڪَروٽُ تيري۔

لاڳُ گُلي سُنُ بِنٽي ميري
هُمُ واري مَکُ ڦيرِ پتاري۔

ڪَروٽُ دي، موڪَڻَ ڪاهي ڪَڻَ ماري (رهائ)
۲- جَڻَ تَنُ چيرَ هُ اُنڱُ نه مورُ۔

پنڊُ پري تَڻَ پريت نه تورُ
۳- همُ تَمُ بيچَ پَڻيو نهي ڪوئي۔

تَمُ هُ سَ ڪُنٽُ نارِ همُ سوئي
۴- ڪهٽُ ڪَپِرُ سَنهُ ري لوئي۔

اَبُ تَمَري پريت نه هوئي۔

پڄن ۱۳

هُمُ گَهرِ ساڄن آئي — ساڇيءَ ميل ملائي

سُهڃَ ملائي هِرَ من پائي — پنڇَ ملي سَکُ پائيا

سائي وَسَنٽُ پراپتِ هوئي — جسُ سِيتي مَنُ لائيا

اَنُ دَنُ مِلُ پَتيا مَنُ ماڻا — گَهرُ مندرُ سوهائي

پنڇَ شَبدُ دَنُ اَنهڏُ وڃي — همُ گَهرِ ساڄن آئي۔

- ۲- جي آب ڪروڙ ڪري ڪر ڏاڏا
 ٽاپي چٽ نه را ڪس مانيا
 ۳- چٽ پُون مَن پُڙيو ڪمارا
 نام بنا ڪسي اُکريس پارا
 ۴- ديهه امل مٺ سدا سرِ پارا
 سڄو سڄو گن دوي ڪسرو.

ارت

- ۱- هي پتا! پت جيڪڏهن گناهه ڪئي ڪندو
 آهي ته ماءُ آهي خيال ٻڌي نه آئندي آهي. هي
 راما مان تنهنجو نالو آهيان، پوءِ ڇو نه منهنجا
 اوگه ڪئي ناس ڪرين.
 ۲- جي پت گهڻي ڪاوڙ ڪري يعني رسي
 ماءُ کان پڇي ويندو آهي ته ماءُ دل ڀر نه رکندي آهي.
 ۳- هي ٻڌو! منهنجو من چٽائڻ ۾ غاڻان آهي،
 پوءِ نام کان سواءِ مان ڪيئن پار وڃي سگهندس.
 ۴- هي پتا! مونکي هردي ۾ سدائين سم
 ڏي نه آندو سان تنهنجا گهڻا پيو ڳايان.

ارت

هي مالڪ! مان تنهنجي سرط آيو آهيان.
جڏهاڻڪر تنهنجو درس پاتو اٿم، تڏهاڻڪر منهن
جي من جا سنسا نورت ٿي ويا آهن.

۱- منهنجي چوڻ کان سواءِ ئي توکي منهنجي
حالت جي سڌ آهي. مون کان پنهنجو نام تون ئي
تو چيائين. جڏهاڻڪر آندسان تنهنجا گڻ ڳايا اٿم،
تڏهاڻڪر دڪ دور ٿي ويا اٿم ۽ سڪهه جهيٽي اندر
پر سمائجي ويا اٿم.

۲- هي ڀرپور! تون پنهنجي داسن کي ٻانهن کان
جهلي سنسار جي انڌي کوه مان ڪڍي وٺين ٿو.
گورو سنسار جا پنڌن ڪٿي ٿو ڇڏي ۽ وڇڙيلن کي
اٽلي ٿو هريءَ سان ملائي ٿو ڇڏي.

ڀڄڻ ۱۱

۱- سَت اُپَرَاڌ ڪَرَت هيءَ جيتي

جَنَني چِيَت نہ را کُس نيتي

رَا مَپِيٽا هَٿَ ٻَارُڪُ تيرا

ڪاهي نہ ڪُنڊَس اُوڱُن ميرا (اڪ رهائ)

ارک

هي سگورا! مان ٺهجي سرڻ آيو آهيان. شل
 مونکي نام چو سک ۽ سويلا ملي! نام دان ڏيئي
 تون منهنجون جنتا تون دور ڪر. توکان سواءِ مونکي
 ٻي ڪا به جاءِ نه ٿي سگهي، جتي وڃي اچيو وٺان.
 مان ٻين دنن لاءِ ٺهجي ٺهجي ڏر ٿي اچي پيو
 آهيان. منهنجي ڪرمن ڏي نه ڏس، ليکي ڏيڻ
 کانسواءِ ٻي شل مان چٽان. هي پويو! مون ٺهڪي کي
 اچائي ورتو. تون سدائين بهشتيوار ۽ مڃر مان آهين.
 آهي سڀني کي ٺهجي ٺهجي آڌارو. مون داس سرڻ
 ور ٿي آهي ستن جي. اچائي ورتو مونکي هن مان ڪن
 حرم.

پڇڻ ۱۰

داڪٽر ٿر سڙائي آيا.

اڻو ٿيو ميري من ڪا سڀا، جڳ ٿي ڏرڻس ٻاڻيا
 (اڪ رها)

۱- اڃا بولڪه ميري ٻوڙا جاني، اڻيا نام جهانيا.

ڏک ٿاڻي سڪ سوڌ سڄاڻي، انڌ انڌ گڏ ٿاڻيا

۲- باهه ٻڪر ڪڍ ٻيڻي اڻي، ڳرڻه انڌ ڪوٺ ٿي ماڻيا

ڪٽه ٺاڻڪ ٺاڻڪ ڪوڙ ٻنڌن ڪاڻي،

پڇرڻس اڻ ماڻيا

پڄن ۸

جس حال ۾ جس ديش ۾، جس ویش ۾ رهو،
 راڌا رمن، راڌا رمن، راڌا رمن ڪهو
 جس رنگ ۾، جس ڀنگ ۾ جس سنگ ۾ رهو،
 راڌا رمن، راڌا رمن، راڌا رمن ڪهو.
 اوم هري اوم هري اوم هري اوم هري
 سيتارام، سيتارام، سيتارام پڄو
 راڌي شيام، راڌي شيام، راڌي شيام پڄو.

پڄن ۹

سنگور آيو سِرڻ تھاري
 ملي سوکھ نام هر سويا، چنتا لاه ھماري (رھاءِ)
 اور نہ سوجھي دؤ جي تھار، ھار پريو تھ ڏناري
 ايڪا چوڌ اليڪي چوڻھ، ھم نرگن ليھ اُباري
 سد بخشنند سدا مھر وانا، سينا ديتر اڌاري
 نانڪ داس سنب پاچي پريو راکھ ليھ اھ باري.

پڄڻ ۷

سڀ مل ڪر، ٻولو ٻار ٻار، هري اوم نمو، شو اوم نمو

۱- رام جهرو ڪي ٿنڪي سڀ ڪا هتالي
جڻسي جنڪي نوڪري وٺا ان ڪو دي،
هري اوم نمو—

۲- ايڪ ٿڙي آڏي ٿڙي، آڏي ڪي ٻن آڏ
ٿلي سنگت ساڌ ڪي ڪوت اٻرائ،
هري اوم نمو—

۳- رام نام ڪي لوٽ هٿ، لوٽ سڪي تو لوٽ،
انٺ ڪال پڇاڻيگا، جب ٻران چاٻنڪي چوت،
هري اوم نمو—

۴- ٿلي يا سنسارم، پانت پانت ڪي لوگ،
سڀ سي دل مل پيئي، ندي ناؤ سڌوڳ
هري اوم نمو—

۵- من مري مايا مري، چل چل جايي شرار،
آشا ترشنا نامري ڪه ڪئي داس ڪسر،
هري اوم نمو—

۶- نئين نرالي ٺاڻڪ نندن، بي مايا دکلائي هٿ،
بي مايا آني جاني هٿ، سڀ مل ڪر ٻولو ٻار ٻار،
هري اوم نمو شو اوم نمو، هري اوم، شو اوم—

ارت

۱- هي ڪر تار! مان آهيان ڪندو ۽ تون آهين
اوجل، مان آهيان ڪن ڪان رهن ۽ تون آهين ڪن
جو داتار. مان آهيان مورڪ ۽ تون آهين چتر ۽
سڀني ڪلائن ۾ سمجھون. هي پرماتما! مان ڪهڙو نه
نيچ آهيان ۽ تون وري ڪهڙو نه اوچو آهين، جو مان
آهيان پايي، ۽ تون آهين پاڻي ۽ ڪندڙ، هي
مالڪ! تنهنجو سڀئي رويو ديس سندر آهي.

۲- هي پريو! سڀ جيو جنت تو پيدا ڪيا آهن ۽
انهن جي پالنا به تون ئي ٿو ڪرين. هي آتما،
سر پر ۽ پريان تنهنجا ئي ڏنل آهن. مون نرگسي ۾
ڪوبه ڪم نه آهي. هي مهر بان سائين! تون مون کي
پنهجي ڏيا جو دان ڏي.

۳- هي پرماتما! تون ڪر ٻن اسان سان پلايون،
پر اسين بي شڪرا جيو، آهي پلايون مڃون ئي
ڪين، نه به تون سدائين اسان ئي ڏيا آهين. تون
سڪ ڏيندڙ آهين ۽ هر ڪنهن انسان جو نصيب
تنهنجي ئي هٿ وس آهي. تون پنهنجن بالڪن
جي رکيا ڪر.

۴- هي هري! تون سڪن جو خزانو آهين، تنهنجو
راج سڌو قائم آهي. سڀ جيو جنت ٿو در سوالي
آهن. هي پريو! اسان جو راجهو اهو هو حال آهي.
تون اسان کي سنتن جي سرڻ ۾ رکي ورت.

پڄڻ ۶

۱- هُم مَکَلي، تُم اوجَل کَرتي،
 هُم نِرَمَن تون دانا

هُم مَوَرکَ تُم جَترِ سِياڻي
 تون سَرَب کلاکا ڳهاڻا

ماڏو هُم اَسي، تون اَسا،
 هُم پاڻي، تُم پاپ کَنڊن،
 نِهڪو ناکَر دِسا (اڪ رهائ)

۲- تُم سڀ ساڄي، ساڄِ نِواڙي،
 جِيءَ پَنڊ دي پِراڻا

اِرَمبھاري گُن اُهي کوني،
 تُم دان دِبه مَهر وانا

۳- تُم کَره پلا، هُم پلو نه ڄاڻهه،
 تُم سدا سدا دِڻيالا

تُم سَکَ داني، پُرکَ پڙاني،
 تُم راکه ايني پالا

۴- تُم ڀڙان ائل سُلطان،
 جِيءَ جنت سڀ چاچي

ڪُه تانڪ هُم اهي حوالا
 راکه سُنتن ڪي باچي

۱۶۵

ڪُڇلُ ڪُنورُ ڪُپتُ ڪامي،
جڏهن ڄاڻهه ٿي تڏهن تار سڙي [لڪ رهائ]

۱- تون سمورُ سرن جوڳو،
۲- ڄاپُ ٽاپُ نيرُ سڄي سنجي
۳- گرت گهورُ آندڻي ڪا ڏهه،
پرب نانڪ ٽڌر ٺهاري.

ارت

هي پريو! آهيان بد چال ڪنور، ڪپتي ۽ ڪامي.
هي سوامي! جڏهن وڻي ٿي موني تاري وڻ.
۱- تون آهيان سمور. تون ئي آهيان سرن وڻ
جو لائق. تون پنهنجي شڪتي ڌاري جيون
جي رکيا ڪرين ٿو.

۲- ڄپ ٽپ، نير، ٻاهرين پوتر ٿئي ۽ اندرين کي
ڍوڪڻ، انهن ڪرمن سان به منهنجو چوڻ ڪارو
نه ٿيندو.

۳- هي پريو! پنهنجي مهر جي نظر ڪري، وشين
جي اونڌاهي (گرت گهور) خوفناڪ ڪڏ مان
موني ڪڍي ٻاهر ڪر.

منش مورک بول کري هيء، تر تو انترامي

وو تو هيء نادان

وو تو هيء نادان

وو تو هيء نادان چتر کا

تر تو اهي هو سوامي

تر ن کون بنائي پر پوحي، اسکي بکري کام

دکھو پتي راگهو راجارام، پگوان تماري لاکو نام.

پڄن ۴

مع ائذلي کي تبه، تيرا نام عُنْدُ کارا

مع عرب مع مسکن، تيرا نام هي اذار (اک رها)

۱- کَرِ مَآءِ رَعِيْمَانِ اللّٰهُ تَوْنِ غَنِي

حاضر حاضر در بيش تو مئي

۲- دُرِ بَآءِ تَوْنِ، دِهْنْدُ تَوْنِ، سِهْنْدُ تَوْنِ دُني

د پ دليو ايک تون، دگر کونهي

۳- تَوْنِ دَانِ تَوْنِ سَآءِ، مع پچار کتا کري

نامي بن سامي، اخشد تون هري.

٢ ٻڃڻ

هماري پريو اوڱن ڇت نه ترو
 سر درشتي هيءَ ٺار ٺيارو سوني ٻار ڪرو
 هماري پريو اوڱن ڇت نه ترو
 اڪ ٺڌيا اڪ ٺير ڪياري مينه ٺير ٺرو
 جب دوز مل ڪر اڪ وڌن پئي ڳڻا ٺار ٺرو
 هماري پريو اوڱن ڇت نه ترو
 اڪ لوها ٻوڃا مين ڊاڪٽ اڪ ڳهر ڍڻ ڇڪ ٺرو
 سود بدھا ٻارس ٺهين ڊاڪٽ ڪيڻن ٺوڌ ٺرو
 هماري پريو اوڱن ڇت نه ترو
 اڪ مايا اڪ ٻر ٻر ڪهاوڻ سؤڙ شيار ٻجهو ٺرو
 اڪي ٻار ٻريو ٻار اٿارو ٻون ٻاجھ ٺرو
 هماري پريو اوڱن ڇت نه ترو

٣ ٻڃڻ

رڳهو پئي راڳهو راجا رار، ٻڳوان ٺماري لاکو ٺار
 دينا نات ڇڳت آڌار، نارائڻا هرې نر آسار
 ٻريو ٿر ڪو ميرا ٻر ٺار، ٻڳوان ٺماري لاکو ٺار
 هم ٺر ٺن اور ٺر ٺوان، هم ٺر ٺل اور ٺر ٺوان
 ڏکين ڪي سک ٺر هو ڏاٽا، شرن ٺماري هيءَ سڪڙار
 ٻڳوان ٺماري لاکو ٺار

ارداس

نون ناکر، نمر پهر، ارداس
 جيئ پند، سپ نيري راس
 نمر مات پتا، هر بارک نيري
 نوري گريا مهر، سوک گهنيري
 کوء نه جاني، نمر ائت
 اوچي ني اوچا يگوئت
 سگل سگري، نوري سوئر داري
 نمر ني هو، س آگيا کاري
 نوري گيت مت، نمر جاني
 نانک داس، سدا قرباني.

ارت

هي گر تارا! نون اسانجو مالک آهين، تو ورت
 سد يو اسان جي هيء وينتي آهي ته هي پيران ۽
 سرير تنهنجي (راس) ملڪيت آهن. اسان جو ماما

آر ٽي

۱- اوم جيء جگدش هريء، سوامي جيء جگدش هريء
پگت جنون کي سنگت، ڇن من دور ڪريء
جو ڏياوي قل پاويء، دک بن شي من ڪا
سک سميتي گهر آويء، ڪست مٽي لن ڪا

اوم جيء جگدش هري ...

۲- مات پنا ٿم ميريء، سوامي سرن گهون ڪڪي
ٿم لن اور ٿم دوحا، آس ڪرون چسڪي

اوم جيء جگدش هري ...

۳- ٿم پرون پر ماتر ٿم انرياميء، سوامي ٿم انريامي
پار برهم پر مبور!!، ٿم شب کي سوامي

اوم جيء جگدش هري ...

۴- ٿم ڪرونا کي ساگر ٿم پالن ڪرنا، سوامي ٿم پالن ڪرنا
من مورڪ ڪهل ڪاميء، ڪرو پا ڪرو پرتا

اوم جيء جگدش هري ...

۵- ٿم هو ايڪ اگوچر سب کي پوان پتيء،
سوامي سب کي پوان پتي

ڪس بندھ ملون گو سائن، ٿم ڪو مٿن ڪمٽي

اوم جيء جگدش هري ...

۶- دين بندو دک هرتا ٿاڪر ٿم ميريء،
سوامي ٿاڪر ٿم ميري

اڀي هات اٺائو دوار پڙا ٿري

اوم جيء جگدش هري ...

۷- رشيء وڪار مٽائو پاپ هرو ديسوا
شرڏا پڳني سڙهائو، سنتن ڪي شوا

اوم جيء جگدش هري ...

رام دُن

رگهو پتي راگهو راجا رام
 پتيت پاوان سيتا رام
 سيتا رام سيتا رام
 پچ پياري تون سيتا رام
 رگهو پتي راگهو راجا رام
 پتيت پاوان سيتا رام

ايشور الله نيرا نام
 سيكو سمي ڏي پڳوان
 رگهو پتي راگهو راجا رام
 پتيت پاوان سيتا رام

منندر مسجد نيري ڏام
 سيكو جنمي ڏي پڳوان
 رگهو پتي راگهو راجا رام
 پتيت پاوان سيتا رام

جل ۾ رام ٿل ۾ رام
 ساري جڳه ۾ تون هي رام
 رگهو پتي راگهو راجا رام
 پتيت پاوان سيتا رام
 رام رام رام رام رام رام
 رام سيتا رام رام رام رام رام

پراگنا

(۱)

تون منهنجو سائين آءُ تنهنجي ٻانهي،

مونکي قسم آهي تنهنجو جاني.

۱۔ پُل پُل ٿي آءُ توکي ساريان،

ڪڏهن ڪين مان توکي وساريان،

آهين ظاهر توڙي نهاني؛

تون منهنجو سائين آءُ تنهنجي ٻانهي.

۲۔ جاني ڪاٿي آهي تنهنجو نظارو،

آءُ انت هيءُ جڳهه سارو،

آهين نور نرمل عياني؛

تون منهنجو سائين آءُ تنهنجي ٻانهي.

۳۔ برهه ڏاڍو آهي تنهنجو باري،

جنهن دوئي اندر مون آه وساري،

آهين لاهند سر سبڪائي،

تون منهنجو سائين آءُ تنهنجي ٻانهي.

۴۔ جيوت نالو آهي تنهنجو صفائي،

سدا آهين تون ظاهر ڏاني،

آهين نور نرجن لائلي؛

تون منهنجو سائين آءُ تنهنجي ٻانهي.

رڪارڊ سائين شري گيالچند چاند وٽ

شبد ٻيو

آستي

هي ايش تڄهي نمڪار بار بار هٿ،
 سڀ جڳهه بچ روپ ٿرا ايڪ سار هٿ،
 ڪٿي رڄي هٿ وٺڻ ٿولي،
 ڪون سي سمان سي،

ڪوئي نه سڳي جان ٿرا ڪاروبار هٿ،
 ملي نه ٿرا اوج نيچ انڊ بار هٿ،
 هي ايش تڄهي نمڪار بار بار هٿ.

شبد ٽيون

ڏن

جيءُ گوبال جيءُ گوبال جيءُ من موهن جيءُ ٿندل
 سیتارام سیتارام سیتارام جيءُ سیتارام
 راڌي شام راڌي شام راڌي شام جيءُ راڌي شام

جيءُ گهٽشام جيءُ گهٽشام
 جيءُ گهٽشام ٽولو جيءُ گهٽشام

شہد پھریون

آراڌنا

آوه سڄڻا، هه ديڪا درسن تيرا رام
گهر آيتريءَ ڪري ٿڪا، مٽي من چاءُ گهينرا رام
من چاءُ گهينرا، سڻ ڀرپ ميرا، مٽي تيرا ڀرواسا
درسن ديڪي پئي نه ڪيول، جنم مرڻ ڏک ناسا
سگلي جوت جاتا تون سوئي، ملڻا پاءُ سڀائي
ناڪ ساڄن ڪڙ ٻل جائيجي، ساڄي ملي گهر آئي.

سلوڪ ۱

ڏنڊوت بندنا

ڏنڊوت بندنا آنڪ ٻار سرب ڪلا سمرت
ڏولن تي راکه ڀريو، نازڪ دي ڪر هت.

سلوڪ ۲

وينتي

ڦرت ڦرت ڀرپ آيا، ڀريا ٿي سر ناء
ناڪ ڪي ڀرپ بينتي، اپني پڳتي لاءِ.

گيان مندو ست سنگ

هن بستڪ جي مندو ”وڻي“ جي سري
 هيٺ گيان مندو ست سنگ جو ورنن ڪيل آهي.
 انهيءَ موجب هتي سنگ جي سموري ڪارروائي
 ٿي وڃي ٿي. پڇاڙيءَ ۾ ڪجهه ڀڄن به ٿا ٿا آهن،
 جي سنگ ۾ سٺا ٻا وڻدا آهن. سڀ ڀڄن لڏا
 ٿي سگهن ٿا ڪو ڪتاب ناڪل وڌو ٿي بوندو.
 ڪرڻ ۾ موٽائي آڪهه چون گهڻو ڪري سڀ
 بالڪون شرمي موهي شونارا ٻي جي رهريءَ هيٺ
 پاڻ وڻدا آهن. ڪماري شڏا ملوٽرا جڏهن بملي
 ۾ هوندي آهي تڏهن ضرور هرڪنهن آڏواري تي شامل
 ٿي مڌ ڪيڙن ڪندي آهي. ڪنهن ڪنهن وقت
 شري بالڪندو اما ٻي جي ڪٿا ڪوٽا ۾ ڪندو آهي.
 ڪنهن ڪنهن ٻرو پسر ٻا ٻي جي ٻه ٻهڻي چواڪيءَ
 سان رس وٺا ٿيندو آهي. وقتن تي ٻه ٻهڻي ڪي
 ساڌو سند به اچي درس ٿيندا آهن. سالن کان
 شري ڏاموڏر ٻاچو وڃا ٿيندو ۽ ٻهڻي سري آواڙ
 ۾ ٻهڻ ٿا ٿيندو ايندو آهي. ٻه سالن وارا آهن،
 شري موهن ٻهڻا (واٽون) ۽ شري آمارام (طلو).

پوٽر پُل

ڀاڱو پهريون

گپيان مندر ست سنگا

سمپادڪ

رام بي. هوتواڻي

پوتر پل

ياڱو پھريون

گيان مندر ست سنگ

سمپادڪ

رام بي. هوتواڻي

ڪڍي ڏيندو هو. پاڻ فيض وٺندو هو ته ٻين کي
فيض وٺڻ کان محروم نه رکندو هو. اڀياس ڪندي
بيٺي آهستي آهستي ٿرنگن کي نه ظاهر ڪري وڃندو
هو جنهن جو نتيجو هئا مڃاڻا گانڌيءَ جي حيرت
ڪٿا، پاڻيءَ جي لت (Pilgrim's Staff) ۽ ٻولر
ڳڻڻيون (Sacred moments). ڪيترا نه سندس ۽ ٻولر
پسڪ آهن!

هن ”ٻولر پسل“ ۾ نه ڪيترا سدس وڃيل
بيٺ آهن ۽ ڪيترا ٻين صاحبدل سچن جا سڃاڻ
جي هن سڌي سنواري نموني ۽ سرل سڌيءَ ۾
التر ڪري اٽڪائي ڇڏيا آهن. مون کي پڪ آهي
ته هيءَ ٻولر پسڪ هر طرح لاڳاپا ڪاٽي ٽائي لڏي،
نه ٻڌڻ ڳاڙهي ڏيئي ۽ نه ڪلام جو ڦاٽ لڳايو،
ڏاڏا وڏا ڄاڻاڻ مڃي پڙهي انهيءَ کي پاڻي ڏنو، اڄ
اهو وڏي غنجو ٿيو آهي جنهن ۾ ڪلام سا ٿل
نڪتا آهن جيئن ڪي طراوت ٿا ٻڌين، ڏٺا
آهي اٽا اولاد جا بيٺي وڏڙن جي ڪاٺيل عورت
کي ڏاڏا ڄاڻائيندي رهي. ڏٺو ڏاڏو! ڏٺو ڏاڏو!!

مٿي

رام پدهواڻي

۲۰ آگسٽ ۱۹۵۰ء

”ليلا هي نه لهين ته وري ليلا هيڃ
آسرم لاهيڃ، سڄڻ باجهيندڙ گهڻو.“

اها ساري ڪارروائي هن پستڪ ۾ درج ٿيل
آهي. شري رام موٽواڻي انهيءَ جو سمپادڪ آهي.
ڪهڙو سنڌي هن ڀاءُ جي نالي کان غير واقف آهي؟
پنگتي شيوا ۾ هن جهڙا شيواڌاري سنڌ ٿورا پيدا ڪيا.
لاڙڪاڻ ۾ آئند شيوا منڊليءَ جيڪو دڪين درد ڏين
جي دڪ ڳهٽائڻ لاءِ لائاني ڪم ڪيو تنهن لاءِ
ڪيرڙن هن يار لهڻيون. انهيءَ آئند شيوا منڊليءَ
جهڙي سنسٽا سنڌ ۾ شايد ڪا ڪا هئي! آئند شيوا
منڊليءَ سان خاص لڳاءُ هوس. پر پي ڪابه اهڙي
سنسٽا نه هئي جنهن جي هن ڪنهن نه ڪنهن
نموني شيوا نه ڪٿي هوندي.

رام موٽواڻي اڀياسي ماڻهو آهي. مان نه ٿو
سمجهان ته ساريءَ سنڌ ۾ ڪوبه اهڙو سڄڻ هو جنهن
وت شخصي پستڪ آليه هن کان وڌيڪ سٺي
هئي. سندس پستڪ آليه ۾ ڪتابن جو ڪاٿو ڪونه
هو. ڪابه اهڙي وشي ڪانه هئي جنهن تي هن
وت ڪونه ڪو پستڪ هڪيو حاضر نه هجي. پاڻ
پڙهندو هو پر ٻين کي به ادار چٽائي سان پستڪ

انوکي بدل بدل لي ويندي آهي. ٿايندڙ ۽
 ٻڌندڙ موج ۾ هوندا آهن. جانب جي چاٻ ۾ ڪٻڙو
 نه جادو آهي! شد جي پٺيان گيت، گيت جي
 پٺيان پڇڻ، پڇڻ کانپوءِ ڏٺي، ڏٺي کان پوءِ ڪلام!
 آئندو مڪمل ٿي ويندو آهي. اهڙي وقت ۽ اهڙي
 هنڌ ڀرپور پاڻ نه ٻڌارو هوندو؟ بيوس سائين شايد
 اهڙن موقعن جو دڪر ڪيو ٿو سڄي جڏهن چوي ٿو.
 ”هتي ٺاهين ڪٿي ٺاهين، هيٺ ٺاهين ڪڏهن ٺاهين
 جي ڪڏهن ٺاهين، هتي ٺاهين، ملڻ موقعو وري ڇاڇرو؟“
 ڪيترن کان پوءِ ٿيندڙون آهن فريادون ۽
 ڀڪارون شروع. درد ڀريون ڏانهون آئندڙون آهن،
 سڪ منجهان سڌ ڪا اُڀرندي آهن ۽ آنسو بنا ٺڪرندا
 آهن. منهنجو متر و سارام جڏهن ٻاجه، ڀرتي جي ٻاجه
 لاءِ پاڻ آڻيندو آهي، دلبر کي ڏٺائيندو آهي ۽
 محروم کي مٺائيندو آهي ٿڌهن هردو ڀڄي پوندو
 آهي. سر ۽ ٿال جي پرواهه نه ڪندو آهي. پلا جڏهن
 سر ٻر جي سڌ نه رهي ٿڌهن سر ۽ ٿال جي اُٻاڏين
 ۾ ڪيئن پاڻ اٽڪائجي؟ بس جڏهن وقت وٺو
 ڊيڄهائڻ جي ڪوشش ڪندي لالڻ کي لٻلائيندو
 آهي تنهن وقت شاھ جون ستون ياد پوندڙيون آهن:

مهاڳر

گيان گهر جو گيان مندر هڪ سندس ۽ آئند
 دائڪ استان آهي. هر آر نوار شام جو اتي سائين
 جو سمرن ٿيندو آهي گويا پرير ۽ گيان جي گنگا
 وهي هلندي آهي. ياتري ٿيئون ڏيئي تن تازو
 ڪندا آهن، پر يمي سرڪيئون پري اندر اوچل
 ڪندا آهن ۽ پنهنجي پياس تريت ڪندا آهن.
 مندر مون گهڻا ڏٺا آهن پر من موهن مرليڌر جي
 استاين ٿيل من موهيندڙ مورتي اهڙي ورلي ڏئي
 اٿس. ائين پيو لڳي جيتو سانورو سڄان ساڪيات
 سامهون بيٺو آهي ۽ سندس مرلي ۽ جو مدر مدر
 آواز ٻڌي گوپيون دُور دُور کان ٻوڙنديون اچي
 سندس حضور ۾ حاضر ٿيون آهن. مندر ۾ گهڙو
 سان من پرسن ٿي ويندو آهي. ڪهڙيون نه دل
 ڪيچيندڙ مورتن مهاڻا گانڌي ۽ سائين ولايت راءِ
 ۽ سائين جيوٽ سنگهه جون پنهنجي ۽ مني ۽ مرڪ
 سان ايندڙن جي آجيان ڪنديون آهن!

ڪير تن، ڀڄن پاڻ ۽ اڀاسنا سان نه وايو منڊل ۾

شری رام پرنسرا، پندھواٹی

سنڌي ڀائرن ۽ ڀينرن ڏانهن ويندي

اسان سنڌ جا وڏا ڇڏيا تنهن کان اڳ سنڌ جي سڀني
۽ سنڌ جي سويبا نالي هئي، پنهنجو مٿ ڀاڙ هئي!
مونکي ويچار پيو رهيو آهي ته سنڌ جي سڀني سال
وڌ لاءِ ۽ سنڌ جي ساهتيه جو نشان نه مٽي ٿي
وڃي تنهن لاءِ اهڙا ڪي ڪتاب تيار ڪجن ۽ ڇپائجن، جنهن
سنڌ جي سڳند قائم رهي ۽ انجو سهاڻو هر ڏس ۾ ٿيڻ لڳي.
انهيءَ لاءِ هڪڙو لائبريري ۽ پڌر پڌر آهي ته
سنڌ جي نڙوڪن جون جيونون، سنڌ جون ڪهاڻيون، سنڌ
چون ڏند ڪٿائون، سنڌ جا اهاڻا ٿي ٿوڻڪا ۽ سنڌ جون
ڪوٺائون، وغيره وغيره، ڪنهن ڪري قلم بند ڪجن.
خيال آهي ته هن ڪتاب جي رنگ رنگ ٿي هڪ
ڪرو ٽيڙو دستڪاليه جاري ڪجي، جنهن ۾ هيٺيان
وڌاڻا هجن: (۱) سنڌ جا سمن، (۲) سنڌ جا شاعر،
(۳) سنڌ جا ٻگهي ڪم ڪندڙ، (۴) سنڌ جا ٿوڻڪا،
ڏند ڪٿائون ۽ ڪهاڻيون، (۵) سنڌ جون چوڻ ڪوٺائون،
(۶) سڄي واپ ڏيکاريندڙ ويچار، ۽ اهڙا ٻيا دستڪاليه
ڪري ڇپائجن.

جن نه سچن وقت انهن وڌين تي ڪي لبڪ ۽ مضمون
هجن تنکي ويندي آهي ته هن ڪاري لاءِ آهي مون ڏانهن
موڪلن، جنهن لاءِ آهي سندن ٿهدل شڪر گذار رهندس.
اوهانجي مدد ۽ سهڪار سان ضرور مونکي سڃاڻا ملندي،
اها خاطر آهي.

رام ڀي. هونواڻي

معرفت هونواڻي بوڪ ڊپو،

ڪوٽ ميهڙ، دادو، بمبئي ۲۸.

پلنامو

صحيح	غلط	ست	صحيح
سامڻيون	سعامڻيون	۱۷	۵
ناڙڪ	ناڙڪ	۱۸	۲۶
حال	حو حال	۲۲	۲۶
ساڙڪي ڪٽي ڪوٽ	ساڙڪي ڪوٽ	۲	۲۱
ناڙڪ	ناڙڪ ناڙڪ	۱۸	۳۰
ڪسرا	ڪير	۲	۳۲
پڳتي	پڳتي	۱۳	۳۲
پوڄا	پوڄا	۵	۴۰
ڪر	ڪ	۱۵	۴۴
ستگور	ستگور	۱۶	۴۴
محب ملندو	محب ملند	۱۱	۵۰
مڏينجا	مڏينجا	۱۰	۵۶
پيار	پيار	۱۵	۵۶
سيف سنگ	سنگ	۱۶	۶۱
جڏ	جڏي	۷	۶۴
چڱو	چڱو	۱	۶۴
ڄمڪندار	ڄمڪندار	۲	۶۵
مداح	مداع	۱	۱۰
آيس	آيس		
منهنجي	منهنجو		
ٿندو	ٿيندو		

۱۵۷	سچل	۱۴۶	ڈاکٹر روچلداس صاحب
۱۵۸	آئل	۱۴۷	سوامی ہیمراج صاحب
۱۵۸	قطب		چند آکاسی
۱۵۹	کوچھی	۱۴۹	شری گیانچند چاندوہل
	* * * *	۱۵۰	شری سکمنی صاحب مان
۱۶۰	گھر جی ورثہ	۱۵۱	سوامی بودراج صاحب
۱۶۱	رام پنچواٹی		پرارثناؤن
۱۶۲	دکایل		
۱۶۲	نارائٹ (شیام)	۱۵۲	سائین جیوت سنگھ
۱۶۳	دلگیر	۱۵۲	روی بابو
۱۶۳	پرسرام روہڑا	۱۵۳	سری سائین رامانند صاحب
۱۶۴	ہتھان ہتھان	۱۵۴	سوامی بودراج صاحب
۱۵	موکلاٹی (تنگور)	۱۵۴	بیوس صاحب
۱۶۶	کنھن ڈینھن (دلگیر)	۱۵۵	صوپراج نرملداس صاحب
۱۶۷	آخرین التجا (رام)	۱۵۶	دیوان گل
۱۶۸	سچل	۱۵۶	پروفیسر شیوانند قیرواٹہ

صفحہ	صفحہ
سری پگت کبر صاحب	مہینی جی ہرھک ڈیہن
۱۱۷ (ارٹ سان)	لاء و پچار ۸۵
۱۲۴ پگت ٹلسبداس	۸۸ پرمات مالی وشواس
۱۲۶ پگت مرید صاحب	۸۹ من کی وس کرن طاکی آپا
۱۲۷ سری پگوت گتا مان	۹۰ پگت یا گبائی ۽ حا لچٹ
۱۲۹ سامی جی سلوکن مان	کامباب زندگی ۽ خون
۱۳۲ شاہ صاحب	۹۱ ذہ کنجیون
۱۳۶ مہران پگنٹ	۹۲ ساتی ۽ جی کھی
۱۳۷ مہاتما گاندی	۹۲ احابو آہی
۱۳۸ سری رام کرشن پر مہنس	۹۳ مہا منتر
۱۳۸ ماما ساردا مٹی	۹۴ سچی برارنا
۱۳۸ سری رام مہرشی	۹۴ وک سج جی راہ
۱۳۹ سوامی وویکانند	۹۵ مولن جی مالیا
۱۴۰ سوامی رام تہرت	۱۰۲-۱۰۷ پانگو پنکھون
۱۴۱ سمن وٹوبا یوی	املہ وچن
۱۴۲ سوامی شوانند سر سولی	۱۰۳ گورو نازک
۱۴۲ دیوان ڈیارام گدومل	۱۰۷ پشپ مالیا
۱۴۳ ساڈو واسواٹی صاحب	۱۱۰ نصیحت نامی نان
۱۴۳ سوامی رامانند صاحب	لائن محل جی ساوکن
۱۴۴ نوس صاحب	مان (ارٹ سان) ۱۱۱
۴۵ سوامی ڈرمڈاس صاحب	

۱۵۷	سچل	۱۴۶	ڈاکٹر روچلداس صاحب
۱۵۸	آئل	۱۴۷	سوامی ہیمراج صاحب
۱۵۸	قطب		چند آکاسی
۱۵۹	کوچھی	۱۴۹	شری گیانچند چانڈومل
	* * * *	۱۵۰	شری سکھنی صاحب مان
۱۶۰	گھر جی ورنٹ	۱۵۱	سوامی بودراج صاحب
۱۶۱	رام پنجواڑی		پراگتھادون
۱۶۲	دکایل		سائین جیوت سنگھ
۱۶۲	نارائٹ (شیام)	۱۵۲	روی بابو
۱۶۳	دلگیر	۱۵۲	سری سائین رامانند صاحب
۱۶۳	پرسرام روہڑا	۱۵۳	سوامی بودراج صاحب
۱۶۴	ہتان ہتان	۱۵۴	بیوس صاحب
۱۶۵	موکلائی (تنگور)	۱۵۴	صویراج نرمانداس صاحب
۱۶۶	کنھن ڈینھن (دلگیر)	۱۵۵	دیوان گل
۱۶۷	آخرین السجا (رام)	۱۵۶	پروفیسر شیوانند قیرواڑی
۱۶۸	پچاڑی جا بہ اکر	۱۵۶	

ص ۸

ص ۸

موميني جي هر عڪ ڏي بهن

سري پگيت ڪسر صاحب

لاء واپار ۸۵

(آرٽ سان) ۱۱۷

بر مامع مالي وشواس ۸۸

پگيت ٿلسبداس ۱۲۴

من کي وس ڪرڻ طاعڪي آڀاء ۸۹

پگيت ڌر يد صاحب ۱۲۶

پگيت يا گهائيءَ جا لچڻ ۹۰

سري پگوت گيتا مان ۱۲۷

ڪامياب زندگيءَ جون

سامي جي سلوڪن مان ۱۲۹

ڏهر ڪنجون ۹۱

شاه صاحب ۱۳۲

شالتيءَ جي ڪنڇي ۹۲

مران پگيت ۱۳۶

اڃا پو آشي ۹۲

مهاڻا ڪالڏي ۱۳۷

مها منتر ۹۳

سري راه ڪورشن پو مهنس ۱۳۸

سڄي برار ٿا ۹۴

مانا سار دامت ۱۳۸

وقت سچ جي راه ۹۴

شري راهن مهر شي ۱۳۸

موتن جي ماليا ۹۵

سوامي وويڪا نند ۱۳۹

ياڻڱو پنڊجون ۱۳۷-۱۰۲

سوامي رام ڪرم ۱۴۰

امله وچن ۱۰۶

سمنه وڻونا پوي ۱۴۱

ڪڍهه تانڪ ۱۰۷

سوامي شواند سر سوتي ۱۴۲

سڌه واسا ٿا صاحب ۱۴۳

ديوان ڏي يارام ڏندو مل ۱۴۲

سڌه واسا ٿا صاحب ۱۴۳

سڌه واسا ٿا صاحب ۱۴۳

پُنو تری

صفحہ	۱	ارپن پتر
۵۴	۲	یومکا
۵۹	۳	وینتی
۶۰	۶	مهاڳہ (پروفیسر رام پنجاوٹی)
۶۱	۱۴-۳۴	یاگو پھریون
۶۱		گیان مندو ست سنگم
۶۲		شبد، پرارٹنائون،
۶۳		آرتی، ارداس وغیرہ
۶۳	۳۶-۵۰	یاگو بیو
۶۵		چوند کافیون، شری
۶۶		پوجراج چاندوہل جون
۶۸		(”سند جو عمدو شاعر هو
۷۲-۷۹		سندس شعر پر سک
۷۳		درد گھٹو آھی
		پیرومل مهرچند آڈواٹی)
		یاگو تیون
		منہنجی من جا اُمنگ
		(رچینڈر رام پی، موٹواٹی)
		پرارٹنا
	۵۲	
		یاگو چوٹون
		ہیرن جی دہلی
	۸۳-۱۰۰	

قیمت ۲۰۰۰ روپیہ

Printed at the DOULAT Printing Press,
Ranade Road, Dadar (W. Rly.) Bombay-28,
and Published by Mohan R. Motwani
For Motwane Book Depot,
34, Sri Lokmanya Vastu Bhandar, Dadar I
Dadar (W. Rly.) Bombay-28.

پوتر پل

دها منتر

هري رام هري رام، رام رام هري هري
هري کرشن هري کرشن، کرشن کرشن هري هري
هري گوبند هري گوبند، گوبند گوبند هري هري
هري نارايڻ هري نارايڻ، نارايڻ نارايڻ هري هري .

پوتر پل

رام بي. موثواني

“الف” کان “ي” ڌاءِ يار جي ياد ۾

ولي الف کان مون - ڪيو ياد “ي” ۾

پتو مون نه پالو - اي پرهما ڪو “ب” ۾

۱- سڄو گيان پنهنجو - ڏنءِ جو رشين کي

پڌي اول لکيا - بسڌاڻان ٿو “ب” ۾

۲- لکين لالو پنهنجا - ڪٿي ڪيئن ڪٿيان مان

پڌي ڏور ڀولا - وهان ڏوسان “ب” ۾

۳- گلن جا اي ساڳو - ٿون امر ڳڻ چوانين

ڪري ٿو ٿياري - ٿيان ٿو روپ “ب” ۾

۴- سڄو آياڻ ٿي سڀا - ٿو ٿوسان مٿاڻي

سڌا چستي - چاهيان ٿڌو ٿيان نه “ب” ۾

۵- چڱي ڪو ماڻا - ۽ مٿا مٿين ۾

ڪري ٿو شروا - ٿان ٿال “ب” ۾

۶- ٿون سڀ ۾ واپار - ٿون سڀڪجه ٿو چاڻين

لڳي ٿوسان ٿاڪو - ڪري ڪير “ب” ۾

۷- بنان گيان پکڙي - جي پڪان ٿو ڏرو

ڪٿي ڪاڻان آ - ٿا ٿنهنجي “ب” ۾

۸- ٿو ٿام ٿنهنجي - آهي ٿياري

ٿيان ٿو ٿياري - ٿو ٿين سان “ب” ۾

۹- سڄا سڀ ڳيالي - ڪي ڏولي ٿين ٿا

اچي ماڻ ٿا ٿا - ٿورن جي “ب” ۾

۱۰- اي “هاسل” هري ٿو - هر دم وڃي ٿو

سڌا هوش ڌاري - ٿي ٿو ٿو “ب” ۾

چوڙ اچي اب جگه ڪي ٿاڻا، ڪهان جهڪائين اپنا ماڻا؟
 ڪسي سائين وٽسا آبي، ڪسي دڪانين بهڙا آبي؟
 لجهه ان اور ٺهين جگه ٿاڻا، ڪسي سائين آبي ڪاڻا
 سٺي والا ٽوڙهي ٽوڙي، اور ٻهرا جگه ۾ ڪو ڪو؟
 (۵) ڪر ٿاندي ڪرو ٿا ڪرو، اپنا ڪڍڪر جان
 مات پٽسا سم راکڙو، ٿيري هٿن سڌتان
 هم ڪو ڏيڇي، ٻوڙو ڏن ڏاڻا، پش ٿل ڏيڇي اور ڪو ٿاڻا
 ڏيها هم ڪو مان سهالا، لجهه ٿل سي ٻاڙان بهانا
 روڊ شوڪ پٽ ٻوڙ ٿاندي، دور رهي هر سٺي ڪٺائي
 ٻرا ٻرا ٻي گهر ڪو سارا، گولجي آس ۾ ٿام ٿامهارا
 پاڇڪ ڏڪيا جو ڪوئي آڙي آبي من ڪي آشا پالي
 ڪو ڪي ورشالو هو بهان ٻوڙ، نه هو ڏک ڪا ٿام بهان ٻوڙ
 رات ڏان هر ٻڙ هتي جائين، ٿن، پش، ڪيوت، ڪو ڪو ڪو
 (۶) ڏن ٻل، پش ٻل، ڪيوت ٻل ٻوڙ ٻوڙي ٻوڙي
 ٿيري ڪر ٿا سي ملي هم ڪو هي ڪر ٿا
 هم ڪو آبي راه ڇلاڻا، ڪرو ٿامه لجهه روپ ٿاڻا
 گولجي هر دم ٿام ٿامهارا، وڪڻ نه هو ٻوڙ ڪوش همارا
 ٿيم ٿيري هون من ۾ آبي، ٿيري هي بس ڏيکي سڀو
 راه ٿيري سي هٿ نه جائين، چاهي ڪم ٿام ٿام
 ڪم ڪي ٿاڻي ٻوڙي ڪو ڪي، بهڙين پاس ٿيري ٻوڙي
 الڻ سمه ڪو آلي هم سارا، اڏرون پسر هو ٿام ٿامهارا
 ڪو ٻوڙي ٻوڙو جگه ماڻا، ٿيري چوڙ ڪي، پائين ڪو
 (۷) سڪر چوڙ ٿيري ٻوڙو، ميزانٿ ٻوڙي
 ٻوڙي ڪي لاج ڪو راکو، ڏيها ٿاڻا

(۲) جل ڏل آڪاش ۾ ڏرم پندڻم سڪتنام

گونج رها هئم هر جڳهه چن چن تيرا نام

ساگر اچلي بل سي ٿيري - سورج چنڊا چاڪر ٿيري

لڏيون ۾ طوفان اٿا - گري گوهر ۾ جوالا جلا تا

ٿيري بل ڪاپار ۾ نه پايا - سارا جڳهه ٿيري مايا

ڏاڍيون ڪا ڏن ٿو هي ٿو هئ - ٻليون ڪا ايل ٿو هي ٿو هئ

اڙ ٻن ڪر ڇهر ڇهر ڪر تا - دالي بن ڪر جهولي ٻر تا

شيشو ۾ مسڪا اٿا ٿو هئ - ڀڙون مسست بهالا ٿو هئ

ڦولون، شولون ڏولون ۾ ٿو - ورڪشون پتون لڏيون ۾ ٿو

ٿو ا هئ - هئم وياس

(۳) جل ڏل آڪاش

آرتي

ڪوٺا ڪرو اي نات

ههائما آندو رامي جي سهراري رڳو جي لکيل آرتي
 جازم سرامي جن جي سڃاڻي وڃي هئي ۽ جا
 هر روز جي اوجا پات ۽ هر نڪي وقت ڳائي ڪهڻي ئي
 وٺي سڌو هتي نات جي . دين پسندو ڳوان
 جو آوي اهواري شرن . اسڪا هرو سڀا
 اهر هو اهر . دان مڪي دان . هر هو سڌو سڌو مڪي لڙا
 اهر هو . سڀ سڀ رويا . روي شدي سڀڪي هر لڙا
 رامي لڙا هي سڀ سڀ لڙا . گروي سڌو وڌا لڙا
 ڳول اهاڻ اڙ وڌا وهاڻ اڙ . هر لڙا . ههائما مڪي مڪي اڙ
 جهڏا هر مڪي وائي . ڳول هر اڙ وائي
 سڌو وڌا هر اڙ وائي . هر لڙا لڙا اڙ وائي اڙ وائي .
 وڌا لڙا هر مڪي مڪي اڙ . سڌو هر لڙا مڪي

(۱) ڀيٽو باهو سڀ جڳهه ٿيڻا هڻو وستار

ڳالھ ٿيڻا هڻو ڳوٺڳوٺا وڌو روپ ڪوٺار

لڙا گيت سڀائي . "ڳالھ ڳالھ" مڪي جالي
 "ڳالھ ڳالھ" لڙا . هر لڙا هر لڙا
 مڪي سڌو هڻا اڙ "لڙا لڙا" مڪي سڌو
 لڙا لڙا مڪي لڙا مڪي لڙا لڙا

هي آڏي اڙ وڌا . ڪڙي لڙا هر لڙا هر لڙا
 اڙ مڪي جڳهه . هر لڙا لڙا لڙا لڙا
 "اي لڙا لڙا لڙا لڙا لڙا لڙا لڙا لڙا"

پاڻي نه پيار ڀوس نه رجسٽر نه لوئيس ايندو ته ”اڪر هتان؛
 تنهنجي واسطي جڳهه لاهي.“ پر جهڪڻ ٿوري دير
 هوا نه ڏيوس ته ٿار پر لوئيس ملندو ته ”ڪڍوس“
 اڙي! هن شرير جو مالڪ مان ڪيئن آهيان؟ هيءُ ته
 منهنجو آهيئي ڪو نه. مان ته مسواڙي آهيان. مسواڙ
 ڏيان ٿو، کڏهن رهاڻ ٿين. کڏهن هـن پر مليا يا
 اچي ٿي دير وڌ مائي، کڏهن ڪنگهه ۽ زڪام. ڇا
 کڏهن مون کان پڇي ٿو ته ”الدر اڃان يا نه اڃان؟“
 پوءِ مان مالڪ ڪيئن ٿيس؟ مان مالڪ نه آهيان. مان پاڙو
 ڏيئي هن ٽالگي ۾ ويٺو آهيان. اي پاڙي جي ٽالگي ۾
 سهر ڪرڻ وارا! ياد رک ته موت جي خوف ٻوڏ واري
 آهي. اڙي! تون هن ٽالگي کي سينگاري رهيو آهين،
 رانگهه روغن ڪرڻ ۽ سينگارڻ ويٺو آهين. هـوڏا آهن
 تنهنجي منزل جو رستو بند ٿيڻ وارو آهي. هاڻي مسافرا
 ساوڏاڻ ٿي ۽ هن ٻوٽر گايتری منتر جو سهارو وٺي
 منزل جي طرف وڌ.
 پر مٿي ۽ زمين تي ڏيهه رات هئا، هـڄ ڇڪتا ڇور،
 پر پٿر لنگري جهڙي آبي بڙي هـڄ دور.

اوم شيم

سرمگر نه ضرور وڃڻو آهي، پر ٻيڙيائين ٿاڻي کي نه
 ليڪ ڪرايان. ” اٿس ڪندي ڪجهه ڏينهن ٻيا به گذري
 ويا. ٿاڻي کي رنگ روغن سڀ ڪجهه ئي ويا. ٿاڻو
 ٿون ئي ٻيو. هاڻي بهارو ٿيو ته سيالي هليداسين. مگر
 رات جو سمن طوفان آيو ۽ برسات به ڏاڍي زور سان
 اچي پئي. ٿاڻي کي ڪرايل روغن سڀ لهي ويو.
 ٿاڻي جي شڪل ئي بدلائي وئي. لڪري نهن ڏينهن
 کان پوءِ رنگ روغن لڳڻ شروع ٿيو. ٿاڻي واري چيو ته
 ”سيڪ صاحب! ٿاڻي کي بهارڻا لاءِ ڪو مڪان نه
 آهي ڪونه. جي وري طوفان اچي وڃي ته رنگ وري
 مڪاب ٿي ويندو. جي نوحان آڻيا ڏيو ته ٿاڻي کي بهارڻا
 لاءِ هڪ جاءِ جوڙائجي. ” سيڪ چيو ته ”ها، ضرور ٺهراءُ.“
 ماڻهن چيو ته ”مسافر! تون ڪهڙو ٿو. هاڃار به اچي ٿاڻو
 آهين؟ اڙي سرديءَ جي موسم ٿيڻ لڳي آهي.
 سرمگر ها رستا برف ڪري بند ٿي ويندا.“ سيڪ چيو
 ”نه ڪه آهي، پر ٻيڙيائين ٿاڻو نه بچي وڃي.“ اهڙيءَ
 طرح ڪيترا ڏينهن گذري ويا. هڪ ڏينهن سمن
 طوفان آيو. برف سان ٻاڙ ۽ جهنگل به ڪڍي ويا، رستا
 بند ٿي ويا ۽ سيڪ صاحب سرمگر پر پوڄي ڪن
 گهيو. مٿي ڪي ڪجهه ڏيئي ويهي رهيو.

نوحان چوڻا ته ان سيڪ وڏي غلطي ڪئي. هائو
 ٻائي! اهيءَ نه غلطي ڪئي پر نوحان نه غلطي نه ڪرايو.
 نوحان هو هيءَ شرميو، پاڙي جو ٿاڻو آهي. پاڙو ڏاڍو
 هلندو، جي چار ڏينهن روني نه ٿاڻا اوس نه
 ٿاڻو ٿيڻو ته ”سيڪ صاحب!“

هيءُ انساني شريز بار بار لکي ملي. هنڪي پاڻي نه ڇڏي ڪڏهن
 توهان پريو ڪي نه ملندا، نه پوءِ ڪڏهن ملندا؟ پراڻي
 زماني جي هڪ آکاڻي. توهان کي ٻڌايائون. انهن ڏينهن ۾
 ماڻهو ڪشمير وڃڻ لاءِ موٽرن ۾ نه پر ٽانگن ۾ ويندا
 هئا. راولپنڊي ۾ هڪ سيٽ صاحب پهتو. هڪ ٽانگي
 واري کي چيائين ته پاڻي ڪشمير هڻو آهي. ڪيترو پاڻو
 ولندين؟ ٽانگي واري ڏاڍو نه سيٽ امير آهي، الڪري
 چوڻ لڳو ته ”صاحب! پاڻو ڇا وٺو آهي؟ سيٽ جي
 ٽانگي ۽ گهوڙي جو جيڪو خرچ ايندو، اهو ڪٿي ڏجو
 ۽ گهوڙي لاءِ ڏاڍو گاه ڏجو.“ سيٽ چيو ته ”هيءُ نه
 سستو سودو آهي! هل.“ سو سيٽ گاڏي ۾ ويهي رهيو
 ٽانگو هليو. ڪوهه مريءَ ۾ پهتو. ٽانگي واري چيو ته
 ”سيٽ جي! توهان شريف خانداني ماڻهو آهيو، ٽانگي
 جون گدايون ٿي وينون آهن پراڻيون، جي توهانجي شان
 وٽان ڪين آهن. جيڪڏهن توهان آگيا ڏيو ته ڪوهه مريءَ
 ۾ نه ڏينهن رهي، گدايون بدلائي ڪٿي ليون وٺجن. سيٽ
 چيو. ”ضرور.“ گدين بدلائڻ لاءِ کيس ويهه ڏاڻا. پر
 جڏهن گداون ٺهي ليهه ٿيون ته پوءِ ٽانگي جو رنگ
 خراب ٿيڻ ۾ اچڻ لڳو. سيٽ ٻيا ويهه ڏاڻا ۽ چاهه نه
 گاڏي ۾ ٿيون رنگ روغن ٿيڻ لڳو. ان ڏينهن بدران
 بدران ڏينهن گذري ويا. پاسي کان هڪ لنگهندڙ چيو ته
 ”مسافر! تون ڪهڙي جهجهت ۾ ٿاسي وٺين؟ اڙي!
 آڪاس ۾ بادل گڏ ٿي رهيا آهن. جيڪڏهن وڌيڪ
 وقت دير ڪندين ته رستي ۾ برف پئجي ويندي ۽
 تون سرينگر پهچي نه سگهندين.“ سيٽ چيو ته ”مولڪي

نه ڇڏو اڪالند ۾ وڃي ٻياري سان هن کي سمجهاءُ سڃاڻي
 هتي ڪو ماڻهو اچي مولڪي چوي ته ”آلند سوامي! تون
 ڪهڙو سياسي آهين؟“ سياسي ٿي ڪري نه پڙهي
 پائي ويٺو آهين. مان چوندس ته ”ڇڪو پائي اٿر“
 ته اڄ تهن جو ڇا؟“ پر جي اهوئي آدمي اڪيلائي ۾
 اچي مولڪي چوي ته ”ٽسو هي“ پڙهي توهان کي ڇڏي
 ٿي لڳي“ ته مان نه چوندس ته هاڻ وٺ پائي هي.“
 سوامي سڄو پنهنجي پڙهي لاهي هڪ طرف رکي ڇڏي
 ۽ سڀئي ستسڪي ڪلڻ لڳا ۽ سوامي چوندو ئي رهيو. اهو
 آهي ٻن رسن وٽان جو طريقو. پتيءَ کي پتيءَ لاءِ پتيءَ
 کي پتيءَ لاءِ ماءُ کي پٽ سان، ڪنهن کي نه ڪنهن لاءِ
 شڪار نه هجي ته ان کي اڪيلائي ۾ ٻڌائڻ گهرجي.
 (اهيءَ مان پرسنا ٿيندي. ۽ پرسنا ڪري من ٿاڀندو
 ٿيندو. پنجاڙيءَ ۾ گاتريءَ جي ڇاپ جي ٻاري ۾ هڪ
 ۾ ٽالوڏون اڏون نه ٻڌايائو. ڇڏن هڪ يا ٻه سال ڇپ
 ڪندي ٿي وڃي، تڏهن سال ۾ هڪ هفتو يا هڪ مهينو
 اهڙو ڪندو ڇڏن گاتريءَ جي ڇاپ کانسواءِ ٻيو ڪجهه
 نه نه ڪريو. اٺن ڪوٽ سان ايشور جي ”پرگه“ شڪتي
 سڀني ٻارن کي، سڀني مڙين کي جلائي ڇڪ ڪري ڇڏيندي.
 اها ٻاڙ. ضروري آهي. اهڙيءَ طرح اهو به ضروري
 آهي ته اندر ۾ جيتري ڇپ ڪرڻ جو ورت توهان هڪ
 وار شروع ڪريو، اهو هر روز ضرور ڀرو ڪندا ڪريو.
 جڏهن ڪنهن ڪنهن ”ماريءَ“ سبب يا پتي ڪارڻ ٿيندائي
 وڃي ته پوءِ ان کي ڀرو ڪرڻ باڪل ضروري آهي.
 ”تڙڪڻ جهڙو توهان کي. ڇو ٿو ٻڌايان؟“ اهيءَ لاءِ نه

آلند جو پندار. انهيءَ کي حاصل ڪرڻ گھرو ٿا ته پنهن
جي اندر ۾ به آلند پيدا ڪرڻو پوندو. هميشه خوش
رهڻ جي عادت پالڻ ۾ وجهڻي پوندي. ياد رکڻو
”ڪند هر جس باهر جس پرواز، ڪوٽر يا ڪوٽر بار يا بار“
جيڪو انسان پاڻ جهڙي سان ملڻ ٿو چاهي اهو ملي
وهندو آهي. جواري سو ڪوهن جو ڦيرو ڪري به جواريءَ
سان وڃي گڏو آهي. جي ٽوهان پُرسن رهندا ته آلند
سروپ ڀڳوان کي جلدي ملي ويندا ٽوهان رامائڻ نه پڙهيو
يا ٻڌو آهي. انهيءَ ۾ ڀڳوان رام جي هڪ هڪ ڏينهن
جي ڳالھ لکيل آهي. پر ڪٿي اها به ڳالھ لکيل آهي
چا؟ نه شري رام کي ڪڏهن اڻٿاڻيندا ٿي يا ڪڏهن
ملير يا ٿي، يا ڪڏهن رڪام ٿيو؟ ائين ڪٿي لکيل آهي؟
چاچي لاءِ نه؟ انهيءَ لاءِ جو هو سدائين پُرسن رهندو هو.
مهرشي والهيڪ هن کي ٿاڻو ٿي ڏنو آهي ”سدائين پُرسن
رهندڙ راءِ.“ من پُرسن رهندو آهي نه شرار به پُرسن
رهندو آهي. هر وقت شڪايت ڪرڻ ۽ شر انسان مان
وڌ ڪڍندي رهڻ جو سڀاءُ چڱو ڪين آهي. اهو انسان
جي شرير کي بيمار ڪري ٿو ڇڏي. جهنگلي باري ۾
ڪاٺي شڪايت هجي نه انهيءَ جي برائيءَ کي وساري
ان جي ڪنهن خوبيءَ کي ياد ڪريو. ان جي اندر اگر
سموريون ٿي خرابيون هجن ته آخر ڪوئي نه ڪوئي
نه ڳٺ به ابر هوندو. انهيءَ جو خيال ڪندي پُرسن رهڻو
هڪ ڳالھ ٻڌو خوش رهڻ جو هڪ ٻيو اپاءُ به آهي.
جيڪڏهن ڪنهن ماڻهوءَ جي ڪا به ڳالھ ٺوڪي پئسد
ٿئي اچي ته هن کي سڀني ماڻهن جي سامهون ڪجهه نه

۾ هڪ ئي ٻار ٿا آهي ته ”پنهجي ٻڏي“ کي پنهنجي
طرف وٺي هل.“

ٻيڙيءَ ۾ هڪ دفعو وري توهان کي ٻڌايائون ته ڄم
من سان ڪوڻ گهرجي. شروع شروع ۾ اکر نه به ٿئي،
تڏهن به آخر من سان ڄام ڪرڻ لڳو آهي. من سان
ڄا ڳالهه چئي ويندي آهي، ان جو وڌيڪ اثر ٿيندو آهي.
اهڙي ڄم کي مائڪ ڄم چئجي ٿو.

هاڻي هڪ وڏي مطلب جي ڳالهه توهان کي ٻڌائڻ
لڳو آهيان، اهڙو طريقو جنهن سان هڪ هفتي جي اندر
ڪاٻري مٿي ۾ توهانجي دل لڳندي. اهو طريقو اهو آهي
ته پنهنجي من کي وس ڪرايو. توهان چو لدا ته اهو ڇڪو
طريقو آهي، پر من کي ٻڌڻ ئي نه ڏکيو آهي. پر ڏسو،
ڏکيو نه آهي. ويندڙ ۾ ڪها ۾، اڀرندڙ ۾ ۽ ڏکڻ ڏور
۾ من کي وس ۾ ڪرڻ جو هڪ بلڪل آسان آپاءِ ٻڌايو
ويو آهي. اهو طريقو آهي ته ماڻهو سندن من ۾
جو سڀاءِ بڻائي، جي ماڻهو جو من خوش هوندو ته سولائيءَ
سان لڳي سگهندو. اهو ڪهڙي ڪوشش نه ڪرڻي پوندي.
پر انهيءَ سڌيءَ آسان ڳالهه کي عام طرح اسين ڪرايون ٿا.
تو ڪو بيالي ٺاهي وڌي. اسين ان کي ڪرايون ٿا ته
دهون ٿا. گهر واريءَ کي به گهٽ وڌ ڳالهائيندا آهيون ۽
ان وقت پنهنجي دل به جلائيندا رهندا آهيون. اڙي،
المن آلي جي بيالي جي ٺاهي پئي نه ٺاهي پئي، پر
تون هيءَ ڪروڙن روپين جو من جو ٺاهي رهيو آهين؟
اهڙو ڪي چو لدا آهيو ”سس - سس - آلد“. آلد روپ،

”من اويي، من لالچي، من چنچل، من چور،
 من ڪي مٽي نه مائٽي، بلڪه بلڪه من اور.“
 من ڪي وس ڪرڻ جي واسطي اهو آسان طريقو ڪم
 آهي ڏسو جهڙي طرح ڪڪرن ۾ اڇلي چمڪي ٿي،
 اهڙي طرح من ڀڳوان جي طرف اشارو ڪندو ۽ انهيءَ
 طرف هلندو. اها من جي اڇلي لهر وڌي ۽ شڪتيءَ واري
 ضرور آهي. ساڌارڻ اڇلي ۾ نه بلڪل طاقت واري آهي.
 اڇليءَ سان توهان بيتون ٻاريو ٿا، پنڪا هلايو ٿا، مشينون
 هلن ٿيون، بمبئيءَ جي بلڊلڪن ۾ اڇلي جون لشتون لڳل
 آهن. اڇليءَ سان وڏيون وڏيون ريلون ۽ ٽرينون ڊوڙن
 ٿيون. عقل سان جي اڇليءَ کي ڦاٽو ڪيو وڃي ته ڪيترا
 ڪم اڇلي ڪري ٿي. انهن کان به وڌيڪ ڪم ڪري ٿي. مگر
 جي اها اڇلي وس کان ٻاهر نڪري وڃي ٿي ته لڪر لاس
 ڪري ۽ تباهي مچائي ڇڏي ٿي. ڪيترن مهلائن کي
 ساڙي خاک ڪري ڇڏي ٿي. هي من به اهڙو آهي. ڪيترن
 ڏينهن کان توهان هن کي ڦاٽو ۾ ڪين رکيو آهي. اڏي ۽
 وڌي ۽ طاقت کي توهان بيڪار بڻائي رکيو آهي. هاڻي
 اڏي ۽ عقل سان ان کي وس ۾ ڪريو ته پوءِ هيءُ توهان
 کي اتي پهچائيندو، جتي سچو پچو توهان کي وڃڻو آهي.
 من پنهنجي تب لڪ اڙي، وشهب واسندا ماعين،
 گيان باز ڪي جهڻڪ ۾، جب لڪ آيا ناعين.
 گيان جو ”باز“ ڇا آهي؟ اها ٻڌي جهڻڪي پرماتما
 ر ٻار ٿا ڏي هجي، ڇا پنهنجو پاڻ پرماتما کي اڀار ڪري،
 يا ان جي پريز ٿا سان هلندي هجي. اُهيءَ لاءِ ٿايتري

پٽي آهيان. هو منهنجو ماءُ ۽ آهي ۽ مان الجوداس آهيان.
هو منهنجو پٽ آهي ۽ مان الجوداس آهيان. پر ٻئي آهيان.
اهي ڳالهيون پوءِ ٿيون وهن.

ڪن ماڻهن جو چوڻ آهي ته ٻينهنجو پاڻ کي استري
سمجهي ۽ پڪوان کي پٽي مڃي ڏيان لڳائڻ سان جلدي
سٿا ملندي ٿي. مگر ڪٿي به روپ نه ڏيان لڳائڻ،
الهي وقت پلجي وڃو ته توهان جو ڪوئي آهي. انهن
مستوس ڪريو ته مان آهيان ۽ منهنجو پڪوان ۽ ٽيون
ڪجهه به نه آهي.

جڏهن اهڙي حالت پيدا ٿي وڃي ته پوءِ ڇپ ڪرڻ
شروع ڪريو. جي من مان لٽا ڪري سگهو ته ڇپ مان
ڪريو. مگر توهانجو آواز ڪنهنڪي ٻڌڻ نه اچي. جي
چاهيو ته مالها هڪ ۾ ڪٽو. مالها هڪ ٽڪڙي جي واسطي
آهي ۽ ٽڪڙي به ڪيترا ٻيرا ضروري نه ٿيندي آهي.
انهن لکيل آهي ته هڪ ڏينهن ۾ ۲۵ هزار گائري ڇپ
ڪرڻ کانپوءِ من خود بخود لائينڪو ٿي ٿو وڃي ۽ من
۾ ٿي ٿو وڃي. آسٽرلڊاران به من وس ۾ اچي ٿو وڃي.
جي من ٿي ڪلاڪ ۽ ۳۶ منٽ هڪ آسٽرلڊي چرڻ
پرڻا کائڻ، بيان ٿڪيل آهه چيڻ کان سواءِ ٻئي
سگهي نه الجود من به لائينڪو ٿي ٿو وڃي. من کي وس
۾ ڪرڻ جا هي. وٽا طرفتا آهن. ڪنهنڪي ماڻهو چوڻ
ٿا ته من وس ۾ ٿو ٿئي، انهن کي مان چوان ٿو ته انهن
طرفتن تي عمل ڪري ٿو. اهو من جنهن جي ٻاري
۾ لوڪن جو ويچار آهي ته

ٿي. الاهيءَ مان نبيحد باريڪ ٿاڙيون اڪري سڄي شرير
 ۾ ٽهليل رهن ٿيون. ”اڙا ۽ پنڳلا“ لهن جي ساڄي کاٻي
 هلندي آڳيا چڪر ۾ اچي. ان سان ملي ٿيون وڃن. اهو
 اصل پرياهه آهي. اتي چوٽيءَ جو ڌيان ڪرڻ گهرجي يا
 وري ”اور“ شبد جو. جيئن ڪو ڪاغذ ٿي لکندو آهي
 اهڙيءَ طرح ڌيان سان ان اسٽان ٿي ”اور“ لکي. لکڻ
 کان پوري ڊگر پوءِ اهو مٿي ويندو. ٽڙهين وري لکي.
 وري وري اهو مٿي ويندو. اوھين وري وري لکي.
 آخر اهڙي حالت ايندي جو اهو لڪيل ٿي رهندو، مٽندو
 نه. جڏهين به اکيون بند ڪندا ٿڏهين ”اور“ ٿي ڏيکاري
 ڏيندو. اهو آڳياچڪر اها جڳهه آهي، جتي آلم درشن
 جي مارگ ٿي وڃڻ جي پرمٽ ملندي آهي. ”آڳيا“ جو
 ارتڪ آهي ”پاسپورٽ“ ۽ چڪر جو مطلب آهي. دفتر
 (آفيس). هيءُ پاسپورٽ ڏيڻ جو دفتر آهي، جتي ”اور“
 جو لفظ آهستي آهستي چوٽيءَ جو روپ ڌارڻ لڳندو
 آهي. جڏهن اها چرٻ جاڳي، ٽڙهين اهڙو آلند ٿو حاصل
 ٿئي جو پگم پيو ڪجهه به ٻڌڻ ٿي نٿو چاهي. ڀلي ٿو،
 ڇڏڻ چاهي ٿو هو پيو سڀ ڪجهه. وڏي واڪي چوي ٿو
 ته ”هواڪي نه سڏ ڪريو، هن آلم ۾ هواڪي ٻڌي وڃڻ
 ڏيو.“ جڏهن اهڙي حالت اچي ٿي، ٽڙهين سڪاپ
 ڪرڻ گهرجي ته منهنجو هن سنسار سان، پريوار سان
 ۽ شرير سان ڪوبه تعلق ڪونهي. فقط مان آهيان ۽
 منهنجو پيڳوان آهي. الاهيءَ وقت پتي ڪنهن جي به
 ضرورت نٿي رهي. هو منهنجو پتي آهي ۽ مان اچي

گهوڙي واري چيو. ”گهوڙو هن چئن چئن جي آواز کان
 نه جي ٿو. اهو آواز بند ٿئي نه گهوڙي کي پاڻي پياربان.“
 ڪڙهيءَ کائي چيو. ”اڙي پورا آڏهي! ڇڪڙهن لاه چئن
 چئن بند ٿي ويندي نه پاڻي نه بند ٿي ويندو. جي
 گهوڙي کي پاڻي پيارو اٿئي نه انهيءَ چئن چئن جي آواز
 ۾ پاڻي پيارينس، نه نه اهو گهوڙو اڃايل ئي رهجي ويندو.“
 اهڙيءَ طرح ماڻا ٿون ۽ سڄو اوهان کي ڇڪڙهن ٻو
 ڪو اڪامت وارو اسٽان نه ماري نه پنهنجي گهر ۾ اچن
 جي چئن چئن جي آواز ۾ ئي ڇاپ ڪندا ڪريو.
 من روئي گهوڙي کي پاڻي پياريو، نه نه ٻو وقت ڪونه ملندو.
 هاڻي ڇاپ ٻاٻت ٿين ڳالهه ٻڌو ڇا اڪل ضروري آهي.
 اها آهي آسٽ. ”آسٽ“ جو مطلب آهي شري چي اها حالت
 جنهن جي بدل بدل ڪرڻ کانسواءِ گهڻيءَ دير تائين اوهين
 سڪ سان ويهي سگهو. اهڙو عام آسٽ آهي ”پدم آسٽ“.
 پلٽي ماري پيرن کي ٽنگن جي مٿان رکڻ. هڪ ٻيو آسٽ
 آهي ”سڪ آسٽ“ انهيءَ ۾ فقط پلٽي ماري ويهيو آهي.
 ٻو پير ٽنگن جي مٿان هڃن يا هيٺان. ڪن ماڻهن لاءِ نه
 پلٽي مارڻ ئي مشڪل ٿيندي آهي. ڪي ماڻهو چولدا
 آهن نه اسانجي ڇيلهه ٿي ڇهڪي. اهڙن ماڻهن کي سمجهڻ
 گهرجي نه جب ڪرڻ لاءِ پلٽي ماري وهڻ ضروري نه
 آهي. آسٽ جو مطلب فقط پلٽي ماري وهڻ نه آهي.
 جهڙيءَ طرح نه ٻو هين گهڻي ۾ گهڻو وقت سهندائيءَ
 سان ويهي سگهو يا لپٽي سگهو، اهو ئي ٻو هالو آسٽ
 آهي. ٻو ڪجهه نه نه ئي سگهي نه ”شو آسٽ“ ۾ مڙدي

مان ڪڍي ڇڏيو اٿاءُ ڇا لاءِ؟ هن ٻڌايو ته ”گهر ۾ فقط ۲
 ڪمرا آهن. هڪ ڪمري ۾ سڀ سمهندا آهن ۽ ٻئي ڪمري ۾
 مان صبح جو اٿي سنان ڪرڻ لڳس ته سنان ڪرڻ جو آواز ٿيو. گلي صاف
 ڪرڻ جو آواز ۽ ڪجهه پاڻيءَ ڪرڻ جو آواز ٿيو. پتي مهر اچي اڪ
 آواز ٿي کلي پيئي. ڪاوڙ ۾ اچي چيائين ته ”تون نه وڏي پگتي پاڻي
 آڻي وئي آهين. رات جو آرام ڪرڻ به اٿي ڏين. سڄو ڏينهن
 آفيس ۾ آرام ڪونه ٿو ملي ته رات جو نه همت سمهند ڪونه
 ڏيندين؟“ ٻئي ڏينهن آهستي آهستي خبرداريءَ سان سنان
 ڪيم. اهڙي ڪوشش ڪيم جيئن سنان وقت ڪوئي آواز
 نه ٿئي، پر سنان جي باسطن جو ٿورو ڪڙڪو ٿيو. پتي مهر اچ
 آئي ويهي رهيو ۽ واکو ڪري چيائين ته ”پگتي ڪرڻي
 اٿئي ته سماج مندر ۾ وڃي ڪر. هن منهنجي گهر ۾ رهي
 ڳالهائون نه هلنديون. اڪري وڃ هتان.“ مون هن کي
 چيو ته ”ڏس ڏيو! سنان ڪرڻ ڪو ٻاڪل ضروري
 نه آهي. اصل ڳالهه ته آهي جاب ڪرڻ جي. جي سنان
 جي سهوليت آهي ته نه ڪر. جهڙي جڳهه هئي، اهڙيءَ
 جڳهه تي جپ ڪر. سنان ڪا وڏي ڳالهه نه آهي.“
 مگر ڇا ڪريون؟ اسانجي ديس ۾ ننڍيون نه ننڍيون
 الهيون وڏيون وڏيون ٻالهيون بطحي ويٺيون آهن ۽ وڏين
 الهين کي پلايو ويو آهي. هاڻي پرياهه جي ڪنڀ جي
 بيلي کي ڏسو. هيلو الهيءَ لاءِ ٿيندو هو ته لوڪ سنان
 هائمان جي گيان وار ٿاڻن کي اچي ٻڌي سگهن. اها
 لاهه ته هاڻي پلائي ڇڏي اٿن، پر هاڻي ڪنڀ تي
 چڻ جو مطلب سمجهو اٿن فقط سنان ڪرڻ ۽ وري خاص

آئي ٻيٽ ڪٿا جو آواز ٿي رهندي ويسدو آهي؟ ڪٿا ڄڻ
 سڀ ڌارائون پاڻ ۾ ٽڙجي ڊڪ وڌي ٽڙي ۾ اچي
 ڪرڻ ٿيون. اٿي ڪي ”گوري ڪٽي“ ڇوڻا آهن. اٿي
 ٻاٻس ڇوڻ ٿا ته اٿي مانا پاريتي ويهي ڪٿين سال ڏهاڻ
 لڳايو هو. اٿي ڪٽي جي اندر ڪرندڙ ڪٿا جو آواز
 لڳائڻ اٿندڙ ”اوم“ جو آواز ٻيو معلوم ٿئي. اهڙيءَ جڳو
 ٿي به ڪڏهن ڄم نه لڳندو ته ٻڌايو ته ٻيو ڪٿي لڳندو؟
 پر ڪٿو ٿريءَ جي ٻالھ. ڇڏيو. مان چئي رهندو هوس ته
 گابريءَ جي ڄاڻ لاءِ اڪالم، شڪ و صاف سڌو آستان
 ڦٽڻ گوريءَ جي ڪٽيون مانائون ڇوڻا ٿيون ته ”آند سرامي!
 تو شايد سمجهو آهي ته اسان سڀني وقت بهگلاءَ ڪوڙيون
 آهن، مگر اسان مان ڪيترن کي سڄو ٽٽو ڊڪ ڪٽو
 آهي آهي. اٿي ۾ آي سهڻا، اٿي ۾ ٿي وڌو، اٿي ۾
 ٿي ٻار بچا، اٿي ۾ پتي آهي. ٽڙهن شاليد ۽ اڪالم
 ڪٿان ملندي؟ ڇا نوان اسانجي ٽڙهن ۾ اٿل ٻڌل مڃائڻ
 ٿا ڇاهيو؟ نه منهنجون مانائون. منهنجي اٿل ٻڌل مڃائڻ
 هي راضي نه آهي.

لکندڙ جي ڊڪ ٻالھ مان نوان ڪي ٻڌايو ته ڊڪ ڊوي
 دولوت آهي ۽ مولڪا گابريءَ جي ڄم جو طرڻو ڇڏيائو.
 مون کيس ڇڏو ته صوح جو ٿي سڌا پاڻي ڪري
 شڙ ٿي، ڄم ڪندي ڪر. ٽئين ڏينهن هوءَ وري
 دولوت آئي ۽ اڇي ڇيائين ته ”منهنجي پتيءَ مولڪي
 سڌو مان ڪندي ڇڏيو آهي.“ مون حيران ٿي ڇڏو ته ”ڏير

اليو (آزموڻو) هڪ ڏينهن ۾ ٽه ملين ۲۸ ورهين تائين
گهور ٿي ڪيو هوانون، گنگوٽريءَ جي غفا ۾، ٿر ٻڌا
جي ڪناري تي، ٻهڙن جي ڪنڊرائن ۾. ڪيترن ئي
جڳهن تي ويهي هو ٿي ڪندا رهيا، ٿڌن وڃي عدن
انهن ڳالهين کي لکيو.

وري پيءُ جڳهه تي هو چون ٿا. ”اُتر ڪاشي وغيره
استان ٽهالين جي واسطي ٻڪل ٿيڪ آهن، پر واپارين لاءِ
اٽي به واپار آهي.“ مون سڄو هندستان گهمي ڏٺو آهي
نه رشيءَ جي اها ڳالهه سونهن آنا سڄي آهي. اُتر ڪاشيءَ
۽ گنگوٽريءَ ۾ سڄي ڀڄي ٽيان لڳائڻ ۾ سهائتا مليئي، مگر
جيڪي دوڪانداري ڪرڻ چاهين ٿا، اهي اتي به پهچي
دوڪانداري ٿي ڪنٿا. ڪيترا ڀائر پڇن ٿا ته ”يوگي ۽
ٽهالي گنگوٽريءَ کي ڇو ٿا پسند ڪن؟“ ها ٻڌو. توهان
کي اتيءَ جو ڪارڻ به ٻڌايائون. گنگوٽري ۾ ايترو ته سٺو
آهي جو ڪو به لفظ اُتي ٻڌڻ ۾ نٿو اچي، فقط گنگا جو
آواز ئي آهي، اهڙيءَ طرح آواز پيو اچي ڇٽڪ ڪو هڪ
وڏي وصال گهير ڏن ۾ ”اوڙ“ چئي رهيو آهي. ٻادل
اٿي گر ڇندا آهن، بجلي اٿي ڪڙڪات نه ڪندي آهي.
برسات به اهڙيءَ طرح ٻولي آهي، ڇٽڪ شالت ۾
هيٺ اچي رهي آهي. فقط ٿورا مهاڻائون ٿورين غفائن
۽ ڪٽيائن ۾ اُتي رهندا آهن. اتي اڪي نه شينون آهن
نه چيٽا. اڪي مڇر آهن ۽ نه منگهڙ. سامر ٿيڻ کان اڳ
ڪي اڪڙ پڪڙ يا ٿري گنگا جي هن پار ايندا آهن.

ڪر لهي. پر ڇهن مان پڪو ڪرڻ نه ٿو رهي. اهڙيءَ طرح مٿي چوڻ ٿو رهي جو پاسي ۾ ويٺل ۱۰۰ ٻڌي نه سگهي. اهڙيءَ طرح ڄڻ ڪرڻ جو ٿل ڇا ٿو ٿئي، اهيءَ جو جواب ڏيندي مڙشي لکي ٿو:-

”جڏهن انهن ساڌن کي مش ڪري ٿو، تڏهن ان جو آتما ۽ انوڪرڻ ٻڌل ٿي، سڄ مان ٻڌل ٿي وڃي ٿو. هر روز ٻه ٻه ٻه ڳان ۽ وڳان کي وڌائي، اهو مڪئيءَ تاءِ ٻوڙي ٿو وڃي. جو ان ٻهرن ۾ هڪ ٿوڙي نه اهڙيءَ طرح ڏيان ڪري ٿو، اهو هميشه ائين ڪي پراپت ڪري ٿو.“

اڳتي هلي هو وري چري ٿو:- ”ڄڻ سڙديءَ ۾ ڏڪندڙ آدمي ٻاهه جي پُرمان وڃڻ سان اڇي ٿو وڃي، ڄڻ ان لاءِ اهو سڀ ٿو رهي، تن ٻه ٻه ٻه وڃي وڃي ٿو سان سڀ مدانون ۽ دڪ ٿو ٿي ٿا وڃن ۽ ٻه ٻه ٻه جي ٿي، ڪرم ۽ سڀاڙ موافق ٿي ٿو آتما جا ٿي، ڪرم ٻڌل ٿي ٿا وڃن.“ اهيءَ ڪري ٻه ٻه ٻه جي پراڻا ۽ آتما ڪرڻ ضروري آهي. اهيءَ سان آتما جو ٻل اٿرو نه وڌندو جو ٻه ٻه ٻه وڌا دڪ اچڻ ٿي نه هو ٿو ٿو ٿو ڪن ۽ سڀي دڪن کي سڀ ڪري ويندو. رشيءَ جي انهن لفظن ۾ ڪيڏو نه سار رکيل آهي، ڪيڏي نه سچائي آهي، اهيءَ کي نه ساڌا ۽ آتما ڪرڻ وارا ٿي چاڻي سگهن ٿا. ٿي آءِ ڏياندا ڪيڏي نه اهو جي اوهان ٿي آهي! ۽ ٻه ٻه ٻه ٿا ٿو رشيءَ کي اهو

آهي ۽ جا گائتريءَ جي آڀاسا ۾ سڦلٽا پائڻ لاءِ پهرين ۽ ضروري چيز آهي.

بي ضروري چيز اها آهي ته جنهن اسٽان تي ويهي هيءَ جاب ڪجي، اهو چڱو هجي. اهو ڪهڙو چڱو اسٽان ٿيندو آهي، انهيءَ لاءِ مهرشي ڏياندا جا هيءَ وچن ٻڌو. ”ستيارت پر ڪاش“ ۾ هو چوي ٿو. ”جڏهن آڀاسا ڪرڻ چاهيون، تڏهن ايڪانس، شڌ هنڌ تي وڃي اسٽ لڳائي، براڻا ٻار ڪري، ٻاهر جي ڳالهين کان اندرين کي روڪ، هن کي ٻائي (ڏن) ۾، چپ ۾، ڪٽ ۾، اڏين ۾، ڇوٽيءَ ۾، پٺيءَ جي وچ جي راءِ واري هڏيءَ ۾، ڪنهن به جڳهه تي ٺڪائي، اما ۽ پار، اما کي سمجهي مڱن ٿي وڃڻ سان پنهنجي پاڻ کي قابو ڪريون.“
ايڪانس به شڌ اسٽان جو مطلب آهي پنهنجي ٿر جو اهڙو حصو، جتي کوڙ شور نه هجي، جتي اهر چنڊن ۽ پوز پڳڻيءَ کان سواءِ ٻيو ڪجهه به نه ٿيندو هجي. ٻيا ڪوئي جهنگل، جو صاف ۽ ٻولر هجي، جتي نرمل جل واعدو هجي، جتي ڪنهن به قسم جو کوڙ شور نه هجي، جو شهر کان پري ۽ ماڻهن جي پڙ کان پري هجي. اهڙيءَ جاءِ تي چپ ڪرڻ سان ۽ گائتريءَ جي مطلب کي سمجهي ڪم ڪرڻ سان گائتريءَ جي آڀاسا سڦل ٿئي ٿي. ۽ ڳالھ ياد رکڻ ته گائتريءَ جو چپ هن ۾ ڪرڻ ٿر جي، فقط چن ۽ زبان سان نه. جيڪڏهن شروعات ۾ هن جي اندر منتر اُچاري نه سگهجي ته چن سان چوڻ به نقصان

ڪٽمبب؛ واپار سڀڪجهه جي اڃا لڳل ٿي ۽ ائين معلوم ٿئي، ڇٽڪ ڪٿي ڪا وڏي گهٽائي آهي، ائين معلوم ٿئي ۽ دل تي چٽن آهي، اداس آهي ۽ ڪجهه ۽ چڱو لڳو لڳي. هڙشي ۽ ڏالند الهيءَ حالت کي موڪلش جي اڃا جو ڏالو ڏاڍو آهي ۽ چيو آهي ۽ موڪلش جي اڃا اها آهي، جنهن جي پٽ ڏاڍا کان ڏره پسي ڪا ۽ اڃا پٽ ۽ لڳي، ڪٿي ۽ آرام ۽ اچي ۽ ڏوڪجهه ۽ چڱو ۽ لڳي. ڀڳت گرو شڪر آچار ۽ الهيءَ حالت کي مڇيءَ جي حالت سان پڙيو آهي، جا پاڻيءَ کان سواءِ ٿو ٿيندي رهندي آهي. مڇيءَ کي پاڻي ڪپي، ٻيو ڪجهه ۽ ۽ ۽ دنيا جي ساري دولت، ساري عزت ۽ هن جي اڳيان رکي، پر ڪنهن ۽ ڇو سان هن جو تڙڻ ڳهٽ ۽ ٿيندو.

گنگا جمنا سرسوتي، هين جڳهه مڊن پور پور، ”تلسي“ ڇاٽڪ ڪي لڳي، سواتي بنا سب ڏور ڇاٽڪ ٻاٻس مشهور آهي ۽ هو آسمان مان ڪرڻ واري سواتي جبل کانسواءِ ٻيو ڪجهه ۽ لڳو پئي. گنگا جمنا ۽ سرسوتي آهن، هنن ٽالن ٽنڊين ۽ ۽ ائين جا اوب ٽن پاڻي هروقت وهندو رهي ٿو، پر ڇاٽڪ لاءِ اهو پاڻي پاڻي ۽ آهي، پر ڏور آهي. هن کي فقط سواتيءَ جي هڪ ٻولڻ ڪپي. اهڙي حالت ۾ ڇڏهين ٿي وڃي، ڇڏهين حب ۽ ٿئي ۽ من وياڪل ٿي وڃي، ائين معلوم ٿئي ۽ ڇٽڪ اح ڪا ٻاڪل ضروري ڳالهه رهجي ويئي آهي، ڇڏهين سمجهڻ گهرجي ۽ هاڻي زبردست اڃا موجود

ڪي آهن ڀلائي ڇڏيو آهي. سو ٻيا ڪي ڀلاڻا سان ڪلياڻ
 اٿس ٿي. فقط لاسٽي ٿي ٿي. هاڻي ٻڌو ته گابريءَ
 جي آپاسا ڪئن ڪرڻ گهرجي؟ جڏهن ڪو به گابريءَ
 جي آپاسا ڪرڻ چاهي ٿو، انهن ڇهن ڪي حاصل ڪرڻ
 چاهي ٿو، ته اهي ڇهون ڪي ٿي ٿي ٿي ٿي مانسا
 ڪين ٿي ٿي. انهيءَ لاءِ دل به سڀ کان اڳ ڊڪ زبردست
 اچا ٻڌا ٿيڻ گهرجي. شروع شروع به من ٿو لڳي.
 ٿڌهين انهيءَ ڪي ٻڌي لڳائڻو ٻوي ٿو. انهيءَ ڪي ٻڌڻ
 لاءِ زبردست اچا ڊڪ ضروري آهي. اڏيا ٻار اڙهڻ
 لاءِ ويٺا آهن ته شروع به اسڪول به وڃڻ ٿي هڏجي
 ماضي نه ٿيندي آهي. ڪيترا ٻيرا بهانا ڪري چوندو
 آهي. ”اما ابيت به سور ٿو ٿي.“ مان به جڏهن
 ٿيندو ٻار هوندو هوس، ٿڌهين اهڙا بهانا ڪندو هوس.
 مگر منهنجيءَ مانا ڪي ته خبر هئي ته مون ڪي ڪهڙو
 بيت به سور آهي. ٻڌندي هئي ته ٻيڙيءَ جو سور
 اٿس يا ٻيڙيءَ جو؟ مان چوندو هوس ”ٻيڙيءَ جو.“
 هو به ٻيڙا گهرائي ٿيندي هئي ۽ مان اهي ڪائي
 اسڪول هليو ويندو هوس ۽ بيت جو سور وساري
 وهندو هوس. اهڙيءَ طرح شروع شروع به من ڪي ٻڌڻو
 ٿو ٻوي. اهڙيءَ زبردست اچا سان ٿي من ٻڌجي سگهي
 ٿو. ۽ اچا زبردست آهي يا نه، انهيءَ جي خبر ان
 ڳالهه مان ٻوي ٿي ته جيڪي ڪجهه اسين چاهيون ٿا
 انهيءَ کانسواءِ ٻيءَ ڪنهن به چيز جي دل نه ٿي. گهر

بهروديءَ سان جڙو رهي ٿو.
 هن جو مطلب ڇا آهي؟ اهي چوڙا ڇا آهن؟ اصل
 راءِ وڳيان جي ڳالهه آهي. ٻوڏ ڳالهه جو ڪجهه چيو سو
 اهو نه سوچڻا سگهجي ٿو. فقط سرشتيءَ جي شروع ۾
 ڪم ڪيو پر اڄ به ڪري ٿي. جدا جدا روپن ۾ هيءَ
 سگهجي ٿي. ٻين شين کي پڙهڻا ڪري ٿي. جيڪو منهن
 وڳيان کي ڄاڻي ٿو وڃي، گائتريءَ جي آڀاسا ڪري
 ڏيان ۾ وڃي جيڪو ڏسي ٿو ته ڪهڙي چيز ڪنهن
 کسي پڙهڻا ڪري، الهيءَ جي واسطي هن دنيا جا ڪجهه
 ظاهر ٿي ٿا وڃن ۽ جڏهن اهي ڪجهه معلوم ٿي ٿا وڃن
 تڏهن اهو منهن پورا سو سورهن ورهين تائين هر طرح
 ڄا سگهجي ٿو. آندد پوڳندي جڙو رهي سگهجي ٿو. ٺوهان
 چوڻا آندد سواي. ٺوهان ڳجهن کي ڄاڻو آهي ڇا؟
 هڪ سو سورهن سال ٺوهان جڙا رهندا ڇا؟ نه، منهن
 ڄا ٻائي! اهڙيءَ طرح سڀ ڄاڻ ٿئي ٿي؟ سائنس
 جي فقط ڪتاب پڙهڻ سان ڪجهه حاصل ٿئي ٿي،
 ليبارٽريءَ ۾ وڃي تجربا ڪرڻ سان حاصل ٿئي ٿو.
 ڏيان جي ليبارٽريءَ ۾ وڃڻ سان پتو لڳي ٿو ته هي
 سوچڻا ڇا آهي ۽ سائوڙي ڇا آهي؟ بادل ۽ ڇولي ڇا
 آهي؟ برسات ۽ گجگوڙ ڇا آهي؟ انهن سڀني ڳالهين
 جي ڄاڻ لاءِ ڏيان ۾ وڃڻو پوي ٿو.
 سرد هار ٿيڪه آڻيندڙ گائتريءَ جي ٽن حصن مان
 هڪ حصي جو جدا جدا ڦل ٻڌايو ويو آهي. ائين چيو

برمائيا جو روشن ڪري انهيءَ آند کي کائي ٿو.
 جيسٽائين اهو نعو ملي، ليهٽائين پڪو رهي ٿو. انهي
 آند روپي ان کي کائڻ جي ساڌن جو جتسي بهان
 ڪيو ويو آهي، اتي به صاف چيو ويو آهي ته موستا
 (ڏي) کي، ٻڌيءَ کي ۽ ڪرم کي پرڻا ڪري ٿو.
 کوال ميٽريه ٻڌو ”هي ڀارهن اکين وارا! سونهن جا، جي
 ۽ سولسري جا آهي؟“ وڌڪله ڇو ”ميٽريه! من
 سونهن آهي ۽ واڻي سولسري آهي. من پرڻا ڪونهو
 نه ڀان ٻالهيائي ٿي. اڪي سونهن آهي، ڀرڻي سولسري آهي.
 جيڪي هڪڙا ٿورو اعرلي ڏيئي، الب جي ڪڪڙي
 ڏسو ته الب ٿي ڏيئي، مڇ جو ٻج وجهو ته الب
 هڻڻ مڇ به ڏيئي. ڪڪڙي لهره البهيءَ ڏريءَ مٿان
 ٿئي ٿي، منو ڪمند به البهيءَ مان لٿي ٿو، سون چاڏي
 به هن پر آهي، اوه ۽ پٿر به. هنجي چاڏي ڪوليءَ، ڪوڏر
 کڻي هنڪي ڪرڻو نه پاڻي به ڏئي ٿي، مڏر ۽ مڏو پاڻي.
 مگر اهي سڀڪجهه هنڪي ڏيڻ لاءِ اڪي چوي ٿي. اڪي
 پرڻا نه ڪري ته بوءِ ڪجهه به نٿو ٿئي. اهڙيءَ طرح
 هوا سونهن آهي. هيءَ مٿي ٿلهل آسمان سولسري آهي.
 آڏو سونهن آهي. چنڊرما سونهن آهي. ”لڪشتر“ سولسري
 آهي. ڏيهن سونهن آهي، رات سولسري آهي. بادل
 سونهن آهن ۽ برسات سولسري آهي. ٻڏي سونهن آهي،
 ٽپڪوڙ سولسري آهي. جيڪو انهن ڇوڙن کي ڄاڻي ٿو،
 اهو ڀرون هڪ سو سورهن ورهين لاءِ سڪ آندو ۽

سڄ نه آهي پر رتب نه آهي. ڇو جو باهه اڄ به ساڙي ٿي
 اڄ کان لک ۽ ڪروڙ سال اڳ به ساڙيندي هئي. ڪلڳهه
 هجي يا ستڳهه ۽ بدو هجي يا جوان ۽ ڀارت هجي يا
 آمريڪا پر باهه جي جلائڻ وارو ڪا اصل نه ٿو بدلائي .
 اهڙيءَ طرح بنيادي سچائيءَ کي ڇا ٻڌي ڄاڻي ٿي
 الهيءَ کي ڇڏي ٿو ”رٿر ڀرا“. اهڙي صداقت کي ڄاڻڻ
 واري ڇا ڪڏهن به بدلائي ٿي ”ٻڌي“ ڪڏهن
 ”رٿر ڀرا“ يعني ”رتب“ سان ڀريل ٿي وڃي، اصلي
 صداقت کي ڄاڻڻ واري ٿي وڃي، ٻڌهن اها ڪڏهن
 به ڪوئي غلط فيصلو نه ڪري. اها ”رٿر ڀرا“ ٻڌي
 گائتري منتر جي ڄاڻ سان ملي ٿي .

هاڻي گوپت اراهمڻ تي اچو. ايڪادساڪشي مود گلي ۽
 گوال ميتريه جي هن ڳالهه بولڻ کي ٻڌو، جنهن ۾
 گائتريءَ جي مهما هڪ ٻئي روپ ۾ ڏيکاري ويئي
 آهي. ايڪادساڪشي جنهن جون ۱۱ اکيون کليل هيون، اهڙي
 مود گلي کان گوال ميتريه پڇيو مهاراج! گائتريءَ ۾ جو
 ”سويتا“ شبد آهي، الهيءَ کي پر گو ديوسيم چيو ويو
 آهي ۽ انکي ڇا ٻار ٿا ڪئي ويئي آهي نه تون اسان
 جي ٻڌيءَ کي ڀرڻ ٿا ڪر، ڇا سچ پچ اها سويتا ڀرڻ ٿا
 ڪري ٿي ڇا؟

مود گلي جواب ڏنو ته ”هي ميتريه! ويٺو، چند
 يعني آلند ڇا ساڌن آهن. آند کي دشمن ان به چيو
 آهي، ڇو نه آما ان آلند جي واسطي ويد وٽ اچيئو،

ائين منهن تي ملن ٿيون، جوڪو ٿاٻري منتر جي
 آڀاسا ڪري ٿو. من جي ٻين ڪڏهن ٿاٻري جي ڇوڪار
 سان گولدي ٿي آئي، ٿڌهن سبب دروازا کليل ٿي
 ٿاٻري جي چوڪ هرڪي جڳهه تي ٻڌي، ان جي مل
 کي صاف ڪندي ٿي وڃي. ٿاٻري سان اڃا ٻڌي ملي
 ٿي، جيئن اسي ”پرگيا“ ڇولدا آهن، جو ”رٿا ٻرا“
 آهي. ”پرگيا“ رٿا ٻرا ”شبد اوهان کي ڪئن معلوم
 ٿيندو، اهي ۽ لاء اهي ۽ جوارف ٿوڻاڇي ساڻيون رکائو،
 ٻڌي اهو گمان آهي جو سج ۽ ڪوڙ جو نيمار ڪوٺي،
 پسر ”پرگيا“ اڃا ”رٿا ٻرا“ سڃاڻي ۽ سان اڀرل
 غل آهي جو سڃاڻي جي اصلي روپ کي ڄاڻين.
 سڃاڻي جو اصل روپ نه اوهان کي ٿورو معلوم ٿيندو.
 اوهان ڇولدا نه سڃاڻي نه سڃاڻي آهي، ان جو اصلي ۽
 ٿلي روپ ڇا آهي؟ مگر اها ڳالهه ٿيڪ نه آهي، سڃاڻي
 نه اصلي ۽ ٿلي روپ آهن، سڃاڻي بدليجي وڃي
 آهي. ”رٿا“ اهي ۽ سڃاڻي جو نالو آهي ڇا ڪڏهن
 ٿي بدليجي، اوهان جي ڪوڙي ۽ رٿا آهن، ڪڏهن
 اوهان کان ٻڌو نه ”ٻائي وقت ڇا آهي؟“ اوهان
 چئي ٿو ته رٿا آهن، اڌ ڪلاڪ کان پوءِ ٻڌو نه
 وقت ڇا آهي؟ اوهان چئي ٿو ته رٿا آهن، اڌ ڪلاڪ کان
 پوءِ وڃي ٿي اوهان سج ٻاڙهون، مگر سڃاڻي بدليجي وڃي
 ”رٿا“ اڃا صاف آهي ڇا ڪڏهن ٿي بدليجي.
 مثلاً، طور مان چوانو نه ٻاهر ساڙهي آهي، هي ۽ ٿي

سڄ نه آهي پر رست نه آهي. ڇو جو باهه اڄ به ساڙي ٿي
اڄ کان لک ۽ ڪروڙ سال اڳ به ساڙيندي هئي. ڪلچر
هجي يا سڄڻ. ٻڌو هجي يا جوان، ڀارت هجي يا
آمريڪا پر باهه جي جلائڻ وارو گڻ اصل ٿورو بدلجي ،
اهڙيءَ طرح بنيادي سڃاڻيءَ کي ڄاڻي ڇڏي ٿي
انهيءَ کي ڇڏجي ”رٿر ڀرا“. اهڙي صداقت کي ڄاڻڻ
واري ڄاڻ ڪڏهن به بدلجي نٿي ”ٻڌي“ ڄڻ
”رٿر ڀرا“ يعني ”رست“ سان ڀريل ٿي وڃي، اصلي
صداقت کي ڄاڻڻ واري ٿي وڃي، تڏهن اها ڪڏهن
به ڪوئي غلط فيصلو نٿي ڪري. اها ”رٿر ڀرا“ ٻڌي
گائتري منتر جي ڄاڻ سان ملي ٿي .

هاڻي گوشت پراهمڻ ٿي اچو. ايڪادساڪشي مود گلي ۽
گوال ميٽريه جي هن ڳالهه بولھ کي ٻڌو، جنهن ۾
گائتريءَ جي مھما هڪ ٻئي روپ ۾ ڏيکاري وئي
آهي. ايڪادساڪشي جنهن جون ۱۱ اکيون کليل هيون، اهڙي
مود گلي کان گوال ميٽريه پڇيو مهاراج! گائتريءَ ۾ جو
”سويتا“ شبد آهي، انهيءَ کي پرگوديو سيم ڇيو ويو
آهي ۽ انکي ڄاڻ ٻارائڻا ڪئي ويئي آهي ته تون اسان
جي ٻڌيءَ کي ڀرپڻ ڪر، ڇا سڄ پڇ اها سويتا ڀرپڻ
ڪري ٿي ڇا؟

مود گليءَ جواب ڏنو ته ”هي ميٽريه! ويٺو، ڇند
يعني آئند ڄاڻ سڏن آهن. آئند کي دشمن ان به ڇيو
آهي، ڇو ته آما ان آئند جي واسطي ويٺو وٽ اچيٿو،

سورج بهو ڇههڪي اٿس بهو ٻاسي جڳ ڪروڙ سورج هڪ
 ئي وقت ڇههڪي رهيا آهن. ڪڏهن اهڙي حالت ۾
 ڪڏو ڪڏ هزارين بجليون ٻري ويون آهن. اهڙيءَ حالت
 ۾ ڪمتراد نعا ٻوگي ٻڌ ۾ ڏکي ويهندو آهي. گهٻرائجي
 اکيون کولي ڇڏيندو آهي.

خوشبوءَ جو خيال ڪريو ته اهڙيون اهڙيون سڳندون
 اچن ٻڌن ٿيون، هو ٻاهر جي ڪن به ڇيڙن ۾ اهڙي
 سڳند نه هوندي. اهڙي مڏر اهڙي مٺي، جو انکي ڇڏڻ
 ئي من ئي نه لڳي. اهڙيءَ طرح ٻيون دستور به الهو ۾
 اچن ٿيون مگر اهي سڀ آتما نه آهن، ايشور نه آهن، نٿا
 ارڪتي آهي جو جيڪي ڪجهه ڏسڻ ۾ اچي ٿو، اهي
 جڙ آهن، جيئن به آهي. ڪي ماڻهون انهن ڇيڙن کي
 ڏسي سمجهن ٿا ته هاڻي ڪلپاڻ ٿي ويو، پر ٻيءَ جو
 روشن ٿي وارو مگر ائين سمجهڻ ڏانهن نه آهي. آتما کي
 ڏسڻ چاهيو ته اڃان ائين هٿو ٿو پوي، جڏهن اهي
 ڇيڙون ڏسڻ ۾ اچن، تڏهن روڪجي نه. به هل، اڃان
 ائين هل، ڏيان جي ٻئي پنٿي حالت ۾ ٻئي درجي ۾
 پهچ. اتي پهچي پنجن ٽن ماڻهائين جي مابا اهر اسمي
 (اهڪار) ڏيکاري ڏئي ٿو روشني جا اهي رنگ ٻر لڳي
 ٿولا جن جي ڪري اکيون، ڪن، لڪ، زبان ۽ ڇمڙي
 بهڏيو ڪم ڪن ٿيون. اهي به اڃا اهڙو سڌو روپ آهي
 ڪئين ڪئين سالڪ ڪلاڪن جا ڪلاڪ الهيءَ کي
 اتي رهندا آهن. آڪاش، جل، اگني، واءُ، پر ٿوي

ٿو وڃي. ٻاهر جي دنيا ڀلي ٿي وڃي ۽ الدڙ ۾ ڪاش
نظر اچي ٿو. اهي ۽ ڪاش ۾ هر ڇيڙ جي اصليت صاف
ڏيکاري ڏيڻ لڳي ٿي. ڇاڻ ته اهي وقت اهي ۽ جو
ٿورو بيان ٿو هاڪي ٻڌايا ٿو.

يوگ اڀياس ڪندي ڪندي يوگي جڏهن ڌيان جي
پهرين بختيءَ حالت ۾ پهچي ٿو تڏهن سڀ کان اڳ
ٻاهر جون شين ۽ اچي ٿو وڃي. ٻاهر جا آواز ٻڌڻ ۾
اچن ۽ ٻاهر جون شيون ڏسڻ ۾ لٿيون اچن. الدڙ ٿي الدڙ
عجيب قسم جون صورتون نظر اچن ٿيون ۽ الدڙ جا آواز
ٻڌڻ ۾ اچن ٿا، خوشبوءِ به اچي ٿي، رس معلوم ٿيڻ
لڳي ٿو آوازن ڏي ڌيان ڏيو ته ائين ٻيو معلوم ٿيندو
ته ٻريان ڪنهن بهڙ جي چوٽيءَ تي ڊهل ڊمال وڃي
رهيو آهي ۽ ٻري ٻري ڪوئي بيڪو مڌر اين وڃائي
رهيو آهي؟ آبشار (جهڙڻ) جي وهڪڙ جا آواز ٻڌڻ ۾
اچن ٿا بادل گرچندڙ معلوم ٿيڻ لڳن ٿا. ڪڏهن ٻيڙ
ڪڙڪڙات آواز ۾، ڪڏهن آهستي مڌر ۾، ڪڏهن
ائين ٻيو معلوم ٿئي ته ٻريان جڳ ڪوئي ڳائي رهيو آهي.
ڇا ٿو ڳائي؟ اهو معلوم نٿو ٿئي، فقط آواز ٻڌڻ ۾ اچن ٿا.
روپ جو ڌيان ڪريو ته عجيب غريب روشنيون نظر
اچن ٿيون. ڪڏهن ائين ٻيو معلوم ٿئي جڳ جوس جلي
رهيو آهي، ڪڏهن ائين ٻيو ڏسڻ ۾ اچي جڳ اڇائي جا
بلب جهڙو ڪري رهيا آهن. ڪڏهن ائين جڳ هڪ
جڳو آهي. ٻريان هڪ ٿارن وانگر ٻيو نظر اچي. ڪڏهن

جو ٿام، وڌي ۾ وڌو پوئي ۽ مڃاڻا هو اندو آهي، جنهن
 ٻوٽن ورتين تي فتح پائي هجي، انهيءَ کي ۱۰۰۸
 چوڻا آهن. مگر هيءَ فتح، لڏي آهي غلط انهيءَ پوئيءَ
 جي استعمال ڪرڻ سان، اور جي پوئيءَ سان ۽ ٽاټريءَ
 جي اوشڌيءَ (دوا) سان.

ڪي ٻچي سڳين ٿا ٽاټريءَ کي ئي اٿري وڌائي
 ڇا لاءِ ڏين ٿا؟ ٽاټريءَ کي ئي جڙي پوئي چوڻا ڇون
 جنهن سان خواهش وڌي ٿا ته جو زهر دور ٿي ٿو وڃي؟
 انهيءَ ٻاري ۾ مون ٿو هانگي پنهنجو ٿر اوڻاڻو. اڀرڻ
 جي وڃڻ جو اهو ٻڌاڻو، ٽاټريءَ ۾ چرواهه اکر آهي ۽
 اهي چرواهه اکر ڪٽيهه اهڙيءَ طرح وڪيا ويا آهن، جو
 من جي اندر اڀرندي چوڻ سان شراب ۾ هڪ عجب قسم
 جي جهنگار ٻڌا ٿو لڳي ٿي. ويٺا جي ٿارن مان هڪ
 ٿار کي ڇيڙڻ سان ڇيڙن ٻاڻي ٿارون اڏي ٿيون وڃن ۽
 هڪ ٿار هي ڇيڙڻ سان ٻاڻي ٿارن ۾ جهنگار ٻڌا ٿئي
 ٿي. اهڙيءَ طرح ٽاټري مٿي جسي جاب سان ٻڌو شراب
 جي مٿي مرم استال، آهر لسن ۾ وڃي چوڻ ٿي لڳي.
 انهيءَ ٻاڻه جو عام ماڻهن کي پتو نٿو پوي، ٽاټريءَ جو
 اثر ڪٿي ڪٿي ٿو ٿئي، انهيءَ ۾ پتو انهيءَ وقت ٿو
 لڳي، جڏهن ٿاڳيتو جب ڪرڻ کان پوءِ مٿس اوک ڇي
 حالت ۾ پڙهي ٿو. اوک اڀاس جي معرفت انهيءَ پد کي
 پراڻس ڪري ٿو، جتي هر هڪ جڙ ۽ جيتن الڳ الڳ
 ڏيکاري ڏين ٿا. انهيءَ وقت ٻاهر جو هيءَ شراب ٻڌي

اهڙيءَ طرح هو هر گهڙيءَ ڪري ٿو ٺاڳ وري وري
 ٿو ڏنگيس ۽ اور وري وري ٻوٽيءَ سان پاڻ کڻائي
 زهر کي بي اثر بڻائي ٿو ڇڏي. آخر ٺاڳ جو زهر ختم
 ٿي ٿو وڃي ۽ هنجي ڏنگڻ سان اور کي ڪجهه ٿو ٿئي
 ٿڌهن هو پنهنجن نڪن ڏانڊن سان ٺاڳ کي ٺڪرا ٺڪرا
 ڪري ٿو ڇڏي ۽ کيس پيهين ٿو ڇڏي.

اهڙيءَ طرح اسانجي اندر به لاڳيتي داون ۽ ڏٺن
 جي لڙائي ٿيندي ٿي رهي. پاپ جي پاڻا ۽ پڇ جي
 پاڻا، وشي پاڻا ۽ هڪجي پاڻا الهن پنهي جي وچ ۾
 جنگ ٿيندي ٿي رهي. انهيءَ جنگ کان بچڻ جو ڪو
 طريقو ڪونهي. اها جنگ ڏسي آدمي حيران ٿي پوي
 ٿو ته ڇا ڪريان؟ ڇاڻو اٽڪي جواب ٿو ڏئي:-

وشم ڪا وشدو جب دسي، اوم جڙي ڪوڪا
 هه ٺاڳ دمن به اوشدي، ٻوٽين دور به جا.
 خواهش جي به جڏهن جيءَ ۾ جلي رهي آهي جڏهن ڪا
 ڪروڙ، اوب، موه ۽ اهڙا ٺوھان کي غلبه رستي
 ٿي وٺي وڃڻ لاءِ ٺوھان جي اندر زهر ڀري ڇڏين،
 ٿڌهن اوم جو جاپ ڪرڻ به هيءَ ڊوٽائڻ ۽ ڏٺن جي
 لڙائي شانت ٿي ويندي، زهر ختم ٿي ويندو ۽ ٺاڳ
 جي زهر جو به اثر نه ٿيندو. وري وري ائين ڪندا ته
 خواهش جو زهر ختم ٿي ويندو ۽ چم جي ور ٿين ٿي
 فتح پراپت ٿي ويندي. هڪ سوان ورتين کي جهڪو
 ڇيٽي ٿو انهيءَ کي ٿي هڪ سوان (۱۰۸) چوڻا آهن.

کان؟“ وٺند چوي. لو ته ”جستائين بيماري هتي نه وڃي
جستائين کائيندو ره.“ اهو ئي حال آهي هن منتر جو
نه جستائين جاب ڪرڻو پوي ٿو هن منتر جو، جستائين
بيماري آهي، جستائين نه دوا کائي ٿو ٻڌي ان کان سواءِ
ڪوبه ٻيو دستور ڪونهي ۽ نه ٻيو ڪوئي طريقو آهي.
گاتري نه هڪ پوئي آهي اهڙي پوئي جا اڃاڻن هي ۽
باب جي زهر کي لاس ڪري ٿي ڇڏي.

لو هان ڪڏهن نور ۽ لالڪه جي لڙائي ٿي هوندي،
مگر اهو هي اصل لڙائي جهنگل ۾ ٿيندي آهي. زهريلو
لالڪه زهر سان اڙيل نور جي سامهون اچي پيئندو آهي.
نور هتي ٿي پوندو آهي ۽ پنهجن ٽنڊن ۽ ٽنهن سان
هڪي ڏورب ڪري ڇڏيندو آهي. مگر لالڪه وقت به
نه هڪ هٿيار آهي. ان لڙ زهر جي پوري طاقت سان
هو نور کي ڏنگي ٿو. نور اهو چاڻي ٿو ته زهر جي اثر
ٿيڻ تي هونري ويندو. پيئندو اصل ڪمن، الهه ۽ ڪڙي
الهه جي لڙائي ڪري ڇڏي جهنگل ۾ پئي ٿو وڃي.
هڪ پوئي هي هڪي هڪ آهي. الهه کي وڃي ٿو
ٻولهي ۽ پنهجي ڏنگيل جسم جي حصي کي الهه پوئي
سان وڃي وڳري ٿو پوئي جي اثر سان زهر جو اثر
لهي وڃي ٿو هونري موني اواجي ۽ لالڪه سان وڙهڻ
جي واسطي وري هڪي لڪاري ٿو ۽ هن کي وري
ڏورب ٿو ڪري وڃي. لالڪه وري کيس ڏنگيو. هو
وري جهنگل ۾ پئي ٿو زهر جي اثر کي هٽائڻ لاءِ.

اڄ کان اهاڪ سال اڳ ٻڌايا هئا. اهي آرٿ آهن، ”اي
 دڪشڪا! پاران پيارا! دڪن کي دور ڪرڻ وارا! سڪن کي
 ڏيڻ وارا! مان پنهنجي ان دور، سندر، ڇمڪندڙ روپ
 جو ڌيان ڪريان ٿو جو آندڙ جي ڏيڻ وارو ۽ پاڻ کي
 ناس ڪرڻ وارو آهي. هي پريو! منهنجي ٻڌيءَ کي ۽
 منهنجي ڪم کي پنهنجي طرف وٺي هل.“

ڪيترا ماڻهو پڇن ٿا ته ”هن ڳالهه کي وري وري چوڻ
 ۽ گائتريءَ جي ڇپ مان ڪهڙو فائدو آهي؟“ مون
 توهان کي ٻڌايو هئو ته منتر کي وري وري پڙهڻ جي
 ضرورت ڪهڙي آهي؟ جيئن بيماريءَ جي وقت ۾
 وري وري دوا کائيندا آهيون جيستائين بيماري لهي نه
 وڃي. تهڙيءَ طرح جيستائين من جا روڻ دور نٿا ٿين،
 من صاف ۽ شدت وٺو نٿي، تيستائين گائتريءَ جو ڇاپ
 ڪرڻو پوي ٿو. جيڪڏهن توهانجو من صاف آهي ته
 منتر کي هڪ دفعي پڙهڻ سان ئي توهانجو ڪلياڻ ٿي
 ويندو. توهان جي واسطي دڪن جو اٽڪ اچي ويندو.
 توهانجي پاپ جي ميل جو به اٽڪ اچي ويندو. آندڙ سان
 پري پري جو درشن ٿي ويندو. انهيءَ ڪالهه گائتريءَ
 جي پڙهڻ جي ضرورت نه آهي. مگر جيستائين ائين نٿو
 ٿئي، تيستائين ته هي ڇاپ ڪرڻو ئي پوندو. هڪ بيمار
 ڪنهن وڻندو وٽ وڃي ٿو. وڻندڙ کي ڏسي چوي ٿو ته
 ”وٽ هي ڇندر پريو ٿي هڪ گوري صبح جو کائڻ
 ۽ هڪ گوري شام جو.“ بيمار پڇي ٿو ته ”ڪيستائين

جيون ڏينهن

بيار يون مائون ۽ سچو

جيون تل ماعين قيل، جيون چمق ۾ آگر،
 تيرا ڀر ڀو تجهر مين ڀسي، جاگر سڳي تو جاگر،
 ڀر ڀر کي ڳولڻ لاءِ ڀاڙ وڃڻ لڙو ڀري، فقط جاڳڻو
 ڀري ٿو، ڪهڙا لوڪ ڀڄن لاءِ ڀرمالما ڪڍي ٿو رهي؟
 ڪيئن ٿو هن جو درشن لڳي؟ ڪي ڀا مائو جي جاڳي
 لڳا سگهن، سي لاس ٿي چوڻ لاءِ ڀرمالما ۽ آلما ڪڍهر
 ڪن آهن، اهو سڀ وهر آهي، مگر جهڪو اڀور ٿي ملي
 ٿو، جهنگي وشواس آهي، اهو چوي ٿو ته اڀور آهي
 يا نه آهي؟ ۽ مولڪي ڪهڙو فرق ٿو ڀري؟ مان تلاش
 ڪري رهيو آهيان، جهڪڻ اهو ملي وارو نه آند جو
 آڏو ڌارو مولڪي ملي ويندو، پر جهڪڻ نه مليو ته
 مڃڻو ڪوئي نقصان ڪونهي، اهو وشواس رکي، انجي
 تلاش ڪريان ٿو مگر تلاش ڪرڻ جي واسطي ڪافي
 ڀاڙ لڙو جان، پنهنجي اندر ڏسان ٿو لڳ ڌڙج ڏسان
 دوست وڌي ۽ سان ۽ اها وڌي آهي گابري مٽر جو
 جاب، هن وقت تائين آهي مٽر جي پنجن ڏهن لفظن جو
 ارم مان ٿرڪاڻي ٻڌائي ڇڪر آهيان، انهن پنجن ڏهن
 شين جي ارم ٻڌائڻ ۾ مولڪي پنجن ڏينهن لڳي ويا
 آهن، مگر جڏهن توهان جاب ڪريو، تڏهن انهن سڀني
 کي ڏهان ۽ اٽل جي ضرورت نه آهي، فقط مختصر
 ٻاڊ رکڻو، مختصر ارم آهي آءِ جي سوامي ٿيائيند

آهي ته جيڪڏهن مان پرمائيا ڪي ”پور پوره سوه“
چئي رهيو آهيان ته مولڪي به ڪوشش ڪرڻي بولدي ته
مان به ايئن جي پرائڻ چئي رکيا ڪرياءُ الهجي ڏکڻ کي
دور ڪريان ۽ ڪين سگه ڏيڻ جي ڪوشش ڪريان.

گائتري منتر جي چپ جو طريقو اهو آهي ته چپ نه
ڪريو ۽ ان موافق عمل به ڪريو. اهڙيءَ طرح ڪرڻ
سان ئي گائتري منتر سڌ ٿئي ٿو. پوءِ اهو منتر آهي سيميئي
ڦل ڏئي ٿو، پنجن جو مون اڳ ڏڪر ڪيو آهي.

گائتريءَ جو چپ ڪيئن ڪرڻ گهرجي اهو ٻئي دفعي
ٻڌائيندس. مون ڪلي ۽ گوال ميتريءَ جي ڳالهه ٻولي، ٻڌائڻ
بجاءِ واعدو ڪيو هوم، اهو، ٻڌائيندس تڏهن ٿو هالڪي
نخير بولدي ته گائتري منتر ڪيڏو نه مهان آهي. مهرشي
ڏيائيند ڪان اڳ عام ماڻهن کي هن منتر پڙهڻ جو اڌڪار
ڪونه هو الهيءَ وقت هڪ وهڻ ويٺل هو ته استرڻ کي
هن منتر جي چپ جو حق نه آهي. الهڪي هن منتر جو
چپ نه ڪرڻ گهرجي. اهو وهڻ شايد الهيءَ لاءِ پيدا
ٿيو هوندو جو ديوين پر شرڌا زياده ٿيندي آهي. ساڌن
۽ پندڻ سمجهيو هوندو ته مڙ نه اسالجي ڳالهه ٿي ٻڌڻ
پر جي ديوين کي به گائتري منتر مان عقل اچي ويو ته
پوءِ سندن شيوا ڪير ڪندو؟ الهڪي سڀيا ۽ سنا پوڄن
ڪر ڪارائيندو؟ مگر اهو وهڻ نه بلڪه ”غلط آهي. مهرشيءَ
ٻڌايو ته اهو منتر سيميئي لاءِ آهي. سيميئي جو ان مان ڪلياڻ
ٿئي ٿو استري هجي يا پُرش، ٻار هجي يا ٻڍو، سڀ
جي واسطي هيءَ ڪلياڻڪاري آهي. اور شمر

هزار ورهين ڪالپوءِ شايد ليا سندس وڏائيءَ کي سمجهندي
 تڏهن انکي معلوم ٿيندو ته ميان ڪلياڻڪاري جوڙجڪي
 ٻروگرام مهرشيءَ هن ننڍي ڦٽري ۾ لکيو آهي. اٽڪان
 سواءِ ڪلياڻ جو ٻيو ڪو دستور ڪونهي ”نقط بيهن جي
 آڻيءَ ۾ ئي راضي نه رهڻ ٻرين جي آڻيءَ ۾ پنهنجي
 آڻي سمجهڻ“ اهڙي وڏي ڳالهه آهي، جنهي سمجهڻ
 ۽ الهيءَ تي عمل ڪرڻ سان سموريءَ مالي ڪمڪيا
 جو الب اچي ويندو، جي مونڙ وارو سمجهي نه جيڪڏهن
 موارت مونڙ آهي ته مذهبي پاڙيسريءَ وٽ به هڪ
 گهرجي. عهدي وارو سمجهي ته جيڪڏهن مان اچي
 درجي تي آهيان ته ٻين کي نه مٿي چاڙهڻ هي ڪوشش
 ڪرڻ گهرجي نه پوءِ جهڙو ڇا چورهندو؟ ابرڪا ڏڪار
 ۽ ڪمڪيا ڇا جي رهندي؟ ۽ اها آڻڪه مالي
 مشڪلات به ڪٿي رهندي جا ٿورن ٿورن ورهين
 گذرڻ ڪالپوءِ دليا کي جيڪو ڏانهن گهلي ٿي وڃي. (ان
 وقت - رادي جنن پنهنجي گهڙيءَ ۾ وقت ڏلو ۽ چيو)
 هاڻي فقط نه وقت رهيا آهن. ڏهن منٽن ۾ هڪ ڳالهه
 ٻڌائي مان وياڪيان مٿس ڪندس ۽ پوءِ ڪيرئن ٿيندو.
 گاهتري مٿس جواڻنن حصو آهي ”ڏيو پناهه ٻرو چوڊهاٽ“
 ”ڏيو“ جو مطلب آهي ٻڌي ۽ گمان، سوچ ۽ ويچار
 ۾ ڇا فقط ٻڌيءَ جو نالو ”ڏيو“ آهي؟
 گوشت براهمڻ ۾ ڏيو جوارت ڪيل آهي. ”ٻڌي،
 ڪرم، ميڏا، جهڪا ڳالهه ٻڌڻ ۾ اچي انکي ڪرم ۾ آڻڻ
 انکي عملي صورت ڏيڻ. ”ڏيو“ جو اصل مطلب اهو

ٿيڻ لاءِ لاکڙ شو سنگھ خود ويندو هو. لارائڻ سنگھ
 اهو نه ٻڌايو ته هن کفا ۾ مهڙشي هڪ دفعي ٿي مهنا
 سالدو سماڌي لڳائي هئي. ايتري ڪجهه ڪرڻ کانپوءِ
 به، يوگه آپاس جي ايڏي اوچي درجي تي پهچڻ کان
 پوءِ به هو هيٺ آيو، الهيءَ لاءِ نه دليا کي ست مارڻ
 ٿيڪاري سگهي ۽ الذڪار ۾ پڪيل دليا کي روشن راه
 ٿي وئي هلي. مون سوامي رابانند کي چيو ته ”مان نه
 الهيءَ ۽ گروه جو چيو آهيان، مولڪي آزار ۾ وهڻو نه آهي.
 توهان اڃا هاڻو توهانجي مرضي، مگر مولڪي نه وڃڻو آهي.“
 هو چوڻ لڳو ته ”وڃي وڃي مٿو مار. مگر ڪوبه ٻڌاءِ
 ڪونه. دليا اڃا ٻڌڻ جي اوسٽا ۾ نه ٿي آهي.“
 ڪيترائي نعا مان سوچيندو ته آهيان ته هنجي ڳالهه، ڪيترائي
 قدر نه ليڪ هئي. سچ پچ نه، هٿ ڪير به نٿو ٻڌي
 هڻو ڦٽ رات آهي، توهان ڪر ڪار کان وادا ٿي ٿوريءَ
 دير لاءِ هتي آيا آهيو. مگر جي مان توهان کي چوان ته،
 صبح جو ۴ بجي. مون وٽ اچجو ته، مان توهان کي ٻار پوءِ
 روشن جو مارڻ ٻڌائيندس ته ڪوبه ڪر نه ايندو. مگر
 ڪير ٻڌي نه ٻڌي، ڪير مڃي نه مڃي، جيڪڏهن
 اسين ايشور کي ديوتا چئون ٿا ته خود اسان کي به ٻين کي
 ڏيکون ٿي ٻوڏو. الهيءَ ڪري مهڙشي ڏانند آري سماج
 جو اهو لير بڻايو ته هر هڪ کي پنهنجي ترقيءَ ۾ راضي
 هجڻ گهرجي، پر سڀني جي ترقيءَ ۾ پنهنجي ترقي سمجهڻ
 گهرجي. ”مهڙشيءَ جي وڏائيءَ کي اسان اڃا سمجهي نه
 سگهيا آهيون اڃا ڪن گذر ٿي فقط سو ورهيه ٿيا آهن.

سالده هو ”مون“ ڌارو ڪري ويٺو هو. ٻاڪل اوچي
 ۽ درجي جو مهاڻا آهي. راج گرو ڌريندر شاستري اڳئين
 پيري موٽسان گڏ گنگو ٿريءَ ۾ هليو هو ته سوامي رامانند
 کانسواءِ ٻيو ڪو به مهاڻا هڪي چڱو نه لڳو هو. مان ان
 سوامي رامانند وٽ ويس. هڪي ڏيس جي حالت ٻڌايم
 ۽ ٻڌايو مائس ته منڇ ڪيتر و نه ڏکي آهن. آمير ڪا ۽
 روس جون ڳالهيون ٻڌايون مائس. انٿراشت، ڪشمڪشا
 جي ڪٿا به ٻڌائي مائس. هڪ دفعو، ٻيو دفعو ۽ ٽيون
 دفعو مان انوت ويس ڪلاڪ ڪلاڪ، پر به ڪلاڪ مان
 هڪي اهي ڳالهيون ٻڌائيندو رهيس. هو ٻڌندو رهيو ۽
 چپ چاپ ويٺو رهيو. هن ڪوبه جواب ڪونه ڏنو آخر
 تنگ ٿي هڪ ڏينهن مان وري هن وٽ ويس. هو گنگا
 جي ڪناري تي هڪ وڏي پٿر تي ويٺو هو. مان وڃي
 وري هن سان ڳالهه ڪرڻ شروع ڪئي. هو وري به
 چپ ويٺو رهيو. مون چيو ته ”سوامي جي اعيترون ڏينهن
 کان مان ٺوهالڪي ڏليا جي اوستا ٻڌائيندو رهيو آهين،
 مگر ٺوهان ائين مات ٻر آهيو، جهڙو هيءُ پٿر. ٺوهالڪي
 ڪجهه ٻڌايم، ڇڻڪ هن پٿر کي ٻڌايم، پٿي هڪ برابر آهن.
 ڇا ٺوهان ڪوبه جواب نٿا ڏئي سگهو؟“ سوامي رامانند
 ٿورو مشڪيو. مون چيو ته ”عاطي ڪرڻا ڪريو.“ ٿڌهن
 هن هٿ سان اشارو ڪيو ۽ اکيون بند ڪري ڇڏيون.
 ٿوريءَ دير کانپوءِ اکيون پٽي چيائ ته ”ڇٽه آلند سوامي!“
 مون چيو ته ”ٺوهالڪي منهنجي نالي جي خبر ڪيئن

رهندڙن مهاڻائين سان گڏيس. ڪيترا وڏا ٿي ويا، مهاڻائون
 اُتي رهن. مون خيال ڪيو ته هي هتي ويٺا آهن ۽
 هيٺ دليا دکن جي ڪوري ۾ چلي رهي آهي. هنڪي
 چون ڇران ته هيٺ هاو ۽ هلي پهنجي ٿي ۽ اوه سان
 سٺو جو ڪلياڻ ڪرايو؟ هڪ مهاڻا سان ڳالهه ڪيم،
 ته هن چيو ته هڪ نون ٿي آيو آهين اهڙي ڳالهه چوڻ
 وارو، نه ته جهڪو ايسو آهي، سو پهنجي دکن جا
 داستان ڪٿي ايسو آهي. مگر ته آلند سوامي! دليا سان
 لاء مري ويئي ۽ سمجهه ته اسين دليا لاء مري وياسين،
 اسانڪي دليا کان ڪجهه وٺو ناهي. مون ڪنڊي چيو ته
 ”ڏاڏو آهيو مهاراج! توهان ته ڳالهه اُتي ڪئي ڇڏي.“
 هڪ ٻئي مهاڻا وٽ ويس. هن چيو ته ”تون ليڪ ٿو
 چوان، دليا سڄي ڇڏي ڏاڏي دکن آهي. اسين اُهي ڳالهه
 ڪي ڄاڻون نه ٿا، ليڪن اسين ٻار ٿيا ڪرڻ کانسواءِ اهو
 ڄاڻا ڪري سگهون؟ اسين ڪهڙا آهن اچون وڃون ڪونه،
 هتي ئي واهي دليا لاء ٻار ٿيا ڪريو ٿا.“
 تنهنڪريءَ مان سوامي راماند وٽ ويس. سوامي راماند
 بهان ٿي پيو آهي. سڌيءَ توڙي گرميءَ ۾ ٽنگو ٿريءَ
 ۾ ئي رهندو آهي. اڄ ڪالھ به ٽنگو ٿري ۾ اٿس جا
 ٻچو ٻچا بيٺا آهن. چوڌاري سڄي ئي سڄي آهي.
 انهيءَ هنڌ سوامي راماند بهان ڪهڙن هي ٻڪل ٿيڪو
 دهنڌو آهي. سادو خوف ۾ رهڻ ڪري اهو شرابو
 ڪي به ڇڏي وڃي ٿو. والڪر ٿي وڃي آهي. ٻارهن سال

پلائيءَ لاءِ ئي جهڻو آهي. محسوس ڪريو ته توهين ڀڳوان جي سامهون ايندا آهيو. هو ٻين جو ڀاءُ ٿو ڪري، انهن کي آندو ٿو ڏئي. الهيءَ ڪري توهين به ٻين جو ڀاءُ ڪريو ۽ انهن کي آندو ڏيو. ائين ڪرڻ سان گائٽري جو چٽو ٿيڻ جو چٽو ڪڏهن مان ڄاڻ ڪريان ٿو ۽ ٻي جي اها پاڻا ٻين جي ڀلي ڪرڻ جي پاڻا منهن جي اندر به رهي پيدا ٿئي، ۽ مان ٻي ۽ ٻي جي رستي تي نٿو هلاڻ ته ياد رکيو ته گائٽري جي چٽو مان ڪوئي نه فائدو نه ٿيندو. ڪيترن ماڻهن هڪ هڪ ڪريوڙ چٽو ڪيا آهن ۽ اهي مون وٽ ايندا آهن ۽ چوڻدا آهن ته اسان هن منتر جو ڄاڻ ڪيو آهي، پوءِ به اسان کي ڪوئي فائدو پهتو آهي. اڙي! اهو فائدو ٿيندو ڪيئن؟ توهان سائنس جا ڪتاب پڙهيا، پر لتبار ٿريءَ ۾ وڃي ڪجهه پرڻيڪل (عملي اڀياس) نه ڪيو ته ان مان فائدو ڪهڙو؟ جي گائٽريءَ جو ڦل ٿا چاهيو ته هليا اچو سنسار جي هن لتبار ٿريءَ ۾ گائٽريءَ جو جيڪو چٽو ڪريو، الهيءَ ئي عمل نه ڪريو. مان ايشور کي نه سڏيان ٿو ”ڊيوٽا“ پر پاڻ ”ليوٽا“ بڻجي ٻين جي دولت ڦريندو ٿو وٺان ته مولڪي پڙماڻا جي ڪرپا ڪيئن حاصل ٿيندي؟ پڙماڻا توهانجي ماڻهائين ڦيرائڻ سان خوش ڪونه ٿيندو. هو ته خوش ٿئي ٿو توهانجي عمل سان. ايشور اتي ڪرپا ڪري ٿو، جو خالق جي خلق تي ڏيا ٿو ڪري. مان جڏهن بهرڻ بهرڻ ڪنگو ٿريءَ ۾ پهتس ته اتي

ٿو اسانجي پڙاچين ڳرڻن ۾ . الهيءَ کانپوءِ ٽيئين ديوتائن مان ۳۳ ڪروڙ ديوتائون بطبي ويا. هيءَ ڳالهه ڪيئن ٿي ؟ ۳۳ ديوتائون ڪهڙا آهن، سو ڪڏهن وقت مليو ته. انهن ديوتائن جي باري ۾ بيان ڪندس .

اڄ ديوشبد جي نقطهڪ ارت جوئي ذڪر ڪريان ٿو . اهو ارت آهي آلند جي ڏيڻ وارو . ديوتائن وقت جيڪي ڪجهه آهي اهو اسانجي ڪاٺ لاءِ ئي آهي . اهي ديوتا، الهيءَ ڪري آهي ديوت آهن . ايشور سڀ کان وڌيڪَ ٿو ڏئي ؛ الهيءَ ڪري هو سڀ کان وڏو ديوت آهي . مهاديو آهي . گابتريءَ جي جاپ ڪرڻ وقت ”ديو“ شبد وقت اچي ٿو ڪڏهن اهو مڏسوس ڪريو ته پرماتما سڀ ڪجهه ڏيئي رهيو آهي . پر رڳو الهيءَ سوچڻ سان ۽ چوڻ سان نه . پرماتما سڀ ڪجهه ٿو ڏئي هوندو ۽ مهديو آهي، الهيءَ مان ڪجهه به حاصل نه ٿيندو . الهيءَ سان گڏ اهو به ڏسڻ گهرجي ته جيڪڏهن پرماتما ڏئي ٿو ۽ مان جيڪڏهن اچي سڀ کان وڏي ڪٺا آلند کي پراپس ڪرڻ چاهيان ٿو، ته منهنجو به فرض آهي ته مان به ڪنهنڪي ڪجهه ڏيان . هراوت جهڪڏهن ڏن آهن ته مان لالڪه بطبي آنتي ويهي نه رهان . جهڪڏه طاقت اٿم ته ٻين جي رکيا ڪرڻ کان ٻڌتي نه هٿان . جيڪڏهن گيان اٿم ته ٻين کي رستي ڏيکارڻ ۾ ڪنجوسائي نه ڪريان . گابتري جا به جو صديج طريقو نقطهڪ آهي، جو ايشور کي ”ديو“ مڃي مڏسوس

”مالا ٺوڪر ۾ ڦري - جيسپ ڦري مڪ ماڻهن،
 مينرام ڇهون: بدش ڦري - ڏه. ٺو سمرون لاءين.“
 - ان ريت سمرڻ ۽ جپ ڪمن ٿيندو آهي. جپ
 اڏوسف ٿيندو آهي، جڏهن مالا جپ. ڏان، ڪڪڻ،
 ڄم ۽ من ڪڏو ڪڏ ٿرن. ان سر جي جپ ڪندڙ لاءِ
 ”ڀر ڪر“ چوي ٿو. ”انهيءَ جا سڀ ڀاڻ حلي رک ٿي
 وڃن ٿا. آلند ۽ سڪ جو هڪ سيار ان لاءِ ڄاڻي ٿو.“
 ان کان وڌيڪ ”ڀر ڪر“ ڀرو ڇا ڪري؟ هاڻي گابريءَ
 جي ٻئي حصي تي اچو.

”ڏيو“ شبد جي ڳالھ، ٻڌو - ڏيو جو ارت آهي
 سڀني جو شروهه ٿئي، سڀني کان وڏو، موهنشي ڏيانند
 ستمرت ڀرڪاش جي پهرنن سمناس ۾ ”ڏيو“ شبد
 ٻاڻس اهڙا اهڙا ڳجهه، ڪولبا آهن، جو انهنجي ڏسڻ ڪالود
 ڏيو ڪجهه، ڀر سمجهڻ لاءِ باقي نٿو رهي. سورهن ڳالھون
 هنن ٻالن ڏيو شبد جي باري ۾ لکيون آهن. انهيءَ
 سڀني جو ڏڪر هن وقت لٿو ڪري مگھن. فقط هڪ
 ارت جو ڏڪر ڪريائون.

”ڏيو“ جي معنيٰ هن ”آلند“ ڏيڻ وارو ڪٿي آهي.
 سورج روشني ۽ گرمي ڏئي ٿو. ڀورا ۽ شڏا ڏئي ٿو.
 انهيءَ ڪري هو ”ڏيو“ آهي. جل مرون ڪهڙن کي
 صاب ٺو ڪري، اڄ مٿي ٿو، ڪيئن کي سر سڙ ٿيو
 ڪري، قتل زمين کي گلن سان ڳارو ٿو ڪري، رڱو
 ڀر ”ڏيو“ آهي. اهڙيءَ طرح ۳۳ ڏيکائين جو ڏڪراڻي

ٿي سندس ملينتا جلي رهي آهي. اڪري ڏک چٽاڻون
 ڪٽي سڀني جو الت ٿي رهيو آهي.
 مهرشي ڏيالنڊ پرڳه لفظ جا هي اربت لڳيا آهن.
 ”جو چٽاڻا ۽ وياڪتا رهي، پاڻ رهي، ارڳه، شٽ،
 ڪل، پرمارت، گيان، سرويپ

ڪيئن رهن؟ پر ٿوي جي هن اهمهه ڪي آهي ڪري ٿي
 الڪي ”پرڳه“ چيو ويو آهي. ”بس“ سڀني موهن
 جو راجا آهي. الهه ڪري الڪي. ”پرڳه“ چيو ويو آهي.
 ”بس“ ڪي شروعائي موهن به چڻهي ٿو. انسان جڏهن
 هن پر ٿوي ٿي بهر پالين بهر پالين ڄاڻو، ٿڌهن اچي چوڌاري
 ”بس“ موهن هتي، هر طرف ٿل ٿل هٿا، پگهريل
 برف جا آسماني رانجه جا جهوڙا ڪري رهيا هئا، ٿڌون
 راءِ ڳاڻينديون وهي رهيون هيون. انهن جي وٽن ٿي
 ڪوئلون ڇوڪو ڪري ٿيڙا ٿيڙي رهيو هيون.

پر ڪري آلند ۾ اچي ٿاڇ ڪري رهي هئي. آسمان
 اچي ڇهڪاٽ ڪري رهي هئي ۽ ٻاڏل ڳڙ ڪري
 رهيا هئا، الهه سندر موهن ۾ ڏليا جا بهر پالين ڄاڻي آيا
 ٿڌهن کان بس ڪي موهن سڀني موهن ۾ الهه سرشت
 شمار ڪئي وڃي آهي. الهه ڪري آيا. ”پرڳه“
 جو ارڻ آهي. ”پرڳه“ جو مطلب آهي سڀ کان چڱو.
 جڏهنڪان وڌيڪ چڱو ٿيو ڪجهه، به نه هجي.

مگر ”پرڳه“ شهد جا ڪجهه. ٻيا به ارڻ آهن. جيئن ٿيڙ
 وارو، آلند ٿيڙ وارو. انهن ارڻن ٿي وڃي ڪرڻ ڪهر جي.
 گائريءَ جو جاپ ڪندي اڀاسڪ جڏهن ”پرڳه“

شد وٽ پهچي، ٿڌهن هڪي موهن ڪرڻ ڪهر جي
 به هو ”سويتا“ ڏاڍو جي الهه شڪتيءَ ۾ داخل ٿي
 رهيو آهي جو سڀ کان مٿان آهي، سڪه ۽ آلند جي ٿيڙ
 وارو آهي، پاڻن کي ساڙيندڙ آهي. من کي وڃي ڪرڻ ڪهي

لڳا. ۽ سوامي جن چولدا رهيا) بندت جڳتارام اوهاري
 ٻڌائي سگهندو ته شاديءَ جي مند ۾ پوٽو اٿي ۽ جي
 اڳيان ڪنيا ور ڏانهن منهن ڪري چولدي آهي ته ”اڄ کان
 مان تو وٽ وڪائي چڪس. اڄ کان وٺي مان تنهنجي
 ٿيس.“ ۽ ور به ڪنيا ڏانهن منهن ڪري چولندو آهي ته
 ”اڄ کان وٺي مان به تو وٽ وڪائي وٺس، ۽ اڄ کان وٺي
 مان تنهنجو ٿيس.“ اهو آهي گاتريءَ جي هن ”وريڻير“
 شبد جو ارت. پنهنجو پاڻ پڳوان کي اڍا ڪريو، وڪاءَ جي
 وڃو، انهيءَ اڳيان سر جهڪائي ڇڏيو ۽ چٽو.

سر تسليم خرم هه - جو عزاج يار ۾ آئي.
 هاڻي ٻڌو ته هيءُ ”پرگه“ ڇا آهي؟ هيءُ لفظ جو
 گاتريءَ جي ٻئي حصي ۾ آيو آهي، ”گوپت پراهمڻ“
 ۾ ان لفظ جي اڪل سندرو وڌاڪا ٿيل آهي. پراهمڻ گرت
 ويد جي منترن جو راز کولمندڙ آهن. ”گوپت پراهمڻ“
 ۾ گاتريءَ باس اهڙيون راز جون ڳالهيون ظاهر ڪيل آهن
 جو انهن کي ڏسي حيرت وٺيو وڃي. ”پرگه“ شبد جا
 ڏهه ارت ان پراهمڻ گرت ۾ لکيل آهن. جنهن کان وڌو
 پوءِ ڪو به نه هجي. ”پرگه“ الڪي به چيو وڃي ٿو. پاڻ
 کي ناس ڪرڻ وارو، پڳل، اڪل، پر ٿوي، اگني، وستو
 بسند، اهڙيءَ طرح ڏهه دلا ڳڻيل آهن ۽ ڇهه آهي ته
 اهي سڀ ”پرگه“ آهن. پر ٿوي کانسواءِ انسان جو گذارو
 ٿيو ٿئي. پر ٿوي نه هجي ته انهن ٻنهن ڪٿي؟ ٻنهن
 ڪٿي؟ ان ڪٿان ٿئي ۽ ان نه هجي ته ماڻهو جيئرا

اولرو ګڏهه ۽ ډسي نه سګهڼدا. الهيء لاه هتي زړوسو
 وکو هډکي چټو. "اي اګني ديو! مونکي سډي رستي
 لي ولي هل. ولي جليمر الي، جتي تون چاهون لو."
 ګيتا ۽ ښکړان ګرشن ۽ ان خيال کي ظاهر ګندي
 چيو آهي نه "سيمي ډرمن کي چډي مېهډچي شرط ټار
 آء." اها ځاله ګايتريء ۽ ۽ چټي وټي آهي نه "اي
 ښکړان! توکي وړيان لو، بېهډو پاڼ توکي اړي ګرالتو."
 الهيء کي شرناکتي چټي ټار اهاي لار د جي' الله ښکړي
 هتي. ان کي يو ګه شاستر ۽ ۽ ښکړان (بېهډچي پاڼ کي
 اېشور جي سچر ګري چټي) چل آهي. الهيء کي
 ۽ هرشي د يالند اېسا چوي نو هډو مطلب الهيء کان
 سواء ېو ګچه نه نه آهي نه "مان تو وټ وګامي وټو
 آهيان. مان لېهډو لي وټو آهيان."

ارهان ګيتريائي د دعا ووا ۽ سسکار ۽ اچاريل منو
 ادا هولا. ګيتريون شاديون ډکون هواندون، اسالجي
 بندت ګيترام نه شايد هزارين شاديون ګرايون هواندون
 بندت ګيترام اډ آره سماج اثار کليء جو ښو وټو،
 اح ګله آره سماج - هتارار ټاو دعليء جو ښو وټو آهي؛
 (عو سرامي چټي سامهون وټو عو - سرامي چن جډمين
 چيو نه هن هزاران شاديون ګرايون آهن، لږ هن ښو
 وټل سيمي ماڼو کل ټکا. سوامي چن ګندي چيو) بېهډون
 نه ښوون شاديون ګرايون اټانين ښو پاڼ وپچار وړو
 ټيو وټو آهي - (اهيء لي ګيتريائي ماڼو زور سان کاڼ

الڳو ٻڌو مولڪي اهو ڏٺائين، آورو وقت به مرڻ لاءِ نه
 ٿو سڀو ڪهڙا نه ماڻهو آهن! هاڻي مان ڇا ڪريان؟ ڪيتر
 ٻيا جن وقت پوڄان؟ اهڙيءَ طرح خيال ڪندي ه
 لراس ۽ آداس ٿي رستي ۾ اينو هو ته ڇهار جي طرف
 کان هڪ موٽر جو مالڪ لالا ٿر لوڪ ڇڏي چڏي وڃي رستو هڻو.
 موٽر ۾ هو خود ويٺل هو، گھراٽ وڃي رهيو هو. لالا
 ٿر لوڪ ڇڏي ڏسي، موٽر روڪيائين ۽ ٿر لوڪ ڇڏي
 چيائين ته ”ايترو آداس ڇو آهين؟“ هن ساري ڳالهه ڪري
 ڏاڍي ۽ اهو به ڏٺائين ته هڪ ڇڏي جلاهور ضرور پهچي ٿو آهي
 وٽ ڇهون ان ۾ ”گھراٽ جي ڪهڙي ضرورت آهي؟
 لازمي وڃي ته پوءِ ڇا؟“ هن موٽر ۾ ويٺو ته مان تو
 ڪوڪي وٺي هلاڻ،“ موٽر ۾ ويٺي اڃا ڪاريان کان ڇهن ميلن
 جي پنڌ تي پهتو ته پيالڪو نظارو اکين اڳيان آيس. هڪ
 لاڙي رستي جي هڪ طرف اولڙي ٿي پئي هئي. ڏه
 مسافر ان ۾ مري ويا هئا ۽ لاڙي ٻرڙا ٿي ويئي
 هئي جنهن وچ سان اها لاڙي لڳي هئي اهو به ڪري پيو هو
 هيءَ اها لاڙي هئي جا لالا ٿر لوڪ ڇڏي رهاڻي
 آئي هئي ۽ جنهنجي نه ملڻ تي لالا ٿر لوڪ ڇڏي آداس ۽
 لراس ٿيو هو. الهيءَ وقت هن ڀڳوان جو شڪر مڃيو ۽
 هٿ جوڙي چيائين ته ”ڏن آهين ڀڳوان! توکي مولڪي ٻڌايو“
 اڙي انهن نه سمجهو ته سڀ ڪجهه مان ئي ٿو ڄاڻان، توهان
 کان وڌيڪ ڄاڻ وارو اهو ٻيو آهي. هڪجي اک وڏي
 آهي، توهانجي اک ننڍي آهي. جيستاءِ هو ڏسي ٿو، توهان

لا لا ٿو لوڪ ڇنڊ ڪاڙيان ۾ وڪالت ڪندو هو. جنهن
 مهل تار ٻوٽس، آئينيءَ وقت ڪروڙ ۾ هڪ مڏمي ۾
 اٿس ڪري رهيو هو. تار ٻڙهندي ئي هن پنهنجي
 مڏميءَ کي چيو ته هاڻ سڙائي لڳا آهن. سادي ئي اچي
 ڪچراس لاري ويهي آهي. لاريءَ واريءَ کي چئي اچ
 ته مون لاءِ هڪ سٺي رڳي مان بھڪ مٽر ڪري
 اڪدم اچاڻو. پر بھڪ ئي ويو ٿيو. سادي ئي اچي
 ختم نه ٿيو. اس واري چواڻي موڪليو ته ”وقت ئي وار
 آهي“ لا لا ٿو لوڪ ڇنڊ چڙهي موڪليو ته ”اوري ڏيڍ
 ٽرسو مان چاڻ آهي.“ لاريءَ واري ٿوري ڏيڍ وڌيڪ
 انتظار ڪيو، ٻوٽا چار وڃي ويا. بھڪ اڃا ٻورو ڪم
 ٿيو. هڪي ڪروڙ مان فرصت ملي. ٻئي وڪيل ڪا
 ٿيڻ ڳالهه ٻيڻ ڪئي. اهو جواب ڏيڻ ضروري هو
 هن وري لاريءَ واري کي چواڻي موڪليو، پر ۴ بجڻ لاءِ
 چونڪارو ڪم مٿس ۴ اچي ٿاڻن انتظار ڪرڻ پيو ته
 لاري وار اچي وئي ٻورو ٿيو ته مان وڌيڪ وقت
 انتظار ڪري نٿو سگهان، اڃا مسافر ٿيڻ لڳا آهن.
 اٽڪل سادي چئي اچي ڌاري، لا لا ٿو لوڪ ڇنڊ ڏي
 وادڪائي ملي. ٻاهر آيو اچي ڏٺائين ته لاريءَ وارو
 عليو وارو هو. تڏهن ڏاڍو غصو آيو ۽ پنهنجي سمورن
 پنڻن لڳو. ”پناهه ٻاهر آهي. موڪلي ڄاڻو ته ٻيو آهي.“
 هڏي ڪٽڻ پوڄيس؟“ لاريءَ واري کي ڳهٽ وڌ
 ڏيڻ لڳو. هڪي ڪروڙ جي سڏمن ۾ اچايو هو ان

سگهيا. مگر ٻئي صبح جو اڃا ٿورو اندرو هو ۽ جهاز
جڏهن ڪاڪٽ جي ويجهو پهتو ته آسمان ۾ لڙات لاه
گهڻو هو. اڪري جهاز کي هيٺ لاهڻ لاءِ رستو نه مليو
سمند جي ڪناري تي لار پان جي وٽن جو جهنگل هو.
جهاز انهن وٽن سان وڃي اڪريو ۽ ڇڪتا چور ٿي ويو.
هنڪي باهه اچي لڳي ۽ ڪوبه مسافر نه اچيو. الهيءَ جهاز
۾ اسانجي دٻس بندوءَ جو به انت اچي ويو. اها مبدوس
خير جڏهن دهليءَ ۾ پهتي، تڏهن ديويداس ڏکي ويو.
الهيءَ هوائي جهاز ۾ هو نه وڃڻو هو. الهيءَ جهاز ۾ وڃڻ
لاءِ هن وڏي ڊڪ ڊوڙ ڪئي هئي ۽ سميت نه ملڻ
ڪري پنهنجي قسمت کي ڪوسڻ لڳو هو. مگر اها خبر
ٻڌي شايد ديويداس به سر جهڪائي چيو هوندو ته
”شڪر آهي ڳوان نهنجو، جو مان هن جهاز ۾ نه هوس.“
ها منهنجون مائٽون، ڳوان تمام دور ٿوڏسي، اسانجي
ڪهڙي مجال آهي جو ايترو پري ڏسي سگهون! جي
ڏسي ٿا سگهون، نه پوءِ الهيءَ ڳالهه جي چٽا چرڪڻي
نه هو ڇا ٿو ڪري ۽ ڪڏهن ٿو ڪري!

هڪ ٻي ڳالهه مان ٺوهان کي ٻڌايائون. هڪ دفعي
منهنجو پتا صاحب تمام ڏاڍو بيمار ٿي پيو. موڪلي خبر
پئي، مان لاهور کان جلالپور جتان روانو ٿيس. گاديءَ ۾
چڙهڻ کان اڳ پنهنجي ننڍي پيءُ لالا ارڙوڪ چنڊ کي
ڪاربان ۾ ٽار ڪير نه ”پٽاجن بيمار آهن. اوڏا آهن وڃي
رهيو آهيان. تون به بچ.“

لو نه اڏڻ وٽين هڙڻ مان ڪٿڙو ٿاڏو؟ مگر ٻوڏ به
 جيڪي شڪايت لا ڪن ته محسوس ڪرڻ سان نه ڏن
 ٿو ملي. ائينڪي مان چران ٿو چٽا نه ڪريو. ضرور اوهان
 کي ڏن ملندو. جيڪي ماڻهو پرڃاڻت ڪن لا، جيڪي
 محسوس ڪن لا، پر ماڻها ائينڪي قل ضرور ڏئي ٿو پر
 ڪڏهن ٿو ڏئي اهو مان ٿو چاڻان ۽ نه ٻيو ٿو چاڻي.
 مان لفظ اهو ٿو چران نه ٻڌوان ٿي پر وڌو هجيڪي
 ڪجهه ڪري ٿو اهو ٿو چاڻي ڪلياڻ لاءِ ٿو ڪري.
 اڄ کان به سال کن اڳ اسانجو ديش بندر گهڻا هوائي
 جهاز به چڙهي دعليءَ کان ڪلڪتي ويو. هو آل الڊيا
 ٿورو ٻيهرس ڪالٽرلس جو ٻردان هو. ڪالٽرلس جي
 اسٽينڊنگ ڪاميٽيءَ جو اجلاس ٿي رهيو هو. ان موقعي
 تي کيس ٻيچٽر آءِ. ايليءَ جلبي پر مياڻا ٿاڏيءَ جي
 سپر ”هندستان ٽائيمس“ جي مئنيجنگ ايڊيٽر شري
 ديوداس گانڌي به وڃڻ ٿي چاڻيو، پر انکي ايليءَ
 هوائي جهاز به سٺ نه ملي. هن ڪٽي نه ڪو ٻوڙڪي،
 ڪيترن مسافرن کي وڃي چيائين ته ”ٻاٻا، مولڪي ضرور
 ڪلڪتي ٻيچٽر آءِ. ايلي، ٿوڃين سڃاڻي وڃي، ۽ مولڪي
 پنهنجي سٺ ڏيو“ پر ڪنهن به هنجي ٻالڻهه نه مڃي.
 ديوداس کي ڏاڍو درد ٿيو. جن ماڻهن هڪي جڳهه نه
 ڏني، تن لاءِ دل ٿي دل به مال ڪندو رهيو ته ڪٿڙا
 نه ٿي مروت ماڻهو آهن. مولڪي اڪل ضروري ڪرڻ
 ماڻهو مڙهجي معزلي پراڻا به قبول نه ڪري

پر اها ڳالهه به ياد رکيو ته ڏيڻ جو اذڪار پڪوان کي
 آهي، توهان وٽ نه آهي. الهه ڳالهه جو فيصلو هنڪي
 ڪرڻو آهي ته اهو توهان کي ڪم جو ڦل اڃ ڏيندو يا
 ورهين ۾. ٻئي سال ڏيندو يا ٻئي جنم ۾. ڪيترا ماڻهو
 شڪايت ٿا ڪن ته اسين گهڻي محنت ٿا ڪريون، گهڻي
 ڪوشش ٿا ڪريون، پر پئسا مڙن ئي نٿا. خبر ٿئي ٻوي
 ته پئسا جمع ڪرڻ مان فائدو ڪهڙو آهي! جهڪي مڙن
 ٿا، پر خرچ نٿا ڪن ۽ جن وٽ جمع ڪرڻ لاءِ ڪجهه
 نه آهي، عملي طور اهي ٻئي هڪ جهڙا آهن. پنجاپ ٽنڊڪ
 ٻنڊڪ جو چوڪيدار ۽ اهو ڌوان جنهنجا لکين روپيا
 ٻنڊڪ ۾ جمع ٿيل آهن، انهن ٻنهي ۾ ٻڌايو ته ڦير
 ڪهڙو؟ ٻنهي وٽ روپيا آهن، ٻئي خرچ نٿا ڪن.
 باقي ايترو فرق ته ضروري آهي ته پنجاپ ٽنڊڪ
 جو چوڪيدار پنهنجي ديوتڻي ختم ڪري گهر ۾ وڃي ٽنگ
 ٽنگ ٿي چاڙهي آرام سان ٻنڊڪ ويٺو، هنڪي ڪاه چنبا
 ڪالهي. هنجي واسطي ٻنڊڪ رهي يا ڦرجي وڃي، هنڪي
 ڪوبه ڊپ ڪونهي. مگر ويچارو اهو ڌوان جنهنجا روپيا
 ٻنڊڪ ۾ ڌريل آهن، ڇا اهو به آرام جي ٻنڊڪ ۾ سگهيندو؟
 ٻيو ڪڏهن به نه. چوڪيدار ڪڏهن آرام سان سمجهو
 ٻيو آهي، ڪڏهن دوليت وارو چنبا ڪندو رهي ٿو،
 متان ٻنڊڪ جو ٽالو ٿئي، متان ڪڏهن ٻنڊڪ ڪي به
 لڳي. ائين ٻيو سوچيندو ته ائين نه ٿئي جو مان مري
 وڃان ۽ منهنجا پئسا ٻنڊڪ ۾ ئي رهجي وڃن مان پڇان

ڪين ڪري سگهيو آهي. وري سڄي هماليه ٻرڻ تي
 ڇا آهي، ان جي ڳڻپ ٻلا ڪير ڪندو؟ مگر هماليه جبل
 نه هن دنيا جو هڪ ننڍڙو حصو آهي. هيڏا وڏا وڏا
 سمند ۽ ساگر آهن هن ٻرڻ تي ۽ ٽي، جن ۾ ڪيترا هماليه
 جبل ٻڌي سگهن ٿا. ڪيتراون لڏيون آهن. ڪيڏي به
 وڌي آهي هي ۽ ٻرڻ تي! ٻرڻ تي ڪي ٻڌي پوڻا به عرب
 ورهيه گذرڻ کان پوءِ اڃا به اڃا ڪيترا، اڪه اهڙا آهن،
 جتي انسان اڃا پهچي ڪن سگهيو آهي، گهٽ ۾ گهٽ
 اڃا به انسان نه پهچي نه سگهيا آهن. مگر هيڏي وصال
 ٻرڻ تي، سورج جي مقابلي ۾ هڪ معمولي گولو آهي ۽
 ٿورو ٿون وڏو آهي زمين کان پيندڙ سورج. ٿورو هن لک،
 ٻرڻ تي ان ۾ سمائجي سگهن ٿيون. ڪيڏو به وڏو آهي
 سورج منهنجا بالڪو؟ مگر سورج کان وڏو آهي اگست
 ٿارو. هن وصال سورج، جنهن ۾ ٿورو هن لک، ٻرڻ تي ان ۾
 سگهن ٿيون ان کان اگست ٿارو هڪ ڪروڙ ٻه وڏو آهي.
 مگر اگست کان به وڏو آهي ٻيو ٿارو، جنهن کي جيئڻا چوڻا
 آهن. ان کان به وڏو آهي هڪ ٻيو ٿارو، جنهن کي
 ٻرم جيئڻا چوڻا آهن. انهيءَ کان به ڪو وڏو آهي يا نه
 انهيءَ جي ڪهڙي خبر؟ انڌي وڏي آهي هيءَ سرشتي!
 آهي ڪو هن وصال جو انهيءَ آهي ڪا حد هن سرشتيءَ
 جي؟ جنهن پنهنجي جي هڪ ننڍي سويتا سگهي ۽ سان
 انڌي وڏي سرشتيءَ جي رچنا ڪئي ۽ انهيءَ جي
 سگهيءَ جو انهيءَ آهي؟ هو جهڪڻ هن هيءَ سڀ

اساڪي ٻر ٻر ٿا ڪر ٿي آهي. ڪنهن جو به جيترو مولڪان
 ٻوڙ ٿي سگهي، اهو اسان کي ڪرڻ گهرجي. سوپنا کان
 ٻوڙ ٻوڙ ٿي آهي ”ورڻم“. ان جو مطلب آهي وڙڻ،
 ڪنهن کي پنهنجو ٻائڻ، ان کي سوپنا ڪرڻ ۽ پنهنجو
 پاڻ الڪي ڏيڻ ڪرڻ.

پڪڙ ان شيد کي اچاريندي چويون ته ”اي سوپنا!
 اي سڀ کي ٻر ٻر ٿا ڏيڻ وارا! سمهڻ ٻر ڪريءَ کي، آڏي
 سرشتيءَ ۾ جاڳائڻ وارا! ساري سنار کي هلائڻ وارا! مان
 نه پتن ڪندي ڪندي ٽڪڙي پيس، هاڻي هسون ۾
 شڪڙي ڪاهه رهي آهي، طاق ڪاهه رهي آهي، مون
 کان هڪ ٻوڙ به هاڻي ڪير ٿو ٿئي. هاڻي ٽڪڙي ٽڪڙي
 مان پنهنجي چوڙن ۾ اچي ڪريو آهمن. اي سوپنا ڏهرا
 هن هيڏي ۽ وصال ڏها کي ٻائڻ ۾ ٿوڪي، اڪ نه ٿو ۽
 لٽ هڪ اشاري سان تو هن اٻار سرشتيءَ کي ٻاٻوڙ ۾ ڇا
 منهنجي لاءِ ٿورو پتن ٿو ڪري سگهين؟ ٿو سمهڻ اٻار
 ٻر ڪريءَ کي چڱائي ڇڏيو. پڪوان! ٿڌهن ٻوڙ ٿون منهن
 جي لاءِ جو سمهي ٻوڙ آهين؟ ڪڏهن مولڪي پنهنجي
 رستي تي وٺي هلندين؟ ڪڏهن مولڪي ٻر ٻر ٿا ڪندين؟
 ڪڏهن ڪنهن اي مالڪ! اي ٻوڙ ٻر ٻر ٿا؟“

هيءَ سرشتي ڪڏهن نه وڌي آهي؟ منهنجون مائون
 منهنجون ٻاڪون! انهيءَ جو به ڪڏهن نه ڏيان ڪري
 ڏسو. ههالو جيءَ ڪه ڦٽا ۾ ٿي ڪيتراون لس ڇراون
 ٿا ٿيون ۽ سڙاڻ آهه! انهن جي ڪڏهن ڪير به ٻڌڻ

هرو. آمريڪا، يورپ، آفريڪا، افغانستان، پاڪستان
 بلوچستان، ايران اهي سڀ ٺوهان جي جهنڊي هيٺ
 رهن ٿا. مگر جڏهن کان اسان ٻين کي پوڙ ٿا ڏسڻ
 ڪري ٻڌي، جڏهن کان پاڪي، حدود ڪرڻ شروع
 ڪيو ۽ پنهنجي گيان کي ڳجهو رکڻ شروع ڪيو. سڀني
 ٺوهان کان دٻڻ ۽ قوم جي ذواليت شروع ٿي. ٺوهان
 چوڻا ٿا ته هيءَ نه زاجينيءَ جي ڳالهه آهي. ٺوهان
 جو ان سان ڪهڙو واسطو؟ پر مان نه اڳ ٿي چئي چڪو
 هئان ته گائيري لوڪ ۽ پراڻي اهي سڌاري.
 زاجيني هن لوڪ جو هڪ حصو آهي. گائيريءَ جو
 ڄاڻو اچي آهنا زاجينيءَ پر نه سڀل ٿا ٿي. جيڪڏهن
 اها ڪاميابي چاهيو ٿا ته سويتا جي رڌپ کي سمجهي،
 اهي هن کي پاڻ ۾ ٻه ڌار ڪريو. جيڪڏهن
 سويتا پوڙ ٿا ڪري ٿي ته اوهين به ڪريو. ٺوهان وڌو
 پگوان جي هور تي ٿئي هوندي. اهي چئن هٿن ۾
 شڪ، ڇڪ، گدا ۽ پٿر هوندا آهن. اهو شڪ ڇا آهي؟
 اهو آهي پوڙ ٿا ڪرڻ جي شڪي، پر ڇا ڪرڻ جي
 پٽو ٿا پنهنجن ويچارن کي ڦهلائڻ جي اڃا. اهو شڪ
 ”سويتا“ جو هڪ ٽوس روپ آهي. پگوان جي پوڙ ٿا
 سان پوڙ ٿا ڪري ٿي. ٺوهان جي پوڙ ٿا سان نه گهڻو
 ڪجهه ٿي سگهي ٿو. انهيءَ لاءِ گائيري منتر ۾ سويتا
 بند جي ايندي ٿي نه فقط مهان پوڙ ٿا ڪرڻ واريءَ
 کي ۽ جوڌيان ڪريو، مگر اهو به اهو ڪريو ته

آڻي طرفان ڪيل پڙهڻا. اها پڙهڻا هر وقت ملندي
 پڙهڻا ڏيڻ واريءَ جي ڏاڍي ”سوڻا“ آهي
 گائري مٿي جي ڇاڻ ڪرڻ وقت ان سوڻا جو ڏيان
 ڪرڻ گهرجي. اها مهان ڏيکي، ڇا ٻڌا ڪري ٿي،
 پالي ٿي، وائڻ ۽ موڪل جي ڏيڻ واري آهي ۽ ڇا
 لڳاتار پڙهڻا ڪرڻ واري آهي، ڇا هميشه ڪلياڻ جي
 طرف وڃڻ جو مارڻ ڏيکاري ٿي ۽ پري رستي وڃڻ
 کان روڪي ٿي، اهيءَ جو ڏيان ڪرڻ گهرجي.
 ٺٽ ڏيان ڪرڻ تان ٿي سڄو رت سڌا ٿيندو.
 پکوان کي ائين ڇڪڻ ”پڙهڻا“ ڪرڻ واري ۽
 ڪلياڻ جي طرف وڃڻ واري ڏيکي، ڇو
 ته خود اسانکي به ائين ڇي ڪلياڻ طرف وڃڻ جي پڙهڻا
 ڪرڻ گهرجي. جيڪڏهن ٺوهار ٿي معلوم آهي ته ڪان
 جي ڪر ٻڌڻ سان، ڏهي ڪاٺ سان يا ٻيو ڪاٺ سان پڙهڻ
 کي ڪهڙو فائدو ٿئي ٿو ته ائين ڪي به اها ڳالهه ٻڌايو.
 جيڪڏهن ٺوهار وٽ ڪنهن بيماريءَ کي هٽائڻ لاءِ
 ڪو نسخو يا علاج آهي ته اهو لکائي به ڏيو، پر اهو
 لوڪن کي ٻڌايو ته انهنجو به ڪلياڻ ٿئي. سوڻا جي
 آڻاڻا جو اصل روپ اهو آهي، جيئن ائين آڻاڻا ڄاڻي
 ان وقت سوڻا جي آڻاڻا ڪندي رهي جيئن ائين
 هٿو ائين ڪي ڪلياڻ جو مارڻ ٻڌائيندي رهي ٿي
 ائين پڙهي ٿي آڻاڻا جو ڪروڙي ٿي پڙهي ٿي

جيئن مون اڳ به ٻڌايو ته اهو ”سويتا“ شيد بچر وڃي وري وري آيو آهي. ”سويتا“ ڀڳوان جي اها شڪتي آهي جا سرشتيءَ جي شروعات ۾ ٻار ڪرنيءَ کي ٻار ٿا ڪري جاڳائي ٿي، ڪم ٿي ٿئي ته ”جاڳ“ اي ايهوش ٻار ڪرنيءَ منهنجي منهن جي ڪلياڻ لاءِ جاڳ. ”مگر هن وقت ته سويتا شڪتي ٻار ٿا ٿئي ڪري، بلڪه اها سدائين ڪندي رهي ٿي.

سويتا جنم ٿيڻ واري شڪتي آهي، پاڻ ڪندڙ شڪتي آهي، ختم ڪرڻ واري شڪتي آهي. اها گرب ۾ اٿڻ واريءَ گرب مان مڪتي ٿيڻ واريءَ ايشور جي ڪرپا سان پڙ پور شڪتي آهي. الهيءَ شڪتيءَ جي معرفت ٻر مان اها انسان کي وري وري پور ٿا ڪندو رهي ٿو.

منتپاريت پرڪاش جي ۷ ۽ ۹ سملاس ۾ مهر شي د يالند هن پراڻ ٿا جو ذڪر ڪيو آهي. ستين سملاس جي ڳالهه مون توهان کي اڳ ٻڌائي آهي. اڄ ۹ سملاس جي ڳالهه ٻڌو. مهر شي چويٿو ته ”جڏهن اندرون شرير ۾ هن اندرين ۾ آتما من سان مليءَ پراڻن کي پور ٿا ڪري چڱن ۽ ٻرن ڪمن ۾ لڳائي ٿو، تڏهن هو ٻاهرئين طرف ٿئي ٿو. ان وقت اندر ۾ آتما، آتما، ۽ اڳيٽا ۽ ٻرن ڪمن سان پور، شڪا ۽ لڄ پيدا ٿئي ٿي. ها اترامي ٻر مان اها جي چا آهي. جيڪو الهيءَ سکيا ٿي هليو، اهو مڪتيءَ مان وارن سڪن کي پائيٿو.“

ينجون ٿي ڏينهن

ٻارون مائون ۽ سڄو

چار ڏينهن گذري ويا آهن ٿاٻريءَ جي ٻاري ۾
 ڳالهائيندي، ”اڄ پورو پوءِ سوچ“ ائين چئن لفظن جو
 ار ٿي چا آهي، اهو نوحانگي ٻڌايو اٿس ٿاٻري جا ٽي
 حصا ڪٿڙا آهن ٽي چوڪ ڪٿڙا آهن، اهو به اوهان
 کي ٻڌايو اٿس، عالي ٻالو، هلي رهي هئي ”سوت“ جي
 جو ٿاٻريءَ جو ڏيونا آهي ۽ ٿاٻري منتر ۾ چمڪندڙ
 همري وانگر موجود آهي.

اڄ ٻئي ڪجهه ٻڌائڻ کان اڳ مسان نوحانگي ٿاٻريءَ
 جو اهو ار ٿي ٿو ٻڌايو، جو مهرشي ڏيئالڊ ٻڌايو آهي.
 ٿاٻري منتر جا ار ٿي ٽن ڪيترن عهد ڪيا آهن ۽ وٺي
 وسار سان ڪيا آهن، مان ڪٿا اهو مختصر ار ٿي ٻڌائڻ
 لڳو آهيان جو مهرشي ڏيئالڊ ”ٻيهر ميانگه وٺي“
 ۾ ٿلڙو آهي.

مهرشيءَ جو ار ٿي آهي ”جو مڇي جهڙو ڀندا
 ڪرڻ وارو ۽ اڻڌورو جي ٿيڻ وارو آهي، جو سڀني
 آلمان جو پر ڪش ڪرڻ وارو آهي، سڀني سکن جو ڏاڏا
 آهي، جو گرهڻ ڪرڻ جي بلڪل قابل آهي، جو شد
 وگهان سر رڻ آهي، ان کي اسان هميشه پورو ڀڳتيءَ
 سان دشواس رکي، پنهنجي آلمان ۾ ڌار ڌار ڪريون، جن
 اهو سوچا ڏيو اڄ مشور ڪري ڪري اسانجي ٻڌڻ کي
 ٻن ڪمن کان عزائي سڌاءِ چئن ڪمن ۾ لڳائيندو رهي.“

لڳو ته ”واچ جو هٿ بند ڪو نه ٿيو آهي، پر ٻاهر جي ٻاجن جو آواز اٿڻ وڌو آهي جو هن جي آڱ ڪ آڱ ٺوهان کي ٻڌڻ ۾ ٿئي اچي.“

انسان جو من نه هڪ ڪم و آهي. ان جي اندر ٻه مائٽا جي آواز جو گهڙيال لڳائڻ آڱ ڪ ڪري سڏائڻ ڳالهائي رهيو آهي. مگر ٻاهرين خواهشن ۽ وشي واسنائڻ جا جيڪي ٻاجا انسان وچائي رکيا آهن، انهن انهيءَ آواز کي نه ٻڌي ڇڏيو آهي. انهيءَ آواز کي ٻڌڻ چاهيو ته ٻاهريان گوڙ شور جا ٻاجا اندرين سان ٻڌڻ بند ڪريو جن دوارن کان ٻاهر جا آواز اندر اچن ٿا. نه پر مائٽا جو آواز ضرور ٻڌڻ ۾ ايندو اهو آواز لڳائڻ ٻڌائي رهيو آهي ته :-

”اندري ڀت تب ڪئي، جب ٻاهر ڪي پٽ دي.“

ٻاهر جا در بند ڪرڻ سان اندريان دروازا ڪن ٿا ۽ ٽنهن ڀرپور جو روشن ٿئي ٿو ۽ ان جو آواز به ٽنهن ٻڌڻ ۾ اچي ٿو. اهو آواز ئي ”سو پٽا“ آهي، جو لڳائڻ ڀرپور ڪري ٿو، اها آڱ ڪي شڪتي آهي، جنهن جي ڀر ٿا سان هيءَ بي انت ڀر ڪري ڇڏي آهي. ان جي ڪري ٿئي ته انسان کي ڪا به ڳالهه جو مار نه ڇو نه ملندو؟ ضرور ملندو هن شڪتيءَ جي واسطي ڪجهه نه ناممڪن نه آهي، ليڪن ان کي ٻڌڻ گهرجي ۽ الڪي سمجهڻ گهرجي.

لڳو ته ”واچ جو هٿ بند ڪو نه ٿيو آهي، پر ٻاهر جي ٻاجن جو آواز اٿڻ وڌو آهي جو هن جي ٿڪ ٿڪ ٿوهان کي ٻڌڻ ۾ ٿئي اچي.“

اسان جو من به هڪ ڪمرو آهي. ان جي اندر پر ماڻها جي آواز جو گهوڙيال لڳائڻ ٿڪ ٿڪ ڪري سڌائين ڳالهائي رهيو آهي، مگر ٻاهرين خواهشن ۽ وشي واسنائين جا جيڪي ٻاجا اسان وچائي رکيا آهن، انهن الهنيءَ آواز کي نه ٻڌي ڇڏيو آهي. الهنيءَ آواز کي ٻڌڻ چاهيو ته ٻاهريان گوڙ شور جا ٻاجا اندرين سان ٻڌڻ بند ڪريو جن دوارن کان ٻاهر جا آواز اندر اچن ٿا. نه پر ماڻها جو آواز ضرور ٻڌڻ ۾ ايندو اهو آواز لڳائڻ ٻڌائي رهيو آهي ته :-

”اندر کي پن ٽٻ ڪلي، جب ٻاهر کي پن ٽي.“

ٻاهر جا در بند ڪرڻ سان اندريان دروازا ڪن ٿا ۽ ٽنهن ڀرپور جو روشن ٿئي ٿو ۽ ان جو آواز به ٽنهن ٻڌڻ ۾ اچي ٿو. اهو آواز ئي ”سو پٽا“ آهي جو لڳائڻ ڀرپور ٿا ڪري ٿو. اها آڊي شڪتي آهي، جنهن جي ڀرپور ٿا سان هيءَ ئي اٽل ڀر ڪري ڇڏي آهي. ان جي ڪري ٿئي ته انسان کي ڪلياڻ جو مارڪ ڇو نه ملندو؟ ضرور ملندو. هن شڪتيءَ جي واسطي ڪجهه به ناممڪن نه آهي، ايڪن ان کي ٻڌڻ گهرجي ۽ اڪي سمجهڻ گهرجي.

ٻڌندا ته معلوم ٿيندو ته ڀڳوان سچو ڀڳو ڳالهائون ڪري ٿو.
 مهر شي نڊالند جن بيمارن ۽ پرڪاش جي ستمن ستمالن
 ۾ چون ٿا ته ”جڏهن آتما من کي ۽ من اندر من کي
 ڪنهن ڪم ۾ لڳائي ٿو سڀا چوريءَ وغيره ڏانن سڀا
 ڀڙاڪار وغيره ڇڏي ڳالهين جي ڪرڻ جو آرٽ ٿو
 ڪري اهيءَ وقت جي وڃي اڃا ۽ ڪيائون وغيره هڪجي
 چاهيا واري ڪم ٿاڻن جهڙي وڃن آتما اهيءَ وقت
 آتما جي اندر ٿي ڪم ڪرڻ ۾ لڳي شڪ ۽ ڀڙاڪا
 نٿي ٿو ۽ چڱي ڪم ڪرڻ ۾ اڀرڻ وڌائين. آتما ۽
 آتما جاڳي ٿو اهو جو آتما جي طرفان آواز نه آهي
 بلڪه ڀڙاڪا جي طرفان آهي.

اهڙيءَ طرح ڀڙاڪا اندر ڀڙاڪا ڪري ٿو اهو
 آواز هر آدميءَ جي اندر مان آهي ٿو. جيڪو نه ٻڌڻ چاهي
 اهو ٻڌي سگهي ٿو مگر اهيءَ اندر آواز ٻڌڻ لاءِ
 ڀڙاڪا ٺاهين آواز کي ٻڌڻ بند ڪر ٿو ڀڙاڪا آهي.
 هڪ ڪهري ۾ هڪ سچو ويٺو هو. ٻيو ٿي وڃي
 ٺڪيل هئي. اها وڃي لڳاتار هلي رهي هئي ۽ ٺڪ ٺڪ
 ڪري رهي هئي. اهو سچو اهيءَ آواز کي ٻڌڻو رهيو
 نه ٻاهر ٺٽي ۽ ۾ وڌي دور سان ڀڙاڪا لڳا. ٺڪ ٺڪ
 ان سچو کي وڃي جو آواز ٻڌڻ ۾ نه آيو ڪهڙي ڀڙاڪا
 ٺوڪري سڏيو ۽ چيو ته ”ٺڪ ٺڪ، شايد هيءَ وڃي هلي
 ٻي آهي، جو من جو آواز ٺوڪڻ ۾ آهي.“
 ل ٺاڻن ٺوڪڻ اصلي ڳالهه سمجهي چوڻ

جي اها شڪتي آهي، جا سرشتي جي ٻائڻ لاءِ سرشتي کان اڳ ڄاڳي ٿي.

الهيءَ وقت اها سهيل ٻڙ ڪري ٿي پر ٿا ڪري چوي ٿي ته ”ڄاڳ، ٻولي، سرشتيءَ جي رچنا ڪري آهي.“ ”سوڀتا“ جا ڪيترا ئي آرٽ شاسترن ۾ اچن ٿا. بعد ڪرڻ وارو، ڄاڳائڻ وارو، ڪرڻ ۾ آڻڻ وارو، ڪرڻ مان مڪتي ڏيارڻ وارو، پرگهت ڪرڻ وارو، پرگهت ٿيل کي لاس ڪرڻ وارو وغيره. ڪيترا هن جا آرٽ آهن. انهن سڀني جي واسطي هڪ اهو لفظ رکيو ويو آهي. ”سوڀتا“ سڀ کان مهان شڪتي آهي. هن سرشتيءَ جي اها آدي شڪتي آهي، اها ڀڳوان جي مها مايا آهي، جنهن مان هي سڀ ڪجهه ٻڌجي رهيو آهي.

گائتري منتر جو ڏيونا به ”سوڀتا“ آهي. ڏيونا هر آدميءَ جي اندر ويٺل اها اڳا ٿار پر ٿا ڪري ٿي، ٻارن کي به ٻڌن کي به جيڪي چڱا ڪم ڪن ٿا، انهن کي به جيڪي برا ڪم ڪن ٿا، انهن کي به. هو هر وقت اندر مان آواز ڏيندو رهي ٿو. سوڀتا ڀڳوان جي اها شڪتي آهي، جنهنجي ذريعي هو انسان سان ڳالهيون ڪري ٿو. ڀڳوان جون ڳالهيون ڪرڻ ڪن لوڪن کي اڪل عجيب معلوم ٿيندو، خاص ڪري انهن لوڪن کي جي مون وانگر پرائمائي ڪي لڙاڪار مڃن ٿا. شين به نه هڪ آڪار آهي. لڙاڪار به شين (آواز) ڪئن ٿو ٿي سگهي؟ انهن هو پهر ٿا، مگر هرهشي ڏيائيند جي انهن لفظن کي

ٻوڏي ۽ ان سکر ۽ آلند کي پرايس ٿو ڪري جو آلند
 فقط پرمالما وٽ آهي. مگر ان کان اڳ پرمالما جي ڪن
 کي اڀاڻڻ جي ڪجهه نه ڪجهه ڪوشش ڪراو،
 ڪجهه نه ڪجهه نه ٿوهين نه ڪراو، جهڪي هو ڪرايو.
 اها آهي گائتري ۽ جي پهرين چئن لفظن جي مهيا،
 ان کانپوءِ هجڻا ٽي حصا آهن ٿا:

پهرين حصو آهي - ”تت سوپٽر ور پٽير“.

ٻيو حصو آهي - ”پرگو ديوسنيڊ ڏي مهيا“.

ٽيون حصو آهي - ”ڏيويو نه پرچو ديآت“.

اهو ٽن حصن جو چوڻ آهي اکرن وارو گائتري منتر
 آهي. هنجي هڪ هڪ حصي جي مهيا جنسور ٿي
 ”اڪاد شاڪشي“ (پارهن اکين واري) مود گلهه ۽ گوال معتوا.
 جي سوال جواب ۾ اچي ٿو. مود گلهه کي پارهن اکين
 وارو چيو ويندو هو. اهي ۽ لاء نه هنجي پهرين ۾ ان
 اکين جي بجاءِ پارهن اکيون هيون، پر اهي ۽ لاء نه پوءِ
 جي شڪتي ۽ سان هن پنهنجي من ۾ پنجن گيان الڌرين
 پنجن ڪرم الڌرين ۽ پارهن من جي اک کي کولي ڇڏيو
 هئو، اهي ۽ لاء هڪ اڪاد شاڪشي يعني پارهن اکين
 وارو چولدا هئا. گوال معتوا سوال ٿو ڪري ۽ مود گلهه
 ان جو جواب ٿو ڏئي. اهي ۽ سوال ۽ جواب کي پوريءَ
 طرح کولي پتي ڏئي پڌا ڪندس. اڄ فقط اهن لفظن
 جو ذڪر ڪرڻ ٿو چاهيان جي پهرئين ۽ ٻئي حصن ۾
 آهن ٿا. ان ۾ هڪ لفظ آهي ”سوپٽا“. ”سوپٽا“ پرمالما

۽ دعويٰ ان کي ڪوئن ڏئي مٿس ڪري ٿا و هو؟
 چوڻا ائين ڪريو ته اڳوڻو هڪ دفعي ئي بيمار کي ڪوئن
 ڏيئي ڇڏيو ۽ پوءِ وري هڪي ڇڏي ڏيو ته پلي هو وري
 ٿوري جڳي؟ پر ائين نه ڪيو ويو آهي. ڪوئن جي
 زور ۽ نيسن لاءِ رهندي آهي، جيئن ملير يا جا جيروڙا
 شرار ۽ موجود رهندا آهن. وري وري جيئن ڪوئن
 کائڻي ٿي پوي، اهڙيءَ طرح آما جي مٿان چيل گناهن
 جي ڪٽ جيئن لهي نه وڃي، وڌيڪ وڌيڪ جا جيروڙا
 جيئن ختم نه ٿي وڃن، گهو لکوت جو ڀرد و جيئن اءِ
 کلي، نيسن لاءِ جپ ڪرڻو ٿو ڀولدو آهي، وري وري
 ڪرڻو ٿو ڀولدو آهي. هي سڀ ڪهڙا هلندو؟ دل جون
 ڳڻپون ڪڏهن ڪندون؟ پاپ جي اولهه ڪڏهن
 هٽندي؟ اڃان به واسنن جي باهه ڪڏهن وسائيندي
 اهو سڀ پاڻ کان پڇو سڀ ڪنهن ماڻهوءَ جي بيماري
 جدا جدا آهي. الهيءَ ڪري سڀ ڪنهن ماڻهوءَ لاءِ
 سڀ جو الدارو نه جدا جدا آهي. پر جيئن اهڙي حالت
 ۾ نه ٿئي نيسن جپ ڪرڻو ٿو ڀولدو. گائيتري مانا جي
 آستان ڪرڻي ٿو ڀولدي. الهيءَ کان سواءِ ٻيو ڪو به ساڌن
 نه ٿو ٿي.
 اهو جو ڪولو باهه ۽ وجهڻ سان جيئن باهه جهڙو ۽ ڳاڙهو
 ۽ ڀندو آهي، اهڙيءَ طرح پر مالما جي گڻن کي وري
 ئي ياد ڪرڻ سان انهن گڻن کي پاڻ ۾ ڌار ڪرڻ
 ڪوشش ڪرڻ سان آما پر مالما جي اڌ ڪو ٿو

آهي نه پهرين ايشور جي جن گڻن کي توهين پاد ڪريو
 لا، انهن گڻن کي توهين پاڻ ۾ اڻڻالڻ جي ڪوشش
 ڪريو. توهين اگر انهيءَ کي اور چٽو لا، وڌيڪ مڃو لا
 نه توهين خود به ڪنهن جي وڌيڪ ڪريو. توهين اگر
 هنکي ”پور“ چٽو لا، اڃان اڌار مڃو لا نه خود به ڪنهن
 جي اڃان اڌار ٻڌڻ جو ڪريو. توهين اگر ڪنهن
 ”پور“ چٽو لا، ۽ ڏکڻ جو لاس ڪندڙ سمجهو لا نه
 ڪوشش ڪريو نه توهين حرام خواهه پدهجي واسطي نه
 پيدا نه ڪندا وڃو. ڪوشش ڪريو ته ان جا ڏک به پور
 ٿين. توهان اگر هنکي ”سوه“ چٽو لا، سڪن جي ڏک
 وارو مڃو لا نه ڪوشش ڪريو نه توهان جي ڪري پور
 کي نه سڪ ملي. اهو آهي صحيح طريقو گاهري اڻڻالڻ
 هن ٻيتر پير مٿي جي جاپ جو ميرا سڀني ۽ پير. وانگر
 ايشور کي سندس گڻ نه ٻڌائيندا وڃو. انهن گڻن کي پير
 جي اندر ڌار ڌار ڪري جي ڪوشش نه ڪريو.
 جپ ڪريو جو مطلب اهو آهي نه جن گڻن کي توهين
 پيدهي اندر آڻي لا چاهين انهن کي طر غر پاد ڪريو
 اڪرل جا وڌياري ۽ پير پير وڌيڪ ۽ ڏهرائيندا
 آهن. تن جاپ خيبر سوچي سمجهي انهيءَ جو دور ڪريو.
 ڪي ماڻهو چون لا ته ”عرعر جاپ جپ جي ڪوڙي
 ضرورت آهي؟ هڪ ٻي ٿي جو نه ايشور کي چئي
 ڇڏجي نه مون کي سڌي رستي ٿي وڃي هل، سمجهي
 ٻڌي ۽ کي اڃان ڏي؟“ اهڙن ماڻهن کان مان پڇيو
 ٿو ته ڇڏين ڪنهن ماڻهو کي ماڻهو يا ٿڌي نه اڃا هڪ

هتي، مونسان گڏ ٿيل. مان توکي ٻرهر لوڪ ۾ وٺي
هلندس. ۽ سڀني کي ڇڏي هيءُ ڪپڙو ۽ ڏاڪڙا پاڻي
ماءُ جي ٻڌايل راهه تي لکري پيس.

ان نون ورهين جي ننڍي ۽ عمر کان وٺي هن ستر
ورهين جي عمر تاءِ هي شرار ٿي ويو آهي. مان اهو نه
آهيان. مان نه آئند سوامي آهيان. آئند سواميءَ جي عمر
نقط چار سال ۽ ساڍا ٽي مهينا اڃ تاءِ آهي. پر شرار جي
عمر جي اٺون سالن ۾، ان ورهين کان وٺي ستر ورهين تاءِ
ڪڏهن به مون کي اهڙو ياد نه آهي، جنهن ڏينهن
مون گابري مانا جي گود ۾ وٺي اميرت نه پيو هجي.
هيءُ سڄي ڪهاڻي مون انهيءَ لاءِ ٺوڙهائي ٻڌائي آهي
نه گابريءَ جي مهمان ٺوڙهائي سامهون رکي سگهان.

اڄ ڪلچر اڀار آهي، پر ڪلچر ۾ نه گابريءَ جي
اڀار ڪرڻ سان اهو سڀ ڪجهه ٿو ملي، جو پش پتا مهه
ٻڌڻي کي ٻڌايو هو ۽ شو پارٽيءَ کي ٻڌايو ۽ اين وڃين
۽ پوئين مهالائن سنسار کي ٻڌايو هو. جيڪي ڇڪت ڪرو
شڪر آچار، مهر شي ڊالڊ، گالڊيءَ ۽ ٽنگور ٻڌايو ۽
ڪي لوڪمان ٿاڪ ۽ ٻر مهيس شري رام ڪر شري
ٻڌايو، اهو غلط نه آهي. فقط چوڻ جي ڳالهه نه آهي، پر
هو سچ آهي. مون خود پنهنجي ڄڻ ۾ آڙهائي ڏنو
۽ مان چوان ٿو ته اهو سچ چيو اٿن! سچ چيو اٿن!! سچ
چيو اٿن!!!

مگر جي هن جاب سڦل ٿا ٿا ڪر روي

[illegible]

به انهن مان هڪ هو. سيشن ۾ ڇڻ ٿي ڦاسي ۾ سزا
 جو حڪم ڏنو. پوءِ وري هڪ ٻيو حسد ٿو ٿيو، مان
 جو گمبدر نگر آيو، سماج جي جلسي تي ويل هوس، هڪ
 پٿر ٿان پير ڪسڪي واپس مان ٻهاڙ ٿان هيٺ اچي ڪريس.
 پٿي جي ڪر لنگهي جي هڏي ٿي پٽي، زخمي ٿي
 لاهور پهتس. سڄو ڌڙ بلاسٽر ۾ ڇڪڙيو ويو. مولڪي هڪ
 صندل تي کڻي سمهاري ڇڏيائون. ڇوڙ ٻڙ جي منع
 ٿيل هئي ۽ چري ٻري به ٿي سگهيس. ماڻهو رڳو ٻي ڪي
 ڦاسي جي حڪم مان ڪري مولوت همدردي ڏيکارڻ
 لاءِ اچڻ لڳا. ڏاڪڻ تي ڇڙ هڻا وقت پهرين هو پنهنجي
 روڻ جهڙي شڪل ڪري، آواز ڪي گهٽيل بڻائي، اکين
 مان ڳوڙها ڳاريون ايندا هئا. پر جڏهين اهي مولوت ايندا
 هئا تڏهن مان انهن سان ڪلي ڳالهائيندو هوس. جڏهين هو
 مولڪي ڪلندو ڏسندا هئا ته حيران ٿي چوڙندا هئا ته ٿين
 جي چاٽي ۾ دل آهي يا پٿر؟ پٽ جي ڦاسي ۽ چو حڪم
 تي ويو آهي، پاڻ صندل تي بيمار پيو آهي. تڏهين به
 پيو ٿو ڪلي ٻڌو مان وشواس سان انهن کي چوڻو هوس
 ته ”ٻڌو جيڪڏهن منهنجو ڪلياڻ ان ڳالهه ۾ آهي
 ته منهنجو پٽ مولوت نه رهي ته اهو ڪڏهين به نه رهندو.
 پر جي منهنجو ڪلياڻ الهي ۾ آهي ته منهنجو پٽ اچي
 نه ليا جي ڪاٺي به طاقت ڪا الهي جا هنڪي. مولڪا ڌار
 ڪري سگهندو. ماڻهو رڳو ٻي لاءِ رڳو هئا پر مان نه
 ڪو نه راس، هڪ ڳوڙ هو به منهنجي اکين مان ڪين ڳوڙو.

”مڻياپ“ جڏهن لکتي ٿڌي ڪيترن لوڪن چيو ته هن
 اڪيلي آدمي ۽ ڪاڻ ڇا اخبار هلائي؟ هڪ ٻن هٿن
 ٿاڻ پوءِ هيءُ اخبار خود بخود بند ٿي ويندي، مگر
 هڪ به جڏهن به پر ”مڻياپ“ کي هلندي هلندي
 اورو سال گذري ويو پوءِ وري کي ماڻهو چوڻ لڳا ته
 ڪيترن کي روپيه ملي ويا هوندا، ٿڌي ٿڌي اخبار ٿي
 هئي. پر اٽا ڳالهه سچي ڪا نه هئي. ڪڏهن به مون
 ڪنهن کان ٿڌي جي مدد نه ورتي هئي، ”مڻياپ“
 جهڙو هن هلندو هو ته ڪنهن جي روپيه سان نه ٿي
 جي ڪري سان ”مڻياپ“ ڪامياب ٿيو ته اهيءَ کان
 پوءِ هندي ”مڻياپ“ به لکيو، لوڪ چوڻ لڳا ته هاڻي هن
 جو اٽا آهي ويو آهي، مگر اٽا نه آيو ڪونه. هندي
 ”مڻياپ“ به اٽڪل هڪ لک روپيه گهاٽو ٿيو ان هوندي
 به هلندو رهيو هاڻي به هلندو رهي ٿو. ٿڌي ٿڌي
 جي مهر ٺهڻ لڳي. ٻهروڙا گاڏيون، موٽر، ٽائون، ميٽرو
 سب ڪجهه حاصل ٿيون. پٽ چارو ٿيڻ به چارون.
 ٿڌي ٿڌي لکڻ جي جائداد حاصل ٿي. اهو سڀ ڪجهه
 مليو، ڇو ته تاهري ماڻا ڇڏو آهي ته مان سڀ ڪجهه
 ٿڌي آهيان. ٿڌي ٿڌي، طاقت، عزت، عمر، سٺا
 سڀ ڪجهه. مان جي ڪري سان اهو سڀ ڪجهه مليو.
 انهن ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي
 ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي
 ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي ٿڌي

”آريہ گزيت“ ۾ ڪم ڪندي ڪندي مان ان جو ايڊيٽر
 بڻيس. ڪيترا سال گذري ويا سنه ۱۹۱۱ء لاءِ ”آريہ گزيت“
 ۾ ايڊيٽر ٿي ڪم ڪيم. هنن ڏينهن ۾ ملبار ۾ هويلن فساد
 ڪيو. مسلمانن اڍائي هزار هندن کي قتل ڪيو. ان هزار
 هندن کي زبردستي مسلمان بڻايو. مهاڻا هٿسراج جي
 آڳيا اوسار وليف جي ڪم ڪرڻ لاءِ مان ملبار پهتس
 اٺان واپس اچڻ تي احساس ٿيو ته ملڪ جون اخبارون
 ڪجهه سڄيئون ڳالهيون ظاهر ٿيون ڪن. غلط قسم جو
 هندو مسلم ايڪتا جو سدائيت بڻائي اهي سچ ڪي
 ظاهر ٿيون ڪن. هندن تي ڪو به ظلم ٿئي ٿو ته اهي
 ڳالهيون به ٿيون ڇاپڻ چاهين. مون هٿوس ڪيو ته
 اهڙي طرح هندن مسلمانن جو ميلاپ ڪڏهن به
 ٿيندو. هندو مسلمانن جو ميلاپ ضروري آهي.
 ميلاپ ٿڌهين ٿي سگهندو ڇڏهين هندو به اهڙي
 پاڻ ۾ ڪمشت ۽ مضبوط ٿين، جهڙا ڪمسلمان آهن.
 نه پٿر ۽ مٽي جو پاڻ ۾ ميلاپ ڪڏهن به ٿيندو.
 پٿر جو پٿر سان به ڪڏهن ميلاپ ٿي سگهي ٿو؟
 الهيءَ خيال کي سامهون آڻي مون ”ميلاپ“ اخبار
 ٽري ڪرڻ شروع ڪئي. الهيءَ لاءِ ته ديش ۾ ميلاپ
 ئي هندو مسلم ايڪتا جي، هندو ۽ هندوءَ جي
 ميلاپ جي، اخلاق جي اوچي ڪرڻ جي، سڌاچار کي
 چوستان ڏيڻ جي، ستم جي رکيا ڪرڻ جي ۽ الصاف
 رکيا جي اڃا پيدا ڪئي وڃي. اهو آدرش وٺي

ٻڌيو ته ”مٿي! هي لوهان جو پٽ آهي؟“ ٻيا جنس
 چيو ته ”هائو“. مهاتما جن چيو ته ”هڪن ڇا ڪرائيندا
 آهيو؟“ ٻيا جن چيو ته ”هي ڙهي ۾ تمام چڱو نه آهي،
 الهيءَ ڪري هڪي جو راس جو ڪار خالو ڪڍي ڏٺو اٿس
 انهن ڏينهن ۾ حتميت ۾ جو راس لاهڻ جو ڪم ڪندو
 هوس. مون وقت ۱۵ مشيدون هون ۽ ۱۵ ماڻهو مون
 وقت ڪم ڪندا هئا، پر سڀني کان وڌيڪ جو راب مان
 اٿندو هوس ۽ ٻين کي جو راب اٿڻ سڃاڻيندو به هوس.
 الهيءَ ڪري - جي جلالور ۾ لوهان جو ڪرا مولڪي
 استاد ڪري سڏيندا هئا. مهاتما جن اهو سڀ ٻڌو ۽ چيو
 ته هي جو ڪرو الهيءَ ڪم جو نه آهي. هي منهنجي
 حوالي ڪر مان هڪي الهيءَ ڪم تي لڳائيندس، جنهن
 ڪم جو هي لائق آهي.

ٻيا جن چيو ته ”مان ڪئن لو الڪار ڪري سگهان؟
 هي لوهان جو پٽ آهي. جن چاهيو، تن ڪريو.“
 الهيءَ ڪلهوءَ ڪيترا ڏينهن گذري ويا. هڪ ڏينهن
 مهاتما جن جو پٽر آيو ته خوشحاليدد کي لاهور موڪلي
 ڏنو. مان اتي ويس. وڃي ”آري گزيت“ ۾ لوڪ ڪري
 ڪير. ۳۰ روپيه مهني ۾ پڪهار مقرر ٿي. اها خبر ڪوٺ
 جي ماڻهن کي پئي ته اهي حيرت ۾ اچي چورڻ لڳا ته
 ۳۰ روپيه مهديا هڪ روپيه روزا ڏيڻ واري مٿي جو
 پٽ وڏو ماڻهو بڻجي ويو آهي! انهن ڏينهن ۾ ر. ٻير ٿورن
 مهينن جو هو. هو هيڏو هو، هاڻي نه وڏو ٿي ويو آهي.

”آريه گزيت“ ۾ ڪم ڪندي ڪندي مان ان جو ايد پٿر
 پيس. ڪيترا سال گذري ويا سنه ۱۹۱۱ء ”آريه گزيت“
 ۾ ايد پٿر تي ڪم ڪيو. انهن ڏينهن ۾ ملبار ۾ نوبل فساد
 ڪيو. مسلمانن اڍائي هزار هندن کي قتل ڪيو. ٻن هزار
 هندن کي زبردستي مسلمان بڻايو. مهاڻا هٿسراج جي
 آڳاٽا اوسار وليف جي ڪم ڪرڻ لاءِ مان ملبار پهتس
 اتان واپس اچڻ تي احساس ٿيو ته ملڪ جون اخبارون
 ڪجهه سچيون ڳالهيون ظاهر ٿيون ڪن. غلط قسم جو
 هندو مسلم ايڪتا جو سڌاڪت بڻائي اهي سچ ڪي
 ظاهر ٿيون ڪن. هندن تي ڪو به ظلم ٿئي ٿو ته اهي
 ڳالهيون به ٿيون ڇاپڻ چاهين. مون هٿسوس ڪيو ته
 اهڙي ه طرح هندن مسلمانن جو ميلاپ ڪڏهين به نه
 ٿيندو. هندو مسلمانن جو ميلاپ ضروري آهي، پر اهو
 ميلاپ ٿڌهين ٿي سگهندو ڇڏهين هندو به اهڙي ه طرح
 پاڻ ۾ ڪمشت ۽ مضبوط ٿين، جهڙا ڪ مسلمان آهن.
 نه پٿر ۽ مٽي جو پاڻ ۾ ميلاپ ڪڏهين به ٿيندو.
 پٿر جو پٿر سان به ڪڏهن ميلاپ ٿي سگهي ٿو؟
 الهي ۽ خيال کي سامهون آڻي مون ”ميلاپ“ اخبار
 پڌري ڪرڻ شروع ڪئي. الهي ۽ لاه ته ديش ۾ ميلاپ
 جي هندو مسلم ايڪتا جي، هندو ۽ هندو جي
 ميلاپ جي، اخلاق جي اوچي ڪرڻ جي، سڌاچار کي
 اوچو آستان ڏيڻ جي، ستيه جي رکيا ڪرڻ جي ۽ الصاف
 جي رکيا جي اڃا پيدا ڪئي وڃي. اهو آدرش وٺي

پڇيو ته ”مٺشي! هي ٺوڙھان جو پٽ آهي؟“ ٻيا جنس
 چيو ته ”ٺاڻو“. ٻيا ٺاڻا جن چيو ته ”ٺڪن ڇا ڪرايٽا
 آهي؟“ ٻيا جن چيو ته ”هي ٻڙھڻ ۾ ٺام چڱو نه آهي،
 اٿي ڪري ٺڪي جو رابڻ جو ڪار خانو ڪڍي ٺوڙھان
 اٿن ٺهين ۾ حئيتم ۾ جو رابڻ ٺاڻي جو ڪم ڪندو
 هوس. مون وٽ ۱۵ مٿيون هون ۽ ۱۵ ماڻهو مون
 وٽ ڪم ڪندا ٿا، پر سڀني کان وڌيڪ جو رابڻ مان
 اٿندو هوس ۽ ٻين کي جو رابڻ اٿڻ سڀڪاريندو ته هوس.
 اٿي ڪري ڪي ڄاڻپور ۾ ٺوڙھان جو ڪرا موٽي
 استاد ڪري سڏيندا هئا. ٻيا ٺاڻا جن اهو سڀ ٻڌو ۽ چيو
 ته هي ڇوڪرو اٿي ڪم جو نه آهي. هي منهنجي
 حوالي ڪر مان ٺڪي اٿي ڪم کي ٺڳائيندس، جنهن
 ڪم جو هي ٺاڻي آهي.“

ٻيا جن چيو ته ”مان ڪنهن ٺوڙھان ڪري سگهان؟“

هي ٺوڙھان جو پٽ آهي. جن چاهيو، تن ڪريو.“
 اٿي ڪلهوڙو ڪجهه ٺهين گذري ويا. هڪ ٺهين
 ٺاڻا جن جو پٽ آيو ته ڪرشتا ٺهين کي لاغور موڪلي
 ٺهين مان اٿي ويس. وڃي ”آره ٺهين“ ۾ ٺوڪري
 ڪيو. ۳۰ رويهه مهيني ۾ بگهار مٿو ٿي. اها خبر ٻين
 جي ماڻهن کي اٿي ته اهي خبر ۾ اچي چوڻ لڳا ته
 ۳۰ رويهه مهينا هڪ رويهه روزا ٺهين مهيني جو
 پٽ وڏو ماڻهو بڻجي ويو آهي! اٿن ٺهين ۾ رٿيل ٺهين
 ۾ چوڻ هو. هو ٺهين هو. هاڻي ته وڏو ٿي ويو آهي.

ځایټري منځر جو چپ کډو اټر. الهه کي شاید اها ڇ
سمجهه پر نه آئي، پر ان کالپوء هر امتحان پر پاس ٿيڻ
لڳس ۽ انهن ڏينهن پر هڪ ڪوٺا به لکير.

مهنجو استاد ڪاڪازار جي هو. هن اها ڪوٺ
پڙهي نه ڏاڍو خوش ٿيو. الهه ۽ وسمف ٽي کيسي مان ه
پاڻو لڊ ڪڍي موٽي انعام طور ڏنا. انهن ڏينهن
پاڻو لڊ هلندا هئا. انعام ڏيڻ لاءِ سوڪ پاڻو لڊ ڪر

آپيد آهئا. مون اها ڳالهه پنهنجي پٽا صاحب کي وڃي ٻڌائي
هن پاڻو لڊ ڏٺو، ڪوٺا به ڏٺي ۽ ان نشان ڳڏهڪ پاڻو لڊ
پاڻ به موٽي ڏنائون. ٿورن مهين گذرڻ کان پوءِ هڪ
ڀيرو موقع آيو. آري سماج ڄمار پور ڇٽان جو سالانو جلسو
هو. مهالما هنسراج جن جو هڪ ليڪچر ان جلسي پر ٿيو.

جهڙي طرح مهنجو پٽ رڻمير مهن جي ليڪچر جي
رپورٽ وٺي رهيو آهي، اهڙي طرح مان به مهالما جن جي
ليڪچر جي رپورٽ وٺڻ لڳس. رات جو ويهي سڄي
رپورٽ لکير صبح ٿيڻ تي اها رپورٽ مهالما هنسراج

وٽ کڻي ويس، ان پڇڻ لاءِ ته ان ۾ ڪٿي ڪا غلطي
نه ڪانه آئي آهي. انهن رپورٽ کي ڏٺو ۽ چيائون ته
”ڇا تون شارٽ هينڊ ڄاڻندو آهين؟“ مون کين وڙاڻو
نه ڪيو. ”شارٽ هينڊ ڇا ٿيندي آهي؟“ هو پڇوڻ لڳا ته
”تون ڪنهن جو پٽ آهين؟“ مون چيو ته ”آري سماج

جي منڇري لالا ڪٽيش داس جن مهن ڄا پٽا آهن.“
الهه ۽ وسمف مهن جو پٽا به آئي اچي ويو. مهالما ڪائون

ٿڌهن کان وٺي مان اميرت وٺي آيا لکڻ وقت
 ئي اتي سگهان اٿئيءَ لاءِ هڪ ٿور گهٽيءَ وارو گهڙيال
 ڇڏي رکيو. اٿا ڪالو ۽ ڀڄي لڏي اچي وري
 وري اڪيڻ تي چل جا چنڊا هڻندو هوس؛ پر ٿڌهن به
 ڏسندو هوس ته پاڻيءَ سان لڏي ٿئي ٿي ۽ ڄڻ ٿئي
 وهائڻ لاءِ اوريءَ ئي ڏيڙ ڪالو ۽ وري ڀڄي لڏي اچي
 اٿن ٿڌهن ۾ ماڻهجي چوئي ڏاڏي وڏي هوندي هئي
 ۽ ٻين ۾ ڇاڙيون پائيندو هوس ۽ ٻيلي ڏوٽي پڌرو
 هوس. پتاڇي اسان سڀي ٻارن کي اٿيءَ پوڻياري
 ويس ۾ رکندو هو. مون ويچار ڪيو ته چوئيءَ کي لڏي
 لٽائڻ جي لاءِ ڪم ۾ آيا ڪي. ڄڻ ڪي هڪ ٿور ٻڌڻ
 جڏهن ڄڻ ڪرڻ وڃندو هوس ته ان ٿور جو پوڻاڻو
 چوئيءَ سان ٻڌي ڇڏيندو هوس ۽ جڏهن ڀڄي لڏي
 هو، ٿڌهن مٿو هيٺ ٿيندو هو ته ڏور مٿي ڇڪي
 وٺندي هئي. چوئيءَ کي ڇڪي اچي هئي. ته لڏي ڪڍي
 وٺندي هئي ۽ پوءِ وري مان ڄڻ ڪرڻ وٺي ۽ ڇڏيندو هوس.
 اهڙيءَ طرح ڄڻ ڪندي ڪندي ٻڌڻ ڇو مهيا ڪري
 ويا، ۽ مان انهن ٿڌهن لکڻ. پٿرن امتحان ۾ ئي
 سوال ملندا هئا ته ٿئي غلط هوندا هئا. هاڻي هڪ سوال
 صحيح اڪرڻ لڳو. مان امتحان ۾ پاس ٿيس. مناسبترن
 ڇو ته ”لو ضرور ڪينجو ٿل ڪيو آهي. تنهنجي پاس
 ٿيڻ جي نه امد تي ڪا هئي.“
 مون ڇو ته ”مون ڪينجو ٿل نه ڪيو آهي، نشا

مان رولي ڪٽي سوامي جن وقت پهتس. هو کائيدو رهيو
 ۽ مان هڪ طرف اداس ۽ اراس بيٺو رهيس. هو ڏسندو
 رهيو، اوجن ڪرڻ کاپوءِ چوڻ لڳو ته ”خوشحالچند
 ڪهڙي ڳالھ آهي؟ تون اڄ اداس ۽ — و آهين؟ ڏاڍو
 ڏکي ٿيو معلوم ٿين ٿا“ سوامي ۽ جي همدردِيءَ جي ڳالھ،
 ٻڌي منهنجي اکين ۾ پاڻي اچي ويو. مان زارون زار رڻڻ
 لڳس. سوامي ۽ پيار مان مولڪي گود ۾ وهاريو ۽ چيائين
 ”تو کي ڇا ٿيو آهي؟ ڇو ايترو ڏکي آهين؟“ مون
 رولي پنهنجي سڃي ڳالھ، کين ٻڌائي، ۽ ٻڌايو مائس ته
 ڪوشش ڪندي به مولڪي ڪجهه ياد نٿو پيهي. منهنجي
 ٻڌي خراب آهي. هنن چيو ته ”اڙي! الجھو علاج نه مان
 توکي ٻڌائي ٿو سگهان. ويه، منهنجي اڳيان ۽ هڪ
 ڪاغذ ڪٽي هن ان تي گابري مٿس لکي ڏاڍو ۽ چيائ ته
 هيءُ آهي پنهنجي بيماريءَ جو علاج. جڏهن ڪٽنب
 ٻا سب پاڻي سمهيا پيا هجن تڏهن تون صبح جو —
 ۱۴۰۰ اچي سوار ٿئي اشدان پاڻي ڪري، هنجو چسپ
 ڪندو ڪر. سوامي ۽ گابريءَ مٿس جو ارڻ به ٻڌايو.
 جو ارڻ هن ان وقت ٻڌايو، اهو اڄ تاءِ پليو نه آهيان.
 ”اي رکڪڪ ۽ اڇاڻ پيارا، ڏک دور ڪندڙ، آلبد
 جي ڏيڻ وارا، مان پنهنجي سدرد دويه روپ جو ڌيان
 ڪريان ٿو ۽ توکي وريان ٿو ۽ پنهنجو پاڻکي پنهنجي
 حواليءَ ٿو ڪريان، پنهنجيءَ ٻڌيءَ کي پنهنجي طرف
 وٺي هل.“

قسمت ۾ اڃا مرڻ نه لکيل هو. الاهيءَ وقت سڙامي
 ستيلند جلالپور ۾ آيو؛ اسانجي باغ ۾ اچي رهيو. پتا جن
 حڪمر ڏنو ته ”سواميءَ کي، روئي ڪارائڻ لاءِ اڳتي نون
 ويٺو ڪر.“ اها آڳيا شايد الاهيءَ لاءِ مولڪي ڏني وئي
 جو مولڪان وڌيڪ لالائي ۽ لڪو ماڻهو سندن گهر ۾ آيو
 نڪو نه هو. مان هر روز ويٺو هوس ۽ سوامي جن کي
 روئي ڪارائي ايندو هوس. هڪ ڏينهن پتا جن چيو ته
 ”وڃ، وڃي مينهن کي پاڻي پياري آءُ.“ مان ڳوٺ کان
 ٻاهر ان لاءِ وقت مينهن کي وٺي ويس جنهن کي مسد ٻرانا
 ڇرندا هئا. مينهن پاڻي پيتو. پاڻي پي گهري پاڻيءَ ۾
 گهڙي پيئي. مان هوس ٻار، سڙان کي ٻاهر ڪڍڻ ڪڍان؟
 ڏاڍا واکا ڪيم. پٿر هليا مائس نه مينهن ڏيئي کان لڪري
 پئي ڪناري تي وڃي پيئي ۽ اتي هڪ زميندار جي
 پيءُ ۾ هلي وئي. جيئن مان انهيءَ ڪناري تي پهتس
 ايتريءَ ڏير ۾ هن ڪهتيءَ جو ڪيترو حصو کائي چست
 ڪري ڇڏيو هو. جيئن مان اچي اتي پهتس، تيئن
 زميندار به اچي ويو. هن مولڪي جهلي ايترو مارو جو
 هڏيون به سوز ڪرڻ لڳيون. الاهيءَ ڏينهن اسڪول ۾
 به مولڪي مار ملي هئي. گهر آيس ته پتا جيءَ غصي ۾
 اچي چيو ته ”ايتري ڏير چاچي لاءِ لائي هئي؟“ پوءِ
 مولڪي ڏاڍي مار ڏنائون. مان حيران. ٻار ٿي ڪير نه
 ”اي ڀڳوان! ڇا ڪريان؟“ نه رڳو اڪن ۾ دل به پئي رتو
 پوءِ پتا جن چيو ته وڃ، وڃي ”سواميءَ کي روئي ڏيئي آءُ“

هوس نه پتا ماريندو هو. چوندو هو ته تون لالائي آهين،
 تون ڪنهن به ڪم جو نه آهين. مان روئي روئي چوندو
 هوس ته پتا جي گهڙي ڪوشش ڪري ڏيان سان پڙهان
 ٿو، پر ڇا ڪريان، جو جهڪي پڙهان ٿو، اهو ياد آندو
 رهي. هو چوندا هئا ته ”تون پڙهين ڪونه ٿو، تون
 اڪل لکيو آهين، موند آهين.“ هر روز جي بي عزتي
 ۽ روز روز جي مار کان ايترو دڪي ٿيس جو ننڍي
 عمر ۾ ئي آپگهات ڪرڻ جي اڇا منهنجي دل ۾ جاڳي ۽
 جڻڻ جي خواهش دل ۾ نه رهيم، سوچ ڪيم ته هن دن
 ۽ بي عزتيءَ جي جڻڻ کان مرڻ چڱو آهي. هڪ ڏينهن
 ۱۲ بج اڪول مان موڪل ملي ته مان سڌو اوسائي
 نالي وٽ هليو ويس ۽ جيڪو اسانجي ڳوٺ لڳيتو وهندو
 هو. انهيءَ کي ”دواڙا“ چوندا هئا. اوسات جا ڏينهن
 هئا. ننڍي زور سان وڃي رهي هئي. پوڏ جو پاڻي هن
 ۾ ٿيزيءَ سان وهي رهيو هو. ٿڌ هن مان پل ٿي پهي
 وئي ٿپو ڏٺو. ڦه ڪري وڃي انهيءَ ۾ ڪريس. خيال
 ڪيم ته هاڻي مري ويندس ۽ جڙو نه رهندس. مگر
 ڀڳوان کي هن شرار کان ڪجهه ڪم وٺڻو هو. انهيءَ
 ڪري ڪوشش ڪندي ته مان مري نه سگهيس. گهڻا
 کائيندو بيھوشيءَ جي حالت ۾ به ميل پري هڪ ڪناري
 تي وڃي پھتس، اسلام پڙهه وٺ. اچي ماڻهن مولڪي
 ڏٺو ته ڇو نه اڙي هي ته منشي گڻيش داس جو پست
 آهي. انهن ڪٽي مولڪي پنهنجي گهر ۾ اچي پهچايو.

رو ٿو هجي؟

منهنجو جواب آهي ته اهو آدمي آهي، جو ڪو
 اوهانجي سامهون ويٺو آهي. ٿاٺريءَ جو ذڪر ڪندي
 ئي هن شراب جي آکاڻي منهنجي سامهون اچي ٿي آهي.
 لهندي هوندي هي شراب ڄاڻايو ته ڇا ۽ ڪيئن.
 هڪڙي ننڍڙي ڳوٺ ۾، جو هاڻي پاڪستان ۾ اچي وار
 آهي. اتي هي شراب پيو. مان ته ساري دنيا جو رهندڙ
 آهيان. سڄو سنڌ منهنجو گهر آهي. مگر هن شراب جو
 گهر اتيءَ ڳوٺ ۾ هو. ڳوٺ ننڍو هو، مگر واپار ۽ هنر
 جي لحاظ کان تمام مشهور هو. کانئسيءَ هي کاڌيءَ
 هي ٻه چار کان به ٿيڻو اچي اتي کاڌي پيئي هئي. ان
 کي ڏٺو اتي ڪوڙو ڪري ڏيڻدا هئا ۽ ٻري ٻري اها
 کاڌي وڪاڻڻ وڃندي هئي. اتيءَ ڪري پورين ڏينهن
 کان ئي هن شراب کي سوندي ڪوڙو پيو ٿو. ان
 کانپوءِ ڪڏهن به وڌيڪ ڪوڙو نه پيو ٿو. پاڪستاني
 جي ٻالھ آهي ته مان ڇهن يا ستين درجي ۾ پڙهندو
 هوس ۽ خاص ٻڌ وڃوس. موکي ڪٿي، ته نه اڀرندو.
 اڪول ۾ پورين گهٽيءَ جي وچين ماستر صاحب جو
 آواز اٿندو هو "Stand up on the bench" (اٿي بنچ تي
 کڙو ٿي). وري اتي گهٽي وڃندي هئي، تنهن گهٽي
 ڇوٽون گهندا ۽ ڇهين اڪول بند نه ٿئي ته ٻنچي
 ئي پيو هوندو هوس. ڪلاس جو ماستر چيائون هتي
 ٻڌل ڳاڙهو ڪري ڇڏيو هو. وري گهر اڀرندو.

هوس نه پتا ڪاريدو هو. چوندو هو ته تون لالائي آهين،
 تون ڪنهن به ڪم جو نه آهين. مان روئي روئي چوندو
 هوس ته پتا جي گهڙي ڪوشش ڪري ڏيان سان پڙهان
 ٿو، پر ڇا ڪريان، جو جيڪي پڙهائون، اهو ياد ايترو
 رهي. هو چوڻ لڳو ته ”تون پڙهين ڪونه ٿو، تون
 اڪل لکيو آهين، مگر نه آهين.“ هر روز جي بي عزتي
 ۽ روز روز جي مار کان ايترو ڏکي ٿيس جو ننڍي
 عمر ۾ ئي آپگهات ڪرڻ جي اڃا منهنجي دل ۾ ڄاڻي ۽
 ڇڻڻ جي خواهش دل ۾ نه رهيم، سوچ ڪيم ته هن ڏک
 ۽ بي عزتيءَ جي ڇڻڻ کان مرڻ چڱو آهي. هڪ ڏينهن
 ۱۲ بج اسڪول مان موڪل ملي ته مان سڌو پرسائي
 ٿاڻي وٽ هليو ويس ۽ جيڪو اسانجي ڳوٺ لاڳيتو وهندو
 هو. الاهيءَ کي ”دواڙا“ چوڻ لڳا. پرسات جا ڏينهن
 هئا. لڏي زور سان وهي رهي هئي. ٻوڏ جو پاڻي هن
 ۾ تيزيءَ سان وهي رهيو هو. تڏهن مان پل تي پهتي
 وئي ٽپو ڏٺو. ڦه. ڪري وڃي انهيءَ ۾ ڪريس. خيال
 ڪيم ته هاڻي مري ويندس ۽ چٽو نه رهندس. مگر
 پڳوان کي هن شرير کان ڪجهه ڪم وٺڻو هو. الاهيءَ
 ڪري ڪوشش ڪندي به مان مري نه سگهيس. گهوڙا
 کائيندو پيهوشيءَ جي حالت ۾ به ميل پري هڪ ڪناري
 تي وڃي پهتس، اسلام پڙهڻ وٽ. الاهي ماڻهن مولڪي
 ڏٺو ته چيو ته اڙي هي نه منشي گڏيشداس جو پٽ
 آهي. انهن ڪٽي مولڪي پنهني گهر ۾ اچي پهچايو.

اوڏو ڪئن ٿو وڃي سگهي.

پوڄيٽر ياد پندت مدن موهن مالويه به چويو ته
 ”گائريءَ به انسان کي ايشور وشواسي بڻائڻ ۽ ايشور تي
 پُر وسو ڪرڻ وارو بڻائڻ جي وڏي شڪتي آهي. گائري
 منتر جتي آتما کي پرماتما سان ملائي ٿو ۽ ايشور درشن
 ڪرائي ٿو، اتي ان سان گڏ دليا جا پدارت به ٿو ڏئي.
 ان کان طاقتور ۽ اثر منتر مون ڪڏهن به ڏٺو آهي.“

مهاٿما گانڌي به هر روز گائري منتر جو جاپ چيڀندو
 هو. ۽ گائريءَ جي جاپ بابت چويو ته ”من ڪي
 لڳائي ۽ چف شانت ڪري گائري منتر جو جاپ ڪيو
 وڃي ته هر قسم جا سدڪت دور ٿي ٿا وڃن. آتم
 النتيءَ جي واسطي هيءَ منتر بلڪل ڪارائتو آهي.“

ڊاڪٽر سر راڌا ڪرشن چويو ته ”گائري انسان
 کي نئون جيون ڏيڻ واري لائالي پراڻا آهي.“

اهڙيءَ طرح جڳت گرو شڪر آچاريه، مهر شي
 د يالڊ، سوامي ورجانند ۽ ٻين سڀني مهاٿمان گائريءَ
 جي آڀار مهما جو وران ڪيو آهي. گائريءَ جي مهما
 ڳائيندي ڳائيندي هو ڪنهن به سمي ٿڪيا نه آهن.

مگر هي ڳالهيون چيڪي مون ٿو هاڻي ٻڌايون آهي
 ته پراڻيون ڳالهيون آهن. انهنجي ٻڌڻ کان پوءِ دل به
 ايندو ته گائريءَ جي مهما مهان آهي ۽ ان جي وڏي
 وڏائي آهي، اها وڏي مهتو جي چيز آهي ۽ مگر اڄ
 ڪلهه به ڪو اهڙو ماڻهو آهي، جنهن گائري مان فائدو

جي عمر ۱۱۶ ورهيه ٿيندي.

ڏسو منهنجيون ماڻائون! ڪيڏو نه سولو لستو آهي. آري جو رس ۽ گائتري جو جاپ. پوءِ نه ڪنهن ڊاڪٽر جي ضرورت نه وٺندي، نه پيسلن جي نه ڪورو مائيشن جي. مگر پراچين ستن ۽ ودوانن کان وٺي اڄڪلهه جي ستن ۽ مهاڻائن کي ڏسو نه اهي به گائتريءَ جا گڻ ڳائيندا ئي ملندا. مها ڪوي روپندر نات ٽاڪر (نگور) شري رام ڪرشن پرمهانس، سوامي وويڪانند، سوامي ورچانند، مهرشي ديلند، جڳت گرو شڪر آچاري ۽ مهاڻا گاندي، سيني هڪ ئي آواز به گائتريءَ جي وڏائيءَ جو وران ڪيو آهي. انهن مان هڪ هڪ جي ڳالهه مان توهان کي ٻڌايان ٿو. شري رام ڪرشن پرمهانس چوي ٿو. ”گائتري جي جاپ ڪرڻ سان شڪتي پراپت ٿئي ٿي.“ سوامي وويڪانند چوي ٿو. ”گائتري سميت ٻڌي عطا ڪري ٿي. يعني ليڪ سمجهه. پر ماڻها سان ملائيندڙ جيڪڏهن ڪو نٿو آهي نه اهو آهي سڌ ٻڌي. پر ماڻها کان جيڪڏهن ڪا گهرڻ جي ڇهڙ آهي نه اها آهي ست ٻڌي.“ يعني (سڄي سمجهه)

ڏي سمجهه وڃي امجهه ڏانا ڏان اهو ڏي،
تڏي مڪ، وڃي ڏک، مٺا مان اهو ڏي.
جنهنجي ٻڌي ٺيڪ ٿي وڃي ٿي ان جا سمورا
ڪارج سڌ ٿيڻ لڳن ٿا.
مها ڪوي نگور چوي ٿو. ”ڀارت ورش کي ڄاڻاڻ

۽ ان جي اندر ٻرلوي لتوئي وڌيڪ رکيو آهي ته هيءَ
 سڌي ڪيئن ملندي؟ ”ڳوٺي ٻارپتيءَ گهٻرائجي چيو.
 ”مهراج! تڏهين ڪلچر جي سالن جو ڪلياڻ ڪمڻ
 ٿيندو؟“ شڪر مهراج مشڪي چيو. ”ٻارپتي گهٻراءِ،
 گاهري ئي اهو سڏن آهي جنهنجي جاپ سان ڪلچر
 انسان به سڌي حاصل ڪري سگهي ٿو. جو گاهريءَ کي
 پنهنجي مانا مڃي ان جي ڪوڊ ۾ وڃي پنهنجو پاڻ الهي
 چرڻ ۾ اڍاڻ ڪري ٿو. ان کي اهي سمورون سڏون
 حاصل ٿين ٿيون؛ جهڙي اڳين ڳڻن جي سالن کي سوڪر
 ٿيو جي گهڻائيءَ ڪري برابر ٿيندڙون هيون. گاهري
 ٻار ٿي آهي، گاهري ٻار ٿي آهي، اهو ٻار سڏن ۽
 ٻار ٿي آهي. اها سڏن جي مانا آهي. انهيءَ کان وڌيڪ
 سسار ۾ ٻيو ڪجهه به نه آهي. اها آهي گاهريءَ جي مهما
 جا گاهري مڃريءَ ۾ ڳائي وڃي آهي. فقط اهو ئي نه
 مگر جيترا به رشي ۽ ٻوڙي ٿي ويا آهن، انهن سڀني کليل
 آوار سان گاهريءَ جي نام وڏي وڏائي ڪئي آهي.
 وشو، پتر، پاڪي، لڪ، وسشت، ٻار دواج سڀئي گاهري
 ۽ وڏائي ڪندي چيو آهي ته ان کان وڌيڪ ٻيو
 ڪجهه به نه آهي.“

ٻا نه ڇڏيو پر خود مهرشي جو ڪجهه هن آيو وڃد
 شاستر جي رچنا ڪئي، تنهن پنهنجي ڳڻت ۾ لکيو آهي
 ”جيڪو به مرد يا ستري هڪ سال تائين اڙي جو
 نه ٿيهاڙي صبح جو گاهريءَ جو جاپ ڪندو ان

منهن کول ۽ ڇاڳ ۽ يوگ جي مها شڪتي ڏي. جنهنجي مٿي چڙهڻ سان ۽ برهر رٿڻ ۾ ڇمڪندڙ مهان چوڻي ۽ جو درشن ڪرڻ جي قابل ٿي وڃي. شـوـجي ۽ پار پٽي ۽ ڪي چيو ته گائتري ۽ جي جاپ سان، گائتري ۽ جي اڀاسا سان ان ڪنڊلي ۽ جو منهن کلي ٿو وڃي ۽ پوءِ هڪ هڪ ٿي اٿي چڪر کڻڻ لڳن ٿا.

الهه ڪري شاسترن گائتري ۽ ڪي پر ٿوي ۽ جي ڪام ڏيو ڇو آهي. ڪام ڏيو ۽ ڪلپ پر ڪش لاءِ لوڪن جو وشواس آهي ته انهن کان جهڪي گهر او اهو ملندو. جهڪا به اڃا ڪريون اها پوري ٿيندي.

اهو ته ٿيو لوڪن جو خام خيال. مگر شاسترن گائتري منتر کي هن پر ٿوي ۽ جو، هن سنسار جو ڪام ڏيو ڇو آهي. سنسار جي هر وستوان کان پراپت ٿئي ٿي.

ويد مان سنسار جي مانا آهي. پڳدان شو ۽ مانا پار پٽي ۽ جو سمواد جو مان ٿو هالڪي ٻڌائي رهيو آهيان، الهه ۽ ۾ اڳتي هلي شڪر مهراج چيو. ”اي پار پٽي! ڪلڳ ۾

السان جي جسم ۾ پر ٿوي ۽ جو ٿو گهڻو ٿئي ٿو. انون ته ڄاڻين ٿي ته هن کان اڳين يگن جي انسان جي اندر سوڪشمر ٿيو وڌيڪ هوندو هو ۽ ڪلڳ ۾ اهي پر ٿوي ٿو وڌيڪ. الهه ۽ ڪري ڪلڳ جي انسان کي اها سڌي ٿئي مٿي جا اڳين يگن جي انسان کي ملندي هئي. مگر هيءُ ته وڏي ۽ چنٽا جي ڳالهه آهي. ايشور جهڪڻ ڪلڳ جي انسان کي سڌي حاصل ڪرڻ لاءِ بڻايو ٿي ته اهي

سار جي مالا آهي. مان انجي اڀاسا ڪندو آهيان. ”
 . ودوانن سڀني پوک ساڌن جو مول آڌار گابري کي
 ئي مڃيو آهي. گابري ”پور“ لوڪ جي ڪاهه ڏيٺو آهي. ان
 کان سڀ ڪجهه پرابند ٿئي ٿو.

اها آهي گابريءَ جي وڏائي. الهيءَ کالبوءَ جهڙي
 لوڪن پگوان ڇڏيو، پوکيشور ۽ پوکراج ڇڏيو، جو پوک
 وڌايو سڀ کان پهرين پوکراج ڪيو هو ان ۾ ڇڏيو. ”گابري
 پوکي“ جي سڀ کان پهرين ۽ سڀ کان وڏي شڪتي
 آهي. ”اڳتي هلي پارٽيڪ ڏانهن اشارو ڪري. شو جي
 هوراج ڇڏيو.“ ”اي پاري! ودوانن، پوک جي سڀني ڪرپائن
 جي واسطي گابريءَ کي ئي آڌار مڃيو آهي. گابريءَ سان
 ان ئي ڇڪر کان ٿا. گابريءَ سان پوک جون سموريون
 ڪرپائون ٿين ٿيون. اهي ان ڇڪر آهن (۱) مول آڌار
 (۲) سواڌشنان (۳) مٽي پوک (۴) اڻاڪ (۵) من (۶)
 وشڌي (۷) آڻيا ۽ (۸) پهرين ڏند انهن سڀني جي هيٺان
 اها شڪتي لالڪڙ وانگر وڪڙ ماري ويٺي آهي جنهن کي
 ڪنڊلي چوندا آهن. لالڪڙ جهڙي طرح وهندو آهي،
 اهڙي طرح ئي وڪڙ ماري اها مها شڪتي مول آڌار ۾
 سهيل آهي، ٻئي جي رڙهه جي هڏي جتي هيٺ پهچي
 ختم ٿئي ٿي، اٿان پنهجي رات سان شمع کي ڇڪڙي
 ويٺي آهي. هڪ رات کلي وڃي ۽ پوک جي واسطي
 ڪلهياڻ جو مارڪ کلي ٿو وڃي. مگر ڪٿن کلي هڪڙو
 ماڻهو؟ ڪير ڇري ٿو ان ٻيلي ۽ لالڪڙ کي ۽ پنهجي

آلند گابري ڪٿا

۴ ڪڏهن ڄاڻي به نٿو سگهي. مان به انهيءَ سمند مان
ڌڪ ڪرڻ لڳو. پر آيو آهيان، مگر اهو ڪرڻ سمند
سمند نه آهي. سمند بابت ڌڪ ئي ڳالهه چئي ٿي سگهجي
”نيتي، نيتي“ يعني هن اٻار جو پار ڪونهي. انهيءَ
لاءِ ايترو ئي سمجهيو ته ”اوڻ“ جو مطلب آهي ”رڪشا
ڪرڻ وارو“. پيا ته هن جا بي الم ارت آهن. هيءُ اهو
پدارت آهي جنهن کانسواءِ ڪڏهن به ڪنهن جو ڪر نٿو هلي.
ويڌن، اڀڻڻ، گرو ڳوٺن ۽ پراڻن ۾، ويندي
نٿي شاسترن ۾ به ”اوڻ“ کانسواءِ ڪر هلي نه سگهيو.
نٿي وارن پنهنجا ڳوٺاڻي مٿي ناهي وڌا، مگر اوڻ جهڙو
مٿي انهن کي ٻيو نه مليو. ان کي انهن به جيئن جو نيتن
پنهنجي نٿن سان جوڙي ڇڏيو.

ڀڳوان ٻڌ ايشور کي نه مڃيندو هو، مگر اوڻ کانسواءِ
انجو به ڪر نه هليو. گنگوٿري جي رستي ۾ ”ورش“
نالي ڌڪ ڳوٺ آهي، اتي ڌڪ ٻڌ مندر کليل آهي.
انهيءَ جي ڌڪ ڌڪ سر تي ”اوڻ مٿي- ٻڌ مٿي هوم“
لکيل آهي. شري گرو ناک ڏيو مهاراج جن به پنهنجي
شروعاتي ٻاڻي ”اونڪار“ سان شروع ڪئي آهي.
گروءَ جي ٻاڻيءَ ۾ اچيو.

هري جو سڌا ڌيانيتي. توکي ڪم اڪار،
اونڪار برهما، اڀت اونڪار، ويد فرمائيتي -
جل ٿل مهي ٿل پوريان. سوامي وسر جن هار،
اڻڪ ڀانتي: هوم پريا - ناک اڪ اونڪار -
گوپت پراعتل جي ڌڪ رشيءَ هيءَ راتو ڏنو آهي،

روئي ملي وڃيس ها.

اي انسان! آئند جي روئي هيٺ ڪاهي. وٺ لي آهي. هيءَ ويڙهه جي هڏي هن وٺ جو ٽڙ آهي. ان جو آسرو وٺي مٿي چڙه. پهر رلدور ٻهجه. اتي آهي آلد. مٿي چڙهڻ ڏکيو آهي مگر مٿي چڙهڻ کانسواءِ آلد جي روئي ڪانه ملندي. جي آلد جي اڇا الو نه مٿي چڙهو هيٺ نه ڪرو. ڇو نه سڪه ۽ آلد جو ڏهندڙ فقط پرمالما آهي. اهو ”اور“ ٻارن جو آڌار آهي. ”پوه“ دکن جو لاس ڪندڙ آهي. ”سوه“ آلد جي ڏاڍو وارو آهي. هيءَ آهي گائتري مٿي جي ٽن شهن جو ارمڪ. الهن سان گڏ هڪ ٻيو اکر آهي ”اورم“ ان جو ارمڪ مان ٻڌائي ٿو سگهان. ان جي ارٽن جو اتم ئي ڪولهي وڏا وڏا رشي ۽ يوگي به ان جو پار پائي نه سگهيا. هيءَ مها مٿي آهي، گائتري مٿي کان به وڏو. يوگي لوڪ جهڙن هن مٿي باس وڃي ڪرڻ لڳندا آهن ۽ جهڙن هو هن جي اندر پهچندا آهن، نه الهيءَ وٽ الهن کي پهچي سگهندا به ڪانه رهندي آهي. نه پوءِ ڪير ڪيئن ٻڌائي نه هيءَ ”اورم“ آهي ڇا؟ هيءَ هڪ ٻههه ساگر آهي. ٻي اتم، اي حد، اکر آهي. ڪو به هڃو اتم پائي نه سگهيو. ڪو آدمي سمند وٽ ڪرمنڊل کڻي پهچي ٿو. سڄي سمند جو پاڻي نه پاڻ سان کڻي ڪونه اڀري ٿو. ايترو ئي پاڻي کڻندو ڇيٽو ڪرمنڊل به ماڻندو. ”اورم“ جي پوري ڳالهه ڪڏهن ڪو به اڃا سمجهي ڪن سگهيو آهي

۴ ڪڏهن ڄاڻي به نٿو سگهي. مان به انهيءَ سمنڊ مان هڪ ڪرمندل ٺري آيو آهيان، مگر اهو ڪرمندل سمنڊ نه آهي. سمنڊ ٻاٻٽ هڪ ئي ڳالهه چئي ٿي سگهجي ”ليٽي، ليٽي“ يعني هن اٻار جو پار ڪونهي. الهيءَ لاءِ ايترو ئي سمجهو ته ”اوم“ جو مطلب آهي ”رڪشا ڪرڻ وارو“. پيا ته هن جا بي انت ارت آهن. هيءُ اهو پدارت آهي جنهن کانسواءِ ڪڏهن به ڪنهن جو ڪم نٿو هلي. ويدن، اڀڻڻ، ڪرو ڪم ڪن ۽ پڙائن به، ويندي نٿي شاسترن به به ”اوم“ کانسواءِ ڪم هلي نه سگهيو. نٿي وارن پنهنجا گهڻائي منتر ٺاهي وڌا، مگر اوم جهڙو منتر انهن کي ٻيو نه مليو. ان کي انهن به جهڻن جو نيشن پنهنجي نبتن سان جوڙي ڇڏيو.

ڀڳوان اڌ ايشور کي نه مڃيندو هو، مگر اوم کانسواءِ انجو به ڪم نه هليو. گنگوٿري جي رستي ۾ ”ورشا“ نالي هڪ ڳوٺ آهي، اتي هڪ ٻڌ مندر کليل آهي. الهيءَ جي هڪ هڪ سر تي ”اوم مٽي- ٻڌ مٽي هوم“ کيل آهي. شري ڪروناڪ ديو مهاراج هن به پنهنجي رواجي ٻاڙي ”اوناڪار“ سان شروع ڪئي آهي. وءِ جي ٻاڙيءَ ۾ اچيٿو.

هري جو سدا ڌيائيتي. تو ڪر مک اڪ اوناڪار، اوناڪار ٻه ٻه، اٺت اوناڪار، ويد فرمائيتي. جل ٿل مهڻي ٿل پوريان. سواءِ وسر جن هار، اٺڪ ڀانتي: هو ٻه ٻه ٻه. اڪ اڪ اوناڪار. ڪوٽ ٻه ٻه جي هڪ رشيءَ هيءَ راءِ ڏنو آهي.

روئي ملي وڃيس ها.

اي انسان! آلد جي روئي هيٺ ڪاهي. وٺ لسي
 آهي. هيءَ رڙهه جي هڏي هن وٺ جو رڙ آهي. ان جو
 آسرو ولي مٿي چڙه. اهر رڙ ڏير بهجه. الي آهي آلد.
 مٿي چڙهڻ ڏکيو آهي مگر مٿي چڙهڻ کانسواءِ آلد جي
 روئي ڪا نه ملندي. جي آلد جي اڃا اڻ نه مٿي
 چڙهو هيٺ نه ڪرو. ڇو نه سڪه ۽ آلد جو ڏهندڙ
 لفظ پرمالما آهي. اهو ”اور“ پرائن جو آڌار آهي. ”پوه“
 دکن جو لاس ڪندڙ آهي. ”سوه“ آلد جي ڏيڻ وارو
 آهي. هيءَ آهي گائري منتر جي ٽن شعبن جو ارمڪ.
 انهن سان گڏ هڪ ٻيو اکر آهي ”اور“ ان جو ارمڪ مان
 ٻڌائي ٿو سگهان. ان جي اڻلن جو اسم ئي ڪولهي وڏا
 وڏا رشي ۽ يوگي به ان جو پار پائي نه سگهيا. هيءَ مها
 منتر آهي، گائري منتر کان به وڏو. يوگي لوڪ جڏهن
 هن منتر باس وڻجڻ ڪرڻ لڳندا آهن ۽ جڏهن هو هن
 جي اندر پهچندا آهن، ته الهيءَ وقت انهن کي پنهنجي
 سڏ ٻڌ به ڪانه رهندي آهي. نه پوءِ ڪو ڪنهن ٻڌائي
 نه هيءَ ”اور“ آهي ڇا؟ هيءَ هڪ بهت ساگر آهي.
 بي انت، بي حد، لڪ آهي. ڪو به هنجو اسم پائي
 نه سگهيو. ڪو آدمي سمند وٽ ڪرمنڊل کڻي پهچيو.
 سڄي سمند جو پاڻي نه پاڻ سان کڻي ڪونه ايندو. ايترو
 ئي پاڻي ڪٿندو چيترو ڪرمنڊل به مايندو. ”اور“ جي
 پويڪر ڳالهه ڪڏهن ڪو به اڃا سمجهي ڪن سگهيو آهي

جي بياس ليهجي چٽ ۾ آهي. اهيءَ جي تلاش ۾ نون
 ٿرڻو ٿو وٺين. اُو سمجهو ته جن وقت ڏن آهي، اهي
 ئي سڪي آهن. اُو به وٺي ڏاڍا ان ڏن جي درياه ۾ ٽپو.
 پر اٿان به نه آلد عليه ڪونه. آلد جي روئي ٿورو
 اڳتي وڌي ويئي.

رئيس ڪو دعويٰ ”ملاپ“ اٿس ۾ آخري ڪا جي اٽڪل
 هڪ ٻڙن ڪروڙ ٻئين جو حال لکيو هو. انهن مان ڪو
 چيو ٿي مٿو، ڪو بند بخالي ۾ بند هو، ڪنهن آڳاٽ
 ڪيو. ڪو بهمارن جو شڪار بڻيو، ڪو سست بڻجي
 ٻڪرو ٻوڙاڏو رهيو، ڪنهن ڏيواڻو ڪڍيو ۽ ڪو
 وري قتل ڪيو ويو. ڪنهن کي به آلد نه مليو، ڇاڪاڻ
 ته ڏن ۾ آلد نه آهيءَ ڪونه. اُو سمجهو ته شاديءَ ۾
 سڪ آهي. اٽڪل ٻڙيل روئي يعني ملدي ۽ سڪ ۽ آرام
 سان حمالي گذرادي. ڏٺو وٺي اهيءَ درياه ۾ نه ٽپو.
 پر سڪ نه آهي به ڪن عليه. آلد جي روئي پاڻ اڳتي
 وڌي وئي. اُو وري وڃار ڪونه. آلد عزت ۾
 آهي. ڏٺو وٺي اهيءَ درياه ۾ نه ٽپو. پاڻيءَ ۾ گڙا ٻڌا
 ٿي. روئي اڳتي ملدي ويئي. اهڙي طرح سان عزت
 ۾، حڪومت ۾، طاقت ۾، جاڳڻ ۽ جائداد ۾ ڪٿي به
 آلد ڪونهي. اها ڏيڻ چاهيو ته اها ٽپو ٿي، پر اٿان
 آلد جي روئي ڪا نه ملدي. ڪٿي به جيڪڏهن عقل
 هجي ها ته اهو پاڻيءَ ۾ ٽپي ڏيڻ ٻڌڻ مٿي وٺ ٿي
 نهاري ها ۽ وٺ ٿي چڙهي جي ڪوشش ڪري ها ته

۽ شايد رات جو پاڳڙائي جو دروازو کليل رهجي ويو هو.
انسان هيءَ ديواري ڇڏي آئي آهي. گهر ۾ جهڪڻ
ڪمڻن کي مليريا ٿي پوي ۽ ان جي دوا لاءِ اوهان
منائيءَ جي دڪان کان پڇا ڪمن ڪندا. ۽ لاڳو آند
ڪي هن دنيا ۾ ڪٿي ٿا ڳولهندا رهو؟ چاهو ٿا مڪڻ ۽
ولوڙو ٿا پاڻي. اهڙيءَ طرح مڪڻ ۽ ملندو ڪوڏو آند
لٽ ۽ مائو وٽ آهي. دنيا ۾ اتي ڪمڻ وٽان ڪو نه
ملندو.

سمجهائڻ لاءِ هڪ ڪٿا ٿو ٻڌايو. هيءَ هڪ ڪٿي
جي آکاڻي آهي. هڪ ڪٿو ڪهڙن ڏينهن جو اڪايل هو.
کاڌي لاءِ پڪندو وٺندو هو. هلندي هلندي هڪ درياه
جي ڪناري تي پهتو. ڪناري تي هڪ وڻ هو. ان
وڻ ۾ ٻن ڪوڏ هئا. لٽ ٽارين هون. انهن ٽارين مان
هڪ ٽاريءَ تي هڪ روئي لٽڪي رهي هئي ۽ ان وڻ
۽ روئيءَ جو پاڇو هڪ پاڻيءَ ۾ پئجي ويو هو. ڪٿي
پاڻيءَ ۾ لهاريو نه سمجهائڻ نه روئي منهنجي سامهون
آهي. ولي ڏٺائين ۽ ٿپ. پاڻيءَ ۾ الڳ ٻڌل ٻڌا ٿي.
۽ انهيءَ ڇر ڇر جي ڪري روئي پري پريءَ ۾ معلوم
ٿي. ڪٿو اورو اڳتي وڌيو ۽ روئي اڳتي هلندي معلوم ٿي.
هو وري نه اورو اڳتي وڌيو ۽ وري روئي اڳتي
وڌندي مٿس ڪمانهن. اهڙيءَ طرح ڪٿو اڳتي
وڌندي وڌندي وڃ سهر ۾ پهتو ۽ ٻڌي مڙي ويو. اڙي

آلما سم ڇٽ آهي، مگر آند ان وٽ ڪولہ آهي.
 رڳو ٻرمانا ئي سم ڇٽ آند آهي. آلما سدائين آند
 جي واسطي ڇٽو ڇٽو ڪري ٿو. لوڪ ڏن ٿا چاهين،
 دولت ٿا چاهين، عزت، طاقت، حڪومت، سنتان،
 هڪان، وٽر، هائي، ڪٿوڙا، گاڏيون اهي سڀ وسٽو ٺٽو
 هڪ ڳالهه لاءِ ٿا ڪن. آند جي واسطي. ٻر اءِ - و آند
 ڪنهن دوڪان کان نه ڪولہ ملندو آهي. ڪٿي به هليا
 وڃو. ڪٿنات پليس، گول مارڪيٽ، بينگالي مارڪيٽ،
 چاندي چواڪ، اتي ڪٿنائي دوڪان آهن، اتي ڪٿيئي
 ڇيڙون ملن ٿيون. اتي پشور ملندي آهي، اتي مٺايون
 ملنديون آهن، ٻر ايترو ملندو آهي، دوائون ملنديون آهن.
 اتي ڪٿڙا ملندا آهن، بوت ملندا آهن، ٻر ڪنهن به
 ڪولہ آند نه هٿي. آند ملندو

ويدس، پتو نه آهي ته سڳيو گذر ٿيندس يا نه. خير
 آهي ته سن الائي ڪهڙي ملندس، نٿان ڪهڙي
 هوندس، ڏيرائي ڪهڙي هوندس. منهنجا ڀڳوان! انهن
 اڃاين چنتائين جو ڪو انت ٿي ڪونهي. اهي اڃايون
 سڃاڻون چنتائون جنهن جو نه اڻو نه مٿو، دڪن جي هڪ
 دنيا، اسان ائين باق لاء پيدا ڪري ٿا ڇڏيون.
 هي سڀ ڳالهيون توهان کي گائري جي ”پوه“ لفظ
 جي باري ۾ چئي رهيو آهيان. ”پوه“ جو مطلب آهي
 دڪن جي لاس ڪرڻ وارو. اسين ايشور کي دڪن جي
 لاس ڪرڻ وارو چئون ٿا ۽ هن کي پنهنجي دڪن جي
 لاس ڪرڻ لاء پراڻا ڪريون ٿا ڏهن اسان جو نه ته
 ڪو فرض آهي ته اڃا به پيدا نه ڪريون. منهنجو نه ته
 فرض آهي ته اسين جي دڪن کي دور ڪريان. جيڪڏهن
 سڀني جي دڪن کي دور ڪري ٿو سگهان ته ڪن نه
 ڪن لوڪن جي دڪن کي نه دور ڪريان. اهوئي گائري،
 منتر جو جاپ ڪرڻ آهي. جي گائري منتر جو جاپ
 ڪرڻو آهي ته هر روز اسان کي اهو ڏسڻ گهرجي ته ڇا
 مان به ڪنهنجي دڪن کي دور ڪريان ٿو يا نه؟ منهنجي
 ڪري، منهنجي عمل ڪري، منهنجي دل جي ڪري ڪنهن
 کي نه ته ڪو نه ٿو پهچي، منهنجي ڪري ڪنهن کي
 سڪ نه ملي ٿو يا نه؟ نه ته فقط ميرا سين، پتن ۽ ڪوٺين
 وانگر پرماتما جي ڳڻن ڳاڻن مان ڪجهه ڪم حاصل ٿيندو.
 ان ايشور جي ڪجهه، ڪجهه ڳڻن کي اسان کي نه

چرچا ڪري رهيا آهيو. جس ٿن لائي، سون ڄاڻي،
 ڪٿن ڄاڻي پيو ٻڌائي؟“ ڊاڪٽرن چيو. ”ڇڏو صاحب
 آهڻ ڪري لا ڏسون.“ ڊاڪٽري صاحب کي آهڻ
 دومرو جي سهارائون. سمورا ڇوڙ ٿاڙ ڄاڻا ٻار ڪيا
 ويا. ڪلورو نارم گهرايو ويو، مگر جيسين هن جي ڇوڙي
 کولي وڃي ۽ ڊاڪٽري صاحب کي ڪلورو نارم ٻڌايو
 وڃي تيسين اسپتال جو هڪ چيراسي ڊوڙ ڏوڙ ڏيو
 آهڻ دومرو آيو ۽ اچي چيائين. ”هيءُ ٿاڙ آهي.“
 ڊاڪٽرن ٿاڙ کولي پڙهي، ڄا ڊاڪٽري صاحب جي اسٽريءَ
 موڪلي هئي. اها ٿاڙ پنهنجي پٽيءَ جي نالي موڪلي
 هئائين. اهيءَ ر لکيل هو. ”نوعان ڄا ڏند ٻلي ڪٿي
 وٺي هئي. اهيءَ ٻنڪلي جي ڇوڙن ڪري مان هڪ
 آيا آهن.“ ڊاڪٽري صاحب ٿاڙ پڙهي ڇوڙ لڳو. ”ٻاڏ
 آهي ڪري ٿي ٻيٽ جو سور ٿيو آهي. مون کي
 ائين پيو معلوم ٿئي ته هاڻي پيو آهي ڪو.“

موتجون مائائون! هيءَ ڳالهه مون اهيءَ ڪري نوعان
 کي ٻڌائي ته اجاڙون چٽائون نه ڪريو ۽ خوراڪ پنهجي
 واسطي نه ڀڃا نه ڪريو. ٽپو ڪري اهيءَ چٽائون
 اجاڙون ٿين ٿيون ۽ اهي ٽپو ٿي مائائون کي ٿي چٽائون
 ر ڪڍيون آهن. ڏي ۽ چمدي ٿي اها چٽا ڪڍيون نه
 ڇوڪري وڏي ٿيندي. ان جي شادي ڪرائي يراڻي
 آهي آهي ڪوڙو ور ملندس! هيڪڙهن نالي

اهي رات ۾ وجهندو هو. هڪ ڏينهن صبح جو اهو
 پادري صاحب آيو ته کيس پيٽ ۾ آورو سوز معلوم ٿيو.
 لڳو. حادثت موجب هن پيالي ڏانهن هٿ وڌايو ته ڏند
 ڪٽي رات ۾ وجهان، پر ڏند اٿي هوائي ڪونه. پادري
 صاحب خيال ڪيو ته شايد مان رات جو وات مٿان ڏند
 ڪٽڻ پلجي ويو آهيان ۽ آند ۾ اهي ڏند پيٽ ۾ هليا
 ويا آهن. اهي ڪري ئي مون کي پيٽ ۾ سوز پيو
 آهي. جڏهن اهو خيال ڪيائين ته ڪدم سوز وڌڻ
 لڳس. پادري صاحب واکا ڪرڻ لڳو. پاسي واري
 ڪمري مان هن جي مٿي صاحب ڊوڙ ڏي آئي ۽ چوڻ
 لڳي. ”پادري صاحب! ڇا ٿيو؟“ پادري ڪنجهندي
 چيو. ”رات جو ڏند ڪڍي رکڻ پلجي ويس، جنهنڪري
 اهي پيٽ ۾ هليا ويا آهن ۽ منهنجي آبدن کي اندر
 ڪاٽي رهيا آهن. مان هري ٿو وڃان. استري ڏکي
 ويئي ۽ ڊاڪٽر کي گهرايائين. ڊاڪٽر سڄي ڳالهه ٻڌي
 چيو. ”هيءَ سرجري جو ڪيس آهي. پادري صاحب
 کي اسپتال ۾ وٺي وڃو ۽ آپريشن ڪرايوس.“ امبولنس
 گاڏي اچي ويئي. پادري صاحب روئندو رڙندو اسپتال
 ۾ پهتو. ڊاڪٽرن سڄي ڳالهه ٻڌي چيو. ”پادري صاحب!
 ايڏا وڏا ڏند ڪاٽڻ کان ڪيئن لنگهيا هوندا؟ پيٽ
 ۾ نه هيءَ اسان جو ڪاٽڻو آهي. هاڻيءَ جو ڪاٽڻو
 نه ڪونهي.“ پادري صاحب ڪنجهندي چيو توهان کي
 ڪهڙي خبر؟ سوز نه مون کي ٿي رهيو آهي! توهان

اهو نوان جي ٿي هڪ ر آهي. پنهنجي ويچارن سان هي سنار سرڳ يا لڙڪه پالڻا. جهڙي درهڻي، لهڙي سرهڻي، اهو اوهانجي وس ۾ آهي ته جهڙي دنيا نوان چاهيو. لهڙي پٽيو. سڳو مش پنهجي دنيا پاڻ ٿو پٽائي ۽ پنهنجي پٽيل دنيا ۾ ئي پيدا ٿئي ٿو ۽ ان ۾ رهي ٿو. اوهان جا مائٽ ڪهڙا آهن ۽ وايو مندل ڪهڙو آهي. اهو اوهان جي ويچارن تي او مدار رکي. انجنيئر جيئن جاء ٺاهڻ کان اڳ ٿيڻو لاهندو آهي، اهڙيءَ طرح هرڪو ماڻهو پنهنجي دنيا جو ٿيڻو پنهنجي دل ۾ تيار ٿو ڪري. جهڙو سوچيندا لهڙي دنيا ٺاهي. ان ڪري گاهي مٿي ۾ اسان پاران ڪريون ٿا. ”پڳوان! اسان جي ويچارن تي ۽ اسان جي ٻڌيءَ تي پنهنجي طرف وٺي هل. اهڙي ڪرڻا ڪر جو ٿو لاءِ پنهنجي دل ۾ پٽو پيدا ٿئي. پنهنجي ئي سرڻ، پنهنجي ئي چيئن ۽ پنهنجي ورڻ ڪرڻ جي اڃا رهيم.“

ويچارن جي شڪتيءَ سان چالو ٿئي ۽ الهيءَ جو هڪ مثال سر مٿي مارڻ پنهنجي ڪتاب ”پس، باور، اڀر پليٽي“ (Peace, power & plenty) ۾ لکيو آهي ته Peace, power & plenty ڪري شاعري، شڪتي ۽ دولت ملي ٿي. ان ۾ هڪ ٻوڙهي پادريءَ جو ذڪر اچيو ته هن جا اصلي ٽن پٽ پڙي ويا هئا. ٽئي ٽنن جو بهابو هوائن. رات جو سمهڻ کان اڳ اهي ٽن ٽڪڙ ڪلاس يا بهالي ۾ رکندو هو. صبح جو اتي

ڌڻي اچي ڪري پيس. مانا پڇيو. ”ڇا ٿو؟“ مون چيو.
 ”ڪجهه ڪو نه ٿو آئي. اهو ڏٺو جو پوتو! پوٽو ائي ٿو.
 آهڻ ڪنهن کي موڪليو ته وڃي ڪٿي اچي.“ ٻڌڻ ٿي.
 مان وڏو پيس ۽ مون کي اها خبر پئي. اهو پوتو پوٽو
 ڪجهه نه ٿو ٿيندو آهي، ٿڌن مان آهي ۽ وڻ کي ڏسي
 ڪلندو هوس. رات جي وقت اهو آهي ۽ وڻ جي هيٺان
 وٺي نه ڪو به چن پوٽو پوٽو ۽ ٻري ۽ وڻ کي نظر
 ڪانه آئي.

اهڙيءَ طرح دل جي ڪمزوريءَ ڪري به ڏک پيدا
 ٿئي ٿو. گهڻيءَ ڏک ان دل جي ڪمزوريءَ ڪري به
 پيدا ٿين ٿا. جي سڪن جي اڃا اهو ڏک جو لاس ڪرڻ
 چاهيو ٿا ته دل جي ڪمزوريءَ کي ڪڍي ڇڏڻ گهرجي.
 ڪمزوريءَ جي پاڻ کي دل ۾ آڻڻ بدران دل ۾ ڇڏڻ
 وڃڻو ۽ ڇڏڻ سڌو پيدا ڪرڻ گهرجن. ويندڙ ٻار
 چوي ٿو. ”منهنجي هن من ۾ شو سڌو (ڪلياڻ ڪاري)
 پاڻ لائون) پيدا ٿين.“ اهي سڌو ٿي نه آهن جي انسان
 کي ستائين ٿا، اهي هتي به ڇڏڻ هين ٿا ته هيٺ به ڪيرائين
 ٿا. ٻهڙ جي چوٽيءَ تي به اهي پهچائين ٿا ته ڪڏ به
 اهي ڪيرائين ٿا.

”دل هي ڪي بدولت رنج پي هئي.
 دل هي ڪي بدولت راحت پي هئي.
 ٻهڙ ٻهڙ ڪو ڪهڙي هئي.
 ڏوڙ ڏوڙ ڪو ڪهڙي هئي.“

ڪندا آهن. جيڪي ان جي هيٺان اچي لنگهندا آهن،
 تن کي اهي ڀرت اچي وٺندا آهن. ڳوٺ کان باغ ۾ وڃڻ
 لاءِ آلهيءَ وٽ جي هيٺان ضرور لنگهڻو ٻوڏو هوندو. پر
 ڪو به دستو باغ ۾ وڃڻ لاءِ ڪوڏ هوندو، ڳوٺ ۾ جا اها
 ڳالهه ٿلهيل هئي. آلهيءَ جي منهن کي به خبر هئي. اهو
 پوءِ منهنجي دل ۾ به ويٺل هو. سوامي. ستياڻد جي اچڻ
 تي پتاجيءَ مون تي اهو ڪم رکيو ته جنهن نوري شام
 مون سوامي جن لاءِ اوهان کڻي ويندو ڪر. هڪ ڏينهن
 شام جي وقت، مان سوامي جن جو پوڄن کڻي ويس ته
 سوامي ڪالهندي ڪالهندي تمام سٺيون منڊون ڳالهائون
 ٻڌائڻ لڳو. انهن رات کي ويٺي. مون کي اوچتو خيال
 آيو ته واپس ويندي آلهيءَ وٽ جي هيٺان لنگهڻو ٻوڏو.
 دل اي دل ۾ ڏڪڻا لڳس. اوه سوامي جن کي چيو.
 ”سوامي جي! هاڻي ته ڪهڙي رات ٿي ويئي آهي، مان
 هتي ئي او سهي روان. صبح جو اتي هليو وينديس.“
 سواميءَ ڪاوڙ جي چيو. ”نه نه گهر وڃ، منشي. ڪونهجو
 انتظار ڪندو هوندو.“ مان لاچار ٿي هاتڻ کڻي هليو
 لڳس. لالهيءَ ۾ ڪتورا رکيس، هٿ ۾ لالهه کڻي گهر
 ڏانهن اچڻ لڳس. هلندي هلندي ڇڏ هڻ ٻڙ جو وٽ
 ته هٿ تي رکيل لالهه ڏڪڻا لڳي ۽ ڪتورا ڪر ڪر
 هڻڻ لڳا. مون سمجهيو ته ڀرت اچي وٺندو. سو لالهه
 هڻڻ لڳو. ڀرت اچي ڪري، انهن ٻوڙس جو وري پٺيان
 وڌ ڪندو اچي، پٺيان ڳوٺ ڀڄي.

آهڻ؟ هن ٻڌايو. ”هڪ سيراڪي، ٿورو مڪڻ، ڪڏهن آباد آيون ۽ ڪڏهن ڪڏهن پستا فقط پنج ڇهه ڪيلا، هڪ درجن موسميون ۽ ٻيو ٿورو ميورو. بس فقط اهوئي ڪائيندي آهيان.“ مون کي کيس چيو. ”هيءَ بيماري آهي ڪن ڪن ڪالڪ؟ مون نه چڱي ڀلي آهيان. ٻي ٿوڪي بيماري ڇا آهي؟“ هو ڇوڻ لڳي. ”ٿوڪي لڳت ٿي وڃي آهي.“ مون چيو. ”اهو پوت ٿوڪي ڪڏهن ڇڏيو آهي؟“ هن چيو. ”شام جو.“ مون چيو. ”چنتا نه ڪر. اڄ شام جو اهڙا چمٽا ٿا ڇڪايواس جو اهو پوت ڇڏي ٿو ۽ ويندو ۽ وري ٿوڪي نه ڇڏي ٿو.“ مون ڪجهه نه ڪوٺ ڪيو ۽ ٻار هن کي وڌواس ٿي ويو. نه سواميءَ ڇمٽو هيو اٿس. الهيءَ کان پوءِ هڪي ڪجهه ڪوٺ ٿيون، هو ڇڱي ڀلي ٿي پئي. اهو من جي ڪمزوريءَ مان پيدا ٿيل نه آهي ۽ سوا هڙي قسم جا نه آهن. آهڻ، من جي ڪمزوريءَ ڪري، پوڻ ۽ ٻارڻ جون بيماريون ڌار ٿا ٿون پيدا ڪري. انهن خام خيالن ۾ ئي اسين ڳڻ ڪندا رهندا آهيون.

مان ٿو هالڪي هڪ پنهنجي ڳالهه ٿو ٻڌايان. جڏهن مان اٺن سالن جو هوس ته اسان جي ڳوٺ جلالپور خان ۾ سوامي ستياپند جي آيو ۽ اسان جي باغ ۾ اچي رهيو. اهو باغ ڳوٺ کان ميل کن پنڌ پري هو. رستي جي وچ ۾ هڪ ٻوڙ جو وڏو وڻ هو. سڄي شهر ۾ الهيءَ وڻ باب ۾ اها ڳالهه ويٺل هئي ته رات جو ان ۾ پوت اچي اواس

رنگدي چيو. ”اڄ آئين ڪڏهن نه پهتو. زمين آهي
 هي آهي. مون کي آهي. زمين مان ڪجهه نه ڪري.
 مان پتا پئجي آهي جي سار سنڀال ٿيڻس. اڄ کان وٺي
 هو فقط راج ٻاڙو ڄا. ٿي نه ٻو مڏهتا به. پت آهي.“
 راج ٻاڙو سيمه لڪشميچند کان پڪا وٺي اچان. منهن
 ٿيو ته ڇا ٿي نه ساهون ڪرڻ ٻيو آهي. هڪ ٻي ڪرڻ
 ڪرڻ. اٿس ۽ راج ٻاڙو کي پاڪر ٻائي ڇائي. جان لائي
 چوڻ لڳو. ”راج ٻاڙو! هاڻي تون سيماس جي لائق ٿو
 آهي. هاڻ هي ڪرڻ ڪرڻ ٻاڙو.“

هاڻي ڳالھ آهي ٻارن مان ٿيڻ ۽ سڄو مان ۽ چوڻ
 ٿاڻن ٿيڻ آهي ٿيڻ ٿاڻن کاتري ۽ جي ڄاڻ مان
 ڪهڙو لاپ نه ٿيڻ ۽ انهيءَ ڄاڻ مان ٿاڻ نه هٿندا.
 کاتريءَ جي اڀاسا جهڙو ڪڏهن ڪرڻ آهي ته من مان
 ٿيڻ جي ٿاڻ کي مارڻو آهي. اڀاسا ۽ وار، روڏ جي
 ٻاڙو ڪي ٻيڙي وڃو ته ٻو نه سڪ ۽ آڻڻ ملي
 ٿو به نه.

هڪ ٻئي سر جو ٿڪ، اٿان جي من جي ڪهڙي
 ڪري پيدا ٿي ٿو. هڪ سڄو مون وٽ آيو چوڻ لڳو
 ته مڏهتي پتي بهار آهي، گهڻا ئي علاج ڪيا اٿس پر
 ڇاڪاڻ ٿي. ٿو ٿان بهار ٿي ڪري هلي کيس ٿو.
 مون وڃي ان ٿيڻ کي ٿو ۽ کائڻ ٻڌو. ”اوهي
 ڪهڙي بهاري آهي؟“ هو چوڻ لڳو. ”مون کي
 ٿي ٿي.“ مون کائڻ ٻڌو. ”ڇا کائڻ ٿي“

هڙاندو. لوڪرن چيو: ”اڄ سيٺ صاحب! آيو راج ٻار
 آهي. جي ٺوهان چڱو نه ڪاڏي ۾ زهر ملائي کيس ڏيئون
 نه هميشه لاءِ جهڳڙو خٽر ٿي ويندو.“ لڪشميچند وڏي
 آواز ۾ چيو ته پاڪل نه. مون کي ڏسڻ ڏيو. لڪشميچند
 جيئن در وقت بيشو، تيئن ڏٺائين ته راج ٻارو جهولي جهلي پيو
 آهي. راج ٻارو نه سيٺ کي ڏٺو جهولي کولي چيائين.
 ”سيٺ جي بکيا.“ لڪشميچند ٻوڙي وٺي آيو ۽ واڪو
 ڪري چيائين. ”راج ٻارو!“ ٻڪي اچي راج ٻارو آئي
 پاڪر پائائين. ”راج ٻارو جهڪي هن جي پٺن تي ڪري
 پيو. چوڻ لڳو. ”راج ٻارو مٿي هل ۽ مون سان گڏجي
 هلي ڪاڏو ڪاڏو.“ راج ٻارو چيو. ”اڄ سيٺ صاحب! مان
 نه بيماري بچي تنهنجي در تي آيو آهيان، بيمه پنڊ
 آيو آهيان. منهنجي جهوليءَ ۾ بکيا وجه.“
 اهيءَ وقت هڪ لوڪر پڇندو آيو ۽ اچي چيائين
 ته سيٺ لڪشميچند هيءَ آهي ٺوهالجي ٺار. ڏسو ته
 هن ۾ ڇا لکيل آهي؟ لڪشميچند ٺار کولي پڙهي. ٺار
 راج ٻارو جي پٺن جي هٿي. ڪاڪٽي مان آئي هئي.
 سڄي لکيل هو ته اسانجي پٽا راج ٻارو جو پٽو ٿيو پوي
 هن جو جهڳڙو اڃا خٽر ڪوٺ ٿيو آهي. اسان هن زمين
 حاصل ڪري ڇا ڪنداسين؟ هن ٺار وٺي اسان
 منهنجي زمين جي حق تان هٿ ٽاڪئون. اسان چيو پٽا
 وقت ڪوٺ آهي. ٺوهان ڪرپا ڪري اسان جا پٽا
 وٺو اسان کي پنهنجي سڀال ۾ وٺو. لڪشميچند ڏٺو

ڪان پوءِ اهو خيال ڪيائين ته هاڻي منهنجو گهر سان ڪو به واسطو ڪونهي. گروءَ کي ڇڏيائين. ”گرو بهرا! هاڻي رهي مان بنياس وٺان ته ليڪ لهندو؟“ گروءَ چيو. ”نه اڃا وقت نه آيو آهي.“ راج ٻاٻوءَ سوچيو ته مان اڃا لوڪر ڪان روئي پيو ٿو ڪرايان، الهيءَ ڪري شايد گرو آيا ٿو ڏئي. هاڻي اهو به ڇڏيندس ۽ بيڪ ٻني گذارو ڪندس. آرام جون سڀ شيون ٽوڪ ڪندس. انهن ڪٿائين. صبح جو شهر مان وڃي اڳيا وٺي ايندو هو. پوءِ سڄو وقت اٺ چئن ۾ مٽو ٿي رهندو هو. چڱو وقت گذري ويو، وري پنهنجي گروءَ کي پڙائڻا ڪيائين. ”گرو بهراج! مون کي سياسي ڏٺو.“ گروءَ سوچي چيو. ”اڃا نه راج ٻاٻو!“ راج ٻاٻو حيران ٿيو ته هاڻي ڪهڙي گهٽتائي وڃي رهي آهي. سوچي ڏٺائين. پوءِ پاڻ کي چوڻ لڳو. ”مان سڀني گهرن مان بيڪ ٻني وٺو آهيان پر سڀني لڪشميچند وٽ بيڪ ٻني نه وٺو آهيان. اڪري دشمنيءَ جي ٻڙائي. ٻارا اڃا لائين منهنجيءَ دل ۾ رهي. الهيءَ ٻارا کي ڇڏ ٿوئي ڀڙو.“ ٻئي ڏينهن صبح جو سڀني لڪشميچند جي گهر پهتو ۽ وڃي الڪه ڇڪايائين. ”ٻڪوان جي نالي اڳيا ڏٺو.“ سڀني لڪشميچند جي اوڪرن راج ٻاٻوءَ کي ڏٺو ۽ ڏوڙ لڏا سڀ وٽ وٺا. خوش ٿي ڇيائون. ”سڀني صاحب! راج ٻاٻو ٺوھان وٽ بيڪ ٻني آيو آهي.“ لڪشميچند حيرت ۾ اچي چيو ته ”اهو ڪهڙن ٿو ٿئي سگهي؟ ٺوھان جي نظر ٽوڪي آهي. ڪو ٻيو ماڻهو

آند گائري ڪٿا

جڏهن پڇڻ ڪرڻ وينس ته دل ۾ ٻيڪهه شاعري هئي
پڇڻ ۾ دل نه لڳي اهڙي ڳالهه وري ڪڏهن به نه ٿي
گهڻن ڏينهن جي ڳالهه آهي. مٿي ۾ راج ٻارو لالي
هڪ سيٺ رهندو هو. ڌرم ۾ هن جي تمام چڱي رچي
هئي. ڪيترا مندر هن ٺهرايا هئا ۽ هڪ پائشالا به ٺهرائي
هـ. واءُ، جنهن ۾ هڪ وڏو ان سنياسي پڙهائيندو هو. راج
ٻارو ۽ جنو هڪ ٻئي سيٺ لڪشميچند سان جهڳڙو هو.
جو زمين جي باري ۾ هو. جهڙي وڏائي وڏائي
ڪيس وڃي ڪورٽ ۾ پهتو. مقدمو هلائڻ لڳو ۽ اهو
مقدمو ڪئين سال هلندو رهيو. راج ٻارو اهو مقدمو نه
ٿرندو رهيو ۽ ڌرم جو ڪم به ڪندو رهيو. سندس
جوڙايل پائشالا ۾ هر روز رات جو ڪٿا ٿيندي هئي ۽ راج
ٻارو هر روز اها ڪٿا ٻڌڻ ويندو هو. ڪٿا ٻڌندي ٻڌندي
نينا کان ويراڳ اچي ويس. پنهنجي گروه کان پڇي پائشالا
۾ رهڻ لڳو. هڪ ڪمري ۾ پيو هوندو هو. گهڙان کائڻو
ايندو هوس، جو کائيندو هو ۽ پيو بچاپ جهپندو هو.
گهڙائي ڏينهن گذري ويا. هڪ ڏينهن پنهنجي گروه
کي چيائون. ”بي ٺوهان ڪرڻا ڪرڻو ته مان سنياس
ٿان.“ گروه چيو. ”راج ٻارو! اڃا تون سنياس جي لائق
نه ٿيو آهين.“ راج ٻارو خيال ڪيو ته مان گهر نه ڪونه
ويندو آهيان، مگر پنهنجي روتسي گهڙان ايندي آهي.
گتي گهڙان روتسي نه گهرائيندس. هتي هڪ لوڪر زندهه
هو روتسي ڪري ڏيندو. پوءِ ائين ڪيائين. ٿورن ڏينهن

جيسين اها لکرت پنهنجي دل ۾ رهندي، تنهن لکرتي
 من کي شائتي نه ملندي. جي ڀتن ۾ جيءُ لکائڻ لڳو
 چاهين ٿو ته وڃ. پوءِ ان ماڻهوءَ کان وڃي معافي وٺڻ
 الهيءَ لکرت کي ڇڏي ڏي، جا پنهنجي من ۾ ٿور ڪري
 ڏاهي رهي آهي. ”مون الهي آواز کي ٻڌو ۽ اڻاڻي
 جو سبب ڏٺو. روپ ۾ پنهنجي سامهون اچي اٿس. مون
 ڪدم اٿي پسترو کول ڪيو ۽ لاهور لاءِ تيار ٿيس. ڪور
 آيس ته ڪور وارا حيران ٿي ويا ته هيءُ ايترو جلدي
 ڪيئن هليو آيو؟ مگر مون ڪنهن سان به ڪا ڳالهه ڪانه
 ڪئي. سامان ڪور ۾ ڇڏي سڌو الهيءَ سچڻ وٽ ويس.
 هتي مان هن جو ڏٺو ٿو ٻڌايان. سندس ڪور وڃي کيس
 سڌ ڪير. هو آواز ٻڌي ٻاهر آيو ۽ حيران ٿي چوڻ لڳو.
 ”توهان اها مون پنهنجي ڀڳڙي لاهي هن جي ڀرين ٿي
 ٻڌي وئي ۽ چيو. ”مان توهان کان معافي وٺڻ آيو آهيان،
 مون کي معافي ڏيئي ٻڌو.“ هو حيران ٿي ويو ته هن
 کي چاڻي وار آهي! مون کيس چيو. ”عجب ۾ نه پئو.
 مان جهنگل ۾ اڳيائين واس لاءِ ويو هوس. اتي پنهنجي
 دل جو آواز آيو ۽ آخِ آخر چيئن ڇڏي سڌو توڙو آيو
 آهيان. جيڪي تون معاف نه ڪندي ته پنهنجي من کي
 شائتي نه ملندي.“ اهو ٻڌي هن جي اکين ۾ پاڻي اڀري
 آيو ۽ مون کي پاڪر ٻائي پنهنجي چاڻي سان لکائين.
 هو به روئڻ لڳو ۽ مان به روئڻ لڳس. الهي روئڻ سان
 لکرت جي ماه وساري وئي. مان واپس جهنگل ۾ آيس.

جڏهن ڀڄڻ ڪرڻ وينس ته دل ۾ ايترو شڪار هئي هئي
ڀڄڻ ۾ دل نه لڳي اهڙي ڳالهه وري ڪڏهن به نه ٿي
گهڻن ڏينهن جي ڳالهه آهي. مٿي ۾ راج ٻارو لائي
هڪ سيٽ رهندو هو. ڌرم ۾ هن جي تمام چڱي رچي
هئي. ڪيترا مندر هن ٺهرايا هئا ۽ هڪ پائشالا به ٺهرائي
هئا، جنهن ۾ هڪ وڏو ان سياسي پڙهائيندو هو. راج
ٻارو جنو هڪ اتي سيٽ لڪشميچند سان جهڳڙو هون،
جو زمين جي باري ۾ هو. جهڳڙي وڏاڏي وڏاڏي
ڪيس وڃي ڪورٽ ۾ پهتو. مقدمو هلائڻ لڳو ۽ اهو
مقدمو ڪئين سال هلندو رهيو. راج ٻارو اهو مقدمو به
ٿڌو رهيو ۽ ڌرم جو ڪم به ڪندو رهيو. سندس
جوڙايل پائشالا ۾ هر روز رات جو ڪٿا ٿيندي هئي ۽ راج
ٻارو هر روز اها ڪٿا ٻڌڻ ويندو هو. ڪٿا ٻڌندي ٻڌندي
ننڍا نان ويراڳي اچي ويس. پنهنجي ڳرو کان پڇي پائشالا
۾ رهڻ لڳو. هڪ ڪمري ۾ پيو هوندو هو. گهڙان کاڌو
ائيندو هوس، جو کائيندو هو ۽ پيو بچاپ ڇڏيندو هو.
گهڻائي ڏينهن گذري ويا. هڪ ڏينهن پنهنجي ڳرو
کي ڇڏان. ”جي ٻوهان ڪرڻا ڪرڻو ته مان سنڀال
وڃان.“ ڳرو ڇيو. ”راج ٻارو! اڃا تون سنڀال جي لائق
نه ٿيو آهين.“ راج ٻارو خيال ڪيو ته مان گهر به نه ڪول
ويندو آهيان، مگر پنهنجي روئي گهران ايندي آهي.
اڳتي گهران روئي نه گهرائيندس. هتي هڪ لوڪر رهندس،
اهو رسوئي ڪري ڏيندو. پوءِ ائين ڪيائين. ٿورن ڏينهن

جيئن اها لفرس پنهنجي دل ۾ رهندي، تئين پنهنجي
 من کي شائبي نه ملندي. جي ڀڄن ۾ جيءُ لڳائڻ لڳو
 چاهين ٿو ته روح، ڏهون ان ماڻهوءَ کان وڃي معافي وٺڻ
 انهيءَ لفرس کي ڇڏي ڏي، جا پنهنجي من ۾ گهر ڪري
 واهي رهي آهي. ”مون انهي آواز کي ٻڌو ۽ اشاري
 جو سبب ڏند روپ ۾ پنهنجي سامهون اچي اٿس. مون
 ڪدم اٿي پسترو کول ڪيو ۽ لاهور لاءِ تيار ٿيس. گهر
 آيس ته گهر وارا حيران ٿي ويا ته هيءُ ايترو جلدي
 ڪيئن هليو آيو؟ مگر مون ڪنهن سان به ڪا ڳالهه ڪانه
 ڪئي. سامان گهر ۾ ڇڏي سڌو انهيءَ سچڻ وٽ ويس.
 هتي مان هن جو ٿورو ٿورو ٻڌايان. سندس گهر وڃي کيس
 سڏ ڪيم. هو آواز ٻڌي ٻاهر آيو ۽ حيران ٿي چوڻ لڳو.
 ”توهان؟“ مون پنهنجي ڀڳري لاهي هن جي ڀرڻ تي
 ڪٽي رکي ۽ چيم. ”مان توهان کان معافي وٺڻ آيو آهيان،
 مون کي معافي ڏيئي ڏيو.“ هو حيران ٿي ويو ته هيڻ
 کي چالي ويو آهي! مون کيس چيو. ”عجب ۾ نه پئو.
 مان جهنگل ۾ اڳيائين واس لاءِ ويو هوس. انهي پنهنجي
 دل جو آواز آيو ۽ آءُ اتر چيئن ڇڏي سڌو لوڻ وٽ آيو
 آهيان. جيڪي تون معاف نه ڪندي ته منهنجي تنهن کي
 شائبي نه ملندي.“ اهو ٻڌي هن جي اکين ۾ پاڻي ٻري
 آيو ۽ مون کي ڀاڪر ڀائي پنهنجي چالي سان لڳايائين.
 هو به روئڻ لڳو ۽ مان به روئڻ لڳس. انهيءَ رڳو سان
 ڪي به ٻاهه وسائي ويئي. مارا واپس جهنگل آيو.

ٿو هان جو من پگھلي ۾ ضرور ٿي ڪندو. مان ٿو هائين ڪي پنهنجي
 آزمودي جي ڳالهه ٿو ٻڌايان. جڏهن مان ٽرڪسٽ، آسٽر
 ۾ هوس لڏڻن سال ۾ هڪ يا ٻن مهينن لاءِ ڪڏهن اسڪاٽ
 اسٽان تي هليو ويندو هوس، پنهنجو پاڻ کي ٻوڙ ڇوڙ ۾
 اڙيل ڪرڻ جي واسطي. پاڻ سان ٿورو اٺو، ڊال، ڪيپ
 واجبي اسٽرو، ٿورا ڪوڙا ڪٽي ڪڏهن جهنگل ۾ وڃي
 وٺڻ جي پٺن جي ڪٽيا ٻڌائيندو هوس. الهه ۾ ئي
 دعدو هوس. ڏينهن ۾ نه ڪڏهن، راتيون پڇاڻي ڪائڻدو
 هوس. باڻي وقت پنهنجي من مندر ۾ ٻوڙ ۽ پست جي
 ڪوشش ڪندو هوس. هڪ دفعي ٿياري ڪري گهر
 کان اڪٽس. ڪالٽري ضلع جي گهاٽي جهنگل ۾ وڃي
 پهتس. اتي پهچي هڙن ڪهر. ٻوڙ مون ڌار ڪري
 پنهنجي ڪم ۾ مشغول ٿي ويس. آخر چئن ڪرڻ لڳس،
 من جي بيمارين کي ڇاڇڻ لڳس ۽ الهه کي دور ڪرڻ
 جو ريتن ڪرڻ لڳس. اتي ڏينهن گذري ويو، ٻيڙي
 کي شائي نه اچي نه آئي. مون ڏکي ٿي اٻڻوڙ کي ڇوڙ
 نه ٻوڙ هيءَ ڪهڙي ڳالهه آهي؟ پنهنجي ڏڙ کي اٻڻي
 نه پنهنجي من ۾ شائي ڇو نه آئي؟ ڏکي ٿي ويئي رهيس.
 ٻيڙي ڇو نه اچي اٻڻان وغيره ڪري وري پڇڻ ڪرڻ
 ويٺس ته هڪ عجيب ڳالهه ٿي. ائين معلوم ٿيو لڳو ڇو
 اندر مان هڪ آواز اچي رهيو آهي. ان صاف لفظن ۾
 چيو. ”ٿي مٿي آهي پنهنجو پڇڻ، اڃا به آهي پنهنجو آڻ
 چئن. اهوڙ ۾ هڪ هائو آهي، ان لاءِ ٺرڪي ٺهرت آهي.“

وسيلي ايشور نه لٽا رستو ٿو پڌائي. پر ڪيتر ٿو ڏئي ته
 ٽيڙو، ڪلڙ ۽ ڀرسان رهيو. مگر ٿوهان چولدا نه هيءَ وڏي
 فلاسافيءَ جي ڳالهه آهي. ڪون سڏي ۽ سولي سمجهي
 واري ڳالهه ڪري. اهڙو ٻڌاءِ نه ڏک ۽ سک چاهي؟ نه ٻڌا
 هي ٻڌو. سڏي عام ڳالهه اٿا آهي ته الدارين جو ٿر پٽ
 رهڻ ۾ ئي سک آهي. انهن جي منهنجي نه رهڻ يعني
 ٿر پٽ نه ٿيڻ آهي ڏک.

ڏک ۽ سک ٻڌو. اڃا سندس ڪرم جا لٽا آهن. ”س“
 جو مطلب آهي چڱو ۽ ”د“ جو مطلب آهي ٻڙو. ”د“
 چولدا آهن الدارين کي. سک جو مطلب آهي چڱو ۽ الدارين
 ۽ ڏک جو مطلب آهي ٻڙو ۽ الدارين کي. جي الدارين کي
 وس ڪريو ته ڏک ٿيندو ئي ڇو؟ وري وري هڪ ئي
 ڳالهه مان ٿوهان جي من ۾ وهاڙڻ جي ڪوشش ڪري
 رهيو آهيان ته جيئن کي ٿوهان ڏک سمجهي ويٺا آهيون
 اهو حقيقت ۾ ڏک آهيئي ڪونه. پوءِ به ڏک کي ٿوهان
 پاڻ لا پيدا ڪريو. انهن ڪرڻ بند ڪريو ته ۷۰ سيڪڙو
 ڏک جو اٽل خود به خود ٿي ويندو.

ڪيترا ماڻهو مون وقت انهن لا ۽ چوڻ لا ته اسانجو
 من انهن ڪرڻ چاهي ٿو ۽ اهو به چوڻ لا ته انهن ڪرڻ
 سان آند پيدا ٿيندو، پر ڇا ڪريون؟ انهن ڪرڻ وڌون
 لا ته من ڪو لڳي. اڙي پورڙا! من ڪيئن لڳندو؟ ٿوهان
 خود ئي نه ان جي اندر حسد، بغض ۽ شرم جي باهه
 ڀري رکي آهي. الهي باهه کي وسائي ختم ڪريو ته

ٻڌايا ويا آهن، انهن مان هڪ کان سواءِ باقي ٻه اسين خود
پيدا ٿيا ڪريون ڇا؟ پر نظام سان تبديليءَ ڪري ٿين
وارن دڪن کي اسان جو وس نه آهي. باقي ٻه دڪن نه
اسان جي وس ۾ آهن. پوءِ ڇو اسان پنهنجي زندگيءَ کي
ويال بڻائي ڇڏيو آهي؟ توهان ڇو وڌا نه ڇڳو آئند
سوامي پوئين ٻن قسمن جي دڪن کي نه کڻي ڇڏيو.
باقي ٽئين قسم جو نه دڪن ٿيڻو. انهيءَ دڪن کان ڇو ڪارو
ڪيئن ٻارون؟

ٻڌو، منهنجون مالائون ۽ ٻائروا پر نظام ڏليا پر ٿيڻو
ٿي آهي. پوءِ ان جي ڪري دڪن ڇو ٿيڻي؟ جيڪي
ٻڌو آهي سو ضرور ٿاڻس ٿيندو. توهان جي دڪن ٿين ۽
ڇڏتا ڪرڻ سان اهو ٻڌو ڪونه. ڪيترا لوڪ حيرت
۾ اچي پجن ٿا ته ڏيا جي اهڙي آهي ته ايشور ان کي
ائين بڻايو ڇو؟

ٻڌو! ويد ڳوان جي حوالي سان انهيءَ سوال جو جواب
مان توهان کي ڏيان ٿو. اڄ ڪالھوءَ جي ڪڏهن ڪو پڇي
ته ايشور ڏيا کي ڇو بڻايو ته انهن کي ويد جا هيءَ شبد
ٻڌايو (۴. ۷. ۴) ”अथर्व“ ”अथर्व तपसा सृष्टा“ ”ايشور ڏيا
انهيءَ لاءِ بڻائي ته اسان محنت ڪري سگهجي ۽ ڌرم
جي مارگ تي هلي سگهجي.“ مگر انهيءَ سان رڳو ويد ۾
ڳوان چيو ته محنت ۽ ٽپ جي مارگ تي هلندڙ انسان
پڇي، کلي ۽ خوش رهي. پر سن رڳو واسطي جو ويد ۾
شبد آيو آهي، سو حڪم طور ڇڏل آهي. ان شبد جي

ٻائرو، پترو ۽ مذهب جا پاڪو! آسمان صاف ئي ٿو رهي
 آهڙيءَ لاءِ شعر چوي ٿو۔

”ها وڃي وري نه ٿي موني۔ اها جواڻي ڏالر،

جـ و اچي موني ٿو۔ اهو ٻڌايو ڏالر۔“

اهڙي طرح نتيجي جو، تبديليءَ جو هي دڪ ٺهيو،
 اوان ڪهڙا آهستي آهستي ميرا ٿي رهيا آهن، آخر هڪ
 ڏينهن اهي ڪهڙا لاهي ڇڏيا آهن، اچي ۽ هي ٽارڻ ٽهڻ
 پتريءَ ۾ وڌي اٿئون، آهستي آهستي اها ختم ٿي رهي
 آهي، هڪ ڏينهن اها ڪڍي ٿي ڪهي، اهڙي طرح
 لڳاتار ٿيندڙ تبديليءَ سان جيڪو دڪ ٻيڏا ٺهيو، اڪي
 پر نظام دڪ ڇڻجندو۔ اهڙيءَ طرح ٽاپ دڪ سوچڻ سان
 ٻڌا ٺهيو، اهو چينا جي ڪري ٺهيو، هڪ چڱو پلومالو
 آهي، ٿور ۾ هر طرح جا سڪ الڻ ڏن الڻ، دولٽ الڻ،
 ازارار الڻ، مگر هر وقت اهائي چينا لڳي پئي الڻ نه
 پتو نه آهي نه اهو سڪ وهندو الائي نه، پتو نه آهي نه
 آهيءَ سڪ جو خاتمو الائي ڪڏهن ٿيندو، اها چينا چڱي
 سڪ، ڪي نه دڪن ۾ اڀرڻ ڪري ٿي ڇڏي۔

سسڪار دڪ اهو آهي جو گڏو گڏ دڪن کي باد ڪرڻ
 سان ٻڌا ٺهيو، مون کي فلاڻي بيماري ٿي هئي، مون
 کي فلاڻو ڏوهه مڙهيو ويو هو، مون کي فلاڻي جڳهه ٿي
 چومت لڳي هئي، اهڙيون اهڙيون ڳالهيون واپاري ڪمٽرا
 لوڪ خواهه خواهه ڏکي ٿيندا.

مگر پوءِ ۽ سالڪه درشن ۾ تنهنجي قسم جا به دڪ

ٻڌايا ويا آهن، انهن مان هڪ کان سواءِ باقي ٻه اسين خود
پيدا ٿيا ڪريون ڇا؟ پر نظام سان، نبي ٻڌائي ڪري ٿين
وارن دڪن تي اسان جو وس نه آهي. باقي ٻه دڪن به
اسان جي وس ۾ آهن. پوءِ ڇو اسان پنهنجي زانگي ۽ ڪي
ريال بڻائي ڇڏيو آهي؟ ٺوھان ڇو ٺوھان نه ڇڏيو
سوامي ٻوھان ان قسم جي دڪن کي نه کڻي ڇڏيو.
باقي ٽئين قسم جو نه ڏک ٿيندو. انهيءَ ڏک کان ڇو ڪارو
ڪيئن پايون؟

ٻڌو، پنهنجون مائٽون ۽ ڀائرو! پر نظام ڏليا ۾ ٿيندو
ٿي آهي. پوءِ ان جي ڪري ڏکي ڇو ٿئي ٿي؟ جيڪي
ٻڌو آهي سو ضرور لاس ٿيندو. ٺوھان جي ڏکي ٿيندو ۽
ڇڏتا ڪرڻ سان اهو ٻڌو ڪونه. ڪيترا لوڪ حيرت
۾ اچي پھن ٿا ته ڏليا جي اهڙي آهي ته ايشور ان کي
انين بڻايو ڇو؟

ٻڌو! ويد ۾ ڳوٺ جي حوالي سان انهيءَ سوال جو جواب
مان ٺوھان کي ڏيان ٿو. اڄ ڪالھ جهڙو ڪڏهن ڪو پڇي
ته ايشور ڏليا کي ڇو بڻايو ته انهن کي ويد جا هيءَ شبد
ٻڌايو (۱. ۲. ۵. ۱) ”अथर्व“ ”अमेण तपसा सृष्टा“ ”ايشور ڏليا
انهيءَ لاءِ بڻائي ته اسان محبت ڪري سگهي ۽ ٽور
جي مار ۾ ٿي هلي سگهي.“ مگر انهيءَ سان رڳو ويد ۾
ڳوٺ ۾ ڇيو ته محبت ۽ پڄا جي مار ۾ ٿي هليدڙ انسان
ٿئي، کلي ۽ خوش رهي. پر سن رڳو واسطي جو ويد ۾
شبد آيو آهي، سو حڪم طور چيل آهي. ان شبد جي

پاڻرو، پتروءَ مڙهيا بالڪو! آسمان صاف ٿي ٿو رهي
الهيءَ لاءِ شعر چوي ٿو۔

”ها وڃي وري نه ٿي موني۔ اڃا حوالي ڏانءِ

جـ و اچي موني ٿو۔ اهو ٻڌايو ڏانءِ۔“

اهڙي طرح ٿيڻي جو، تبديليءَ جو هي دڪ ٿيڻو،
نوح ڪپڙا آهستي آهستي ميرا ٿي رهيا آهن. آخر هڪ
ڏينهن اهي ڪپڙا اهي ڇڏڻا آهن. بجليءَ هي ٿاڍن ڏينهن
پتريءَ ۾ وڌي اٿئون، آهستي آهستي اڃا خبر ٿي رهي
آهي. هڪ ڏينهن اڃا ڪڍي ٿي ڪڍي. اهڙي طرح
لڳاتار ٿو بدليءَ سان ڪو دڪ ٻيڻا ٿيڻو، الڪي
پر هڪم دڪ ڇڏيڻو. اهڙيءَ طرح ٽاب دڪ سرچڻ سان
ٻيڻا ٿيڻو. اهو چئنا هي ڪري ٿيڻو. هڪ چڱو پلومالپو
آهي، ٿيو ۾ هر طرح جا سڪا الڪا ڏن الڪا، دولت الڪا
پر وار الڪا، مگر هر وقت اڃا ئي چئنا لڳي ٿيڻي الڪا نه
پتو نه آهي نه اهو سڪا رهندو الڪي نه. پتو نه آهي نه
الڪي سڪا جو خالو الڪي ڪڏهن ٿيندو. اڃا چئنا چڱي
سڪا کي نه دڪن ۾ پيو ڪري ٿي ڇڏي.

سڪا دڪ اهو آهي جو ڪڏهن دڪن کي ٻاڪ ڪرڻ
مان ٻيڻا ٿيڻو. مون کي فلاڻي بيماري ٿي هئي، مون
ٿي مڙو ٿو ۾ مڙيو ويو ٿو، مون کي فلاڻي جڳهه ٿي
ڇوٽ لڳي هئي. اڃا ٿو ۾ اڃا ٿو ۾ ٿيڻو ۾ ٿيڻو ڪيترا
لوڪ خوار مڙو دڪي ٿيڻا.

مگر پوءِ ۾ سالڪه ڏسڻ ۾ ٿيڻي سمجھ جا هي دڪ

تڪ جو سوچڻ مٿان پيدا ٿئي ٿو (۳) سندس ڪار ۾
 يقيني آهي تڪ جو پوڄيل ڏکڻ جي پٺاڻ ڪرڻ سان چير
 ٿو وٺي.

پهرئين قسم جي ڏکڻ مان هڪ تڪ آهي جوائي ۽
 جو پڌاڻي ۾ پڌاڻ. ڪو چاهي نه چاهي پر جوائي ۽ ڪي
 پڌاڻي ۾ پڌاڻ نه ضرور آهي ۽ شي ۽ زانگي ختم نه
 ضرور ٿيندي.

ايشور جي آخر ڪوٽا وٽ وڌي جي پهرئين منڊل جي
 پهرئين سوڪٽ جي ۷۱ منٽر جي ۱۰ رچا ۾ هڪ
 لکيل آهي سو مان پوڄاڻ ڪي پڌاڻ ٿو. ٽسو ان ۾ جوائي ۽
 ۽ پڌاڻي جي، زانگي ۽ موب جي تصور چٽيل آهي. الهه ۽
 کان وٺي ڪوٽا پري شاعراڻي تصور نه اوهان ڪڏهن
 ٿئي هوندي؟ ان وٽ منٽر جو پاڻ اڻ ٿو.

”جڏهن آڪاش ۾ امار گهٽ ۽ ڳوٺ ها رادل جاتو
 ٿا وڃن، جڏهن اهي پاڻي ۽ سان پڙ پور ٿي ٿا وڃن تڏهن
 هڪ ڏک ٿي پوسات پوڄ لڳي ٿي. آخر پوسات
 ختم ٿي وڃي ٿي. آسمان صاف ٿي ٿو وڃي. اهڙي
 طرح پڌاڻو آڪاش ۾ ٿيل پڌاڻ جي روپ ۾ جوائي ۽
 ڪي لاس ڪري ٿو چٽي ۽ زانگي ۽ جو هر هڪ سواس
 بوند بوند ٿي پوسات وانگر وسي ٿو ۽ هڪ ڏينهن اچي
 ٿو جڏهن زانگي ۽ جا رادل ختم ٿي ٿا وڃن. آسمان صاف
 ٿي ٿو وڃي. جوائي ۽ جي پڌاڻ جون گهنگهون گهٽائون
 جهڪون ٿي ٿيون وڃن. موب اچي ٿو سڙي. موب

هو پاڪي ۽ ڪجهه ڏانهن وڃي رهيو هو. اهو
 پاڪي ڪي چئن ڪهارن ڪلهي تي ڪيو هو. سميت
 صاحب هو لاهو سو ڪهارن کان پڪو وڃي رهيو هو ۽
 ڏکي رهيا هئا مگر جيئن ڪجهه وڃي رهيا هئا
 آئي، تيئن ٽن ڪهار ڏکي هوندي به سگهي ٿي رهيا
 هئا. ان لاءِ نه ٿوريءَ دير کان پوءِ سندن ڪلهن کان هيءَ
 ٻار ٺهندو. مگر پاڪي جي اندر ويٺل سميت صاحب
 چئن ڪجهه ڪي وڃي رهيو وڃي، تيئن سندن طبيعت
 غمگين ۽ ڇٻا جي ساڳي ۾ اڏائي پئي وڃي. ۽ دل تي ڏل
 ۾ پورو ٿي نه سگهي. اڄ تڪڙو ڪندو. پوءِ آهي ٿو ڪهڙو
 فيصلو ڪندو ۽ اهو به پتو نه آهي ته منهنجا ڪيترا پٽ
 مار جي ويندا؟ جي سمورا مار جي ويا ٿو وڌو اهو ٿيندو.
 هاڻي وقت وڌيو آهي ويو آهي. ٻار ڪٿڙو ڪهار اهو
 سوچي رهيا هئا ته هاڻي ڇا اسين ڪي لباسن ۽ پير
 پاڪي ۾ ويٺل سميت وڃي پيو وڌيڪ ڏکي ٿيندو.
 ٻالو ساڳي هڪ آهي پر ان ۾ هڪڙو پاڻ ڪي سگهي پيو
 سمجهي ۽ پوءِ وري پاڻ ڪي ڏکي پيو سمجهي. بيڪ ۽
 ڏک، اصل ڪنهن به حالت جو لالو نه آهي، صرف بيٺا
 لالو جو لالو آهي. پنهنجو نظر بدلائڻ نه گھڻا ڏک سڳن
 ۾ بدلجي ويندا.

يوڪ ۽ سالڪي درشن جي پهرئين ٽن قسمن جي ڏک
 ۾ ڪير آهي. (۱) ڀرپور ڏک يعني سڳن جي
 پيدا ٿيڻ وارو ڏک، (۲) ٽپ ڏک يعني اهو

لهو او آهو آهي، جو ايمان ڪرڻ سان پيدا ٿين ٿو. يعني
اڃا به ايمان نه ڏک جو پيدا ڪندڙ آهي. انهي لاءِ ڪري
ڪري ڇڏو هو.

”ليني ڪو هري رام هه - ديني ڪو ڪچ دان،
سارڻ ڪو هه امرتا - ڏوٻن ڪو ايمان.“
انهيءَ ايمان جي ڪري، رارڻ جهڙو مها ٻلي مارڻ وڃي.
رالوڻ معمولي منس نه هو. چئني ويدن جو پڌرت هو.
لوڪ هن کان ويدن جو رات پڇڻ ويندا هئا. پنهنجي
زماني جو سڀ کان وڏو ڌنڌي ۽ سڀ کان ٻوان راجائن
جو راجا هو. مگر ان جي گيان ۽ بهادريءَ کي ايمان جو
گرهڻ لڳي ويو. ان جو سڪ پنهنجي ڪارڻ ئي ڏک ۾
بدلجي ويو. مگر اهو سڪ ۽ ڏک آهي ڇا؟ ڪيترا ٻيرا
هن ڳالهه کي نه سمجهڻ ڪري به ڏک ٿين ٿو. اهو ڪيئن ٿو
ٿئي، مان ٻڌايان ٿو.

سڪ ۽ ڏک در حقيقت ڪنهن به وسوءَ جو ٺاڻو نه
آهي، ڪنهن به حالت جو ٺاڻو نه آهي، مگر پنهنجي فقط
نظر جو. جهڙي درشتي تهڙي سرشتي. هڪ ئي وسوءَ
به حالت ڪري هڪ ماڻهو سڪي ٿي ٿو سگهي، ٻيو
ماڻهو ڏکي ٿي سگهي ٿو.

هڪ سينت صاحب هو، ڪيترن ئي ماڻهن تي ڪيترائي
مقدمو داخل ڪيا هئا. ڪنهن به مقدمي جي جهيٺ
ٿيندي هئس نه خوش ٿيندو هو پر جڏهن هار ٿيندي
هئس نه ڏک جي سمنڊ ۾ ٻڏي ويندو هو. هڪ ڏينهن

اچائن ڀروين نه ڪوڙ مان پيدا ڪراون ٿا.
 شيخ چلي ٻار مان لنگهندو پئي وڃي. ڪنهن هن کي
 ڳڻيو، جو ڏهه مٿي تي ڪٿايو. هو سوچڻ لڳو ته هن مان
 جهڪا مڙوي ملندي نهن مان فلاڻو ڪم ڪندس. ان
 مان جهڪي پٽا ملندا آهن مان فلاڻو واپار ڪندس. ائين
 خيال ڪندي، اوچتو ٿارو اچي ويس ۽ ڳڻيو جو مٿو
 ٽٽي پيو. مالڪ ڪاوڙجي چوڻ لڳو، اڙي ستيا ناس
 ٿيئي، تو مڻهي مٿي پئي چڙي. شيخ چلي مٿي تي
 هٿ هڻي چوڻ لڳو ته تون پنهنجي مٿي تي ڪي ٿو
 وٺين. منهنجو نه لهندو لکيو محتلف ٿي ڏهي پيو. انهن
 شيخ چليءَ والڪر اسان نه ڪٿين ٻيا ڀرواين نه ٿيندڙ
 اچائن کي من به ڄاڻايون ٿا. جڏهن اهي اچائون ڀرواين
 ٿيون ٿين ٿا، پوءِ وٺون ۽ وڙون ٿا. اهيءَ لاءِ شاسترون
 چيو آهي. واهجي ڪاء، مناسب ورڻاء ڪر، مناسب ڪوشش
 ڪر ۽ مناسب ڪرم ڪر. مناسب ڪوشش ڇا آهي؟ اها
 ڪوشش ڪر جا ڀروي ٿي سگهي. ناممڪن ٿيڻ ۽ اڻ
 ٿيڻي چڻا نه ڪر. جهڪڻ هن تون وقت ادالي هٿ ڇاڏڻ
 آهي نه سڀاڻ تڻ هٿن جيڏا پير نه پار. اڃا ڪر، ڪرم
 نه ڪر. پر اڃا اها ڪر، جهڪا نه هڻجي سگهتي ۽ اهر
 هجي. پنهنجي سگهتيءَ کان جا ڳالهه ٻاهر آهي، ان جي
 اڃا ڪنڊن نه ان جو لهندو ڏک ٿيندو. اهڙيءَ طرح
 پنهنجن دکن جو ۷۵ سيڪڙو ڏک اسين پنهنجو پاڻ ٿا
 ڪريون. پنهنجي لاءِ پاڻ پيدا ڪيل دکن جو آخر ان

ڪلا هو. ڳانءُ ان جي ڪناري تي گھمن لڳي. مان پريان
 اچي ۽ ۾ گھمن لڳس. ٿوري دير کان پوءِ ڳانءُ کي ولڻ
 وڃان ته ڏٺو ته سندس ٽن ڪٽي ۵-۶ ڪڪاريون جهڙون
 چنبريون ٻيٽون هيون. تمام ٿلهيون ٿي پيٽون هيون. مان
 گھراڻجي ويس ته پٽا مون کي ماريندو. ائين رهندو رهندو
 پٽاچي ۽ موت ويس. ان مون کان پڇيو ڇو ٿو رئين؟ مون
 چيو ته جهڙون ڳانءُ جو سمورو کير پي ويئون آهن، هاڻي
 گھو کير ڇا ڏيندي. پٽاچي کلي چيو ته خيال نه ڪر.
 اهي جهڙون کير نه پيئنديون آهن، هي پيئنديون آهن
 خون. هاڻي بد نصيبي! کير جهڙي امريت کي ڇڏي،
 اڀاڳي جهڙو فقط خون ٿي چوسي. مگر رڳي جهڙ ٿي ته
 نصيب نه آهي. اهو آدمي به بد نصيب آهي، جو فقط
 ائين جون پرايون ٿو ڏسي ۽ فقط پراڻن جون پرايون ٿو
 ڪري. ڳانءُ جي پياري وڇڙي وانگر، امريت جي پاسي،
 پنهنجي به جهڙ کي امريت ٿو ملي. کيس فقط گندو جون
 مليو. اهڙن ماڻهن کي چوان ٿو ته پنهنجي واسطي ٿون
 بد نصيبي پيدا نه ڪر. وڇڙو بڻج، جهڙ نه اٿا. امريت
 جهڙو کير پي، خون نه چوس، اهڙي طرح انسان پنهنجي
 واسطي پاڻ ڏک ٿا پيدا ڪريون. ايشور کي اسين ”پوءِ“
 چئون ٿا، يعني ڏک، لاشڪ ڇڏيون ٿا. خود انسان کي به
 ڏک ناس ڪرڻ جي ڪوشش ڪرڻي پوندي. ٻين جي
 جي واسطي خواهه ڏک نه پيدا ڪندا رهن. ٻئي
 قسم جا پنهنجا پيدا ڪيل ڏک اهي آهن، جن کي اسين

جهڙو آهي ڪو مثال ٿو ملي، پر الاهيءَ جو ڪو
 ٻيو ڪو ئي ٿو ڪري. ڇهه ڪڏهن ڪو هوءَ هوءَ ڪري
 ٿو ته الاهي ڊر گهٽيا جي، جو حادثو ڪسب جي ميلي تي
 ٿيو هو. اتي اٽڪل اڌالي هزار ماڻهو مارجي ويا. اها
 ڳالهه چڱي نه آهي. اسان پنهنجي هڪ عجيب منور تي
 بڻائي ڇڏي آهي. اسان فقط پراڻي ڏسڻ چاهيون ٿا.
 نه ڪي ڏانهن نظر ٿئي ٿي ڏوڙي. الاهيءَ جو هن ڪي،
 پر ڇا. وريڪي خود ڏک ٿو ٿئي. سڄي ڪرت ۾ هڪ ڇوڙي
 آهي ته ماکيءَ جي مک ماکيءَ لاءِ تلاش ڪندي آهي
 مگر گهر ۽ گهٽن ۾ رهڻ وارن مڪون ڏسڻ ڏند ڪچري
 ۽ ٿٻت ٿوڙي ڏانهن ڏسڻ نون رهندڙن آهن. ڪنهن
 ماڻهو اهڙا ٿيندا آهن. هڪ سهڻي سندر خوبصورت لوهان
 جي شراب جي هڪ حصي ۾ ٿوڙي ٿي ٻڙي ٿي. بازاری
 مک ان جي سندر شراب کي نه ڏسندي، اڪي ان جي
 نندريستي ڏانهن ڏيان ويندس. هوءَ آواز ڪندي آهي
 الاهيءَ ٿٻت تي رهندي. منهنجا ٻانڙو ان ٿوڙي ٿي مان
 نه اهڙي ملندو جو ٿوڙي ۾ رهندو. ماکيءَ نه ڪا
 ملندي. جي ماکيءَ جي خواهش آهي ته بازاری مک نه
 ٻڌ. هن جون چڱاڻون ڏس، پراڻي ڏي نه ٿاڙو.

مان لوهان کي هڪ پنهنجي ڳالهه ٿو ٻڌان. ڪڏهن
 مان لندو هوس، اسان جي گهر ۾ هڪ کان هڪ ٿوڙي
 منهنجي پٽا مون کي ڇو نه وڃي ڳانڀڙي ڳالهه ٿي.
 ٻيالهه ٻائي ٻياري اڃا. اسان جي گهر جي پٽن هڪ

ڪائي خوبي ڪنهن ۾ نظر ئي نٿي اچي. يا جي اچي
 نه آهي ٿو سڌي به آڳي پلائي ٿا ڇڏين. ڇو سمجهن
 ٿا نه ان جي ڪائي هستي نه آهي. اهڙن ماڻهن کان
 جهڪڻ ڪو به ڇو ٿو آند سوامي ڪهڙي قسم جو
 آهي؟ نه ڇوڏاڻا ”ڇا آهي، آند سوامي! ڏٺو اٿئون!
 سنڀاسي بطور وينو آهي ٿو هن به اڃا تائين عيدڪ پيو
 پائي.“ (ٻڌو وارا زور سان ڪٺا لڳا ۽ سوامي ڇوڏو
 رهيو) عيدڪ پاڻ نه ڪو اوڳ ڪونهي. مگر عيد
 ڪيڏو ماڻهن لاءِ ڇا ڇڏجي. انهن کي آند سوامي ۽
 ڪائي چڱي ڳالهه ٿو سڻا ۾ ڪانه آئي. فقط عيدڪ ئي ئي
 انهن کي نظر اچي. اڙي پائي! ڪٿي سمجهو نه عيدڪ پاڻ
 اوڳ آهي مگر ايترو نه ٿو نه ويڃاري آند سوامي ۽
 ڪائي چڱي ڳالهه به آهي ڪين اصل نه.

اچو ڪجهه ڏينهن اڳ پريامندر ڪنڀ جو ميلو لڳو.
 اتي اتي الڌا آدم اچي ڪنو ٿيو. انتظام رکندڙن لکين
 روپيه انهن جي آرام لاءِ خرچ ڪيا. اڪا اتي بيماري
 نه هئي، نه وبا ٿهلي ۽ اڪا به لڳي. پنجاهه لک ماڻهو اچي
 ڪنڀ تي مڙيا. اتي ڪيترا وڏا وڏا يگيه ٿيا. مون ڏٺو
 نه جڳهه جڳهه ئي يگيه ٿي رهيا هئا. وڏا وڏا مهاڻا ٿيون ۽
 اوچ ڪوئيءَ جا ساڌو امرت روپي اپڊيش ڏيئي رهيا
 هئا. تنهن کان سواءِ گھوڙڪشا جو تمام وڏو سميلان ٿيو.
 ڪنهن جهڙو اڄ تائين ڪڏهن ڪو نه ٿيو آهي. گھو پگتيءَ
 تي ڇو هڪ ڌارا وهي رهي هئي. اڏو پرچار ٿيو

مهرشي چرڪ پنهنجي آڻر ويد ۾ صاف لکيو آهي ته
 ”شهر جي سڀني قسمن جون بيماريون، اسانجي پيءُ عثليءَ
 ڪري ئي پيدا ٿين ٿيون. اهڙيءَ طرح من جا دڪ به
 اسين پاڻهي پاڻ لاءِ پيدا ڪرايون ٿا. اسانجي سامهون
 جهڪي ڪجهه آهي اهوئي ڪي اسين پنهنجو ٿا سمجهون.
 جهڪو ته ڪي اهوئي مان ڪجهه به پنهنجو نه آهي. انهن سمجهي
 ٿا وهون ته جاءِ مان آهيان، واپار مان آهيان، ڪٽنب مان
 آهيان. ان مان ڪنهن کي به دڪ ٿئي ٿو ته ان کي پنهنجو
 دڪ ڪري ٿا سمجهون. ڪر ٿو جي ٻارن سان جهڪڻ
 انهن ڪرايون نه دڪ نه ٿئي. مگر فرض جي ٻارن سان
 اسين ٿا ڪرايون، ڪرايون ٿا ته موٽه جي ٻارن سان. پوءِ
 ڪار، ڪروڙ، ابرشا، دشمني، نفرت سڀ ڇاڳي ٿا اٿن.
 انهن چلندڙ ڪوٺن کي پنهنجي من ۾ پيدا ڪري، پيءُ
 ڪنهن جو ڪاڄ اسين بگاڙين ٿا يا ٿا بگاڙين پر پنهنجو
 پاڻ کي نه ضرور ساڙي ٿا ڇڏيون. ڪپ هٿ ۾ کڻن ٿا؛
 اهوئي لاءِ نه ڪنهن جي نون ۽ صفا ڏوٽل ڪهڙن کي
 ٽنڊو ڪرايون. ان جي ڪهڙن تي ڪپ پوي يا نه مگر
 پنهنجا هٿ نه اهوئي ڪپ ۾ ضرور غليظ ٿيندا. اها پنهنجي
 پاڻ سان دشمني ڪرڻي نه آهي ته ٻيو ڇا آهي؟ ٻيون
 جو دڪ انهن ماڻهن واسطي پيدا ٿئي ٿو جيڪي هر وقت
 زندگيءَ جي ڪنديءَ ۽ شراب روپ کي ڏسڻ کي پنهنجي
 عادت بڻائي ٿا ڇڏين. سڀ ڪنهن ماڻهوءَ ۾ ۽ هر جڳهه
 ۽ سڀ اهوئي برائي نظر اچي ٿي. اهڙن سالن کي

شيد جي ڳالهه ڪرڻ کان پوءِ مان ٽوهان کي ٻڌائي وڃان ٿو
 هوس ته ”پوءِ“ جو اُرت ڏکڻ جو لاس ڪرڻ وارو
 مان ٽوهان کي ٻڌائي رهيو هوس ته ڏکڻ ٽن ٽنن جا پيدا
 آهن. هڪڙا اهي جن کي اسين پاڻ پنهجي لاءِ ٿا پيدا
 ڪريون. ٻيا ڏکڻ اهي جيڪي اڃاڻن کي من م جاءِ ڏيڻ
 ڪري پيدا ٿين ٿا. جنجو پورو ٿيڻ لاءِ ڪنهن آهي. ٻين
 ڏکڻ اهي جهڙي ايدان جي ڪري پيدا ٿين ٿا. چوٿان
 اهي جن سماج جي ڪري، پرڪٽيءَ جي ڪري ۽ دٻڻ
 جي حالتن جي ڪري، جالِيءَ ۽ برادريءَ جي ٻڌڻن کان
 ٿين ٿا. انهن ڇهن قسمن جي ڏکڻ مان فقط آخري قسم جو
 ڏکڻ انسان جي وس ۾ نه آهي. اهو انسان جي اڃا سان
 پيدا ٿيو ٿئي. ان کي روڪڻ چڱي شڪتي سان ۾ نه
 آهي. باقي ٽن قسمن جا ڏکڻ اسين پاڻ پيدا ڪريون ٿا.
 چاهيون ته انهن کي روڪي نه سگهون ٿا. اسين انهن
 ڏکڻ کي روڪيون ٿا ۽ رڳو زوڻندا ٿا رهون ته ڏاڍا
 ڏکي آهيون.

مون ٻڌايو ته جن ڏکڻ کي اسين پنهجي واسطي خود
 پيدا ڪريون ٿا، انهيءَ مان هڪ ڏکڻ اهو نه آهي، جنهن
 جو واسطو اسان جي شرار سان آهي.
 جا چيز کائڻ جي لائق نه آهي، اها اسين کائون ٿا ۽
 بيڪو ڪر اسان جي ڪرڻ لائق نه آهي، اهو اسين
 ڪريون ٿا. اهو تصور اسان جي عقل جو آهي. شرار بيمار
 ۽ ٿو بيماري ڏکڻ جو وڏو مجموعو وٺي اسان جي
 مهون اچي ٿي.

ڪيترائي ٻيڻن ملندڙ آهي؟ هن چيو، ”۳۰۰ روپيا.“
 مون ڪنهن چيو، ”تون ٻيڻا هتي ڇو ٿو رهين؟ ٿيو ان نه
 وڃي ره. گهر کي ڇڏي ڏي. پوءِ ساڳيا اهڙي ٻيڻ
 ٿيندي عريب ڪندا. ٿيندا ٻيڻ ڇڏندا. مون کي ڏس،
 مون ٻيڻجو گهر ڇڏي آيو آهي نه منهنجا ٻيڻ منهنجي
 پٺيان ٿرندا ٿا وٺن. ڪو چوي ٿو نه ”روپيا وٺو“ نه ڪو
 چوي ٿو نه ”هيءُ شيءِ وٺو. منهنجي گهره ڪه ٻيڻ کي
 چيئا آهي نه هو منهنجي لاءِ وڌايو ۽ وڌايو ڪجهه
 ڪري. تون مون سان گڏجي هل مان ٿوئي ٿو ان ۾
 رستو ڏيکاران. هو ڪوئي ٿو ڪري ڇوڻ لڳو نه ڪيئن
 وڃان؟ هنن ٻين جو موه مون کي وڃڻ ٿو ڏئي. مون
 کي ڇو نه ڏهن ٻيا مار کائيندو ره! شڪايت ڇو نه
 ڪرين؟ توڙي ٻيڻجو دڪ يارو پيدا ڪيو آهي. اهڙيءَ طرح
 ماڻهو موه ۽ قاسي دڪ پرايڊ ڪن ٿا. سان آئين ٿا
 ڇوڻ نه اولاد جي سنڀال ۽ پالڻا نه ڪرايو. ضرور ڪو
 مگر اهڙيءَ طرح ڪرايو، جيئن اسڪول جا ماستر ۽ ڪاليج
 جا پراسيال ٻيڻجي وڌائين جي ڪندا آهن. اڃا ڪناري
 سان گرهه ۽ شرم هلايو مگر موه ۽ قاسي نه پيو. هاڻي
 دڪ ۽ دڪ ٿي ڏاڍا آهي. الهه ڪري اوهن سره.

ٿيو ڏينهن

ٻياريون ماڻهون ۽ - چيو!

ڪيترائي مٽر جي ٻيڻن ٿي شين ڇڏين ڪي ”وڏا هٿيار“
 ڇڏين. ان مان ٿيندي ڳالهه ڪري رهيو هوس. ”پوءِ“

لڳو ته مان اڪل ڏکي آهيان. مون سان گڏجي پٽيل لنگر
 هلو. مون کائڻس پڇيو ته ڪهڙو ڏک آهي. هن چيو مون
 کي اڄ پٽ آهي، پٽي ڪمائيندڙ آهي ۽ چڱن عهدن تي
 آهي. مون کي به ۳۰۰ روپيا پيشن ملندڙ آهي. مون
 کيس چيو ته اها ته ڏاڍي خوشيءَ جي ڳالهه آهي. الهيءَ
 به ته ڪاٺي ڪليف جي ڳالهه آهيئي ڪانه. اهو ٻڌي
 هو ڏاڍو روئڻ لڳو ۽ خميس مٿي کڻي پنهنجي پٽي
 ڏيکارڻ لڳو ۽ رٿندي چيائين ته سواءِ جي هي ڏسو.
 مون ڏٺو ته هن جي پٽيءَ تي ڏين جا ڪٽڻ لڻان هئا.
 مون ڏکي هن کان پڇيو ته هي ڏپ ٿو ڪي ڪنهن ڏا
 آهي؟ هن چيو، ”منهنجي پٽ. هر مهيني جڏهن منهنجي
 پيشن ايندي آهي ته هڪ پٽ چولدو آهي ته سڀئي
 روپيا مون کي ڏي. ٻيو چولدو آهي ته مولڪي ڏي.
 مان چولدو آهيان ته هڪ سؤ روپيه هڪ کڻي ۽ هڪ
 سؤ روپيه ٻيو. هڪ سؤ روپيه ته مون لاءِ به ڇڏيو. اهي
 چون ٿا ته ٽيئي سو روپيه اسان کي ڏي. جي ٿو ڏيان
 ته مون کي ماري ماري بيهوش ڪري ٿا ڇڏين. ايشور
 رت مون سان گڏجي هلو ۽ علي منهنجي پٽن کي
 مڃايو.“ مون چيو، ”هل، توهان مان گڏجي ٿو هلا.“
 ٽنهن هن جي گهر وڃي ڏنر ته هڪ پٽ هڪ ڪوٺيءَ
 ڪرسيءَ تي ويٺو ويٺو آهي، اتيءَ ڪوٺيءَ ۾ وري
 آهن جو ڍنگ مون کي ٽڪ ٿو لڳو. ٽنهن مون ان
 هوءَ کي مٿي ڪمري ۾ وٺي وڃي چيو، ”ٿو ڪي“

ٿاسائي وٺا آهيون. ڪنهن به مرد يا ڪنهن به ستريءَ سان بيار ٿي ويو ته ائين ڪو سمجهڻ لڳي ته ان جو دڪ مڊنچو دڪ آهي. هن جي مٿي ۾ سور ٿئي ته رٿندس مان. ان جي اکين ۾ سور ٻولندو ته واڪا ڪندس مان. اهو ٻڌڻ چاهي لاءِ؟

دڪ سمجهڻ جي مڪان کي ٻاڏ لڳي. مان ان سان گڏجڻ وٺس. هو زار زار روتي رهيو هو. ”هاءِ مان سڙي وٺس مان مري ويس.“ مون اهي واڪا ٻڌي چيو ته ”اڙي! جي تون مري وٺين ته هي ٻالائي ڪير ٿو؟ ڇا ٿيندو پوءِ ٿو ٻالائي؟ تون اڃا هاءِ ته نه آهين ها جلي وٺي؟ جلي وٺي ته جلد ٽپس تون ته ڪو به جليو آهين؟“ لوهان چوڻا ته آئند سوامي تون ته لي ويو آهين ٿو. اسان کي وري اهي اُپديش ڪيڙا ٿو ڏين؟ اسين جيڪڏهن موه نه ڪريون ته ٻين جي سڀال ڪيئن ڪنداسين؟ ائين کي ٻالنداسين ڪيئن؟ مان ٻين جي سڀال ۽ ٻالنا نه ڪرڻ لاءِ ته ٿو چوان. ائين جي سڀال ۽ ٻالنا ڀلي ڪريو. پر موه ۾ ٿاسي ته ڪريو. ٿڌا فرض سمجهي ڪريو. جيترو ڪيون ۽ ٻيا پڪي به پڇهجن ٻين جي سڀال ڪندا آهن ته ڇا اهي ائين ۽ ڪري ڪندا آهن ته اسين جڏهن ٻڌا ٿينداسين ته جي اسان کي ڪارائيندا؟ لوهان به سوارٿ جي ٻاوا ڇڏي ڏيو ته دڪن جو ٿاس ٿي ويندو. اڳئين سال مان آري سماج هئومان روڊ ۾ رهڻ ڦوس ۽ ڪاٺيو مون وٽ آيو ۽ اچي دڪي آواز ۾ چوڻ

آندڻ ڪاٽري ڪٿا

اهي لهرون ڪنارن جي طرفن وٽ لڏيون ويديون
ڪناري کان اوڪر کائي وري واپس اينديون. اهو
حال آهي هن جو، جيڪا لڙڪ، حقارت ۽ غصو اسان
پنهنجي ڪريون ٿا، ان جون لهرون اٿن ٿيون ۽ اهي لهرون
پري پري وڃن ٿيون ۽ ٻيٽي زور سان موت کائي اسان
نڪرڻ لڳيون. اهو ٿيڻ جو خود پيدا ڪيل دڪن نه
آهي ته ٻيو ڇا آهي؟

اهڙا ڪاٽري جي دڪن ڏاڪٽر دڪن دفعي غصي جتي
وقت ڪيل سوانس دڪن ٻول ۾ بند ڪيا. شرڪ ۽ دشمني
جي جڏهن جي لڪرندڙ سوانس کي جمع ڪيو ۽ ڏانهن
نه دڪن ڪلاڪ جتي اندر غصي جي حالت ۾ جيڪي
سوانس اسان جي اندر مان لڪن ٿا، ان ۾ ايترو زور
آئي جو جيڪڏهن اهي سوانس سوڙن جي اندر الجيڪشن
معرمت داخل ڪيا وڃن ته اهي مري ويندا. اهڙي طرح
اسين پنهنجي لاء پاڻ لاء نه پيدا ڪريون. انهن ڏکڻ
نهي پيدا ڪرڻ جو دڪن ڪارڻ هون. انهن ڏکڻ
سمجهون ته مان فقط مان نه آهن پر سڄو ڪٽنب مان
آهيان. دولت مان آهيان، پنهنجي مقرر ڪيائين جي ڌواڻ
مان آهيان، ٻيٽ، زال، ٻار ٻچا سڀ مان آهن، ڏوڪڻ
مکان به مان آهن. اهڙي طرح سمجهڻ سان منهن
جي ٻڌي لاس آي وڃي ٿي. ٻڌي جي لاس ٿيڻ سان
منهن خود لاس ٿي ٿو وڃي. سڀ ڪجهه پنهنجو پاڻ کي
منهنجي ۽ منهنجي شين کي پنهنجو سمجهي، پنهنجو پاڻ کي

ڏيئي وڌيڪ ڪالهن ٿا ۽ ٻين جي زور ڀرڻ تي ڪاٺيندا
 ٿا وڃن. مگر ڪڏهن ڪلارڪ نه رشتو وٺي توهان جو
 مال اڳتي هون ڪلي سگهي ٿو. اهڙي طرح ٻيٽ جي
 گاڏيءَ جو به حادثو ٿي ٿو ۽ ٻيٽ ۾ ڪڙڙ ۽ خراپ ٿي
 ٿي جا سڀني ٻيمارين جي ڇڙ آهي. اهڙي طرح شراب
 چوڻ ۾ اسين خود پيدا ڪريون ٿا ۽ نه رڳو شراب چوڻ ۾
 مگر من چوڻ ۾ به. اهو ڏک جهڙو من سان به واسطو
 آهي، اهو به خود اسين ٿا پيدا ڪريون. اسين خيال ٿا
 ڪريون ته ٻلاڻو ماڻهو اسان جو دشمن آهي. اوه ان تي
 اسان کي غصو ٿو اچي ۽ ان کان نفرت ڪريون ٿا. خيال
 ٿا ڪريون ته ان کي غصي ۽ نفرت سان ساڙي رک ڪري.
 ڇڏينداسون. اسان کي ان وقت اهو پتو ٿو پوي ته اهو
 ڇلندو يا نه پر پنهنجي ڪاوڙ ۾ خود اسين پاڻ نه ضرور
 ڇلون ٿا. اسين ئي اڇلائڻ لاءِ ڪسپ اسان پنهنجي هٿن ۾
 کڻي آهي. اها ٻين تي ٻولندي يا نه پر اسان جا هٿ
 نه ان ۾ ضرور گندا ٿيندا.

ڪجهه ماڻهو چوڻ ٿا ته اسين ٻين ڪرڻ وٺون ٿا پر
 دل تي ٿئي لڳي. پر دل ٻڌندي ڪئن؟ دل ۾ ڇو
 توهان نفرت، عداوت، حسد، بغض، دشمني ۽ غصي جي
 باهه ٻاري ڇڏي آهي، ڄاڻي وائي پاڻ کي اشلف ٻڌائي
 رکيو آهي. اوه توهان کي شائتي ملندي ڪٿان؟ ڪڏهن
 ڪنهن ٻڌي، ٻلاي يا لڏي ۾ هڪڙو پٿر ٽٽو ڪري ڏسو.
 جي ٻولندي ٿي پائي ۽ ٻه ٽي ورهه ٿي ويندا ۽

ٻيهر ٽين قسم جي دڪن مان هڪ دڪم شراب جو آهي
 اهو جسم سان تعلق رکي ٿو. اهو دڪم بنا سوچي سمجهي
 کائڻ پيئڻ ۽ ڪم ڪرڻ جي ڪري ٿئي ٿو. اسان جي
 اڳيان ڪنهن هڪ ٽالهي رکي. انهيءَ ۾ پٽال، ڪچالو،
 پينڊ يون، اور يون مٺو، گري، آچار، مرچ، رائتو ۽ ڪير ٽي،
 بنگالي رس ڪلا ۽ ڇنڊو حلوائِي جي مٺائي ۽ ٻيون ڪيتريون
 شيون ان ۾ پيل هيون. شاستر چوي ٿو ته کير ۽ ڏهي
 جيڪڏهن گڏ کائيندا ته شراب ۾ بيماري پيدا ٿيندي.
 مگر اسين شاستر جي ڳالهه لٽا ٻڌون، پر رڳو زبان جي
 ڳالهه ٻڌون ٿا. ڪيترن ماڻهن کي ته مون ائين چوندو
 اٿس آهي ته پيٽ ۾ هر چيز لاءِ جدا جدا خانا ٺهيل آهن.
 مگر پيٽ ۾ نه جدا جدا خانا آهن ٿي ڪونه. غلط چيزن
 کي اتي ڪو ڪرڻ ۽ تمام گهڻي کائڻ سان ضرور ٿي
 ڪٽر پڙ ٿئي ٿي. اڄ رشوت سان ڪيترائي ڪم ٿين ٿا.
 ٺوهان کي ڪنهن جڳهه تي پنهنجو مال موڪلڻو آهي.
 اسٽيشن تي وڃو ٿا. مال گيدام جو ڪلار ڪڍي ٿو
 صاحب! اسان وٽ ٺوهان جي مال لاءِ اڄ گاڏو خالي
 ڪونهي. ٺوهان منٽ ميٽر ڪريو ٿا، رشوت ڏيو ٿا.
 گيس ڪلار ڪڍڻ ٺوهان جو سامان کڻي ٿو گاڏي ۾
 پري. گاڏي ۾ بار وڌيڪ ٿئي ٿو پوي ۽ گاڏو رستي ۾
 پڇي ٿو پوي يا ريل جي پٽي تان گاڏو لهي ٿو وڃي.
 اهڙي طرح ماڻهو گاڏي جي باري ۾ رشوت کان ڪم
 وٺن ٿا. اهي چتا ۽ چٽيون، آچار ۽ مرچا زبان کي رشوت

کي براڻ آڏو پئي ويهي رهون. مگر ان جو سچو مطلب
اهو نه آهي ته اسين خود ڪنهن جي نه جان نه ولون حسا
نه ڪراون. پر شبد آهي ”پره“ هن جو مطلب آهي
دڪن کي لاس ڪرڻ وارو.

”دڪ“ نامر ڏڪائيندڙ لفظ آهي. ان جي مثال
اهڙي ئي دل ڏڪي ٿي وڃي. اسين چاهيون ٿا ته
دڪ اسان وٽ اچي نه. مگر دڪ آهي ڇا؟ اڄ مان ارهه
کي ٻڌائڻ اوچائين ته دڪ ڪائي ڇير ناهي. اسان دڪ
الهيءَ کي پيدا ڪيو آهي. دڪ چئن قسمن جا ٿيندا آهن.
هڪڙا اهي دڪ جنهن کي خود اسين پيدا ڪريون ٿا،
ٻيوهجي ڪور سان ان کي جنم ڏيون ٿا. ٻيا اهي دڪ
جي ناممڪن خواجهن کي دل ۾ جاءِ ڏيڻ ڪري ۽ الهن
خواجهن جي پوري نه ٿيڻ ٿي ٿين ٿا. ٽيون دڪ جهڪي
اسان جي ايمان ڪري ٿي پيدا ٿين ٿا ۽ چوٿون اهي جي
سماج ڪري، ديش جي حالت ڪري ۽ قدرت جي
ڪري پيدا ٿين ٿا. هالڪائي، بيڪاري، پرسانهه نه پوڻ
فساد ٿيڻ، جنگ لڳڻ، ڏڪر پوڻ. الهيءَ قسم جا دڪ
سماج، ديس ۽ پرڪريءَ جا دڪ آهن. الهيءَ ۽ اسانجو
ڪو نه ڏوهه ناهي ۽ نه ان ئي اسان جو ڪو وس هلي ٿو.
باقي ٽيئي قسمن جا دڪ اسان جي ڪري ئي اسان کي
پوڻ ٿا. اسين خود الهن کي پيدا ڪراون ٿا، يعني
دڪ جي سلسلن ۾ ملن ٿا الهن مان ۷۵ سيڪڙو اسين خود
ٻيوهجي لاءِ پاڻ پيدا ڪريون ٿا.

وڪيو آهي. ”پور جو مطلب پرائن ڏيڻ وارو، پراڻ آڌار آهي.
 پراڻ کان سواءِ ڪاٺي به ڇيڙ هن ڏليا به رهي ٿي سگهي
 هلندڙ سائنس کي به آخر ۾ مڃڻو پيو ته هي سڄو سنڌ
 پرائن سان پُر پور آهي. پراڻ کانسواءِ ڪاٺي به ڇيڙ هتي
 ڇو آهي؟ ڪاٺ، الڪري اسان جي ايشور پهر يائين ڇيو،
 ”پور“ پراڻ جي ڏيڻ وارو، پرائن جو آڌار. آهي ”پور“
 پوءِ سوه ”ٺيڻي پڳوان جي ساراه جا شبد آهن. اهي
 ٻڌائين ٿا ته ايشور ڇا آهي. مگر ساراه ڪرڻ جو مقصد
 ڇا آهي؟ پتن ۽ ميراسين وانگر ايشور جا ڪٿ ڳڻيڻي
 هڻ مان نه ڪوئي لاپ بهڃي ٿو سگهي. ايشور کي
 ساراه جي ضرورت ڪانهي. هو اسانجي خوشامد جو بڻيو
 نه آهي. اسان جهڙن پڳوان جي ساراه ڪريون ٿا،
 آستتي ڪريو ٿا ۽ خاص شبدن ۾ ڪريو ٿا ته الهيءَ لاءِ
 ته انهن لفظن ۾ ڪن جو ورن ڪيو ويو آهي. ان جو
 ڪجهه حصو اسان به پنهنجي اندر ۾ ڌارڻ ڪرڻ جي
 ڪوشش ڪريون. اسين ايشور کي ڇڏون ٿا پراڻ آڌار
 پراڻن جي ڏيڻ وارو. الهيءَ مان فائدو ٿڌهن ٿيندو ڇڏهن
 ڪ اسين خود به ڪنهنجا پراڻ آڌار ٻڌيون. جهڙن
 ڪنهنڪي پراڻ ڏيئي ٿا سگهون ته ان جا پراڻ وٺون ته
 نڪه آهي يا نه؟ اسين جو ايشور کي پراڻ آڌار ڇڏي
 سندس ساراه ڪريون ٿا، ٿڌهن خود اسين پراڻن جا
 پراڻ وٺندا رهون ته پوءِ الهيءَ ساراه مان فائدو ڪهڙو؟
 گائتري جي ڇپ جو مطلب اهو نه آهي ته اسين فقط ايشور

مگر اها گائيتري ڇا آهي؟

توهان گائيتري منتر ڇا ضرور ڄاڻو آهيو. اهو آريه ۽ هندوئي ڪهڙو هوندو، جو گائيتري منتر کان واقف نه هوندو؟ اهو منتر ئي اسان جو وڏي ۾ وڏو مڙسڻو آهي. ان ۾ اسان جي ساري سنسڪرتي، ساري سڀيتا ۽ سمورو ساهتو، سموري دولت ۽ سمورو ڪرم سمايل آهي. ان ۾ ايشور جي آستتي آهي، آپاسا آهي ۽ پرارڻا آهي. الهه ۽ ڪري اسان جي بزرگن، ورهين، مڙسڻن مهاتمانن ۽ لوڪن ۽ اسان جي ڪرڻن هن کي گڏ منتر جو نالو ڏنو آهي مگر ڪهڙو آهي اهو منتر؟

سڀ کان پهرين هن ۾ اوم آهي. اوم، اوم، اوم، سو. اوم خود هڪ منتر آهي. دلها جو سڀ کان وڏو منتر. گائيتري منتر کان به وڏو. پرهما اوم جي واپاڪا ڪندي چيو، اوم ۾ آ - او ۽ م ئي اکر رک وٺي، اڇرو وٺي ۽ سام وٺي جا پريڏي آهن. ان (اوم) ۾ ٽيئي وٺي جو سار آهي. اهي ٽيئي اکر پور، پوه ۽ سوه جا پريڏي آهن. پور، پوه ۽ سوه جو ارتڪ به هاڻي توهان کي اڌا ميدس. اوم جي باري ۾ مان ايترو ئي ڄاڻان ٿو ته سڀ ڪجهه ان ۾ اچي ٿو وڃي. هن جي مهما جو اٽڪل ئي ڪرڻو آهي. گائيتري منتر جي شروع ۾ اهو اوم چوڻدا آهن. تنهن کان پوءِ چوڻدا آهن پور، پوه سوه. انهن ٽيئي لفظن جي باري ۾ اڀسڻ چيو آهي. ”هي سڀئي شاسترن ۽ منترن جو سار آهي. جو براجا پتيءَ ڪڍي اسان جي سامهون

تس ايندو هوندو. مگر منهنجا ڀاڙو ٻڌو! اسين خود به
 نه ان ڪائير والگر ئي آهيون. راجائن جي راجا پرمالما
 خبر نه آهي ته ڪهڙين ڳالهين تي خوش ٿي سواسن زويي
 هي چندن سان پريل جهنگل اسان کي ڏنو آهي. اهو
 اسان خراب خواهشن، لغت، حقارت ۽ گناه جي اه به ساڙي
 ناس ڪري ڇڏيو آهي. ڪيترا به هيءُ قيمتي سواس
 آهن جي اسان اڃا وڃائي رهيا آهيون. اسان الهن
 کي سمجهو ٿي نه آهي. اڙي ٻڌو مهاراڻي وڪٽوريا
 جو جڏهن آخرين وقت آيو ۽ ڪابه اڇڻا جي اميد ڪانه
 هيس تڏهن وڏا وڏا ڊاڪٽر گهرايا ويا ۽ پڌرائي ڪئي
 ويئي ته مهاراڻيءَ کي هڪ منٽ لاءِ وڌيڪ جيترو روڪو
 ته هڪ لک پائونڊ توهان کي ملندا. مگر ڪوئي هڪ
 منٽ به کيس جيترو روڪي نه سگهيو. ڪيڏو نه قيمتي
 آهي هي سواسن زويي چندن جي وطن جو جهنگل، جنهن
 تي اسين ڪام، ڪروڙ، لوپ، موٽه ۽ اهڙا ڪار جي آڱ
 ۾ جلائي ڪوٺلا ڪري رهيا آهيون. مگر جيڪي ٿيڻو
 هو سو ٿيو. هاڻي باقي چندن جا ٿورا وڻ وڃي اڇيا
 آهن. عمر جا باقي ٿورا ورهيه وڃي رهيا آهن، يا ڪڍي
 چڻجي نه ٿورا مهينا. اچو ته ٽيڪ ٽيڪ طرح سان الهن جو
 استعمال ڪريون. ڪوشش ڪريو جيئن اسانجو لوڪ ۽ پرلوڪ
 ٻئي سڌرن. لوڪ ۽ پرلوڪ سڌارڻ جا به سڌن به ٿي
 آهن. هڪڙو بگهه ۽ ٻيو گائتري..

۾ ڪٿي وڃ. ان مان ڪوٽا نه ٿيڻ ڪاٿي ائين ڪيو.
 اٿا چندن جي لڪڙي تيار ۾ ڪٿي ويو. ڪڪ ڏوڪا اٿار
 اٿا ڏٺي نه لڪڙي نه اصل چندن جي آهي. ڪاٿي
 آهي هروڙ سو ڪس چوڻ لڳو ته هن ڪاٿيءَ ڇا وٺندي؟
 ڪاٿي چيس تون ڇا ڏهندي؟ ڏوڪا اٿار چيو ته ڪڪ
 روٽيو. ڪاٿي حيرت ۾ اچي واکو ڪري چوڻ لڳو.
 ”ڪڪ روٽيو! ان واکي جو مطلب هو ته هن لٽڙيءَ
 ڪاٿيءَ جو ڪڪ روٽيو؟ اڏهن ڏوڪا اٿار سهڻو نه هن
 کي هن ڪاٿيءَ جي ملهه جي خبر آهي. اڏهن ڏوڪا اٿار
 چوڻ لڳو. ”به روٽيو.“ ڪاٿي وري به حيرت ۾ اچي
 چوڻ لڳو. ”به روٽيو!“ ڏوڪا اٿار ڪٿي چوڻ لڳو.
 ”ڇڱو چار روٽيو.“ ڪاٿي واکا ڪري چوڻ لڳو.
 ”چار!“ ٻريان ڪڪ پيو ڏوڪا اٿار ڀينو هو. تنهن ڏٺو ته
 ٻه ٻيون ڏوڪا اٿار ڪڪ قيمتي چندن جي ڪاٿي ڪوٽي
 جي ملهه تي ڪرند ڪرندا جي ڪوشش ڪري رهيو
 آهي تنهن ڪاٿي کي سڏ ڪري چيو. ”اڙي هيڏانهن
 آءُ. مان هن ڪاٿيءَ جا ٽوڪي ڏيڻ روٽيو ڏهنديس.“
 ڪاٿي جڏهن ڏهن روٽيون جو ٿالو ٻڌو تڏهن مٿي کي
 ڪٿي ڏيئي ويٺي رهيو ته رار رار روٽيا لڳو. هاڻي هن
 کي ٻيو ٻيو ته جن ڪاٿين تي هو ڪوٽا ڪري
 وڪڻندو رهيو. اُهي ڪيڏيون نه قيمتي هيون ته ڪيڏي
 نه وڏي دولت هن پيئنجي هن سان پوءِ ڪري ڇڏي.
 هن ڪاٿي جي حالت به پوئوئجي ئي لوهان کي

اوهان مون کي غلط ڄڻ ٿي وئي آيا آهيو. وزير
 آفيسرن ڏانهن اها رڻ لڳا. آفيسر وري ڪاغذ ڏسڻ لڳا.
 ڪاغذ تي ڇوڻ لڳا. ”مهراج! اهو جهنگل هن ڇڻ ٿي هو.“
 تنهن تي راجا چيو. ”پوءِ اهو ڇا ڪيڏانهن ويو؟
 ۽ اهو ڪٿي ڪٿي آهي؟“ تلاش ڪرڻ تي پريان چندن
 جا ڪجهه وڻ ڏسڻ ۾ آيا ۽ انهن وڻن جي پاسي ۾ ڪٿي
 به ويٺل ڏسڻ ۾ آيو. پر اهو ڪٿي مابوس، اداس ۽ سوچ
 ۾ پڌل هو. راجا ڪٿي وٽ وڃي پڇڻ لڳو. ”اڙي اٺون
 اداس ڇو آهين؟“ ڪٿي ٻڌڻ ڪري چوڻ لڳو. ”اٺون
 ڏاڏا! اوهان جي مهر بانيءَ سان هيترا ورهيه نه گذري
 ويا پر هاڻي باقي هي ٿورا وڻ وڃي بچيا آهن. ٿورن
 ڏينهن ۾ هيءُ به پورا ٿي ويندا. هاڻي سوچيان پيو ته
 هن کان پوءِ مان ڇا ڪندس؟“ راجا حيرت ۾ پئجي پيو.
 ”تو وٽ ٿورا وڻ رهجي ويا آهن؟ باقي وڻن کي ٿو ڇڏي
 ڪيو؟“ ڪٿي چوڻ لڳو. ”روز انهن وڻن جون ڪٿيون
 ڪٿيندو آهيان ۽ ڪوئلا بڻائي بازار ۾ وڃي وڪڻي ايندو
 آهيان. ڪٿين جي بجاءِ ڪوئلن جي قيمت وڌيڪ ملندي
 آهي.“ راجا دم وچان چوڻ لڳو. ”اڙي بد نصيب، تو
 هي ڇا ڪيو؟ هيءُ چندن جون ڪٿيون هيون، تو
 ڪوئلا ڇو بڻايا؟“ ڪٿي چوڻ لڳو. ”سائين! چندن
 جي ڪٿي ڇا ٿيندي آهي؟“ راجا چوڻ لڳو. ”اڙي
 جي اٺون ڇاڻين ها ته ڏاڍو چڱو ٿئي ها. هاڻي اٺون
 ٿون جي ڪٿي ڪٿي منهنجي سامهون ڪٿي آڃ ۽ بازار

ويو. هاڻي روزي ڪمال لاء ڪوبه اپاء ڪونهي. مان
 شرڪا ۾ آيو آهيان، ته ڪوئي جهنگل ملي جو به مرڻ
 کان اچي پوان. ”راجا چيس“ اهو ٺهينجو ڪم پورو ٿيندو.
 تون اي ڪرو ره. ”ڪالهر جي وڃڻ کان پوءِ راجا پنهنجي
 وزيرن کي گهرائي انهن سان صلاح ڪئي ته ان ڪالهر
 کي ڇا ڏنو وڃي. صلاح کان پوءِ فيصلو ٿيو ته راجا جو
 جيڪو ڏکڻ ۾ چنڊن جي وڻن جو جهنگل آهي، اهو
 ڪالهر کي ڏنو ڏنو وڃي ته هو هميشه لاءِ شريفيءَ کان
 چٽي ٻڌي. آفيسرن کي گهرارو وارو ڪم
 ڏنو ويو ته چنڊن جي وڻن وارو جهنگل
 ڪالهر جي نالي ڪري ڇڏيو. انهن ڪيو ويو ته ان جو
 اطلاع ڪالهر کي ڏنو ويو. انهيءَ ڳالهه کي ڪيترا سال
 گذري ويا. ته ڪڏهن راجا پنهنجي محل ۾ ويٺو هو
 ته ان ڪالهر جي اچي يادگيري پيس. راجا خوشيءَ ۾
 اچي سوچڻ لڳو ته هاڻي اهو ڪالهر وڏو امير ٿي ويو
 هوندو ته هن ڪيترا محل ڪان پڻا هوندا. انهيءَ ڪري
 هلي ان کي ڏسڻ گهرجي. راجا پنهنجي وزيرن
 امرائن کي پاڻ سان وٺي انهيءَ جهنگل ۾ ويو، جيڪو
 جهنگل ڪالهر کي ڏنو ويو هو. اتي وڃي ڇا ڏسي ته
 جهنگل نه آهيئي ڪونه ته وري جهنگل ۾ ڪي
 چنڊن جا وڻ ٿي آهن. راجا گهٻرائجي پنهنجن وزيرن
 کان پڇيو. ”اڙي! اهو جهنگل ڪٿي آهي جو ڪالهر
 نه ڏٺو ويو هو؟ اهو جهنگل ڪڏهن پئي هڻڻ هوندو.

لوھين اھي ۽ روئي کانو ۽ هن ڪالير هڙ مان هڪ ٿلهي روئي ڪڍي راجا جي اکيان رکي ۽ گهري پاڇي ۾ ڏٺائينس. راجا کائو ۽ ڪالير جو آئڊل پاڻي پي پوسن ٿيو. چوڻ لڳو. ”مان فلاڻي ملڪ جو راجا آهيان، گهر جو رستو پاڇي ويو آهيان.“ ڪالير کيس رستو ڏيکاريو. تڏهن راجا کيس چوڻ لڳو. ”مصيبت جي وقت تون منهنجي مدد ڪئي آهي. جيڪڏهن توکي ڪا گهرج پوي ته مون وقت هليو اچ. مان تهنجي مدد ڪندس.“ ڪالير هٿ جوڙي پراڻ ڪيو. راجا هليو ويو. ڪجهه ڏينهن گذري ويا. آهستي آهستي ان جهنگل جا سڀ وڻ ختر ٿي ويا. جنهن مان ڪالير ڪالئون ڪري ڪوٺا بنائي وڪڻندو هو. هاڻي هو پنهنجي روزي ڪئن ڪمائي ۽ ڪٿان ڪائي؟ ڏاڍو ڏکي ٿيو. ڏکي ٿي راجا وقت پهتو. نوڪرن راجا کي اطلاع ڏنو ته هڪ ڪالير اوهان سان ملڻ آيو آهي. راجا ويچار ڪيو ۽ ياد آيس ته هاڻ هڪ ڪالير کي مدد ڪرڻ جو اچار ڏنو هوم. هڪ ڏينهن هن منهنجي جان بچائي هئي.

راجا چيو. ”ان ڪالير کي چڱا ڪپڙا بهرائي مون کي وٺي اچ.“ نوڪرن ڪالير کي سنان ڪرايو ۽ اوان ڪپڙا بهرائي راجا جي سامهون وٺي آيا. راجا ڪالير کان پڇيو. ”ٻڌاءِ پاڻي ڪالير! ڪهڙي ڳالهه آهي؟ تون اڏو اس جو آهين؟“ ڪالير چوڻ لڳو. ”مهرانج! جنهن نڪل مان ڪالئون ڪندو هوس، اهو جهنگل ختر ٿي

پر عمر لوڪ ۾ به ولي ئي وڃين ۽ نئون مولڪي موڪلڻ
برابست ڪرائين ٿي.

هاڻي ٻڌايو ته هن لوڪ ۽ پر لوڪ جو ڪلياڻ ٿي ويو
يا نه؟ اهو ڪلياڻ بگهه سان به ٿئي ٿو ۽ گائري منتر
سان به. جيڪڏهن بگهه گائري منتر سان ٿئي ته سولي
۾ سهائجي جو ڪم ٿي ويو.

انهن سڀني ڳالهين کي ٻڌي اوهان جي من ۾ ايندو
ته جيڪر اسين به گائري منتر جو جاب ڪرايون ها ۽ اسين
به پنهنجي عمر اچائي نه وڃايون هان. مگر ٽپيرايو ته باقي
جهڙڪا عمر رهي آهي، الهيءَ عمر ۾ به جاب ڪريو ته
ان مان نوهان جو ڪلياڻ ٿيندو. نوهان کي ڏک آڪاڻي
ٻڌايان ته ڇا اڳ به ڪيترن هنڌ ٻڌائي چڪو آهيان. اڄ
نوهان کي به ٿو ٻڌايان.

شايد پيارت جي ڏک ۾ ڏک وڃا هوندو هو. هو
ڏک ڏهين شڪار جي سالڪي ڪنهن جهنگل ۾ ويو.
رستو هلجي ويس. دٻر به ٿي ويئي. پر اڄ اچي ڏٺو
وڃاڪل ڪيس. جهنگل ۾ ڏٺائين ته ڏک ڪالير ڪالين
ڪري رهيو آهي. جهنگل جا گهڻا وڻ ڪپجي چڪا
آهن ۽ باقي ٿورا وڃي رهيا آهن. انهن مان ڪالير ڏک
وڻ جون ڪالون ڪپي رهيو هو. راجا وٽس وڃي
چوڻ لڳو، ”پاڻي مان پڪايل آهيان ۽ اڄ به ٺاڙي لڳي
آهر. تروٽ ڪجهه کائڻ لاءِ آهي ڇا؟“ ڪالير چيو، ”ها
آهي. اچو، وهو مان پريان ڪوه ٿان پاڻي کڻي ٿو اچان.“

گهڻو ٿيندڙ سٺ ويهه ڀاتي ٿي وڃن. انهن جي ڪاٺ لاءِ ڪجهه به نه هجي ته انهن جو ڇا ٿيندو؟ ڇا انهن کي اٺائت آلي به موڪلي ڏجي؟ نه به. گائتريءَ جي ڄاپ ڪندڙ جي سستان بيمر خالي به نه ويندي. ويد چوي ٿو ته گائتري پنهنجي ڄاپ ڪرڻ واري کي گهوڙا، گايون، ميل، ڌن، آن، زمين، ڦل ۽ ڪيت سڀ ڪجهه ڏئي ٿي. مگر ڏسو منهنجون مائٽون! ڏسو منهنجا ٻاڪڙا انسان جي اڇا، اهو سڀ ڪجهه ڀائي به پوري نٿي ٿئي. عمر، پراڻ، سستان، ڌن، دولت، راج، گهوڙا، هاٿي، موٽر ۽ هوائي جهاز سڀ ڪجهه ملي وڃن تڏهن به هڪ اڇا انهن جي دل به رهي ٿي. ”ٺاهوس جي اڇا.“ الهي ڳالهه جي اڇا نه هن جي عزت ٿئي هن جو جس سمسار به ڦهلجي.

ويد چوي ٿو. ”گائتري پنهنجي ڄاپ ڪرڻ واري کي ڪيرائي ڏئي ٿي.“ نه رڳو جس ڏئي ٿي پر ان کان اڳتي هلي چوي ٿو. ”گائتري سندس چهرې کي ڇمڪائي ٿي. ان ليڇ کي ڏسندڙ جهڪي ٿو پوي. گائتريءَ جي ڄاپ ڪندڙ جي سامهون ڪوئي به اڪه ٿو کڻي سگهي.

هي دنيا جون سٺ ڇيڙون آهن جي گائتريءَ جي ڄاپ سان ملن ٿيون. مگر انهن ڇيڙن جو واسطو نه هن لوڪ سان آهي. مگر گائتري، فقط هن لوڪ جو ئي نه، پر پراڻو جو به سنڌار ڪري ٿي. ويد چوي ٿو. ”اي سيني، پدارتن جي ڏيڻ واري گائتري مائٽا! تون مولڪي

ٿو، ”گائتري سڀ کان اڳ عمر ٿي وڌائي.“

سڀ ڪنهن ماڻهو کي پنهنجي عمر جي چٽا رهي
 ٿي. جتي جتي مان وڃان ٿو، اتي ديون کڻي اهوئي
 چواندو ٻڌان ٿو ته ڪل مان پتيءَ جي هٿن ۾ وڃان. استر ۾
 کي چٽا آهي ته سندن پتيءَ جي عمر وڌي ٿي، پتيءَ
 کي چٽا آهي ته هن جي پتيءَ ان کي اڌ ۾ ڇڏي نه هلي
 وڃي. مانا پٺا کي چٽا آهي ته سندن پٽن جي عمر اسان
 کان به وڌيڪ ٿي. سڀ ڪنهن انسان کي سڀ کان
 پهريائين عمر جي چٽا ٿيڻي. ويد چوي ٿو، ”گائتري
 سڀ کان پهريائين عمر ٿي وڌائي.“ مگر اها گائتري مانا
 ڪهڙي عمر ٿي ٿي؟ ڇا سالهه جي بيماريءَ واري عمر؟
 اڌ رات جي مريض واري عمر؟ جنهن کان لڳ، اچي
 ماڻهو مرڻ جي اڃا ڪندا آهن؟ نه اهڙي عمر، مگر اهڙي
 عمر جنهن ۾ ”پراڻ“ هجي.

ويد چوي ٿو، ”عمر سان گڏوگڏ گائتري پنهنجي
 جاب ڪندڙ کي سڄو پراڻ ٿي ٿي. بيمار يون ۽ ڪمزور يون
 هن جي ويجهو ٿيون اچن. ڪڪڙن اچن ٿيون ته جلد ئي
 دفع ٿي ٿيون وڃن. ڦٽل عمر ۽ صحت جي نه انسان کي
 اڃا نه آهي. هو ستن ۾ چاهي ٿو ۽ ويد چوي ٿو ته
 گائتري ستن ۾ ٿي ٿي. پٽ به ٿي ٿي.“

پر ڇا جيڪڏهن ستن ٿي وڃي، انهن جي کائڻ پيئڻ
 لاءِ ڪجهه به نه هجي ته پوءِ آدمي ڇا ڪندو؟ گائتري
 اڃا اڪلا ڪرڻ لڳي. ڇا ستن ٿي ٿي، اڃا لڳ ڀڳ ٿي ٿي.

پر نه ٻار ٻار گائتريءَ جي ساراهه اچي ٿي. رڳو ويدءَ سان
ويد پر نه اچي ٿي. مگر اٿرو ويد نه گائتريءَ جي ساراهه
ڪرڻ ۾ ڪمال ڪري ڇڏيو آهي. ان جو هيءُ منتر ٻڌو.
سوامي جن گائتري منتر ٻڌايو. اڪيون اٿي، منهن
آڪاش جي طرف ڪري ٻڌي رهيو هو. ڇڏهن ٻڌي
رهيو هو ٿڌهن هو ائين ٿي لڳو ڇٽڪ گائتري مانا سندس
سامهون بيٺي آهي ۽ هو ان کي ڏسي رهيو آهي. ۽ ان
کي ڏسي چٽي رهيو آهي.

”آها! ڪيترو نه هيءُ سندر منتر! گائتري ان جو
ڏيوتا آهي. منتر جي ديوتا جو مطلب آهي ته اهو منتر
جو سوامي جو آهي.“

گائتريءَ جو ذڪر ڪندي ڀڳوان جي اهرت وائيءَ
پر ڀڳت چوي ٿو، ”ويد مانا وردان ڏيڻ واري گائتريءَ
جو جاب ڪيو آهي، ان جي اپاسنا ڪئي آهي، ان جي
گود ۾ ويٺو آهيان. اها مانا ڪهڙي آهي؟ پر ٻار ڪرڻ
واري؟ ڇا جيڪي به ڌرم آهڻ، انهن کي پوڻ ڪرڻ
واري آهي.“

مون ٿوهال کي چيو هو ته گائتري لوڪ ۽ ٻر لوڪ ٻنهي
جو سڌار ڪرڻ واري آهي. انهن سڀني پڌارتن جي ڏيڻ
واري آهي.“

جيڪي هن لوڪ ۽ ٻر لوڪ ۾ انسان کي گهرجن ٿا.
ڪهڙيون ڪهڙيون آهي ڇيڙون آهن؟ جيڪو پڌارت
اوهان چاهيو ٿا ان جو ذڪر هن منتر ۾ ايندو. ويد چوي

اٿي باه لٽسان لٿي ڪري سگهي. الاهيءَ هنڌ تان لالڪو
 ٻڌي لا وڃن. اٿي ٺنڊي هوندي ٻار لٽا مرن ۽ اٿي کڻ
 جي سستان به وڌندي ٿي وڃي. ويندي وقت، ايندي
 وقت، ڪاريه جي شروع ڪرڻ وقت يا سماپ ڪرڻ
 وقت مطلب نه هر وقت ڳاٻڙيءَ جو جاب ڪري سگهجي
 ٿو. اها آهي ڳاٻڙيءَ جي ”هٿما“ اٻڏو وڏو خزانو اوهان
 جي اڳيان آهي.

ٻڌو منهنجون مائٽائون! ٻڌو منهنجا ٻالڪو! هن کان
 پوءِ به جي ان مان فائدو نه ورتو ته ان ۾ ڪهڙو تصور؟
 مگر پيسن ان کان اڳتي به ڇو. ”اي ٻڌڻ! جيڪي
 رشي جاب ڪن ٿا، انهن جاب ڪندڙن جو هيءَ ڳاٻڙيءَ
 ٻرڻ جاب آهي. هو ان جا گيس ڳالهندا رهيا آهن. سڀئي
 رشي لوڪ هن جو جاب ڪندا رهيا آهن ۽ ڳاٻڙيءَ
 جو گڏ ڪندا رهيا آهن. سڀئي راجائون، سڀئي اهاڙو
 سڀئي وڏوان پوءِ اعليٰ ڪٿي سروج وٺي هجن يا
 چندر وٺي، رڳو وٺي هجن يا ڪورو وٺي. ڳاٻڙيءَ
 جي جاب ڪرڻ سان ئي عزت، دولت، طاقت ۽ آئند
 کي پراپت ٿيا.“

اٻڏي هٿما آهي هن منتر جي. ويد ۾ هن کي ڪي ڪرو
 منتر چيو ويو آهي. چئن ئي ويدن ۾ اٽڪل ويهه هزار
 منتر آهن، انهن مان ڳاٻڙي منتر کي ڪرو منتر چيو
 ويو؟ ڇا لاءِ هر هڪ ويد ۾، هر هڪ شاستر ۾، هر هڪ
 ڪم ۾، ڳاٻڙيءَ کي اهڙي عزت ڏنل آهي؟ ڇو ٿو ٿي؟

پرب جي هڪ ڪهاڻي ٻڌو. الوشاسن پرب جي ۱۵۰
 اڏيا ۽ مهاراجا ٻڌشتر پيشمر پتا مه کان ڪيترائي سوال
 ڪيا. ان مان هڪ سوال مان ٺوهان کي پڙهي ٿو ٻڌايان.
 ٻڌشتر پڇيو. ”اي مهالما! اي پتا مه! اي مها ودوان!
 ٻڌايو ته اهو ڪهڙو منتر آهي، جنهن کي هميشه ڇڻ
 سان ڌرم جو وڏي ۾ وڏو لاپ حاصل ٿئي ٿو؟ جنهن
 کي گهمندي ڦرندي، الندي وهندي، ڪنهن جاء تي
 ويندي وقت، ڪنهن جڳهه مان ايندي وقت، ڪنهن به
 ڪاري جي شروع ڪرڻ وقت، ڪنهن به ڪم جي سمپت
 ٿيڻ وقت ۽ هر وقت پڙهي سگهجي ٿو؟ جنهنجي ڄاڻ
 ڪرڻ سان آند، شائتي سڪ ۽ رڪشا حاصل ٿئي ٿي. ڌن
 دولت ۽ راج ملي ٿو. ڄاڻ ڪرڻ سان خوف خطا ناس
 ٿي ٿا وڃن ۽ جو ويدانوسار آهي.“ اهو سوال مهاراجا
 ٻڌشتر پڇيو. ٻڌشتر خود ئي ودوان هو. مهاپاربت هنکي
 ڌرم پتر ڪري سڏيو آهي. ليڪن پيشمران کان به وڌيڪ
 ودوان هو. ٻڌشتر جو سوال ٻڌي پيشمر پتا مه چيو. ”ٻڌشتر!
 جيڪي گائيتريءَ جو ڄاڻ ڪن ٿا، انهن کي هاڻي، گهوڙا،
 رت ۽ ومان سڀ ڪجهه ملن ٿا. انهن کي ديس ۽ پرديس
 ۾ عزت حاصل ٿئي ٿي. انهن کي راج دربار ۾ مان ملي
 ٿو. گائيتريءَ جو ڄاڻ ڪندڙ کي راجا، راکشس، دشمن،
 نالڪه ۽ نيز زهر ڪوئي به نقصان نٿو پهچائي سگهي.
 چارئي ورڻ ۽ چارئي آشرم گائيتريءَ جو ڄاڻ ڪري،
 سڪ ۽ شائتي حاصل ڪن ٿا. جتي گائيتري ڄاڻ ٿئي ٿو،

مهرشي ارڻ ڪندي لکي ٿو ته بگهه ڪندڙ، بگهه
 جي سامگري ڇاجي. لاء اگهيءَ ۾ وجهي ٿو؟ سڀني کي
 سڪڙ ڏيڻ لاء. سڀني کي پستي ڏيڻ لاء، وڏيءَ عمر جي
 واسطي، ڌن جي واسطي، راج جي واسطي، ستان جي
 واسطي، ندرستيءَ جي واسطي ۽ ڪرڻيءَ جي واسطي.
 جيڪا وستو بگهه جي ذريع شڪرڻا بنا استعمال ڪئي
 وڃي، اها راکشي پئجي ٿي پوي، ۽ الهيءَ جي
 استعمال ڪرڻ سان انسان راکش پئجي ٿو وڃي. سندس
 پٽن ٿي. هو لڳاتار هيٺ ڏوالس ڏي ٿي ڪرندو
 ٿو وڃي. اها آهي بگهه جي وڏائي. ويد پگوان ان کي
 اڏو اوڇو درجو ڏنو آهي، جنهن جوڙو درجو پئي ڪيون
 ڪي نه ڏنو آهي. مهرشي ڏيانند کان اڳ يا بگهه ٺهندا ئي
 ڪونه هئا جي ٺهندا هئا ته هسا جي آڌار ٿي. بگهه جو
 مقصد آهي ساه وارن کي فائدو ۽ سڪ پهچائڻ. الهيءَ ۾
 هسا کي جاء ٿي ڪٿي آهي؟ ساه وارن کي ڪونه،
 الهيءَ کي فائدو نه چئبو. بگهه ڪرڻ ڌرم آهي. بگهه
 سان هسا ڪرڻ آهي اڌرم. مون جيئن اڳ ٺوهان کي
 ٻڌايو هو، بگهه ڪرڻ کان سواءِ هڪ ٻيو ڪرم به آهي
 جنهن سان لوڪ ۽ ٻواڪ سڌون ٿا. لوڪ ۽ ٻواڪ
 جي باري ۾ انسان جو ڌرم ٻورو نٿو، اهو آهي گاهري.
 منتر. اڳئين دفعي مون چيو هو ته گاهري لفظ جي معنيٰ
 آهي اهو منتر جنهن جي ڳائڻ سان، جنهن جي چاب ڪرڻ
 سان جو آڌار ٿي ٿو. اڄ مهيا پارت جي الوشان

بيدار ٿي. هولي ٿي توهان سرشتي جو لراما ڪرڻو آهي.
 تڏهن پڳوان جي مائتا سان پڙ ڪريءَ ۾ مها ٿيو پيدا ٿيو.
 الهيءَ مها ٿيو ڪي سمشتي ٻڌي يا مڃهڻي (گڏ ٿيل)
 عقل نه ڇڏيو وڃي ٿو. اهو هر هڪ انساني جسم ۾ ٻڌي
 بطبي ظاهر ٿئي ٿي. عقل جو مطلب سميت نه آهي. سميت
 ٻڌي (ٻڌي) پڳوان جي اها شڪتي آهي، ڇا يگه دواران
 انسان کي حاصل ٿئي ٿي. جنهن جي حاصل ڪرڻ ڪالپوه
 هيءَ جيترو ڄاڻندو آيا ٿي ٿي سان ان پرمالند جي طرف
 وڌڻ لڳي ٿو، جو ان جو لڪش آهي.

بجرويد جي ٻئي اڌيءَ ۾ هڪ منتر اچي ٿو، مهرشي
 دياند ان جو اُرت ڪيو آهي، اهو توهان کي ٻڌايان ٿو.
 ”ڪهڙو يگه ڪندڙ هن يگه کي ڇڏي ٿو. يعني
 ڪوئي ٿو ڇڏي. يگه کان ڪڏهن منهن ٿو موڙي.
 جيڪو يگه کي ڇڏي ٿو ٿي، ان کي ايشور به ڇڏي
 ٿو ٿي. ياد رکڻ ته الهيءَ کي ايشور به ڇڏي ٿو ٿي
 ڇا؟ ٽهه لوڪن ۾ الهيءَ کان به وڌيڪ ڪو نقصان
 ٿي سگهي ٿو؟ جنهن کي ايشور ٿي ڇڏي ٿي، ان وقت
 باقي رهيو ٿي ڇا؟ جنهن جو ايشور ٿي پتن ڪري، ان
 جي زڪشا ڪرڻ وارو ٻلا ڪير ٿيندو؟ ڪٿي به ان کي
 سڪ نه ملندو. سڪ به شالتي هن کان ڏه ڪوهه پري پڇندي.
 ڇو نه سڪ به شالتي نه ايشور ۾ ٿي. سمائل آهي. جنهن کي
 ايشور ڇڏي ٿو ٿي، تنهن کي سڪ به شالتي به ڇڏي
 ٿي ٿي.“

ٻارو! اهي آهن بگهه مان ٺاڻدا ۽ ان جي نه ڪرڻ سان
 سان ڪهڙو نقصان آهي. اهو آهي نقصان جهڙو اسين
 اڄ ڏسي رهيا آهيون. ڪڏهن پوري وڃي ٿي پرست
 اٿي پوي، جي پوي ٿي نه ايتري پوڙ پوڙان ڪري ٿي
 ڇڏي. جو سر سبز ڪم ٿا ٿاڻن ۽ ڪاٺون جا ٻاڻو
 پراڻ ٿي وڃن، ڪهر اهڙو ٿي وڃن. اڃا به اها طائف
 ڪانهي جا اڳ هئي. دوائن به درد دور ڪرڻ جهڙي
 شڪتي نه رهي، هوا به اهو اميرست نه رهيو آهي. ويند
 پگوان ڇو هو نه بگهه ڪرڻ سان اعيا سمي (سڌ ٻڌي)
 پراڻ ٿي جا امان ڪسي صحت، طاقت، ڌن ۽ راج
 پراڻ، عرس، عمر ۽ شب ڪهڙي سان مالا مال ڪري
 ٿي ڇڏي. عام طرح سميءَ جو مطلب ڪيان يا ٻڌي ڇو
 ٿو وڃي. اڄ ڪالهه جا فلاسافر ٿوري سائنسدان ٻڌي
 کان اڳتي وڃي ٿا سگهن. ٻڌيءَ کي ئي اهي آلهه
 شڪتي سمجهن ٿا. ۽ آلهه جو ٿو ٿا هن ڪسي سمجهن.
 الهن کي ڄاڻ ٿي ڪانهي نه ٻڌي آلهه جو نه پر هن جسم
 جو ۽ پر ڪرڻيءَ جو هڪ حصو آهي. پر ڪرڻيءَ جو ٻيو ٻڌن
 ٻهراون روپ جو پر ڪرڻيءَ جي پگڙڻ کان پوءِ ٻڌو، اها
 ٻڌي هئي.

پگوان ڇڏڻ سرشتيءَ جي رچنا ڪئي ٿڌهن پر ڪرڻي
 سهيل هئي. ان به لفظ هڪ ڪڙا هون. اها هئي ٻڌي.
 الهيءَ کانسواءِ ٻيو ڪجهه به ڪنهن هو. پگوان ٻڌهڻي
 ڪرڻيءَ جي سائنس ڪا ڪانه آلهه ٿڌ ۽ آلهه جا ڪا

وارا جيستاءِ ڪنهن ڳالهه جي تصديق نه ڪن ٿيستن
 اسان جا ماڻهو پنهنجي گهرن ۾ لڪيل ڪنهن به ڳالهه کي
 مڃڻ لاءِ تيار نٿا ٿين. برسات جي باري ۾ به اسان ڪي
 شڪ هون ٿا ڪو انسان جي اڃا سان برسات وسائي سگهجي
 ٿي. مگر اڄ کان ڪجهه سال اڳي آمريڪا جي هڪ
 سائنسدان جڏهن اعلان ڪيو ته هن پنهنجي مربيءَ موافق
 برسات وسائڻ جو اوزار تيار ڪيو آهي، تڏهن اسان
 مڃيو ته هاڻو انسان جي اڃا سان به برسات پئجي سگهي
 ٿي. مون انهيءَ اوزار جي تصوير کي ڏٺو ته پيرس ۾
 پئجي ويس. جو اوزار، توهان جي هون ڪنڊ کان سواءِ
 ٿيو ڪجهه به ڪين هو. اهو تمام وڏي هون ڪنڊ جهڙو
 آهي. جنهن ۾ گهڻو ڪري اهي ئي چڙيون ٻوٽيون جلايون
 وڃن ٿيون، جيڪي اسين هون سامگري ۾ وجهندا آهيون.
 ڏسندا آهيون ته ان مان ڊونھون آسمان ۾ مٿي وڃي ٿو
 ۽ آسمان ۾ ڪڪر گڏ ٿيڻ لڳن ٿا تڏهن هوائي جهاز
 بادلن جي مٿان وڃي خشڪ ارف الهن مٿان وسائين ٿا،
 جنهنڪري بادل ٽڙا ٿي ٿا وڃن ۽ پوءِ برسات پون
 شروع ٿئي ٿي. آمريڪا جي هن طريقي ۽ اسان جي طريقي
 ۾ جيڪڏهن ڪو فرق آهي ته اهو هيءُ جو اسين بادلن
 کي برسات جي روپ ۾ بدلي ڪرڻ لاءِ هوائي جهازن
 مان خشڪ ارف جو استعمال نٿا ڪريون. اسان الهيءَ
 کي جو سهارو ٿا وٺون جنهن سان بادل خود به خود
 پيدا ٿيندا ۽ خود ئي وسڻ لڳن ٿا. ان ڪري منهنجا

وارا جيستائ ڪڏهن ڳالهه جي تصديق نه ڪن ٿيستائ
 اسان جا ماڻهو پنهنجي گروئن ۾ لڪيل ڪنهن به ڳالهه کي
 مڃڻ لاء تيار نٿا ٿين. برسات جي باري ۾ به اسان ڪي
 شڪ هون ٿا ڪو اسان جي اڃا سان برسات وسائي سگهجي
 ٿي. مگر اڄ کان ڪجهه سال اڳي آمريڪا جي هڪ
 سائنسدان جڏهن اعلان ڪيو ته هن پنهنجي مربيءَ موافق
 برسات وسائڻ جو اوزار تيار ڪيو آهي، تڏهن اسان
 مڃيو ته هاڻو اسان جي اڃا سان به برسات پئجي سگهي
 ٿي. مون انهيءَ اوزار جي تصوير کي ڏٺو ته ٿرس ۾
 پئجي ويس. جو اوزار، توهان جي هون ڪنڊ کان سواءِ
 ٿيو ڪجهه به ڪين هو. اهو تمام وڏي هون ڪنڊ جهڙو
 آهي. جنهن ۾ گهڻو ڪري اهي ئي جڙيون ۽ ٻيون جلايون
 وڃن ٿيون، جيڪي اسين هون سامگري ۾ وجهندا آهيون.
 تڏهن آهيون ته ان مان ڊونھون آسمان ۾ مٿي وڃي ٿو
 ۽ آسمان ۾ ڪڪر ڪڍڻ لڳن ٿا تڏهن هوائي جهاز
 بادلن جي مٿان وڃي خشڪ اُڀر اٿن مٿان وسائين ٿا،
 جنهنڪري بادل ٿڌا ٿي ٿا وڃن ۽ پوءِ برسات پون
 شروع ٿئي ٿي. آمريڪا جي هن طريقي ۽ اسان جي طريقي
 ۾ جيڪڏهن ڪو فرق آهي ته اهو هيءَ جو اسين بادلن
 کي برسات جي روپ ۾ بدلي ڪرڻ لاءِ هوائي جهازن
 مان خشڪ اُڀر جو استعمال نٿا ڪريون. اسان انهيءَ
 يڪي جو سهارو ٿا وٺون جنهن سان بادل خود-به خود
 پيدا ٿيندا ۽ خود ئي وسڻ لڳن ٿا. ان ڪري منهنجا

جيڪي ٿيندا آهن هيون؟ اهيءَ لاءِ ته بگهه ڪسي ڌرم
سمجهو ويندو هو ۽ ڪو به انسان بگهه کان سواءِ رهي نه
سگهندو هو.

لاڙ جي پراچين دشين ۽ مهاڻائن اوه جي ڌيان
اوستا ۾ وڃي ڏنو ته مڪ ٿڌهن ٿا ملن جڏهن آڪاشي
سنار (دب لوڪ)، پرتويءَ واري سنار ۾ السلي جسم
واري سنار ٽنهي ۾ پراڙي، ٽنهي ۾ هڪ چوڙي ڳالهه
ٿيندي هجي. آڪاش ۾ جيڪي ڪجهه آهي، اهو هن
دنيا ۾ آهي. دنيا ۾ جيڪي ڪجهه آهي، اهو هن شراب
۾ آهي. شراب ٿڌهن ٿو ليڪ رهي، جڏهن سنار ليڪ
رهي ٿو. دنيا ٿڌهن ٿي ليڪ رهي، جڏهن آڪاش ليڪ
هجي. ٿڌهن انهن فاصلو ڪيو ته جيڪڏهن انسان بگهه
رهن چاهي ٿو، ۽ هو چاهيو ته زمين، پاڻي، هوا، سورج
چندروما، ٿارا ۽ ستارا هن جي لاءِ شڪتي ڏيڻ وارا ٿين،
ان کي معي ۽ اڳتي واپس وڃڻ وارا ٿين ته هن کي بگهه
ڪوڙو ٻوڏو ۽ هر روز ڪوڙو ٻوڏو. بگهه سان انهن ٽنهي
دنيا سان ۾ يعني آڪاش، زمين ۽ جسم ۾ هڪ جهڙائي
پيدا ٿئي ٿي. بگهه ڪوڙا سان وقف ٿي برسات پوري
ٿي، زمين رڌيڪ ان ڏئي ۽ طاقتور اڃا پيدا ٿين ٿو.

مگر اسانجي ديش ۾ غلاميءَ جي ڪري هڪ عجيب
قصر جي ليڄ پاڻا پيدا ٿي، ڏيئي آهي. اسان جي ٿر ان
جڏهن چيو ته اسان پنهنجي اڃا سان برسات وسائي سگهڻي
ٿو ته اسانجي ديش جي ماڻهن نه سمجهو. يورپ ۽ آمريڪا

نقط لوڪ سڌري ۽ ٻاروڪ نه، اهو ڌرو نه آهي. اهڙيءَ طرح اهڙو ڪو به ڪم جنهن مان ٻاروڪ سڌري ۽ لوڪ نه اهو به ڌرو نه آهي. ائين اهڙو ڪم جنهن سان لوڪ ٻاروڪ بڻي سڌرن ٿا اهو يگيه آهي. ”يگيه“ مان ڪهڙا ڪهڙا نائدا ٿين ٿا، اهو به مون توهان کي اڳئين نعي ٻڌايو. يگيه سان ٻاروڪ ڪهڙيءَ طرح ٿو سڌري، ٻاروڪ جي باري ۾ ڌرو ڪهڙيءَ طرح پورو ٿئي ٿو، اهو مون توهان کي ٻڌايو.

منو مهراج چيو آهي ته هن دنيا کان پري ٻيا لوڪ آهن. نه پٽ ساڻ ٿو هلي نه ڌيءُ، نه استري نه مٿر. ڪو به مٿ ساڻ ٿو هلي. اتي فقط ڌرو ئي انسان سان گڏ هليو ۽ اهو ڌرو يگيه جي انهن آهونين ۾ وڙهيل و هليو، جيڪي اسين سڏا ۽ ٻيار سان يگيه جي اڳئي ۾ وجهون ٿا. اهو آهي يگيه جو فائدو. ان سان لوڪ به سڌري ٿو ۽ ٻاروڪ به سڌري ٿو. ڪي ماڻهو چوڻ ٿا ته والدي جي ڳالهه نه اسان ٻڌي پر جي اسين يگيه نه ڪريون ته ان مان اسان کي نقصان ڪهڙو ٿيندو؟

ٻڌو منهنجا ڀائرو! يگيه نه ڪرڻ جو نقصان توهان کي ٻڌايان ٿو. جيسين هن سنسار ۾ يگيه ٿيندا رهيا، تيستائين لوڪ سڪي هئا. برسات پورن وقتن تي ٿولدي هئي، سچ چڱيءَ طرح سان ڇمڪندو هو، زمين ۾ اناج وقت تي ٿيندو هو. انهيءَ ان ۾ پوترائي ٿولدي هئي. اڀر جي ڪري بيماريون نه ٿينديون هيون. ڇو

الساڻي چولو؟ الھيءَ جو ڪهڙو مطلب هون؟ ۹ دروازن
۸ ۽ ۷ ۽ ۶ ۽ ۵ ۽ ۴ ۽ ۳ ۽ ۲ ۽ ۱ هن ٻاهر پوزي ۾ اچڻ جو؟ اسان جي
دشمن ۽ مهاڻا هن جو جواب ڏنو. آتما کي هتي شري
پوڻ (سکر) ۽ مڪتي واسطي مليو آهي. هتي ۽ شري
الهيءَ لاءِ مليو آهي نه آتما هن سندر سيار جا سکر ولي
مڪتي جي سکر هن لاءِ پڻايا ويا آهن. انهن سکر مان
سبح ڪڍو. پنهنجي آخري مقصد (ابھور ڀراپتي کي)
حاصل ڪري. هتي دليا جا اسين پنهنجي چوگرد ڏسي
دنيا آخري هتي قل ٿول هتي هرا، پاڻي، هتي وسندڙ
ٻدل، سکر کيس ۽ جهوليندڙ وڏا وڏا وڻا اهي سڀ اسان
جي واسطي آهن. اسان اهي پوکي سکر ۽ انهن جا
سکر مائي سکر. مگر اهو پوکي، تياڻ سان هڪ گهرجي.
اڳئين دنيا سون لوهالڪي ٻڌاڻو هو نه تياڻ سان پوکي
ڪرڻ جو ڪهڙو مطلب آهي؟ اڄ ساڳي ڳالهه مان ٿو
جوان. مگر هتي ۽ سکر پوکي لاءِ نه آهي، پر ڌرم لاءِ
۽ مليو آهي. شمع سوال ٿو ٻڌا ٿي نه ڌرم
جي آهي؟

اسان جي ڀني ۽ منائين هن جو جواب ڏيندي چيو
ن. ڪهڙو ڪهڙو آهي هن مان لوڪ ۽ پرلوڪ اهوئي جو
سکر ۽ مڪتي. مگر ڪهڙو ۽ پرلوڪ بهي جو سڌارو هڪ
ن. ڪهڙو ڪهڙو آهي سکر ۽ اها ڳالهه گهڻن ماڻهن
۾ هتي آهي، اچي ٿي ويچار ڪرڻ گهرجي.
ن. نتيجي ۾ ڪو نه ڪرڻ گهرجي مان

برهم پوري ڇيو، اهو شرير پهر يائين به اهڙو هو. پهر يائين
 به ٻين جڏهن کان اتر هو ۽ اڄ به اتر آهي. اتر آهي ڪري
 آهي جو منجهس آتما رهيو. جي آتما ڪي پلائي ڇڏيو
 نه پوءِ اهو ڪجهه به نه آهي. سڀاڻي توهان کي پتو پوي
 نه توهانجي شهر يا ڳوٺ ۾ ڀارت جو راشٽر پتي يا ڀرڌان
 منٿري اچڻ وارو آهي نه توهان ڇا ڪندا؟ رستا ٺيڪ
 ڪرائيندا، لاليون ۽ هٿا صاف ڪرائيندا. جتي الهن کي
 رهائڻو هوندو، اهو مڪان صاف ڪرائيندا ۽ ڇڱي طرح
 ان کي سينگاريندا. هر ڪهه شيءِ جا مڪان جي اندر آهي،
 ان کي وڌيڪ کان وڌيڪ صاف بنائڻ جي ڪوشش ڪندا.
 راشٽر پتي يا ڀرڌان منٿري ايندو نه الهن جو سواگت ڪري
 ٻيهر ۽ ٻيهر سان الهي مڪان ۾ وٺي ويندا. مگر صفائيءَ
 ۽ نيازيءَ ڪرڻ کانپوءِ جيڪڏهن توهان راشٽر پتيءَ يا
 ڀرڌان منٿريءَ کي پڇو ته نه ۽ الهن سان ڳالهايو به نه،
 الهن کي ڪارايو به نه، فقط ڇڳهه کي ئي سينگاريندا رهيو
 نه الهي، سينگار مان ڪهڙو فائدو؟ جڏهن مڪان ۽ سينگار
 جي قيمت راشٽر پتي يا ڀرڌان منٿريءَ جي ڪري آهي
 تڏهن شرير جي قيمت آتما جي ڪري آهي. راشٽر پتي
 هليو وڃي نه مڪان ۽ ان جي سجاوٽ بيڪار آهي،
 آتما شرير مان هليو وڃي نه هيءُ شرير فقط مٽيءَ جو ڍير
 آهي. تڏهن سوال پيدا ٿئي ٿو ته آتما کي هي شرير ڪهڙي
 سبب مليو آهي. ٻيا به نه جسم آهن. الهن کي اسين اتر
 ۽ سڀني کان مٿي ڇو نه ٿا ڇڻون؟ ڇا لاءِ مليو آهي هي

١٠
 ١١
 ١٢
 ١٣
 ١٤
 ١٥
 ١٦
 ١٧
 ١٨
 ١٩
 ٢٠
 ٢١
 ٢٢
 ٢٣
 ٢٤
 ٢٥
 ٢٦
 ٢٧
 ٢٨
 ٢٩
 ٣٠
 ٣١
 ٣٢
 ٣٣
 ٣٤
 ٣٥
 ٣٦
 ٣٧
 ٣٨
 ٣٩
 ٤٠
 ٤١
 ٤٢
 ٤٣
 ٤٤
 ٤٥
 ٤٦
 ٤٧
 ٤٨
 ٤٩
 ٥٠
 ٥١
 ٥٢
 ٥٣
 ٥٤
 ٥٥
 ٥٦
 ٥٧
 ٥٨
 ٥٩
 ٦٠
 ٦١
 ٦٢
 ٦٣
 ٦٤
 ٦٥
 ٦٦
 ٦٧
 ٦٨
 ٦٩
 ٧٠
 ٧١
 ٧٢
 ٧٣
 ٧٤
 ٧٥
 ٧٦
 ٧٧
 ٧٨
 ٧٩
 ٨٠
 ٨١
 ٨٢
 ٨٣
 ٨٤
 ٨٥
 ٨٦
 ٨٧
 ٨٨
 ٨٩
 ٩٠
 ٩١
 ٩٢
 ٩٣
 ٩٤
 ٩٥
 ٩٦
 ٩٧
 ٩٨
 ٩٩
 ١٠٠

پڪي، جيڪي اسان سان وٺڻ ڪن ٿا، ۽ چسان اسين وار
 رڪون ٿا، تون انهن سڀني جو ناس ڪرين ٿو. ” اهڙي
 حالت ۾ ڏهن ٻه ڏاڏي وڃي، ٽڏهن ڪوئي به دشمن نه
 رهي. دشمني نه رهي، ٽڏهن هيءُ آتما الهيءَ ۾ هٿان
 روشنيءَ ۾ داخل ٿي وڃي ٿو، جنهن ۾ فقط آلند ئي آلند
 آهي. جنهنڪري پڳوان جيڪي ٿو. اهو آهي پڪي مان ناندو.
 لوڪ ۽ ٻاروڪ ٻئي الهيءَ سان سڌون ٿا، پر جي اهو
 ڪاٻري مٿس سان ڪو وڃي نه سون ۾ سهڻي جو ڪم
 ٿئي ٿو. ڪاٻريءَ جو مطلب آهي اهو مٿس جو ڳاڻ وارو
 ڪي ٿاري ٿو ڇڏي. ٻيهر سان، شڙڏا سان جيڪي مٿس
 ڪاٻري مٿس ڏن ٿا، اهو ڪو ڪم ڪن ٿا، اهي ضرور
 ٿوري ٻار ٻون ٿا. ان ۾ ڪو به شڪ ناهي. پر هاڻي
 وقت ٿي ويو آهي ٻورو، ڪاٻريءَ جي ڳالهه، ٻئي وٽائين
 ۾ ٻڌائيندس.

ٻيو ڏينهن

ٻياريون ماڻا ٿيون ۽ سڄو

اڻڻين دٻي ۾ ٿيون ٿو هان ڪي ٻڌاڻو نه اساني چولي
 کان وڌيڪ ٿو چولو ٻيو ڪوئي ڪونهي. اسانجي گرائڻ
 هن ڪي ٻيو ٻري، رشي ٻوري ۽ ٻيو ٻوري ٻيو آهي.
 هن ڪي اهڙو رست ٻيو آهي جنهن جي اندر ويل آتما
 اميرت ۽ موڪش ڪي حاصل ڪري ٿو. اڄ جا سائنسدان
 چون ٿا ته هن شئي ۾ فقط ٽن آئن جو ڪندوب، سائين
 ٽن آئن جي ملائي شي آهي، هڪ روپڻي ۽ ٻئي ملائي

ٻرلوڪ سان آهي. مهرشي ڀاڳيه واکيه ڪيل سوالن جو جواب ڏيندي چيو ته بکيه ۾ جڏهن آهوي ڏٺي وڃي ٿي ته الهيءَ جا ٻه روپ ٻڌجي ٿا وڃن. اڃا آهولي ان حصن ۾ وراهڙي ٿي وڃي. هڪ روپ هوا، ٻائي، آڪاش ۽ ٻرلويءَ کي شدت ڏي ڪري ۽ الهن کي طائف ڏي ٿي. انسان جي واسطي لاپڙاڪ ٻڌجي ٿو. ٻيو حصو انسان جي شرار ۾ داخل ٿي اٿئي ويهي ٿو رهي، جتي سوکير شرار جو لباس آهي ۽ ٻيو جڏهن حبابيءَ جو الس ٿئي ٿو، جڏهن سوکير شرار ۾ واڙهيل آئيا هن شرار مان ٻاهر اڪري ٿو، انهن اهي آهونون الهيءَ سوکير شرار کي واڙهجي، ان کي مٿي کڻي، الهيءَ لڳو ۾ وٺي ٿون وڃن، جنهنجي اڃا سان اهي آهونون اٿئي ۽ ۾ وٺاون ويئون هون.

اڃا چيتري ٻرل هوندي، شردا چيتري شڪتياوان هوندي، وشواس چيترو ٻڪو هوندو، اوڻروئي آهون جو اهو روپ شڪتياوان ٿئي ٿو. الهيءَ لاءِ اسانجي وڏن جي آڳيا آهي ته صبح ۽ شام ٻئي وقت بکيه ڪريو. سياسي آشرم نالساوءَ هر هڪ آشرم ۾ بکيه ڪريو، جيئن آهونن جو اهو ٻيو روپ گهڻي السڌار ۾ ڪنو ٿي سگهي.

هڪ ويد مت ٻڌو. بکيه ڪريو وارو بکيه ڏانهن منهن ڪري چوي ٿو. ”اڀ بکيه! هڪي آهونون مان ٺهندي مڪ ۾ ڏٺان ٿو، اهي سواڪار ڪر. بکيه جا داونا! ٿون

اهي سو ڪار ڪرڻ ٿو ۽ انهن جي ادلي ۾ سميتي
 (ايڪ سمجهه) ڏين ٿو. ”اهڙي سميتي سڌي آسان
 وٺ اچي ڪنگال ڪي مالا مال ٿي ڪري ۽ مالا مال
 ڪرڻ جو مطلب فقط سڪ ٻڌڻ ٿي لاهي ۽ ٻڌڻ
 ۽ اڳ، حڪومت، صحف، عزت ۽ سڀ ڪجهه ٻڌڻ
 آهي. اهي ڀڳي جا ٺاڻا آهن، جن جو لاڳاپو ٻڌڻ
 سارو آهي.“

ٻرلوڪ سان آهي. مهرشي ٻاگيه واکيه ڪيل سوالن جو
 جواب ڏيندي چيو ته ٻگيه ۾ جڏهن آهولي ڏٺي وڃي
 ٿي ته الهيءَ جا ٻه روپ ٻڌجي ٿا وڃن. اها آهولي ٻن
 حصن ۾ ورهائجي ٿي وڃي. هڪ روپ هوا، ٻائي، آڪاش
 ۽ ٻرلويءَ کي شدت ڏئي ڪري ۽ الهن کي طالب ٿو ڏئي ۽
 انسان جي واسطي لاهنداڪ ٻڌجي ٿو. ٻيو حصو انسان جي
 شرار ۾ داخل ٿي اٽلي ويهي ٿو وڃي، جتي سوکڻر شرار
 جو لباس آهي ۽ ٻيو جڏهن حياڻيءَ جو لباس ٿئي ٿو،
 جڏهن سوکڻر شرار ۾ ويڙهيل آيا هن شرار مان ٻاهر
 اڪري ٿو، تڏهن اهي آهوليون الهيءَ سوکڻر شرار کي
 ويڙهجي، ان کي مٽي ڪڍي، الهيءَ لوڪ ۾ وٺي
 ٿون وڃن، جنهنجي اڃا سان اهي آهوليون اٿئي ۽ ٻه وڏيون
 وايون هون.

اڃا جيتري ٻرنل هوندي، شردا جيتري شڪتيدان
 هوندي، وشراس جيترو ٻڪو هوندو، اولروئي آهولين
 جو اهو روپ شڪتيدان ٿئي ٿو. الهيءَ لاءِ اسانجي
 وڏن جي اڳيا آهي ته صبح ۽ شام ٻئي وقت ٻگيه
 ڪريو. سياسي آشرم نالواءِ هرڪو آشرم ۾ ٻگيه ڪريو،
 جيئن آهولين جو اهو ٻيو روپ ڪهڙي السدار ۾ مڪنو
 ٿي سگهي.

هڪ ويڊميٽر ٻڌو. ٻگيه ڪرڻ وارو ٻگيه ڏانهن منهن
 ڪري چوي ٿو. ”اڀ ٻگيه! هيڪي آهوليون مان لهندي
 مڪه ۾ ڏٺان ٿو، اهي سوڪار ڪري ٻگيه جا ديوتا! ٿون

اچا اوسار برسات وسائي سگهجي ٿي. برسات نه پوادي
هجي نه يگي ڪريو ته برسات ضرور پوندي. وڌيڪ
برسات پوادي هجي نه يگي ڪريو ته برسات روڪجي
ويندي. يگي سان اولاد پيدا ٿي سگهي ٿو. جنهن کي
اولاد گهڻو ٿيندو هجي ته الهيءَ وڌيڪ ستن هٿ کي
نه روڪي سگهجي ٿو. ان ڪري يگي کي سڀ کان اڻ
۽ سڀ کان سرشت ڪرم چيو وڃي آهي. يگي کان وڌيڪ
ٻيو ڪو دان ڪونهي. ڇو ته يگي جو حصو نه فقط مٿن
۽ رشتيدارن کي بلڪه دشمنن کي به ملي ٿو. الهيءَ کان
رڌو ٻيو ڪهڙو دان ٿي سگهي ٿو؟ اگنيءَ کي ديوتائن
جو مک (واٽ) چيو ويو آهي. جنهن به ديوتا کي توهان
پنهجي پيت پهچائڻ چاهيو ته اگنيءَ پر آهوني وجهو. اها
پيت الهيءَ ديوتا وٽ پهچي ويندي. رڳو ويد جي
هرئين منتر پر اگنيءَ کي ديوتائن جو گهرائيندڙ ديوت ۽
روهت چيو ويو آهي. سورج ديوتا، چندرما ديوتا، واپو
ديوتا، جل ديوتا، مينگهه ديوتا سڀئي جو پروهت ۽ سڀني
ي سڏيندڙ اگني ديوتا آهي. يگي سان ديوتائون خوش

هڪ گيتري منتر، ٻيو يگيه: گيتري منتر جي ڳالهه، ٿورو
 وقت رڪي ٻڌائيندس. يگيه جي ڳالهه، ٻڌو. ”شتيت
 برهمڻ“ ۾ مهرشي يگيه ولڪيه کان ڪي سوال پڇيا ويا.
 الهنجي جواب ڏيندي هن ٻڌايو ته يگيه مان ڪهڙا فائدا آهن.
 ڪي ماڻهو چوڻدا ته آند سوامي هي ٽون ڪهڙون يگيه
 جون ڳالهيون ٿو ڪرين؟ ڪيها اڳيئي مهالگر، کانڻ لاءِ
 ڪونه ٿو ملي. ٽون الڪي باه ۾ آهون ٿو ڏيئي زبان ڪرڻ
 جي ڳالهه ٻيو ڪرين. مگر ٻڌو منهنجا ڀائروا ڏٺا ۾ ڪا به
 چيز لاس نٿي ٿئي. اهو سائنس جو اصول آهي. پاڻ باه ۾
 وجهڻ سان لاس لٽ جي ٻڌڻ ان ۾ هزار ڏنعا وڌيڪ
 طاقت اچي ٿي. منهنجي سامهون هي مڪروون آهن.
 هن ۾ ڇا آهي جو آواز وڌو ٿئي ٿو؟ ان ۾ بجلي آهي.
 مگر بجلي ڇا آهي؟ اها آهي آڱ. منهنجو آواز هن آڱ ۾
 پوڻ سان ڪيڏو نه وڌي ٿو ويهي. بجليءَ ۾ باه جيتري
 گهڻي هوندي آواز اوتروئي وڌو ٿيندو. اهو وڳيان جو
 اصول آهي. مگر اهو اصول سمجه ۾ نه اچو ته هڪ ڳاڙهو
 مرچ ڪٽو، ڊهليءَ ۾ ماڻهو مرچ گهڻا کائيندا آهن. مرچن
 کانسواءِ انهن کي ڪاڌو ڪين وڌندو آهي. اها مرچن جي
 ڳالهه ٻڌي ماڻهو ڪلڻ لڳا. سواميءَ پاسي ۾ وينڻ هڪ ننڍي
 ڪنڀا کان پڇيو ته ڪيئن اچي وڃي ٿو ٽون نه مرچ ڪونه
 کائيندي آهين نه؟ وڃي چيو: ”نه.“
 هڪ ڳاڙهو مرچ ڪو ماڻهو کائي نه پيو سڀن سڀن جا
 سوکڻ ڪندو. مگر ياد رکو ته هڪ ماڻهوئي، جو مرچ

هيءَ جو رستو ٻڌايو آهي. مڙ اڌ ڀاءُ ۾ ڀڳوان پنهنجيءَ اميرت
بچر وٺي جي. ”ٻياڳ سان ڀوڳ ڪر“ يعني هن
اڻيءَ دوان چوي ٿو. استعمال ۾ آڻ، ڏن ڪنو ڪر ۽ اچن جي
سار کي ڀوڳ، استعمال ۾ آڻ، ڏن ڪنو ڪر، ڀاڻا
ڀالنا ڪر، گهر ڇوڙاءُ، واپار ڪر، راج حاصل ڪر، طاقت
وڌاءُ، عزت لاءِ ڪش ڪش ڪر، سڀني سڪن کي گهر ۾
ڪر، ڀر ٻياڳ جي ڀاڙا سان. ڦهلي جيل ۾ وڃي ٿو هو
جیل جا ڪپڙا ۽ برقع ڪم ۾ آڻي ٿو. الهڪي صاف ۽ سندر
رکي ٿو ۽ الهڪي سڀال ڪري ٿو. اهاڻي ڪوشش ڪري
ٿو ته الهڪي ڪوئي چورائي نه وڃي، پر جڏهن آزاد
ٿئي ٿو تڏهن ڇا هو پنهنجي ڪن. برٽن ۽ ڪوليءَ کي
ڇڏي روئي ٿو ڇا؟ الهڪي ڇڏن کي پنهنجو ٿو سمجهي.
ڇا؟ نه، ڇاڪاڻ ته هو الهڪي ڪڏهن نه پنهنجو ٿو سمجهي
اهوئي ٻياڳ سان ڀوڳ ڪرڻ جو مطلب آهي. ڏن ضروري
ڪنو ڪراو. جڳهون ڇوڙايو. ستن جي رکڻا ڪراو،
صحت سڌارو، طاقت ۽ عزت حاصل ڪراو، مگر جڏهن
وڌ وائون واکا ڪندا آهن هجن جڏهن ڏکي ماڻهو ڏانهن
ڪندا هجن، جڏهن اٽل ڳوڙها ڳاڙهندا هجن، جڏهن دٻڻ
ڌرم ۽ قوم تي مصيبت اچي وڃي، تڏهن انهن سڀني
ڇڏن کي پنهنجي ٻياڳ ڪري ڇڏيو. اهو آهي ٻياڳ
سان ڀوڳ ڪرڻ جو مطلب. هيءَ مدوري ڪيئن ٿو
ٻياڳ سان ڀوڳ ڪرڻ جي آهڻ. ساڌن نه آه
ٻياڳ سان ڀوڳ ڪرڻ جا ڪپڙا ساڌن آهڻ.

طرف اها پائين ئي. گهڻيءَ دير ڪالهه پڳت لنگ. اچي،
ڪٿيا کان ٻاهر لڪتو. ٻاهر اچي چوڻ لڳو - ”ڪهڙو نه
ايهائي ساڌو آهي. هيتري دير ويٺو آهيان، ڪهڙو نه پريان
آيو آهيان، پر مون سان به گستاخ نه ڳالهائين.“

مهائما اها ڳالهه به ٻڌي ورتي. سڏ ڪري چيائينس -
”اي پڳت اندر اچ.“ پڳت جي اندر اچڻ تي ساڌوءَ
کيس چيو - ”ڏس، ڪالهه مون توهان ڳالهائون، هيون ۽
منان سان نه، تڏهن به توشڪايت ڪئي. اڄ مون هيون ۽
منان سان ڳالهائون پر توهان نه، تڏهن به توشڪايت ڪئي.
هاڻي ٻڌاءِ ته تون سچ پچ ڄاڻو چاهين؟“ پڳت ڪهڙو
جواب ڏنو، الجوالدازو لڳائڻ ڏکيو نه آهي. پر اهي ساڌوءَ
والگر ڪيترائي ماڻهو ڪندا آهن. يا هو لوڪ ئي لوڪ
جي چٽا ڪندا آهن يا پر لوڪ ئي پر لوڪ جي. يا پڳت
کي پلجي منان سان ڳالهائون ڪندا آهن يا منائيءَ کي پلجي
پڳت سان. ٻنهي حالتن ۾ پڳت شڪايت ڪري ٿو.

هيءَ دل ۾ منائيءَ ۽ هيرو آهي. پر ماڻها اهو پڳت آهي
جنهن هي ٺهيو ۽ منائون اسانجي سامهون رکيون آهن.
ٻنهي مان ڪنهن کي به پلائڻ ڌرم نه آهي. نياڳڻ ڌرم
نه آهي. ڪي ماڻهو چئي سگهن ٿا ته اهو بلڪل ڏکيو
آهي. ايشور ۽ دل ۾ ٻنهي کي گڏوگڏ ڪيئن ٿو رکي
سگهجي؟

هڪ ڪي پلائڻ کانسواءِ ٻئي کي ڪيئن ٿو پائي سگهجي؟
مگر منهنجا ڀائرو! مشڪل ڪجهه نه آهي. ويد پڳوان

مان نه کلي ڪيو وٺڻ لڳس. پر هيءُ ڪٿا جي ڳالهه نه، سمجهڻ جي ڳالهه آهي. سياسي آشرم سٺو آهي، مگر پنهنجي وقت تي. سياسي کي سڀيئي ٻانڌ لاءِ پهرائين ڪرسمس آشرم کي سڀيئي ٻانڌ ڳهرجي.

هڪڙو هو مهاڻا، ڪيترائي ڀڳت هن وقت ايندا هئا. هڪ ڀڳت ڪيڙيئي ميوا، مٺايون ۽ ٻيون ڪاٺ جون شيون ڪٽي ان وقت آيو. سڀ شيون ساڻهون رکي ويهي رهيو. مهاڻا ڪٽي ڏيڻ لائين ان سان ڳالهيون ڪندو رهيو. ميون ۽ مٺاين جي طرف تيار پائين نه ڪين ۽ نه انهن اٿس ان سان ڪا ڳالهه بولي نه ڪيائين. ڀڳت ڪٽي ڏيڻ لائين اتي ويٺو رهيو ۽ پوءِ اتي ٻاهر آيو. ڪوليءَ کان ٻاهر اچي چوڻ لڳو. ”ڪٽڙو نه مٺورو ماڻهو آهي! منهنجي ميون ۽ مٺاين ڏانهن تيار پائين نه نه. مان هيترا ٻڌا خرچ ڪري مال ۽ مٺايون وٺي آيس، پر انهن ٻاٻس ڪجهه نه ڳالهه بولن نه ڪيائين.“ مهاڻا ۽ ڪن هٿا سرلا، تنهن اهڙو آواز ٻڌي ورتو. ٻئي ڏينهن وري اهڙو ڀڳت آيو. ساڻيون مٺايون ۽ ميوا ڪٽي اچي مهاڻا جي ساڻهون رکيائين. مهاڻا مٺاين کي ڏسندي ئي انهن سان ڳالهاڻ شروع ڪيو. وس ڪن سان، گلاب چمن سان، ڪلاڪن سان، لڏن سان، پرفيءَ سان، ڪلن سڳن ۽ صوفن سان ساڙو ڳالهيون ڪندو رهيو ۽ انهن اهڙو ڪندو رهيو. ڀڳت ساڙو ۽ جي مٺين ڏانهن رهيو، پر ساڙو هن سان ڳالهايو ئي ڪين ۽ نه هن

جيترو ڪ به همجرا به ۽ سنڀاس اشرف حقيقت نه هي ۽ آهي
نه جيڪو ماڻهو پنهنجو لوڪ لٽو سڌاري سگهي، اهو پر لوڪ
نه سڌاري نه سگهندو. ذري اهو آهي ته پهرائين لوڪ
جو سڌارو ڪرايو ۽ پوءِ پر لوڪ جو. جنهن جو گرهست
سڪي نه آهي، ان کي سنڀاسي بڻجي نه سگهي لٽو
ملي سگهي.

رشي ڪيش کان اڳتي سواءِ رابر ٿيرٽ جو ”رام اشرف“
آهي. اهو اڪل رڻپٽيڪ اسٽان آهي. هڪ ڏينهن مان
الهي ۽ وٿان وڃي رهيو هوس ته رام اشرف جي ورائدي به
هڪ ساڌو روئي رهيو هو. منهنجي طبيعت آهي مذاقي.
ماڻهن جو روئڻ مون کي پسند نه ايندو آهي. مان هن وقت
ويس الهي ۽ ويچار سان نه کيس ڪلائي سندس دڪه
دور ڪريان. وٽس وڃي پڇيو مائس ته ”بابا! ڇو روئي
رهيو آهين؟ ڪا تڪليف ائيني ڇا؟ ڪٿي سور ٿو لڳي
ڇا؟ ڇا مٿي به سور لڳي؟“ ساڌو ۽ مون ڏانهن اها ريو
۽ دڪي آواز به ڇيو. ”نه، ڪجهه نه آهي.“ مون کيس
ڇيو. ”پلا روئين ڇو ٿو؟“ ساڌو ۽ هٿاء وڌيڪ زور سان
وڻندي ڇيو. ”مون کي پنهنجي زال ياد اچي رهي
آهي.“ مون زور سان ڪلندي ڇيو. ”اڙي! جيڪڏهن
ها ڳالھ آهي ته تون ساڌو ڇو بڻئين؟ توکي ڪهڙي وڻند
اڪٽر يا حڪير ڇيو؟“ ساڌو ۽ ڇيو. ”اها ڳالھ نه آهي.
ڪه ڏينهن زال سان منهنجو جهڳڙو ٿيو، مون کي ڪاوڙ
ي ويئي ۽ مان سنڀاسي ٿي ويس. مگر هاڻي .....“

۱۱
 برهمچر نه جو بالڻ ايترو ئي ضروري ڏرم آهي، جيترو
 ڪ وقت اچڻ تي سنياس آشرم ۾ داخل ٿيڻ ۽ الجوابان
 ڪرڻا. برهمچر نه ڪالو ۽ گرسٽ آشرم به ايترو ئي ضروري
 آهي. شاديءَ وقت جيڪي به منتر پڙهيا وڃن ٿا، انهن
 مان به منتر مان توهان کي ٻڌايان ٿو، ائين مان معلوم ٿئي
 ٿو ته گرسٽ آشرم اصل ۾ ڇا آهي؟ ڪيترو نه اوچو
 آدرش ان جو آهي؟ ڪهڙي نه اعليٰ درجي جي
 سنسڪرتي اهو پيش ٿو ڪري! مذهبي اها دعوت آهي
 ته دنيا جي ٻي ڪا به سنسڪرتي گرسٽ جو اڏو اوچو
 آدرش پيش نٿي ڪري سگهي. شاديءَ وقت ڪنهن
 اڪيڻيءَ کي پنهنجو شاعد بڻائي چوي ٿي. ”اڄ مان هن
 لوجوان کي پتيءَ جي روپ ۾ سويڪار ڪريان ٿي، جنهن
 سان پتي لوڪ کي پراپٽ ڪري سگهان.“ لوجوان وري
 هڪ اهو منتر پڙهي چوي ٿو. ”مان هن ديويءَ کي پتي
 روپ ۾ گرهڻ ڪريان ٿر، جنهن سان مان هرهر لوڪ کي
 پاڻي سگهان.“ هڪ منتر ۾ پتي لوڪ جو ذڪر آهي ته
 پتي منتر ۾ هرهر لوڪ جو، درحقيقت ٻنهي جو مطلب
 هڪ ئي آهي. پتي لوڪ آهي پتين جو پتي ايشور ۽
 هرهر لوڪ آهي برعالم. جنهن کان وڏو ٻيو ڪجهه به نه
 آهي. پتي ۽ پتي جيڪڏهن گرسٽ آشرم ۾ داخل ٿين
 ٿا ته اسانجي سنسڪرتيءَ ۽ اسانجي ڏرم موجب رڳو
 انهيءَ لاءِ ته ايشور کي پراپٽ ڪري سگهن. گرسٽ
 آشرم ايشور کي بالڻ لاءِ ايترو ئي ضروري ساڌن آهي

انهيءَ لاءِ ته توهان انهيءَ کي ڇڏي ڪنهن جهنگل ۾ وڃي رهو يا ڪنهن ٻهڙ يا غما ۾ وڃي پاڻ کي بند ڪريو. جيڪڏهن ايشور جي اها مرضي هجي ها ته هو دنيا ۾ فقط غنائون ۽ جهنگل ئي بڻائي ها. ائين ڪرڻ جي بدوان هن سنسار کي هيترو جو سندر بڻايو آهي، سو ڇا جي لاءِ؟ انهيءَ سان لاءِ، جو هن جي سڀ کان وڏي ۽ سڀ کان اتر چٽا آهي، انهيءَ لاءِ ته هو هن دنيا ۾ رهي ان کي ڪم آڻي، پنهنجي ڌرم کي پالي سگهي. تڏهن سوال ٿو پيدا ٿئي ته ڌرم ڇا آهي؟ ويد پڳوان ڌرم جو جيڪو ارت ٻڌايو آهي، اهو توهان کي ٻڌايان ٿو. ويد موجب ڌرم اهو آهي، جنهن سان لوڪ ۽ پرلوڪ ٻنهي جو ڪاٺياڻ ٿئي.

ڪن ماڻهن ڌرم جو مطلب سمجهيو آهي ”وٺراڻ.“ يعني سڀ ڪجهه ڇڏي ڏيڻ، دنيا کي ترڪ ڪرڻ. اهو سراسر غلط آهي. ويد صاف صاف ٻڌائي ٿو ته ڌرم سان ستنارن ڌن، نندريستي، راج، عزت ۽ طاقت سڀ ڪجهه ملن ٿا. جيڪڏهن هي سڀ ڌرم سان ملن ٿا ته پوءِ انهن سڀني کي ڇڏي ڏيڻ ڌرم ڪيئن ٿيو؟ وقت اچڻ تي انهن سڀني کي ڇڏڻو پوي ٿو. انهيءَ وقت ڇڏڻ ئي ڌرم ٿئي ٿو، مگر شروعات ۾ ئي ڇڏي ڏيڻ يا وقت کان اڳي ڇڏي ڏيڻ ڌرم نه آهي. ائين ڇڏي ڏيڻ سان ڌرم اڌورو رهجي ٿو وڃي.

جيون جي شروعات ٻههچر ۽ آشرم سان ٿئي ٿي. ان

مگر هي شرير اهڙو نه املهه آهي ڇو انهيءَ جو بيان ڪرڻ
 باڪل ضروري هو. هي شرير سڀ کان اتر آهي ۽
 اڪل معمولي آهي. سڀ کان اتر ڏهن آهي، جڏهن منڃ
 شرير جو پوريءَ طرح استعمال ٿئي. معواي ڏهن آهي،
 جڏهن اڃو ليڪ استعمال نه ٿئي. هاڻي سوال ٿو پيدا
 ٿئي ته ڪهڙو ليڪ طرح استعمال ڪرڻ جو ساڌن ڪهڙو
 آهي؟ ڪهڙو طريقو آهي، جنهن سان هن ريت ۾ ويٺل
 آتما پنهنجي مقصد تي پهچي سگهي؟ ساڌن صاف ۽
 سڌو آهي ته من کي وس ڪري، سڌي مار ۾ ٿي هلاو.
 مگر من کي وس ڪرڻ جي ڳالهه ياد ڪري ڏيکارڻ رام
 نه ٿو وڃي جي سامهون رٿو هو. حبسن من وس ۾
 ٿو ٿئي، حبسن اندرون وس ٿيڻ ٿو. حبسن اندرون
 وس ۾ ٿيڻ رهن، حبسن سڻا ٿي پرايڻ ٿئي. ڏهن
 من کي وس ڪرڻ جا ساڌن ڳولڻ گهرجن.

ان ساڌن جي ڳالهه هن وقت ٿو چوان، من نه شرير
 جو هڪ انگ آهي. شرير جو بيان ڪندي، مولڪي
 گائتري منتر ٺاهڻو آهي. هيءُ شرير ايترو قيمتي آهي
 جو سڀ کان اوچو سڀ کان اتر آهي. هن جي ڪلياڻ
 جو سڀ کان وڏو ۽ سولو ساڌن گائتري منتر آهي.
 ڪن ماڻهن هن جو مطلب اهو سمجهيو ته هاڻي سڀ
 ڪم ڇڏي، دنيا کي ٽپائي، ڪيئن غنا ۾ ويهي گائتري
 منتر جو چاب ڪندار هو ته انهيءَ مان ڪلياڻ ٿي ويندو.
 اها ڳالهه ليڪ نه آهي. ايسو هن دنيا کي ٻاهر آهي،

آهن. الاهي لفظ کان وڌيڪ ڪار ڪار ٿي ٿئي
 سگهي. مگر جڏهن پتا جي شرار مان آئيا اڪري ٿو
 وڃي ته پٽ پنهنجي پيءُ کي پنهنجي هٿن سان ٻاهه جا
 لٽيا ٿو ڏئي ۽ ان ان هٿن جا ڳورا پٺي سندس سيني
 تي ٿو رکي، سر ڪٽي سان ڪٽي ڏيکي ٿو ڇڏي. الاهيءَ
 وقت ڪو به کيس پيءُ جو هٿ ڀڄو ڇڏي. ڇا لاءِ؟
 الاهيءَ لاءِ نه جيڪا منجهس اصلي چيز هئي، اها نه
 اڪري وئي. الاهيءَ اصل چيز جي ڪري هيءُ جسر
 سڀ کان اوچو ۽ سڀ کان سرشت هو. اها چيز هلي
 وئي ته هاڻي هيءُ ڪجهه به نه آهي. مگر الاهيءَ اصل
 چيز کي اسين ڪئين ٻهرا ٻڌجي ٿا وڃون. پنڃاڻي چوڻي
 موجب ڪيترن لوڪن لاءِ هيءُ سرار ئي سڀ ڪجهه
 آهي. ”جيئو پتا جي، ٿو هي پٽ ٿو هي ڏي.“ (جيءُ
 ڏسي پيو جيءُ- ٿون ئي پٽ، ٿون ئي ڏي). ائين
 چئي هو النجي شيوا ۾ لڳا رهن ٿا. مان شرار جي رکيا
 ڪرڻ جي برخلاف نه آهيان. هن جي رکيا ڪرڻ ضروري
 آهي. ويد پڙهڻ به النجي سنڀال لاءِ چوي ٿو. اٿرو ويد
 ۾ هن شرار کي رت سڏيو ويو آهي. اهڙو رت جو سڪ
 ڏيڻ وارو آهي، جنهن ۾ اهر آئيا ويٺل آهي، انهيءَ کي
 هلائي آئيا پڙهڻ وقت پهچي وڃي ٿو، اهڙي رت جي
 سنڀال نه ڪرڻ تي گهرجي. شرار جي رکيا ڪرڻ اسانجو
 ڌرم آهي. (ان وقت سراميءَ پنهنجي وچ ۾ ڏٺو ۽ مشڪندي
 چيو) ويهه منٽ نه هن شرار جي بيان ۾ پورا ٿي ويا.
 وقت ٿورو ٻڌيو آهي. مولڪي گهڻو ڪجهه چوڻو آهي؛

آهن. انهي لفظ کان وڌيڪ ڪا به ڳاڻ ٿي نٿي
 سگهي. مگر جڏهن پتا جي شرار مان آتما اڪري ٿو
 ويئي ته پٽ پنهنجي پيءُ کي پنهنجي هٿن سان باهه جا
 لٽا ٿو ڏئي ۽ ان مان مٿن جا ڳورا پنڊ سندس سڀني
 تي ٿو رکي، سر ڪنڊ سان ڪيس ڏيکي ٿو چڙهي. انهيءَ
 وقت ڪو به ڪيس پيءُ جو هٿ وٺو چوي. ڇا لاءِ؟
 انهيءَ لاءِ ته جيڪا منجهس اصلي چيز هئي، اها ته
 اڪري ويئي. انهيءَ اصل چيز جي ڪري هيءُ جسر
 سڀ کان اوچو ۽ سڀ کان سرشت هو. اها چيز هلي
 ويئي ته هاڻي هيءُ ڪجهه به نه آهي. مگر انهيءَ اصل
 چيز کي اسين ڪئين ٻهرا ڀلي ٿا وڃون. پنڊاڻي چوڻي
 موجب ڪيترن لوڪن لاءِ هيءُ شرار ئي سڀ ڪجهه
 آهي. ”جيئرو ٻهرا جي، ٿوهي پٽر ٿوهي ڏي.“ (جيءُ
 ڏسي پيو جيءُ- ٿون ئي پٽ، ٿون ئي ڏي). ائين
 چئي هو انجي شيوا ۾ لڳا رهن ٿا. مان شرار جي رکيا
 ڪرڻ جي بر خلاف نه آهيان. هن جي رکيا ڪرڻ ضروري
 آهي. ويندڙ ڀڳوان به انجي سنڀال لاءِ چوي ٿو. اتر وڃڻ
 ۾ هن شرار کي رت سڏيو ويو آهي. اهڙو رت جو سڪ
 ڏيڻ وارو آهي، جنهن ۾ اهر آتما ويندڙ آهي، انهيءَ کي
 هلائي آتما ڀڳوان وٽ پهچي وڃي ٿو، اهڙي رت جي
 سنڀال نه ڪرڻ ئي گهرجي. شرار جي رکيا ڪرڻ اسانجو
 ذمرو آهي. (ان وقت سراميءَ پنهنجي واچ ۾ ڏٺو ۽ ڪندي
 چيو) ويهه، منت نه هن شرار جي پٺيان ڀورا اٿي ويا.
 وقت ٿورو بچيو آهي. مولڪي گهڻو ڪجهه چوڻو آهي؛

هر هڪ الڪه وغيره جو اهوئي حال آهي. لڪ-واس
 ڪٿي ٿو، زبان سان اچارڻ لڳي ٿو ۽ هڪ ڀيري ٻري ٿو.
 اهو نيب آلهه جي پري ٿا - ٿي ٿئي ٿو. آلهه نه هجي
 نه سڀ ڪجهه، هوائي نه ڪجهه، ٿو ٿي سگهي. آلهه جي
 ڪري ٿي هيءَ سرير سڀ کان اتر ۽ سڀ کان سر ٻيٽ آهي.
 اهو هلدو وڃي نه اهوئي شري، جنهن کي داور ٻري، رشي
 پوري ۽ ارهه پوري چيو وڃي آهي، سو بهڪار ٿي ٿو
 پوي. ٿڌن آسمن سوچيون ٿا نه ڪنهن نه ڪنهن رستي
 هن کي لڪائي لڳائڻ گهرجي.

مرڻ وارو مري وڃي نه عزت ڪجهه، وقت ٿاين ان
 کي چيڙي ٻولندا آهن، ڪجهه وقت ٿاين رڻندا آهن ۽
 ڪجهه وقت ٿاين اندرس ڪندا آهن؛ پر پوءِ مات
 ڪري اهوئي انتظار ڪندا آهن نه ڪرڻي هن لاش کي
 اچي ڪٿي وڃي. جي داور ٻوڏي آهي نه چوڻا آهن نه
 اڙي جلدي ڪراو، ادوءِ ٻڌا ٿي رهي آهي. هاءِ ڙي
 انسان! ڪڍو نه وڌو آهين ٿون ۽ ڪهڙو نه معمولي
 آهين ٿون!! اهوئي جس، جنهن کي ٻڌار سان رکيو ويندو
 هو، جنهن کي اوري تڪليف ٿيڻ ٿي سڄو گهر اچين
 ٿي ٻوڏو هو، جنهن جي مٿي ۾ سور پوڻ ٿي ٻاڪڙ،
 ويد ۽ ڪير ٻڌندا هئا، الهه جي آري ۾ هاڻي
 چون ٿا نه الهه لاش کي جلدي ڪٿي وڃو ۽ سندس
 اکي سنسڪار وڃي ڪراو. ڪنهن ماڻهوءَ جي گهڻي
 ٻي ڪٿي هجي نه هن کي، ٻيءَ جو هجي ۽ چوڻا

ٻيڙ هٽ وقت عيدڪ پائيندا آهن. اڪثر ڪري چولدا
 آهن نه پائي مولڪي نظر جي عيدڪ آڻي ڏي. عيدڪ
 پائي چولدا آهن نه ڪجهه به نظر لٿو اچي. ڇا عيدڪ
 ڏسدي آهي؟ نه، اڪه جون پٽليونون بند ڪري، اکين
 تي هڪ نه ٻي چار عيدڪون چاڙهيو نه ڪجهه به نظر نه
 ايندو. اڪه کانسواءِ عيدڪ اجائي آهي. ٿڌهن ڇا اڪه ٿي
 ڏسي؟ نه، توهان ڪيترا ڀيرا ڏٺو هوندو نه ڪيترن
 جون اکيون سٺيون سهڻيون هونديون آهن نه، هو ڏسي
 نه سگهندا آهن. ”اکيون اکين جهڙيون ٻي ڏيڍ ٺهي ٿي
 ڪانه.“ اکيون لٽيون ڏسن، ٻي اکين جي پٺيان ويٺل هڪ
 ابي چيو ڏسي ٿي. بوءِ اڪي ”روپ ٽن ماٿرا“ چولدا
 آهن. ٻي جهڪڻ ڏهن ماٿرو ٺهوش ٿي وڃي، اڄو من سمهي
 بوي نه بوءِ روپ ٽن ماٿرا به لٿي ڏسي. هوءَ نه فقط
 من جي اڇڙت آهي. من جاڳي نه هوءَ جاڳي ٿي، من
 سمهي نه هوءَ سمهي ٿي بوي. ٿڌهن ڇا من نو ڏسي؟
 نه، من جي پٺيان به هڪ آتما ويٺو آهي، اهو ڏسي ٿو.
 آتما اڪري وڃي نه به من ڏسي ٿو، نه روپ ٽن ماٿرا
 ڪم ٿي ڪري ٻه نه کليل اکين کي ڪجهه ڏسڻ ٿو اچي،
 عيدڪ ٿي ڪو ڪم ٿي ڏي. جڏهن آتما ٻيڙ ٿا ڪري
 ٿڌهن من جاڳي ٿو. من جي جڳڻ تي روپ ٽن ماٿرا
 ٿي ٿي. روپ ٽن ماٿرا سڃاڻ ٿئي نه اڪه ڏسي ٿي.
 ٻي اڪه ڏسي نه عيدڪ سان به ڏسجي ٿو، نه عيدڪ به
 ڪار آهي. ٻي وري عيدڪ به اڪه ٿي چو، هن شرار به

کي معولي سهڻي نر باد نه ڪرڻا ڏيو. اهوئي آخري
 منزل تي پهچائڻ جو ساڌن آهي. هيءُ لوڪي الهيءَ
 لاءِ مليو آهي ته تون الهيءَ مندر ۾ پهچي سگهين، جتي
 بچند ڪلڀاڻ ٿيندو انتظار ڪري رهيو آهي. مگر اُح
 ڪلهه جا سائسدان نه اهو به ٿا ڄاڻن ته هي شرلو جو
 مليو آهي. انهن جي لاءِ ته هي جسم ٿورڙي مندرف،
 ٿورڙيءَ کنڊ، ٿورڙي اهوڻا، ٿورڙي لوهه، ٿورڙي اوڻ ۽
 ۳۶ سِر پاڻيءَ کان سواءِ ٻيو ڪجهه نه آهي. اهي ٻيڻ
 چهر کي ڏسن ٿا، الجي ٻاهرين ۽ اندرين صورت کي
 ڏسن ٿا، مگر ان کان اڳتي ٿا وڌن. اهي ٿا ڄاڻن ته
 ان ۾ هڪ ٻيو ڀارت به آهي ”آلما“. هن چهر اچي،
 گرم جي ڏور کي جهلي، هو ڪڏهن مٿي چڙهي ٿو،
 ڪڏهن هيٺ ڪري ٿو. جي ڪري ٿو ته ايترو اوڪري
 جو ڪرڻا ڪري ٿو ته ڪڏهن به ڪري ٿو. هي وري چڙهي ٿو ته
 ايترو اوچو ٿو چڙهي وڃي، جو مٿاهينءَ جي ڪا حد ٿي
 ٿئي سگهي. اهي ٻئي ڏٺوون هن شرلو ۾ ٽين
 ٿيون. آلما جي رواليس ۽ ڪمالت. الهيءَ ڪري
 هيءُ شرلو سڀ کان اوچو ۽ سڀ کان اتر چيو ويو آهي.
 آلما جي ڪري هيءُ سريشت آهي ۽ اتر آهي. آلما
 جي ڪري اوچو آهي. هڪڪي ماڻهو آلما جي هسٽيءَ
 کي ٿا مڃن، اهو کان مان ٻڃان ٿو ته ٻڌايو ته آلما کان
 سواءِ هي چهر آهي ڇا؟ مان عيڻڪ پائيندو آهيان، پر
 ٻڌو ٿو ته لاهي ڇڏيندو آهيان. مگر ڪيترائي ماڻهو

ٻيڙ هٽ وقت عيدڪ پائيندا آهن. اڪثر ڪري چوڏا آهن نه پائي مولڪي نظر جي عيدڪ آڻي ڏي. عيدڪ پائي چوڏا آهن نه ڪجهه به نظر نٿو اچي. ڇا عيدڪ ڏسدي آهي؟ نه، اڪه جون پٽليون بند ڪري، اکين تي هڪ نه پر چار عيدڪون ڇاڙهيو نه ڪجهه به نظر نه ايندو. اڪه کانسواءِ عيدڪ اڃائي آهي. ڏهن ڇا اڪه ڏسي؟ نه، توهان ڪيترا ڀيرا ڏٺو هوندو نه ڪيترن جون اکيون سٺيون سهڻيون هونديون آهن نه به هو ڏسي سگهندا آهن. ”اکيون اکين جهڙيون پر ڏيڍ ٺهي ٿي ڪانه.“ اکيون ٺٽيون ڏسن، پر اکين جي پٺيان ويٺل هڪ بي چيز ڏسي ٿي. يوگي اڪي ”روپ ٽن ماٿرا“ چوڏا آهن. پر جيڪڏهن ماڻهو بهوش ٿي وڃي، الجھن سمهي پوي نه پوءِ روپ ٽن ماٿرا به ٺٽي ڏسي. هوءَ نه فقط من جي ايجڊت آهي. من جاڳي نه هوءَ جاڳي ٿي، من سمهي نه هوءَ سمهي ٿي پوي. ڏهن ڇا من نو ڏسي؟ نه، من جي پٺيان به هڪ آتما ويٺو آهي، اهو ڏسي ٿو. آتما اڪري وڃي نه نه من ڏسي ٿو، نه روپ ٽن ماٿرا ڪم ٿي ڪري ۽ نه کليل اکين کي ڪجهه ڏسڻ ۾ ٿو اچي، نه عيدڪ ٿي ڪو ڪم ٿي ڏئي. جڏهن آتما پرڻا ڪري ٿو، ڏهن من جاڳي ٿو. من جي ڇوٽ لي روپ ٽن ماٿرا جاڳي ٿي. روپ ٽن ماٿرا سڃاڻ ٿئي نه اڪه ڏسي ٿي. جي اڪه ڏسي نه عيدڪ سان به ڏسجي ٿو، نه نه عيدڪ به ڪار آهي. ۽ وري عيدڪ به اڪه ٿي چو، هن شراب ۾

ڪي معمولي سمجهي ٻڌاڻ ڪرڻ ڏارو. اهوئي آخري
 منزل تي پهچائڻ جو ساڌن آهي. هيءُ توکي الهيءَ
 لاءِ مليو آهي ته تون الهيءَ مندر ۾ پهچي سگهين، جتي
 سجد ڪلڻاڻ ٿيندو، جو انتظار ڪري رهيو آهي. مگر اڄ
 ڪلهه جا سائنسدان به اهو به ٿا چاڻن ته هي شرير جو
 مليو آهي. انهن جي لاءِ ته هي جسم ٿورڙي گذرڻ،
 ٿورڙيءَ ڪندو، ٿورڙي اولياءَ، ٿورڙي لوهه، ٿورڙي لوڻ ۽
 ۳۶ سِر پاڻيءَ کان سواءِ ٻيو ڪجهه نه آهي. اهي ۱۵
 جسم ڪي ڏسن ٿا، انجي پائڻ ۽ اندرينءَ صورت ڪي
 ڏسن ٿا، مگر ان کان اڳتي ٿا وڌن. اهي ٿا چاڻن ته
 ان ۾ هڪ ٻيو ڌارو آهي ”آلما“ هن جسم ۾ اچي،
 ڪرم هي ڏور ڪي جهلي، هو ڪڏهن مٿي چڙهي ٿو،
 ڪڏهن هيٺ ڪري ٿو. جي ڪري ٿو ته ايترو اوڪري
 جو ڪرڻءَ تي حد ٿي رهي. جي وري چڙهي ٿو ته
 ايترو اوچو ٿو چڙهي وڃي، هو مذهبن جي ڪا حد ٿي
 ٿئي سگهي. اهي ٻئي ڳالهيون آهن شرير ۾ ٿين
 ٿيون. آلما جي زوال ۽ ڪمال. الهيءَ ڪري
 هيءُ شرير سڀ کان اوچو ۽ سڀ کان آهر ڇيو وڌو آهي.
 آلما جي ڪري هيءُ سريست آهي ۽ آهر آهي. آلما
 هي ڪري اوچو آهي. جهڪي ماڻهو آلما جي هستيءَ
 ڪي ٿا مڃن، انهن کان مان پڇان ٿو ته ٻڌايو ته آلما کان
 سواءِ هي جسم آهي ڇا؟ مان عجب ٿا ٿيندو آهيان، پر
 پڙهڻ وقت لاهي ڇڏيندو آهيان. مگر ڪهترائي ماڻهو

الهيءَ ڪچليءَ کي روڪي سگهيو نه دروازو کليل آهي.
 ٻاهر هليا وڃو، نه نه ڦاٽي جي اندر ڇڪر ڏيندا رهو.
 اها آهي انساني شرار جي وڏائي. اهوئي ڪارڻ آهي،
 جنهن ڪري هن شرار کي سڀ کان اتر ۽ سڀ کان سرشت
 چيو ويو آهي. هن کي رشي پوي، ديو پوري ۽ برهم پوري
 چيو ويو آهي. هيءُ ڪٿي جو دروازو آهي. ڪيترا
 ماڻهو هيءُ ڳالهه ٻڌي چوَن ٿا ”ءاءِ! هاءِ! اسان پنهنجو
 جيون اجاڙ وڃائي ڇڏيو.“ ڪيترا ماڻهو پنهنجو ”جبر
 ڏينهن“ ملهائيندا آهن، خوشيون ڪندا آهن نه هاڻي
 ۴۰ ورهين جا ٽيا سين، هاڻي ۵۰ جا، هاڻي ۶۰ جا. مان
 انهن جي خوشي ڏسي حيران ٿيندو آهيان ته اڙي خوشي
 ڪهڙيءَ ڳالهه جي؟ جنهن. اهو، جيون کي برباد ڪري
 ڇڏين. الهيءَ لاءِ خوشي تو ڪر! خوشيءَ ڪرڻ بدران
 سوچ نه ٻاڻي ڇا رهجي ويو آهي؟ ۴۰، ۵۰، ۶۰ ورهيه
 نه تو ڪچليءَ جي ڪنهن پرئي وڃائي ڇڏيا. کليل دروازو
 ڇڏيندو وئين. تنهن سگهه ٿي ته هاڻي به سنڀال. ٻاهر اڪرڻ
 جي ٿياري ڪر، نه نه اهوئي بند ٿلڻو. وري اهڙيءَ
 ۸۳ لک ۹۹ هزار ۹ سو ۹۰ دروازا. هيءُ انساني چواو
 گهڻي مدت کان پوءِ ملي ٿو ۽ ڏاڍو مشڪل ٿو ملي.
 هي ٽياڳ ڪرڻ لائق ناهي. هيءُ ديو پوري، رشي
 پوري ۽ برهم پوري آهي.

هيءُ ئي مندر آهي، جنهنجي اندر پريو جو درشن
 ٿئي ٿو. الهيءَ جي سنڀال ضرور ٿي ڪريو. هن جبر

ڇا ڪهي؟ انڌي هت جوڙي جو نه مان هن قلعي کان
 ٻاهر لڪرڻ چاهيان ٿو. هن بدبختاني جي لڪايشن مان
 نڪر ٿيو آهيان. پڇڻ واري ڪسي ديا آهي ويئي. کيس
 چون ٿا، ”اڃا ٻڌ. هن قلعي کي ۸۴ لک دروازا آهن.
 هڪ ڪالسواءِ ٻيا سڌورا بند آهن. ٽيون اڃا وڌيڪ ماري
 پست ٿي هت رکي هلندو هل. جڏهن کليل دروازو آهي،
 تڏهن اٿان ٻاهر لڪري وڃ.“

انڌي چيو، ”ڇڏو، مهرباني ڪري سمجهو هت پست
 ٿي رکو.“ ٻيو اهو اندو هلندو هليو. هڪ در کوليو ويو
 در بند وڃو. هيءُ به بند، هيءُ بند. کليل دروازو
 اٿا ٿي ڪڏهن ايندا؟ مگر جڏهن کليل دروازي جي وڃڻ
 آيو، نه ڦاٽڻ لڳس. پست کي هت ڇڏي ڪنهن
 لڳو؟ هلندو ئي رهيو. کليل دروازو اورانگهي ويو. وري
 ڪٿي پست ٿي هت رهيائين نه دروازو بند. اندو وري
 هليو لڳو. وري سڄو ڇڪو ٿيئي، کليل دروازي جي
 ويجهو پهتو نه وري ڦاٽڻ لڳس. وري به کليل دروازو ڇڏي
 ويو. اهڙيءَ طرح هو هلندو ئي رهيو. اٿا ٿي اهو اندو
 اسان آهي. ۸۴ لک دروازا ۸۴ لک چوٽيون آهن. کليل
 دروازو مٿس سرڻ آهي. ڪٿي (ڦاٽڻ) خواهش جي
 اٿا آڳ آهي ها اسان کي اهو ڏسڻ ٿي ٿي نه ڪنهن
 دروازو کليل آهي. ڪٿي جي ڪنهن به، مزو نه برابر آهي.
 ڪنهن ڪنهن خون لڪري وڃي، زخمو وڌي وڃن.
 مگر خواهش جي اٿا ڪٿي اسان کي آرام ڪرڻ ٿي ٿي.

داخل ٿي ويا. منس شرار کي انهن پنهنجو اواس اسٽان بڻايو.
 ٿڌهن کان منس شرار کي ”رشي پومي“ چون ٿا.
 هن شرار ۾ ست رشي رهن ٿا. پنجه گيان اندرون ۾،
 جهون هن، ستين ٻڌي. مگر ويد پڙهند هُن شرار کي فقط ”رشي
 پومي“ چئي راضي نه ٿيا. ”رشي پومي“ چوڻ کان پوءِ
 هن کي ”ديو پوري“ چيائون. اُن چڪرن ۽ لون دروازن
 واري ديوتائن جي پوري اڀوڏيا آهي هيءُ. اهڙو الهي
 جو وران ڪيل آهي. اهڙيءَ طرح، هن کي ”ديو پوري“
 چيو ويو آهي. مگر رڳو ويد نه الهيءَ کان اڳتي وڌي هن
 کي ”ارهر پوري“ چيو. پنهنجن منهن شبدن ۾، هن اعلان
 ڪيو نه هيءُ ”ارهر پوري“ آهي. فقط هيءُ ئي هڪ
 شرار آهي، جنهن ۾ زماڻا جو درشن ٿئي ٿو، هيءُ ئي
 هڪ شرار آهي جنهن ۾ آتما پنهنجيءَ منزل کي پراپت
 ڪري ٿي.

اهڙو آهي هيءُ شرار، لون دروازن وارو پڇرو. الهيءَ
 لاءِ هن کي سڀ کان اوچو ۽ سڀ کان اتم چولو چيو ويو
 آهي. مگر هاءِ ڙي انسان! ايڏي املهه، چيز حاصل ڪري
 نه ٿو ان جي ڪجهه قيمت ٿئي سمجهين!

ٻڌو، هڪ تمام وڏو قلعو هو. ان ۾ ۸۴ لک دروازا
 هئا. هڪ در کان سواءِ باقي سڀ دروازا بند هئا. هڪ
 ٺوڏن اندو، پراڻي قلعي ۾ قيد هو. ڄاڻس جي مرض ۾
 مجتلا ۽ اکين کان اندو. کيس ٻاهر اڪرڻ جو رستو معلوم
 نه هو. ڪنهن ان کي ڏکي ڏسي کائڻس پڇيو ته ٺوڪي

آند گاهري ڪٿا

ته اڪه جي هيٺان لڪ نه ان کي سگهي ٿو ته اها ڇوڙ ٻڌو واري نه نه آهي، هن مان خراب ٻو نه ڪانه ٿي اچي. ٽڏهن گره وائ ۾ وڃي ٿو. اتي وري ۳۲ سڀاڻي ويٺا آهن. گره جي هر هڪ حصي جي هو تلاشي وٺن ٿا ۽ هر هڪ گره جي اهي ٽي ٿلوارن سان ٿياس ڪن ٿا، جيئن ڪا به سخت شيءِ، ڪا به اهڙي وستو جهڙا ڇهين انهن اڳيان سر جهڪائي ٿو ٿي ٿي، ٿيسن انهن جي ٻهري کان اڳتي وڌي ٿي سگهي. ٽڏهن ڪٿي ان کي ٿياس ڪن، ته نه زبان ٿياسي ٿي نه سواد ڪهڙو آهي؟ ڪاٺ واري وستو خراب نه نه آهي. ٻراڻي، ٻريل سڙيل نه ڪانه آهي. جڏهن زبان نه اجازت ڏيئي ٿي ڇڏي، ٽڏهن وري ٿو ڪندڙ ڪاڪڙو ان گره کي ٻيٽ ۾ وڃڻ جي موڪل ٿو ڏئي. انجي موڪل کانسواءِ هر ڇوڙ لاءِ ٿو ٿو ٿو (اندر وڃڻ جي موڪل نه آهي) جو ٻنڌن آهي. هيءُ آهي نه معورلي ڳالھ، پر سوچڻ ۽ سمجهڻ سان ڪيڏي نه وڌي ڳالھ. ٻيئي معلوم ٿئي. اهي ڪري هن شرير کي ڏسي، کيس سڀ کان مٿي ۽ سڀ کان اتر ڇيو ويو. ٿيتره اڻسڻ ۾ هڪ ڪهاڻي آهي ته جڏهن سنار ۾ سڀ جسر ٻڌجي چڪا، ٽڏهن رشين ۽ ٻوڪين جا سوکير شرير هن سنار ۾ آيا. ايترو جي ٻڌايل سڀني جسمن کي انهن ڏٺو. گهوڙي جو جسر، ٻيڙي جو، اٺ جو، هاڻيءَ جو، مور جو ۽ ٻين ٻڪين جو. آخر انهن مٿس شرير کي ڏٺو. ڏسندڙي انهن ڇيو

وڃي ٿو. ساه ٻاهر اچي ٿو ۽ وري اندر هليو ٿو وڃي.
 ٻاهر ئي ڇو ڪين ٿو رهجي وڃي؟ اڪري ڇو ڪين
 ٿو وڃي؟ سوچ ڪريو. اها ڪهڙي نه حيرت جني ڳالهه.
 آهي! فقط ائين ڇو؟ هن شريز جي پٺاڻا واري جني
 ڪاريگري ڪنهن به هنڌ غلط معلوم ٿئي ٿي. آرسِيءَ
 ۾ پنهنجي صورت ڏسو ته پٺاڻيدڙ هيءَ اڪ، اڪ، وات،
 سڀ هڪ هنڌ ڇا لاءِ رکيا آهن؟ ٿورو ويچار نه ڪريو.
 جيڪڏهن اهي هڪ هنڌ نه هجن ها ته ڇا ٿئي ها؟
 خيال ڪريو ته اڪ جيڪڏهن مٿي جي پٺئين پاسي هجي
 ها ۽ اڪ مٿي جي وارن ۾ هجي ها ۽ وات اتي ئي هجي
 ها، جتي هاڻي آهي ته ڇا ٿئي ها؟ هيءَ ڏسڻ لاءِ نه
 کائڻ لاءِ ڪهڙي چيز آهي، پهريون گرھ هڪ ۾ جهلي
 مٿي جي پٺي طرف ڪٽي وڃون ها ۽ هن ۾ ڪهڙي
 دوءَ آئي، انهن کي سمجهڻ لاءِ مٿي جي مٿان گرھ ڪٽي
 وڃون ها. جيتريءَ ڏير ۾ اهو گرھ وات ۾ وڃي، ايتري
 ڏير ۾ ان ۾ جيڪڏهن ڪجهه پئجي وڃي يا ڪنهن قسم
 جي بد دوءَ ملي وڃي ته جيڪر اسان کي پتو ئي نه پوي
 ها. مگر السالي جسم جي پٺاڻيدڙ ڪاريگر انهن سڀني
 اندرين تي هڪ ئي جڳهه تي سلسليوار جهڙو سان جوڙي
 رکيو آهي. هاڻي هڪ گرھ ڪٽي مٿي اچي ٿو ته ڪدم
 اڪ ان کي ڏسن ٿي ته ان ۾ ڪوئي ڪم، پن، پتنگ،
 ڪا ئي مٿي يا پٿر نه ڪونهي ۽ انهي ۾ اهڙي ڪا شيءِ
 نه ڪانهي جا کائڻ نه گهرجي. اڪ ان گرھ کي پاس ٿي ڪري

سگهن ٺيون. نٺا ايتري چري آهي، جو منجهانئس صابو
 جو سٺ چڪرون آهي سگهن ٺيون! هڪ سِر گنڊ آهي
 ۽ ٻه پائونڊ اولياءَ اڌ پاءَ لڙو، ۳۶ سِر پاڻي ۽ ايترو
 لوهه، جنهن مان ٻه اڇا ڊگهي ڪلي بڻجي سگهي. هيءُ
 حساب شلڻ لاهي. سڄي پڇي السالي جسر جي اصليت
 اهائي آهي. پوءِ پلا مها پارٽ هن شرير کي سڀ کان
 اکر ۽ سڀ کان سرڪست سڏيو، سو ڇا لاءِ؟ ڇو مها پارٽ
 جي رشيءَ جو، ”ٽس، توکي هڪ ڳجهه جي ڳالھ، تو
 ٻڌايان. سنار ۾ السالي جسر کان الڳ، ٻيو ڪجهه به نه
 آهي. نٺا مها پارٽ تي اها ڳالھ نه ڪئي آهي، پر
 الزوواد جي ۱۸ اڌ پاءَ هي ٻئي سوڪت ۾، ايترو جي
 امر ڪوٺا ۾، جنهن کي ويڊ چون ٿا، اها ڪوٺا، جا نه
 ڪڏهن اڙاڻي ٿيندي ۽ نه ناس ٿيندي، اهيءَ ۾ به هن
 شرير جو اڪل سندر ورتل آيو آهي. ان حواريءَ اهو
 آهي نه اهو ڪهڙو ميان ڪاريگر آهي، جنهن هن شرير
 جي وچها ڪئي؟ جيئن جيئن هن شرير کي ٽسو، تيئن
 تيئن حيرت جي حد نه رهندي ته ڪيئن بڻايو اٿائين
 هن کي؟ جسر ۾ هٿ ۾ سوراخ آهن، انهيءَ عولدي به ان
 جي اندر وارو ڪيڏانهن پڇي ٿو سگهي!

نون درن جي پيڇري اندر، رهي ڀران پکي.
 نٺا ٿو دروارا ٿي نه آهن. هن شرير جي اندر
 ٽيڻهن ۽ رات ۾ هڪ لک ۱۳ هزار دفعا دل ٽڙڪي
 ٿي. ان کان ڪجهه گهٽ ڀيرا ساهه اندر ۽ ٻاهر اچي ۽

منش چولو

ٻياريون مالائون ۽ سڄڻو!

”نون درن جي پڇري اندر، رهي پراڻ پکي،
وڃي نه اڏري کليل درن مان، ڇاوند کيڏ رڪي“

اها آهي السالي جسم جي تصوير! هڪ پڇرو، جنهن کي
اوڏرواڙا آهن، سڀ کليل. ان ۾ پراڻ روپي پکي رهي
ٿو. در کليل آهن پر پکي اڏامي نٿو وڃي. حيرت جي
ڳالهه نه اها آهي! اڏامي وڃي نه انهيءَ ۾ لڙائي ڳالهه
ڪهڙي ڇڏي؟ مگر ان منش جي هن شرير کي مهاڀارت
۾ سڀ کان اوچو ۽ سڀ کان اٽل به سڏيو ويو آهي.

مهاڀارت چوي ٿو. ”ٻڌ، توکي هڪ ڳجهه، جي
ڳالهه ٻڌايان. انسان کان وڌيڪ اٽل ۽ سرشت ٻيو ڪجهه،
لاهي. هن شرير جي ٻاري ۾، جنهن کي مهاڀارت
سڀ کان اٽل ۽ سڀ کان سرشت سڏيو آهي، جنهن کي
ڪوئي نون دروازن جو پڇرو ڪري ڪوٺيو آهي، ان
بابت اڄ ڪلهه جي سائنسدانن جي راءِ آهي ته هي شرير
ڪجهه به نه آهي. هن ۾ گهڻي ۾ گهڻو ه ٿولا گندرف
آهي، جنهن مان ماڇيس جون هڪ سؤ ٽيلايون ٻڌجي

ڪوشش ڪئي اٿس ۽ حقوق اڀرڻ وڌائڻ سان چڱي
 لهڻ وڃڻ ۾ آهي ۽ پتا جو سارو ڪاروبار سندس ڪٿڻ
 تي آهي ۽ سڀني ڪارخانن جو هلائيندڙ آهي. سماج سڌار
 ڏانهن تمام گهڻو لاڙو اٿس. پاڪستان ۾ ڇا جي برخلاف آهي.
 ٻيو پت مهاشي اونڻ داس سڌا گلاب جي ڪل والڪر
 ٻيو ٿري. جهڙو آهي سهڻو نهڙو آهي دل جو صاف
 بي. اس. سي آرمس ڪاڪٽ ڪاليج ۾ پڙهي رهيو
 آهي. مهاشي ڪارائيد ڪلڪا مهڊيڪل ڪاليج ۾
 ايم. بي. اي. اس پڙهي رهيو آهي. مهاشي الپ ڪمار
 مئٽرڪ ڏني آهي. گرمک اڃا پالڪ آهي. سيم جي لفظ
 وڏي ڪنيا جي شادي سيم ارڄن داس سيم گوبندرام
 مڌيان پٽي عادل واري سان ٿيل آهي.

سيم هر دوهرل جر سماءُ سان ڪري ڪارو
 ڪلمڪ رڳو ملڻو ۽ مهمانواري ۽ آئي وٺي جي آڌر ڪرڻ
 ۾ پنهنجو مت پالڻ آهي. پنهنجي اوطاق ۾ آيل، مهمان
 کي ڀڳوان جو روپ ڪري سمجهندو آهي. ديار ۽ دان
 پاڇ ڪرڻ ۾ دلير آهي. نه اٿس گهڻي ڌن جو ايمان.
 نه پنهنجي ڪاٺيا ۽ وڏي ڪل جو هٿ. نه وڏا ٻاٽيڻي
 جو اڃا بولت. پنهنجي وڏن واريءَ ۾ رهڻ ٿاري ۽ اهنالي
 واريءَ چال تي هلندڙ شخص آهي سيم هر دوهرل پنهنجي
 جي پتا سيم جيروم مل جي جيئري تي سندن نالي
 ڪرڻ ڌرماتو اسپتال کولي ڌرم مدن جي ڌرم دور
 ڪرڻ لاءِ مٿس دوا جو پريٽڻ پاڪور ۾ ڪيو آهي،
 سيم جيروم مل ڪڪر سڙو رهين. جي عمر نالين پنهنجي هلندي
 ۱۹۶۰ ۽ ۲۰۰۰ ۾ ۱۹۶۰ ۽ ۲۰۰۰ ۾ ۱۹۶۰ ۽ ۲۰۰۰ ۾

ڪي لاسي ۾) ٺههجي بنيادي پٿر وڃهڻ وقت واشٽرٽي ۽
سيٽ ڪي اڪل مارا هيو. ۲۵ مارچ ۱۹۶۰ جي راجپند ريل
جي ڪولڻ وقت ڀارت جي ٻڙڌان مٽري شري لهرو ۽ سيٽ
هرڊومل سان هٽ هٽ ۾ ملايو ۽ سيٽ پنج هزار هڪ سو روپين
جي ٿيلهي رليف فنڊ لاءِ شري لهرو ۽ ڪي ڀيت ڪئي.
آل انڊيا ڪانگريس جي پوزيٽ شري ڏيڀر پائي ۽
ڪي پاڪور ۾ ڪانگريس فنڊ لاءِ هڪ هزار روپين جي
ٿيلهي ڀيت ڪئي.

دوءِ ڪا ۾ شري مٽي اندرا گانڌي ڀارت ڪا. ڪانگريس
جي ٻڙڌان ڪي ۱۵۰۰ روپين جي ڳوٺري ڪانگريس فنڊ
لاءِ ڀيت ڪئي.

سيٽ هرڊومل ڊاڪٽر ايس - ڪي - سنها مڪه
مٽري اهار ڪي ٺههجي گهر ۾ گهرايو ۽ ڪيس هڪ هزار
روپين جي ٿيلهي رليف فنڊ لاءِ ڀيت ڪئي ۽ گهر ۾
گهرائڻ جي اهلڪش ۾ ڏهن هزارن جا وڌيڪ تشميل
سرٽيفڪيٽ خريد ڪيا. مطلب نه ديس جي ڪنهن به
ڪاري ۾ سيٽ هرڊومل ڀيتي نه پيو آهي. پيو توڙي
ڏاڻر به ڏهوڙو ڪري پيو توڙي نه.

سيٽ ڪي ا - ڀائر آهن. سيٽ گروڊاسمل ۽ سيٽ
سندر داس. ٻئي پاڪور ۾ گورنمينٽ ٺيڪيدار آهن.
ڇلهين جدا هوندي به ڀائرن جون دليون گڏ آهن.
سيٽ ڪي پنج ڀت ۽ چار ٺياليون آهن.

مري ڀت شري ڀمنداس اوچ ويڇاون وارو ويدڪ
ڊرم ڏانهن لاڙو ڪندڙ ۽ مهرشي ڊانند جو پسر پڳت
هي. ڇڳياسو بڻجي هر هڪ ڊرم ڪي سهڻو جي چڱي

پښتون ځايون، پښتون ځايون، پښتون ځايون،
پښتون ځايون، پښتون ځايون، پښتون ځايون،
ځايون، پښتون ځايون، پښتون ځايون،

آلي پانځا ال وارا پانځا مازا. پانځون پښتون
پانځا پارا پښتون وارا پانځا باغ، پانځا مورا
پانځا جاړي، پښتون اوځالون پانځا اځلي، پښتون
اسپتالون پښتون سڪول، پښتون راج پښتون پاړي، پښتون
جا تارا پښتون کوه، اښان کري خوش وځن پښتون روح.
سڌي پانځون جي وسالو ۽ سڪول لاء پانځا داڄ
ڪرڻ، سڌ سڌ لاء دربار لهرالو، لهرالو جي ڪلپ
لاء کرائو ڏيڻ مطلب نه سمجھ دل جو نالا آهي.
ڪوبه سوالو هن جي در لاس خالي نه وڃي آهي.
اڻوڻ کيس دولت سان ڪڏهن داري دل ۽ دماغ نه
ڏلو آهي. نه رڳو پاڙيسري جي شيوا ۽ سماج جي شيوا
پيو ڪري اڻ ڏوڙ جي ڪمن سان ڪڏهن جي لڙائين سان
ڪڏهن پڻ ڪرڻ ۽ داس جي ڪمن ۾ سمجھ مولي دل
کولي ڳوڻيون ڏيئي سڌين جو شان اوچو ڪيو اٿس.
وڏا وڏا وزير ۽ اعليٰ درجي جا آفيسر سمجھ کي وڏي
عزت جي نگاه سان ڏسندا آهن. لارو چتر لڄ لوڪر
مرو و رکس جتي واري جون الجيٽيون لهندون آهن.
جنهنجو ڀرپور ڀارت جي واشترپتي ڊاڪٽر راجندر پراساد
ڪيو، ان موقعي تي جنرل مئنيجر سندس وائيس شري
راجندر پراساد سان ڪرائي جنهن سائنس شڪست ۾
ملائي خوب ڪيڪاريو ۽ کيس ساراهيو. وري ڪنگا پڻ
جا هال، راجندر پڻ جي هالي سان سڏائي آهي، (پڻا

سيٽ هرڊو مل سيٽ جيوڻ مل لڪماڻي

سيٽ هرڊو مل سيٽ جيوڻ مل لڪماڻي ۽ پاڪور واري جو جلم ماڙي تعلق روھڙي ۾ سنڀت ۱۹۹۸ ۾ ٿيو.

سر ٻار چڙها روڻ ٿول جو چمن سي جدا هئا

عزت هئي اسڪي ۽ جو وطن سي جدا هئا.

۱۹۱۹ع ۾ سيٽ هرڊو مل ٽنڊي جي خيال سان بهار

بنگال طرف آيو ۽ ليڪيداريءَ جو ڪاروبار شروع ڪيو.

۱۹۳۸ع ۾ پاڪور جو بهار پراڻت جي سنڌال ٻرڱڻي ۾

آهي، جتي وڏا وڏا بهار آهن اتي ۱۹۳۸ع ۾ پنهنجي

همڪ واري هٿن سان پٿرن مان پٽسا پيدا ڪرڻ جو جادو

هٿ ڪيو. ٿورڙ ۾ هٿ وجهي نه ٿي ٿيو پوي. اتي

گورنمينٽ جا لکن جا ليڪا ڪيائين ۽ ڪجهه مان، اڄ

سيڪڙهه ڪيو اٿس. نه رڳو پاڻ اڪيلو ٿيڻ لڳو پر

پنهنجن مٿن ماڻهن ۽ سنڌ مان آيل سنڌي ٻائرن کي همٿائي

انهن کي اُڪرن ٽاڪرائڻ جي ڪمن ۾ لڳايو.

سيٽ سڪولي وٺي نه هوندي پر هندو سنڌي اٿرن ۾

ڪروڙن جا ڪم پنهنجي هٿن سان هلايا آهن ۽ هلائي

رهيو آهي! سندس ڪاروبار پراڻت جي جدا جدا ٻرڱڻن

بلا سڀور، بنگال، اوڀر بهار ۽ اتر بهار ۾ هلندڙ آهي. لکن

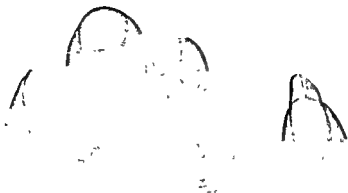
روپين جو پٿر جدا جدا پراڻتن ۾ پهچائي رهيو آهي.

پاڪور سٽيشن جي اڪل لڳو لڳ ۱۵ جريب زمين

واري پنهنجو نگر اڏايو اٿس. پنهنجون جڳهون ۽ پاڙا

اڏي بهار پراڻت ۾ پنهنجي سنڌ جون سڪون ويٺو آهي.

پاڪور ۾ سيٽ هرڊو مل کي آهن پنهنجا بنگالا

گيتري منتر جو ارٽ

هي ٻرائن کان پيارا ۽ آندڙ ڏيندا پورو اس
سروشڪتيلان، سڄي جهڪ جي ٻالما ڪندڙ، باب
ڪندڙ. بوجيه وڳان سروب جو ڏانهن ڪريو ٿا.
پتا ٿوڻ جو اسان جي ٻڌيءَ کي ٻرڪش ڪريو ٿا.
ٿوڳان اسان ٿل ڪڏهن به ٻي مڪر نه ٿيون.

پيارا ارٽ:- اسان جي ٻرائن جا ٻڙاڻا ٿوڻ ۽ آندڙ
آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا
ٻالما ڪريو ٿا، ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا
کي ٿاڻ ڪريو ٿا. پتا ٿوڻ سروشڪتيلان ۽ آندڙ
سروب آندڙ. پورا اسان جي ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا
اسان ڪراب ڪم ٿاڻ ٻارو ڪري ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا
۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا
سڪ ۽ ٿاڻي ٿاڻ ڪڏهن به ٻي مڪر نه ٿيون.

ٻرائن کان پيارا اڌ ڀلن سڀاڻي

سموري دنيا هي ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا

اچر ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا
۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا
ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا
ارڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا
ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا
وڃي ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا
ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا
ڪري ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا ٿوڻ ۽ آندڙ ٻرائن جا ٻڙاڻا

گایتری منتر اڏوا گرو منتر

اچار

اوم پور پوه سوه : قت سويتو وريتيم پرگو
ديوسيم . ڌي مهي . ڌيو پوه ڌو چو ديات .

شري پوجنيم, महामा आनंद सोवामी सरसोती

شڪر گذاري

شري مهاڻا آئند سوامي شرسولي جهنڊو اصل لال
خوشحاليند ”آئند“ هو، هندوڪش آري جهڳٽ جو هڪ
پرست بنيادي ۽ ليٽا آهي. ستياس واري ڪالپوءِ سوامي جن
جو يوگس. ساڌن ۾ گهڻو وقت گذري ٿو. آئند سوامي
مهراج بلڪل پراوشالي وياڪيل وينا آهي ۽ گذرڪ وڏو
ساهتيڪار ٿي آهي. سندن وڃيل بستڪ ٻڙ ٻو پگتي،
ٻڙ ٻوڏ وڻ، ٽوگيان، مانو جهون ڳاڻا، پڪٽ اور پگوان،
پگوان شڪر اور ڊالند، ويدڪ ستير ٺارائڻ وٽ ڪٿا،
اڪه هي راسٽا سندن مڪه وڃيل بستڪن مان آهن.

اهي بستڪ بلڪل اوچي سڪيا سان ٻڙ ٻوڏ آهن. انهن
ڪٿان جي سواڌا، ڪرڻ سان ساڌڪن کي مڪه ۽ شالتي
ماي سگهڻي. آئند ڪاٻيري ڪٿا سوامي جن جي ڪٿا
سگرهه آهي جو اڙدو ”ميتاپ“ ۾ جهڳٽ ڪالپوءِ بستڪ
جي روپ ۾ مهاڻي گوڀندرام هاسانند دهل۽ مان اردو
۽ هنديءَ ۾ چٻائي ٻڌو ڪو جهنڊا ڪيترا ئي ڇاپا ڪڍي
حڪا آهن سنڌيءَ ۾ اڙي سندن، ٿوري بستڪ جي
ازحد ضرورت هئي جنهن لاءِ مهاڻي گوڀندرام هاسانند
کان موڪل وئي ٻڙيون ڇاپو شري چيٽن ڊاوسٽ ڏيولڊاس
آسواڻيءَ ڏنا مل ملس صورت واري جي لالي ۾ ڇپايو ويو
هو. ٻيو ڇاپو سبٽ هرڊومل پاڪور واري ڇپايو آهي. سان
ٻوڄي، آئند سوامي جي مهراج ۽ شري وٽس اڀر ٻيتر ميتاپ ۽
سرڳواسي گوڀندرام دهل۽ واري جو شڪر گذار آهيان ۽
سيٽ هرڊي مل جو ٻي شڪر گذار آهيان جنهن آئند ڪاٻيري
چٻائي سنڌي ٻڙ ٻوڏ ۾ پراچين ڪاٻيري مانا جي ڇاپ لاءِ
الساھف ڪيو آهي.

॥ ओ३म् ॥

لکشمي ساهتيم پيشپ لمبر ۲۱

آنند گایتری کتا

شري مهاٿما آنند سواميءَ جي
اڀڊيشن جو سنگره

اُوادڪ

پروفيسر هاسانند آريه اڀڊيشڪ اجهير

چپائيدڙ.

تصيت هردو مل سنيت جيو ٿمل لڪماڻي
گورنمينٽ ليڪچرار پاڪور (اهاڙ پراس)
ڀيٽا هڪ روپو

پاڻ جو هند - پروفيسر هاسانند آشا گنج اجهير ۽
آديپور (ڪچم)

جنوري ۱۹۶۱ }
چاپو ٿيو }
جلد هڪ هزار }
زادي ٿيڻهن }

॥ लोन् ॥

لکشمي ساعتہ بشت تیر

آنند گایتري گنا

شري مهاत्मा आन्द स्यात् हि
अपि यश्च जो संगरे

आवाद

प्रोफेसर हासानन्द आर्य अपि यश्च अजि

चाण्डि

सिंह हर्दो मल सिन्धु जीवो ठमल लकमि

गोरुसिन्धु लिङ्गिदार पाकुर (भार प्रस)

पिन्दा हक रोपि

मल जो हन् - प्रोफेसर हासानन्द आशाङ्ग अजि

आदिपु (कपि)

२५ जनवरी १९६१ }
आजादी दिवस }
} जापो पो }
} जल }
} }
} }

